

**EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA DEĞER EĞİTİMİ VE BU  
ESERLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI**

**MUSA KAYA**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Danışman: Doç. Dr. Musa ÇİFCİ**

**UŞAK**

**Haziran, 2012**



**EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA DEĞER EĞİTİMİ VE BU  
ESERLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI**

**Musa KAYA**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı**

**Danışman: Doç. Dr. Musa ÇİFCİ**

**Uşak**

**Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Haziran, 2012**

## YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

### EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA DEĞER EĞİTİMİ VE BU ESERLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI

Musa KAYA

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2012

Danışman: Musa ÇİFCİ

Bu çalışmada, Emine Işinsu’nun eserleri değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkı bakımından incelenmiştir. Örneklem olarak yazarın Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Çiçekler Büyür ve Ak Topraklar adlı romanları alınmıştır. Bu eserler; adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmesi bakımından incelenmiş, bu değerlerin örtük veya doğrudan işlendiği toplam 701 adet bulgu tespit edilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle Emine Işinsu’nun eserlerinin değer eğitimi bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu görülmüştür.

Emine Işinsu’nun eserleri Türkçe öğretimine katkı bakımından atasözü, deyim, ikileme, kalıp sözler ve yansıma kelimelerin kullanımı açısından incelenmiştir. 90 sayfalık bölümün tarandığı bu eserlerde birbirinden farklı 605 olmak üzere, toplamda 905 deyim; birbirinden farklı 169 olmak üzere toplamda 252 ikileme; birbirinden farklı 32 olmak üzere toplamda 98 yansıma kelime; birbirinden farklı 61 olmak üzere toplamda 70 kalıp söz ve birbirinden farklı beş atasözü kullanılmıştır. Bu eserlerde atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz ve yansıma kelime yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmüştür

Bütün bu veriler ışığında Emine Işinsu’nun eserlerinin değer eğitimi ve Türkçe öğretimi sürecinde yararlanılması gereken kaynaklar arasında olduğu sonucuna varılmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Emine Işinsu’nun Romanları, Değer Eğitimi, Türkçe Öğretimi

## ABSTRACT

### VALUE EDUCATION IN EMİNE İŞİNSU’S NOVALS AND CONTRIBUTIONS OF THESE WORKS TO TURKISH EDUCATION

Musa KAYA

Turkish Education Department

Uşak University the Institute of Social Sciences, June, 2012

Advisor: Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

In this study, Emine İşinsu’s literal works are examined from the aspect of value education and Turkish education. İşinsu’s “Bir Ben Vardır Benden İçeri”, ”Çiçekler Büyür” and “Ak Topraklar” novels are taken as examples. These Works included being fair, caring about family members, tolerance, honesty, hospitality, respect, dearment, responsibility, patriotism and benevolence are handled. Emine İşinsu’s works are analized in that they include these values, 701 vallues are detected in total. Consequently, with regard to value education it is seen that they have a rich content.

Emine İşinsu’s works are examined in terms of their contributions to Turkish education, and usage of proverb, idiom, reduplication, routines and echoic words. These works 90 paged part of which is scanned include 605 idioms different from each other, 905 in total; 169 reduplications different from each other, 252 reduplications in total; 32 echoic words which are different from each other, 98 in total; 61 routins different from each other and 70 routins in total and 5 proverbs are used. In these works intensive usage of proverbs, idioms, duplications, routins and echoic words is seen.

In the light of this data it is deduced that Emine İşinsu’s works are resources which are to be benefited in the process of value education and Turkish education.

**Key Words:** Emine İşinsu’s Works, Value Education, Turkish Education.

**JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI**

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Musa KAYA'nın “Emine Işınsu'nun Romanlarında Değer Eğitimi ve Bu Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı” başlıklı tezi 13/06/2012 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

**JÜRİ ÜYELERİ****İmza**

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. : Zekerya BATUR

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. : Erol DUMAN

.....

**Enstitü Müdürü**

Doç. Dr. Musa ÇİFCİ

## ÖNSÖZ

Dil, insanları ortak amaç ve değerler etrafında toplayarak onları güçlü bir bütün haline getiren, çağlar boyu önemi hiç değişmeyen ve azalmayan bir iletişim aracıdır. Her millet, dilini ve dil ile sıkı bir bağı bulunan milli ve evrensel değerlerini korumak, sonraki nesillere aktarmak amacıyla eğitim-öğretim programlarını düzenler; gerekli çalışmaları yapar. Bu süreçte, gerek dilin yaşatılması ve zenginliğinin öğretilmesi gerek milli ve evrensel değerlerin aktarılması bakımından edebi eserlerin kullanılması kaçınılmazdır.

Bu çalışma, Emine Işınsu'nun eserlerini değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkı bakımından incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde bu eserlerin Türkçe öğretimi ve değer eğitimi sürecinde kullanılmasının yararlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında çok büyük emeği geçen danışman hocam Doç. Dr. Musa Çifci'ye çok teşekkür ediyor, rehberliği ve yardımlarından dolayı kendisine minnettar olduğumu ifade etmek istiyorum.

Yüksek lisansın her aşamasında bizleri yüreklendiren ve destekleyen çok kıymetli hocam Yard. Doç. Dr. Zekerya Batur'a saygılarımı ifade etmeyi bir borç biliyor, kendisine çok teşekkür ediyorum.

Uzakta da olsa yardımlarını eksik etmeyen Yard. Doç. Dr. Halil İbrahim Haksever ve Yard. Doç. Dr. Ahmet Kökdemir hocama çok teşekkür ediyorum.

Bizleri çok güzel bir şekilde ağırlayan ve yardımlarını eksik etmeyen Türk edebiyatının çok kıymetli yazarlarından Sayın Emine Işınsu Hanımefendi'ye, onun kıymetli eşi Prof. Dr. İskender Öksüz'e ayrıca teşekkür ediyor, kendilerine sağlıklı ve uzun ömürler diliyorum.

Son olarak çalışmamı hazırlarken desteklerini her zaman yanımda hissettiğim aileme, manevi desteklerini esirgemeyen iş arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Musa KAYA

## ÖZGEÇMİŞ

### Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Musa KAYA

Doğum Yeri ve Tarihi : Bayburt 20/05/1983

Lisans Öğretimi : Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi  
Türkçe Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğretimi :

Bildiği Yabancı Dil : İngilizce (Orta)

Bilimsel Faaliyetleri :

Batur, Z. ve Kaya, M. (2012). Divânü Lûgâti't-Türk'te dil öğretimi bağlamında sözel kültür ürünleri aracılığıyla değer aktarımı. *Turkish Studies*. 7, (1),309-324.

Biçer, S. Kaya, M. ve Efe, F. Z. (2011). CIEPO 4. Ara Dönem Sempozyumu *Türklerin ezgili çılgılığı: şarkılarda ve türkülerde yol*. (251-264) Uşak Üniversitesi.

### İş Deneyimi:

1. Manisa Demirci Çataloluk İlköğretim Okulu (2006-2008)
2. Şırnak Merkez Cumhuriyet İlköğretim Okulu (2008-2009)
3. Manisa Demirci Ziya Gökalp-Nurettin Kelem İlköğretim Okulu (2009-2012)

### İletişim:

e-posta adresi : musakaya1071@gmail.com

## TABLÖLAR LİSTESİ

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| Tablo 1. Değer Tablosu- Adil Olma .....                 | 43  |
| Tablo 2. Değer Tablosu- Aile Birliğine Önem Verme ..... | 50  |
| Tablo 3. Değer Tablosu- Dürüstlük .....                 | 59  |
| Tablo 4. Değer Tablosu- Hoşgörü .....                   | 70  |
| Tablo 5. Değer Tablosu- Misafîrperverlik .....          | 74  |
| Tablo 6. Değer Tablosu- Saygı .....                     | 83  |
| Tablo 7. Değer Tablosu- Sevgi .....                     | 98  |
| Tablo 8. Değer Tablosu- Sorumluluk .....                | 120 |
| Tablo 9. Değer Tablosu- Vatanseverlik .....             | 130 |
| Tablo 10. Değer Tablosu-Yardımseverlik .....            | 136 |
| Tablo 11. Değerler Tablosu .....                        | 137 |
| Tablo 12. Türkçeye Katkı- Atasözleri .....              | 140 |
| Tablo 13. Türkçeye Katkı- Deyimler .....                | 157 |
| Tablo 14. Türkçeye Katkı- İkilemeler .....              | 163 |
| Tablo 15. Türkçeye Katkı- Kalıp Sözler .....            | 166 |
| Tablo 16. Türkçeye Katkı- Yansıma Kelimeler .....       | 168 |
| Tablo 17. Türkçeye Katkı .....                          | 169 |

**KISALTMALAR**

|      |                          |
|------|--------------------------|
| Akt. | : Aktaran                |
| Bkz. | : Bakınız                |
| Çev. | : Çeviren                |
| Ed.  | : Editör                 |
| Ens. | : Enstitü                |
| Hzl. | : Hazırlayan             |
| MEB  | : Millî Eğitim Bakanlığı |
| No.  | : Numara                 |
| s.   | : Sayfa                  |
| TDK  | : Türk Dil Kurumu        |
| vb.  | : Ve benzeri             |
| vd.  | : Ve diğeri              |
| Yay. | : Yayınevi               |

## İÇİNDEKİLER

|                                     | <u>Sayfa</u> |
|-------------------------------------|--------------|
| <b>YÜKSEKLİSANS TEZ ÖZETİ .....</b> | <b>iii</b>   |
| <b>ABSTRACT .....</b>               | <b>iv</b>    |
| <b>JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI .....</b>  | <b>v</b>     |
| <b>ÖNSÖZ .....</b>                  | <b>vi</b>    |
| <b>ÖZGEÇMİŞ .....</b>               | <b>vii</b>   |
| <b>TABLolar LİSTESİ .....</b>       | <b>viii</b>  |
| <b>KISALTMALAR .....</b>            | <b>ix</b>    |

### 1.BÖLÜM

|                                                  |          |
|--------------------------------------------------|----------|
| <b>1.1. GİRİŞ .....</b>                          | <b>1</b> |
| <b>1.1.1. Araştırmanın Amacı .....</b>           | <b>4</b> |
| <b>1.1.2. Araştırmanın Önemi .....</b>           | <b>4</b> |
| <b>1.1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi .....</b> | <b>9</b> |
| <b>1.1.4. Araştırmanın Alt Problemleri .....</b> | <b>9</b> |

### 2. BÖLÜM

|                                                     |           |
|-----------------------------------------------------|-----------|
| <b>2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE .....</b>                 | <b>10</b> |
| <b>2.1.1. Değer Nedir? .....</b>                    | <b>10</b> |
| <b>2.1.2. Değer Eğitimi ve Önemi .....</b>          | <b>12</b> |
| <b>2.1.3. Türkçe Eğitiminde Değer Öğretimi.....</b> | <b>13</b> |

|                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------|----|
| 2.1.4. Roman .....                                              | 17 |
| 2.1.5. Değer Aktarımı ve Türkçe Öğretimi Bakımından Roman ..... | 18 |
| 2.1.6. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....                  | 20 |
| 2.2. Emine Işınsu'nun Hayatı-Sanatı-Eserleri.....               | 27 |
| 2.2.1. Hayatı ve Edebi Faaliyetleri.....                        | 27 |
| 2.2.2. Sanatı ve Edebi Kişiliği .....                           | 30 |
| 2.2.3. Emine Işınsu'nun Eserleri .....                          | 33 |
| 2.2.4. Emine Işınsu'nun Aldığı Ödüller .....                    | 33 |

### 3. BÖLÜM

|                                                 |    |
|-------------------------------------------------|----|
| 3.1. YÖNTEM .....                               | 34 |
| 3.1.1. Araştırmanın Yöntemi .....               | 34 |
| 3.1.2. Evren ve Örneklem .....                  | 35 |
| 3.1.3. Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi ..... | 35 |
| 3.1.4. Sınırlılıklar .....                      | 36 |

### 4. BÖLÜM

|                                                                                         |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 4.1. BULGULAR VE YORUMLAR .....                                                         | 37 |
| 4.1.1. Emine Işınsu'nun Eserlerinde Değer Eğitimi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar ..... | 37 |
| 4.1.1.1. Adil Olma .....                                                                | 37 |
| 4.1.1.2. Aile Birliğine Önem Verme .....                                                | 44 |
| 4.1.1.3. Dürüstlük .....                                                                | 50 |
| 4.1.1.4. Hoşgörü .....                                                                  | 60 |
| 4.1.1.5. Misafirperverlik .....                                                         | 71 |

|                                |     |
|--------------------------------|-----|
| 4.1.1.6. Saygı .....           | 75  |
| 4.1.1.7. Sevgi .....           | 83  |
| 4.1.1.8. Sorumluluk .....      | 99  |
| 4.1.1.9. Vatanseverlik .....   | 121 |
| 4.1.1.10. Yardımseverlik ..... | 130 |

## 5. BÖLÜM

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1. EMİNE İŞİNSU’NUN ESERLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI ..... | 138 |
|-------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1.1. Emine İşinsu’nun Eserlerinde Türkçe Öğretimine Katkı ile İlgili Bulgular ve Yorumlar ..... | 139 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| 5.1.1.1. Atasözleri ..... | 139 |
|---------------------------|-----|

|                         |     |
|-------------------------|-----|
| 5.1.1.2. Deyimler ..... | 140 |
|-------------------------|-----|

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| 5.1.1.3. İkilemeler ..... | 157 |
|---------------------------|-----|

|                             |     |
|-----------------------------|-----|
| 5.1.1.4. Kalıp Sözler ..... | 164 |
|-----------------------------|-----|

|                                  |     |
|----------------------------------|-----|
| 5.1.1.5. Yansıma Kelimeler ..... | 166 |
|----------------------------------|-----|

## 6. BÖLÜM

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| 6.1. TARTIŞMALAR VE YORUMLAR ..... | 170 |
|------------------------------------|-----|

|                                     |     |
|-------------------------------------|-----|
| 6. 2. TOPLU SONUÇ VE ÖNERİLER ..... | 173 |
|-------------------------------------|-----|

|                        |     |
|------------------------|-----|
| 6.2.1. Sonuçlar: ..... | 173 |
|------------------------|-----|

|                        |     |
|------------------------|-----|
| 6.2.2. Öneriler: ..... | 175 |
|------------------------|-----|

|                |     |
|----------------|-----|
| KAYNAKÇA ..... | 176 |
|----------------|-----|

|             |     |
|-------------|-----|
| EKLER ..... | 181 |
|-------------|-----|

## 1. BÖLÜM

### 1.1. GİRİŞ

İnsanları diğer canlı türlerinden ayıran en önemli niteliklerin başında, onların sahip olduğu dil becerisi gelir. Dil, duygu ve düşüncüyü insanlara aktaran bir vasıta olduğu için insan topluluklarını “bir yığın veya kitle” olmaktan kurtararak aralarında duygu ve düşünce birliği olan bir “millet” hâline getirir (Kaplan, 2000). İnsanoğlunun dili kullanabilmesi sayesinde nice büyük devletler kurulmuş, medeniyetler vücuda getirilmiş, bilim ilerlemiş, muazzam eserler ortaya konulmuştur. Böylece her çağda insanlığın adeta bir tuğla koyarak yükselttiği medeniyet binasının asıl yapı taşı ve temelini dil oluşturmuştur.

Medeniyetlerin kurucusu ve temeli olan dil aynı zamanda milletleri oluşturan her türlü maddi manevi değerlerin kaynağıdır. Bu nedenle, Yıldız (2008, s.14)’ın da ifade ettiği gibi: “Dil eğitiminin temel amacı, kişilerin düşünce ve iletişim becerilerini geliştirmektir. Bütün ülkeler ana dili eğitimine önem vermektedir. Çünkü dil, bireyin kültürünün temel ögesidir ve insanları birbirine yaklaştıran en güçlü araçtır. Dili iyi bilme ve düzgün kullanma hem okul başarısı için hem de hayatta başarı kazanmak için çok önemlidir” Dil öğretimi evrenseldir, bütün milletler ana dillerinin öğretimi için gerekli çalışmaları yapmaktadır. Her millet kendi dili ile tarih sahnesindeki yerini alır ve geleceğe emin adımlarla yürür. Zira dil, fertleri aynı duygular ve amaçlar etrafında toplayarak onları amaçsız bir yığın olmaktan kurtarıp bir bütün hâlinde hareket etmelerini sağlar. Böylece tek başına tabiat ve insan karşısında aciz olan fertler daha güçlü duruma gelerek hayatta kalmayı başardığı gibi güçlü sosyal yapılar oluşturarak refah ve mutluluğa da ulaşır.

Tarih boyunca çok güçlü ve büyük devletler kuran Türk milletinin bir ferdi olarak duyduğumuz gururu ifade ederken bu güçlü devletlerin kurulmasında en önemli unsur olan Türk dili konusundaki hassasiyetimizin yeterli düzeyde olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Binlerce yıllık bilgiyi ve birikimi sonraki nesillere aktaran, aynı değerler etrafında bizleri birleştiren, millet bilinciyle hareket etmemizi sağlayan dilimizin, her çağda değişiklik göstererek, yabancı dillerin etkisine maruz kalması bu gerçeğin en açık göstergesidir. Tabi ki hiçbir dil, ilk

konusulmaya başlandığı gibi arı değildir. Mutlaka başka dillerden etkilenmiştir. Ne var ki bu etkinin bir sınırı ve ölçüsü vardır. Eğer yabancı kelime ve dil bilgisi kuralları dile hâkim olmaya başlamışsa orada dengeden söz edilemez. Özellikle Türkçenin belirli dönemlerinde, halkın olmasa da, bazı yazar ve şairlerimizin kullandığı dilin Türkçe olmaktan çıktığı görülür. Dil konusundaki bilinçsizlik ve duyarsızlık uzun zaman devam etmiş, bu durum Türkçenin doğal gelişimini ve değişimini olumsuz yönde etkilemiştir.

Tanzimat Döneminde birçok alanda olduğu gibi dilde de birtakım olumlu gelişmeler yaşanır ve Türkçe öğretimine yönelik çalışmaların başladığı görülür (Temizyürek ve Balcı, 2006). Sonraki dönemlerde ve özellikle cumhuriyetin ilanından sonra Türkçe öğretiminin daha bilimsel ve çağa uygun yöntemlerle gerçekleştirilmesini sağlayacak öğretim programları hazırlanır. Hazırlanan her programın bir öncekinden daha kapsamlı, ilmî ve dil öğretim yöntemleri bakımından daha nitelikli olması uzun zaman ihmal edilen Türkçe öğretimi adına olumlu bir gidişatın sürekli devam ettiğini gösterir.

Millî kimlik ve kültürün oluşmasında olduğu gibi onun yaşatılmasında da önemi göz ardı edilemeyecek olan dilimiz, sahip olduğumuz maddi ve manevi bütün değerlerimizin sonraki nesillere aktarılması bakımından vazgeçilemez ve yeri doldurulamaz bir araçtır. “Güvenç’in (1992:509) de “ Kültürde ne varsa dilde de vardır. Dildeki her şey kültürden gelir. Kültür dilde yaşar, gelişir, birikir. Dil, kültürün hazinesi, bilinci ve ruhudur.” Şeklinde belirttiği gibi dil ile kültür birbirini tamamlayan öğelerdir” (Yıldız, Arı ve Yılmaz, 2008, s. 15). Bu durumda birbirini tamamlayan dil ve kültürün yaşatılması ve korunması da birbirinden bağımsız düşünülemez.

Her millet, kendi değerlerinin yaşatılması ve millet olarak varlığını sürdürebilmesinin gereği olarak değer eğitimine önem verir, eğitim-öğretim programlarında değerlerin kazandırılmasına yönelik planlı ve düzenli çalışmalar gerçekleştirir. Birey, sosyal hayatta birtakım değerleri yaşayarak, görerek öğrenir; ancak belli bir plan ve program dâhilinde gerçekleşmeyen bu öğrenmeler uygun eğitim-öğretim programlarıyla desteklenip geliştirilmedikçe zamanla birtakım olumsuzluklarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır. Bu olumsuzluklar; kültürün yozlaşması, milli ve evrensel değerlere yabancı nesillerin yaşayacağı çeşitli buhranlarla kendini gösterecektir.

Bir dilin en zarif ve işlek hali o dilde yazılmış edebi metinlerde görülür. Konuşma dilinde, ne kadar dikkat edilirse edilsin, bir rahatlık ve basitlik varken yazı dilinde ise bir incelik ve güzellik vardır. Dil öğretiminde edebi eserlerin kullanılması konusundaki gereklilik şu şekilde de ifade edilebilir: “Dil öğretimini, başka konularda bilgi vermekle karıştırmamak gerekir. Çünkü bu anlayış, Tanzimat döneminden kalma bir alışkanlıktır. O yüzden ana dili öğretimi, usta yazarların yazılarıyla gerçekleşir. Onların metinleri doğru oldukları gibi doğru dil örnekleriyle de doludur” (Yıldız vd., 2008, s. 50). Hangi tür ve amaçla yazılırsa yazılsın “edebi eser” adı verilen, edebi estetik değeri taşıyan bütün metinler bu yönüyle ortak niteliklere sahiptir. Bir dilin kendini en yetkin biçimde gösterdiği edebi metinlerin değer eğitimi ve Türkçe öğretiminde kullanılması kaçınılmazdır. Çünkü anne karnında başlayıp daha sonra aile ve yakın çevrenin etkisiyle genelde gelişigüzel biçimde gelişen dil becerisi ve değer eğitimi, daha sonra belli plan ve program dâhilinde eğitim-öğretim veren örgün eğitim kurumlarında sistematik olarak geliştirilmeye çalışılır.

Türk Eğitiminin Genel Amaçları’nda değer eğitimine yönelik amaçların bulunduğu görülür: “Milli Eğitim Temel Kanunu incelendiğinde, milli eğitimin Türk Milletinin bütün fertlerini “...milli, âhlaki, insani manevi ve kültürel değerleri benimseyen, koruyan, geliştiren ... kişiler olarak yetiştirmek” gibi bir amacının olduğu görülmektedir. Türk Eğitim Sisteminin bu temel amacına ulaşabilmesinde değer eğitiminin gerçekleştirilebileceği derslerden birisi de içerik özellikleri doğrultusunda, Türkçe dersidir”(Belet ve Deveci, 2008, s. 142).

Aynı zamanda değer eğitiminin gerçekleştirilebilecek en uygun derslerden biri de Türkçe dersidir; çünkü: “Toplumun değerler sistemini ve dünya görüşünü yapısında barındıran dil öğretiminin planlı biçimde gerçekleştirildiği ders ülkemizde Türkçe dersidir. Türkçe dersleri, bireyin diğer bireylerle iletişim becerisini geliştiren ve onun toplumsallaşma sürecine katkıda bulunan temel derslerden biridir”(Belet vd., 2008, s. 142). Dil ve kültür öğretiminin planlı bir şekilde yapıldığı Türkçe derslerinde nitelikli edebi eserlerden yararlanılarak bu sürecin daha verimli hale getirilmesi sağlanabilir. Bu bilgiler ışığında Emine Işınsu’nun eserlerinden de değer eğitiminde ve Türkçe öğretiminde yararlanılması, Türkçe dersinin ve Türk Eğitiminin Genel Amaçları’na ulaşılmasında etkin bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, çalışmanın amacı, önemi ve problem durumu verilmiş; ikinci bölümde, değer kavramı, roman, romanların Türkçe öğretimi ve değer eğitiminde kullanılması, konuyla ilgili yapılmış çalışmalar, Emine

Işinsu'nun hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi verilmiştir. Dördüncü bölümde değer eğitimi ile ilgili bulgu ve yorumlara yer verilmiş, elde edilen bulgular çeşitli başlıklar altında sunulmuştur. Beşinci bölümde Emine Işinsu'nun eserlerinin Türkçe öğretimine katkısına ile ilgili bulgu ve yorumlar verilmiştir. Altıncı bölümde ise daha önceki benzer çalışmaların değerlendirildiği tartışmalar, yorum ve öneriler verilmiştir.

### **1.1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu çalışmanın amacı, Türk edebiyatının başarılı yazarlarından Emine Işinsu'nun eserlerini değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkı bakımından incelemek ve bu eserlerden yararlanmanın gerekliliğini ortaya koymaktır. Türkçe öğretimi ve değer eğitiminde yararlanılabilecek temel kaynakların başında yazılı eserler gelmektedir. Bu eserlerden Türkçe öğretimi ve değer eğitimi bakımından uygun olanlarının incelenip değerlendirilmesi ve bu eserlerden yararlanılması bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

### **1.1.3. Araştırmanın Önemi**

Dünyanın en eski ve köklü dillerinden olan Türkçe, şair ve yazarların rehberliğinde asırlarca süren bir mükemmelleşme süreci yaşamış, son derece zengin anlatım gücüne sahip bir dildir. Türkçe gerek aynı kavram alanına giren kelimelerin çokluğu gerek kelime ailesi bakımından dünyanın en zengin dilleri arasındadır (Bkz. Aksan, 2006). Türkçenin güzelliklerini günlük konuşma dilinde; deyimlerde, atasözlerinde, benzetme ve diğer söz sanatlarında bulmak mümkünse de dilimizin en mükemmel halini edebi eserlerde aldığını söyleyebiliriz. Duygu ve düşüncelerin en güzel ve etkili biçimde ifade edildiği edebi eserler, dil öğretiminde de vazgeçilmez ve yadsınamaz öneme sahiptir. Bu nedenle edebi eserler; söz varlığı, dilin zenginliğini yansıtan deyim, atasözü, ikileme, benzetme vb. özellikleri ile Türkçe öğretimi bakımından faydalanılabilir niteliklere sahip olmalıdır. Özellikle çocukların okuyacakları edebi eserlerin bu nitelikleri barındırması, onların zengin bir kelime servetine sahip olması, dili en güzel ve etkili biçimde bütün olanaklarından yararlanarak kullanabilmeleri bakımından oldukça önemlidir.

Okullarda verilen her türlü eğitim-öğretim faaliyeti yazılı kaynaklar temel alınarak yapılır. Bu kaynakların başında ders kitapları ve yardımcı kitaplar

gelmektedir. Ders kitapları ve diğer yardımcı kaynakların dışında çeşitli tür ve niteliklerdeki eserlerin eğitim-öğretim süresince kullanılması adeta zorunludur. Çünkü ders kitaplarının kuru ve yalın anlatımıyla verilen didaktik bilgiler öğrencinin ilgisini çekmemekte ve onun çeşitli ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu sebeple onların zevk ve ilgiyle okudukları edebi eserlerin önemi daha da artmakta, bu durum edebi eserlerin derste ve ders dışında kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Çağlayan'a göre: "Onların farklı sıkıntı ve sorunlarını gidermekle görevli olan eğitimciler, öğrencileri soğuk, sevensiz, sıkıcı ortamlardan, bıkkın ders kitaplarından uzaklaştırarak hayatı, okulu ve edebiyatı sevdirmekle görevlidir" (2005, s. 85).

Edebi eserler vasıtasıyla değer eğitimi ve Türkçe öğretimi daha nitelikli ve kaliteli hale getirilerek sürdürülebilir. Bu konuda başarılı olunabilmesi okullarda gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin istenilen şekilde düzenlenmesine ve uygulanmasına bağlıdır. Değer eğitimi konusunda Akbaş (2008, s. 10), eğitim kurumlarının sorumluluğunu ve değer eğitimi bakımından önemini şöyle belirtir:

Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir. Eğitim kurumlarının genel hedefleri incelendiğinde birçoğunun vatansever olma, temiz olma, sağlığına dikkat etme, düzenli olma, adil olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi birçok değer içerdiği görülmektedir. Eğitim kurumları bunlar ve benzeri değerler ile öğrencilere nelerin önemli olduğunu ve nasıl yaşanması gerektiği konusunda rehberlik eder. Leming (2000)'e göre okullar var olduğu müddetçe duyuşsal eğitim olacaktır. Çünkü okullar bilginin bilgisizlikten, sosyal düzenin düzensizlikten daha değerli olduğunu öğretirler. Kerschensteiner (1954) ise insanların oluşturduğu bütün ekiplerin değerler geliştirmesi gerektiğini ifade eder.

Türk edebiyatına Tanzimat Dönemiyle birlikte girmiş, edebiyatımızda hızla gelişmiş ve yaygınlaşmış edebi türlerden olan roman, hikâye ve tiyatro öğrencinin dil gelişimi açısından da son derece önemli yere sahiptir. Öğrencinin okuma etkinliği genellikle masal, şiir, hikâye, roman, anı, yaşam öyküsü, gezi yazısı gibi edebi metinlerle başlar. Doğal olarak bu ürünler, çocuk edebiyatının kapsamına girer. Çocuk edebiyatındaki kalitenin artması da hazırlanan ürünlerin güzel ve nitelikli olmasına bağlıdır. Sever (2003, s. 9)'e göre çocuk edebiyatı: "Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır." Çeşitli edebi türleri

aynı amaç için kullanabilmek onların özenle seçilmesine ve öğrencilerin okumaya teşvik edilmesine bağlıdır. Öğrencilere tavsiye edilecek, okumaları sağlanacak eserler bazı niteliklere sahip olmalıdır: Bu eserler, öylesine yazılmış, okumayı sadece eğlence haline getiren eserler değil; aynı zamanda değer eğitim ve Türkçe öğretimi bakımından uygun niteliklere sahip olmalıdır. Okuyanların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlardaki gelişim ve değişimlerini olumlu yönde etkilemelidir.

Çocuk edebiyatı, Şirin (1994, s. 9)’e göre “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.” Bu tanımda, çocuk edebiyatının işlev ve özelliklerini bulabiliriz. Ne var ki üzerinde herkesçe uzlaşılmış ve sınırları çizilmiş bir çocuk edebiyatından söz edilemeyeceğini de söyleyebiliriz. Cemil Meriç (1987, s. 3)’in de: “Çocuk edebiyatının ne sınırları belli, ne mahiyeti. .... Çocuk büyükler için yazılan kitapları da okur.” sözü bu görüşü destekler niteliktedir. Çocuk sadece kendisi için yazılanları mı okur? Bu soruya olumlu veya olumsuz bir cevap vermek mümkün görünmemektedir. Yine Şirin (1994, s. 10)’in “Çocuk yalnızca kendisi için yazılanları okumakla yetinmez. Yetişkinlerin okuduğu kitaplara da yönelebilir. Çocuk edebiyatı alanı bu yönüyle daha da genişliyor.” ve Baltacıoğlu’nun (Şenol, 1999, s. 124) “Okutulan ve yazdırılan mevzular öğrencilerin fikir, yaş ve sınıf seviyelerine değil, şahsiyet merhalelerine uygun olmalıdır. Bu çocuğun şahsiyet merhalesini ölçmek için onun ders verme kabiliyetine değil, yaşama tarzına bakmak gerekir. Yüksek öğrenim talebesi olduğu halde günlerini en hafif çocuk oyunları ile geçirenler vardır.” ifadeleri çocuk edebiyatına ve çocuklar tarafından okunacak eserlere kesin bir sınır koymanın doğru olamayacağını da gösterir.

Baltacıoğlu, çocukların ilgi ve kabiliyetlerine göre okuma alışkanlığı kazanmaları için okul kütüphanelerinde çocukların hırs duyacakları, ancak asla yanlış bilgiler olmayan bütün şaheserlerin bulunması gerektiğini belirtir. Çocukların okuma iştiağı için de “Ağacın kökü türlü cevherler taşıyan toprağa batıyor; fakat ağaç istediğini alıyor. Çocuk da böyle, türlü kitaplar arasında istediğini yani muhtaç olduğunu seçer. Çocukları kitap seçmekte serbest bırakmalıdır” (Şenol, 1999, s. 127) diyerek çocukların seçim yapabilmesine imkân sağlanması gerektiğini ifade eder.

Bu çalışmanın hedef kitlesinde yer alan ve 12-15 yaşlarını kapsayan bu dönemde ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ergenliğe girdikleri görülür. Bu dönemin özelliklerini Senemoğlu (2005, s. 49) şu şekilde belirtir:

Ergenliğin başlamasıyla, vücutta değişimler meydana geldiği gibi, beyinde ve beynin fonksiyonlarında da birçok değişim gözlemlenmektedir. Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre ergen, bu dönemde somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine girmektedir. Ergen, tümdengelim ve tümevarım akıl yürütme yollarının her ikisini de birlikte kullanabilir. Bilimsel yöntemle denenceler üretip her birini sırasıyla test ederek problemi çözebilir.

Bu dönem, öğrencilerin çocukluktan gençliğe geçtikleri zihinsel ve fiziksel anlamda değişimlerin çok hızlı olduğu bir dönemdir. Bir önceki dönemden farkı: “Somut işlemler dönemindeki çocuklarla soyut işlemler dönemindeki ergenler arasındaki temel fark, ergenlerin bir olayın çok değişik yönlerini görebilmeleri ve bilgiyi soyut olarak üretebilmeleridir. Ayrıca dil gelişimi bakımından kavramların atasözlerinin, deyimlerin anlaşılmasında artık problemleri yoktur. Ayrıca yazılı dili de bir yetişkin kadar bulanabilirler” (Senemoğlu, 2005, s. 50). Bu dönemde karmaşık işlemlerle karşılaşmayan ve ilkel bir toplumda yaşayan bireyin ilerleyen dönemde bu tür işlemleri yapmakta zorlanacağı veya yapamayacağını ifade eden Senemoğlu (2005), bu dönemde ergen bireyin zihinsel yönden onu harekete geçirecek işlemlerle karşılaştırılmasının önemini vurgulayarak ilköğretim ikinci kademe ve lise dönemi ergenlerinin analiz etme, karşılaştırma, soyut ilişkileri bulma, özgün bir şey üretme, eleştirel düşünme gibi özelliklerini geliştirici nitelikte etkinliklere yer verilmesi gerektiğini ifade eder.

Yukarıda verilen bilgiler göz önünde bulundurulduğunda yeni bir zihinsel işlem basamağında olan ve fiziksel bakımdan da değişim dönemini yaşamakta olan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yöneldikleri edebi türler de değişmektedir. Her ne kadar çocuk olarak adlandırılırsalar da onlar kendi zevklerine uygun edebi türlere yönelmekte ve her adımda yetişkinlerin okuduğu eserlere yaklaştıkları görülmektedir. Şirin (1994, s. 201-202)'e göre:

11-12 yaş dönemi: Bu dönemde, kız ve erkek çocuk arasındaki ilgi farklılaşması iyice belirginleşmiştir. Erkek çocuk sporla yakından ilgili olup, macera arzusu arttığından bol bol macera romanı okur. Kız çocuk ise daha hayalperest ve romantik olmuştur. Her iki grubun da sözcük ve kavram bilgileri oldukça gelişmiştir. Bu yaştaki çocukların değerli/değersiz ayrımı yapmadan ellerine geçirdikleri her şeyi okuduklarını, yani okuma arzusunun dorukta olduğunu görüyoruz. Bu bakımdan, tarih, biyografi, hayvan hikâyeleri, efsaneler, doğa ve fen konularındaki kitapları okurlar; fen kitaplarındaki deneyleri yaparlar. Ayrıca gülmek için de okurlar. Çizgi roman da bu dönemde en çok okunan bir türdür.

İlköğretim ikinci kademenin başlangıcında bulunan çocukların bu yönelişleri, bir sonraki dönemde okuyacakları daha üst düzeydeki eserlere hazırlayıcı nitelik taşıdığı söylenebilir. İlerleyen yaşlarda:

13-14 yaş dönemi: Çocukluktan yetişkinliğe geçiş devri olan bu dönemde çocuk ya içine kapanmakta, ya da isyankâr bir tutum sergilemektedir. Bu yaşlarda çocuklar, örnek alacakları kahramanlar ararlar. Bu bakımdan en yararlı eser türü biyografilerdir. Erkek çocukları, sporun yanında fen kitaplarına (taşıtların, iletişim araçlarının, bilgisayarların nasıl yapılıp, nasıl çalıştığı gibi) ilgi duyarlar. Macera romanları, sporla ilgili dergileri okurlar. Kız çocukları ise romantik eserleri, meslek hikâyelerini ve dedektif romanlarını severler. Ayrıca evcil hayvanlarla ilgili realist eserler, tarihi romanlar, ince mizah içeren kitap ve dergilerden zevk alırlar (Şirin, 1994, s. 201-201).

Görüldüğü gibi özellikle 7. ve 8. sınıf öğrencileri, cinsiyete göre değişik konularda olmakla birlikte, roman türüne yönelmişlerdir. Mesleki gözlemlerden de hareketle edebi türler içinde roman türüne olan ilginin artarak devam ettiği, lise döneminde ve ilerleyen yaşlarda da bu durumun değişmediği söylenebilir. Bu sebeple çalışmada roman türü, roman türünde ve hedef kitlenin yöneldiği konularda başarılı eserler vermiş olan Emine Işınsu'nun eserleri seçilmiştir. Bu çalışmada, *Ak Topraklar*, *Çiçekler Büyür* ve *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* adlı romanların hem içerik hem de hedef kitlenin yöneldiği konulara uygun olması ve seçilen bu eserlerin yazarın diğer romanlarını konuları bakımından büyük oranda yansıtmaları dolayısıyla örneklem olarak alınması uygun görülmüştür.

Bu çalışmanın esas noktasını özellikle ilköğretim II. kademe öğrencilerinin okumaya başladıkları ve okudukları edebi türler içinde giderek artan bir oranda yer tutan roman türünün başarılı örneklerini veren Emine Işınsu'nun eserlerinden eğitim-öğretimde yararlanılması gerektiğinin ortaya konulması oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalarda, bu çalışmanın hareket noktası olan Emine Işınsu'nun romanlarında değer eğitimi ve bu romanların Türkçe öğretimine katkısı konularında hiçbir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Türk edebiyatının başarılı yazarlarından biri olan Işınsu'nun eserlerinin gerek dil ve anlatım gerek içerik bakımından özellikle ilköğretim II. kademedeki öğrencilerin mutlaka okumaları gereken kaynaklar olduğu bu çalışma ile ortaya konulmuştur.

Ülkemizde değer eğitimi konusunda son yıllarda artan bir oranda çalışma yapıldığı gözlenmiş; ancak bu çalışmaların daha çok sosyal bilgiler dersi ile din eğitimi alanlarında yoğunlaştığı, yapılan çalışmalarda Türkçe öğretimi konusunun çok az ele alındığı görülmüştür. Bu çalışma ile;

Romanların Türkçe öğretimi ve değer eğitimi bakımından daha yoğun bir şekilde ele alınması,

Edebi anlamda değer taşıyan; içerik, dil ve anlatım özellikleri ile örnek romanlardan değer eğitimi ve Türkçe öğretimi alanında daha fazla yararlanılması,

Öğrencilerin çokça okudukları olay örgüsü basit, edebi estetikten mahrum, hiçbir değer kaygısı gözetmeyen niteliksiz eserlerden uzak tutularak daha nitelikli eserlere yönlendirilmesi öngörülmektedir.

#### **1.1.4. Problem Cümlesi**

Emine Işınsu'nun eserlerinden değer eğitimi ve Türkçe öğretimi sürecinde yararlanılabilir mi?

#### **1.1.5. Alt Problemler**

1. Emine Işınsu'nun eserlerinde değerler (adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) ne derece yer almıştır?

2. Emine Işınsu'nun eserlerinin Türkçe öğretimine katkısı nedir?

3. Emine Işınsu'nun eserlerinden değer eğitimi sürecinde nasıl yararlanılabilir?

4. Emine Işınsu'nun eserlerinden Türkçe öğretiminde nasıl yararlanılabilir?

## 2. BÖLÜM

### 2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1.1. Değer Nedir

Genel anlamda bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü olarak adlandırılan değer kavramı ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Değer kavramının anlamına bakıldığında şu tanımlarla karşılaşılır: “Değer” kelimesi Türk Dil Kurumunun güncel sözlüğünde: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 2012 ) biçiminde tanımlanır. Değer kavramının farklı özellikleri ile ifade edildiği diğer tanımlar:

Değer kavramının toplum hayatına yansıyan yönüyle ilgili olarak;

Nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen niteliği. Bir toplum, bir sınıf ya da bir insan için önem taşıyan nesne ve olaylar.( BSTS / Toplumbilim Terimleri 1975).” Başka bir tanım ise “topluma ait olan ve bireylerin kazanması istenilen normlar” biçiminde ifade edildiği görülür (Öncül, 2000, s.281).

Birey merkezli ve bireyin davranışlarında etkili bir unsur olarak;

Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler, ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003, s. 56).

Kültürü oluşturan unsur olarak;

Değerler, toplumun tarihi birikimi ile ortaya çıkan; toplumun tamamı tarafından kabul gören; toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve teşvik gören; korunan kabulleniş ve inanışlardır. Değerler ve normlar, kültürel kimliğin şekillenmesinde etkili olan kültür unsurlarıdır (Tural, 1992, s.29). Dolayısıyla değer “kültür” kavramıyla da yakından ilgilidir (Özbay ve Tayşi, 2011, s. 24).

Değer’in bir kavram olarak ortaya çıkışından hareketle yapılan açıklamalardan sonra “değer”in sosyal hayata yön verme ve belli gruplara ait olma niteliği ile;

Değerler; genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). Değer kavramı “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç (Güngör,1993) olarak tanımlanmaktadır. Aydın’ın (2005) Theodorson’dan aktardığına göre, değer ‘sosyal olguların önemliliği üzerindeki değerlendirmede, özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel ölçü sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri’ dir (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009, s. 108).

Değer, aynı zamanda felsefi olarak da ele alınan ve üzerinde söz söylenen bir kavramdır:

Değer kavramı, felsefe tarihinde öznelci ve nesnelci acılardan çok değişik şekillerde ele alınmıştır. Öznelci yaklaşıma göre yapılan tanımlarda birey açısından değer, toplum açısından değer olarak iki grupta toplanabilir. Nesnelci yaklaşıma göre tanım yapanlar da değerlerin bir gerçekliklerinin olduğunu kabul ederler (Özlem, 2002). Felsefede değerlerle birlikte anılan iki kavram vardır: Erdem ve iyi. İyi, birçok filozofa göre (Platon, Aristoteles, Kant, M.Scheler, N.Hartman) baş değerdir. “İyi”, bir değer yargısı yüklemi olarak da kullanılmaktadır (Tepe, 2002) (Yaman, vd., 2009, s. 108).

Değer, üzerinde uzlaşılamayan ve herkesçe farklı biçimde sınıflandırılıp değerlendirilen bir kavramdır:

Dilmaç (1999), insani değerleri; sevgi, hakikat, iç huzur, şiddetten kaçınma ve doğru davranış başlıkları altında beş temel grupta toplamıştır. Spranger (1928) tarafından geliştirilen ve Allport, Vernon ve Lindzey (1960) tarafından kullanılan değerler sınıflandırılması ise değerleri sosyal, teorik, dini iktisadi, estetik ve siyasi değerler olmak üzere altı kategoride toplamıştır (Akt; Güngör, 1993). Bunun yanı sıra değerleri temel (amaç) ve aracı değerler olarak sınıflandıran araştırmacılar da vardır. Toplumsal değer sistemini şu değer alanlarında görürüz: Kişilik değerleri, işlev değerleri, aidiyet değerleri, durum değerleri, konum değerleri (Atabek, 2004). Akbaş’ın (2004), sekizinci sınıf öğrencilere uyguladığı değerler ölçeğindeki boyutlar şunlardır: Geleneksel değerler, demokratik değerler, çalışma-iş değerleri, bilimsel değerler, temel değerler (Yaman vd., 2009, s. 108-109).

Değer kavramının ferdi, toplumsal ve sosyal hayata dönük, insan ilişkilerinde belirleyici bir unsur olarak ifade edildiği bu tanım ve açıklamalarda değer kavramının ortak bir tanımının olmadığı görülmüştür. Değerlerin tanımı birçok eğitimci ve bilim insanı tarafından yapılmış, değer kavramı farklı boyutları ile ifade edilmiştir. Ne var ki üzerinde mutabık kalınan ve değişmez olarak kabul edilebilecek bir değer tanımından söz edilememektedir. Ayrıca değer kavramının değişmez bir tanımının olamayacağı da ileri sürülen görüşlerdendir (Şen, 2007).

### 2.1.2. Değer Eğitimi ve Önemi

Her milletin sahip olduğu değerler bütünü, farklılıklar gösterir. Türk milletinin de değerleri, kendine has ve onun dünyaya bakışını yansıtır. Değerler, bir milletin varlığını ve devamlılığını sağlayan, maddi ve manevi bütün kültür unsurlarının oluşturunusudur. Değer eğitiminin önemi de bundan kaynaklanmaktadır.

Toplum hayatının düzenleyicisi ve koruyucusu olarak vazgeçilemez bir öneme sahip olan değerlerin devamlılığı oldukça önemlidir. Yaman vd. (2009, s. 107-108) bu gerçeği şöyle ifade eder:

Bir toplumun fertlerini birbirine bağlayan ve toplumun devamını sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Değerler, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirlemektedir. Bu bağlamda bir toplumun değerlerinde meydana gelen yozlaşma, o toplumun birlik ve beraberliğini olumsuz etkilemektedir. Çocukların değerleri kazanma süreci aile ile başlamakta okul ile devam etmektedir. Nitekim Lovat ve Clement'e (2008) göre değerler eğitimi, çocuğun yetenekleri ve olanaklarına odaklandığından nitelikli öğretimin gerçekleşmesine de olanak sağlar.

Değer eğitimi keyfiyete bağlı değildir. Değerlerin işlev ve faydaları göz önüne alındığında değer eğitiminin gerekliliği ve önemi daha iyi anlaşılır. Çağlayan (2005, s. 15) değerlerin işlevini ve önemini şu şekilde ifade eder:

İnsan ilişkilerinde önemli bir ihtiyaç olan ahlak eğitimi, davranışları ve duyguları ön plana çıkarır. Bireye, aileye ve topluma saygınlık kazandırır. Birlikte yaşamanın ve paylaşmanın sorumluluklarını hatırlatır. Hayata yön verir. Yaşam biçimini belirler. Tavrıları belirginleştirir. Hedeflere ulaştırır. Düşüncelere ve becerilere anlam kazandırır.

Bireyin sosyal hayatta davranışlarına yön veren en önemli etkenlerin başında bireyin sahip olduğu değerler gelmektedir;

Mesela korkak olma yerine cesareti, zayıf olma yerine kuvvetli olmayı, beceriksiz olma yerine becerikliliği, cimri olma yerine cömertliği, haksızlığa karşı adaletli olmayı, tembelliğe karşı çalışkan ve üretici olmayı, yalana karşı dürüst olmayı tercih ettiren şey nedir? Bütün bu alanlardaki eylemlerin tercihinde ve davranışın gerçekleşmesinde değerler ve inançlar daima etkili olmaktadır (Bolay, 2007, s. 15-16).

Değerler, bireyi daha iyi ve ideal olana yöneltir: “Değerler özneye güncelin, reelin ötesine geçme ve onları aşma arzusu verir. Değerlerle düşüncemiz daha güçlü olarak tabiatın ve fizik dünyanın ötesine ulaşırız. Böylelikle ideale yönelmiş oluruz. Bu bakımdan değerler ve eylemler genellikle ideale yöneliktir” (Bolay, 2007, s. 15-16).

Eğitim aynı zamanda gelecek nesillere değer aktarımının yapıldığı bir süreçtir. Okullar, milli ve evrensel değerlerin aktarımını sağlayarak toplumların devamlılığını sağlayan kurumlardır. Bu sebeple eğitim sürecinin bütün kademelerinde değer eğitime verilmesi gereken önem ihmal edilmemelidir. Çağlayan (2005, s. 54), değer eğitiminin gelişigüzel değil, belli yöntem ve tekniklere dayalı olarak bir program dâhilinde yapılması gerektiğini ifade eder: “Eğitim ve öğretimde uygulanan ilke ve yöntemlerin ahlak öğretiminde de uygulanması zorunludur. Çocukların gelişim basamakları göz önünde bulundurularak aktarılan konuların öğrenme olgunluğu düzeyinde olmalıdır. Ahlak öğretiminin kazandırılmasında uygulanan yöntemler, kullanılan malzemeler onları yaşadığı dünyanın gerçekleri karşısında sıkıntıya düşürmemelidir.” Herhangi bir programa bağlı olmadan yapılacak değer eğitiminden istenen sonucun elde edilemeyeceği de düşünülecek olursa Çağlayan’ın ne derece önemli bir konuyu ve eksikliği dile getirdiği görülür.

Dünyaya hükmeden, yaşadığı çevreyi çok yönlü olarak etkisi altına alan ve değerlerin de oluşturucu olan insanoğlu gerçek anlamda insan olma yolunda acaba ne kadar mesafe almıştır? Çağdaş dünyanın efendisi olan insan, ona gerçek kimliğini veren değerlere ne derece sahip ve bu değerleri ne derece özümsemiştir? Son yıllarda değer kavramına bu kadar vurgu yapılması ise insanların değerlere duyduğu ihtiyacın ifadesi olarak yorumlanabilir (Arslan ve Yaşar, 2007). Ayrıca değer eğitime yönelik çalışmaların artarak devam etmesi; yeni nesillerin maddi ve manevi değerlerden yoksun yetişmemesi adına yapılacak çalışmaların bir plan ve program dâhilinde yürütülmesinde etkin bir rolü olacaktır.

### 2.1.3. Türkçe Eğitiminde Değer Öğretimi

İnsanları kalabalık olmaktan kurtarıp onları ortak değerler etrafında toplayan dil, yine bu değerlerin aktarımında ve milletlerin devamlılığında en önemli araçtır. Değerlerin de sonraki nesillere aktarımının en kolay ve etkili yolu dili ve dil ürünü olan metinleri kullanmaktır. Bu durum Çelikpazu ve Aktaş (2011, s. 416) tarafından şöyle ifade edilir:

Dil ile kimlik kazanan insanoğlu, bireysel kimliğini de dil ile oluşturur (Kocaman, 2009: 23). Bu yüzden değer iletimi yapılırken birer araç olarak kullanılan metinlerde de öğrencilere vatandaş olarak nasıl olunması yani birtakım ulusal ve evrensel değerlere sahip olunması gerektiği konusunda ipuçları verilir. Böylece öğrenciler metinlerde kullanılan dil aracılığıyla planlı ve düzenli bir ortamda toplumun benimsediği ortak

değerlerle bütünleşmiş birer kişilik kazanırlar. Bir milletin ortak değerlerinin paylaşımı o milletin dilini toplumsallaştırır. Ortak değerler de ancak dil yoluyla öğrenilir.

Özbay ve Tayşi (2011, s. 23)’nin de;

Yeni yetişen nesiller milletin bir parçası olabilmek ve millet hayatında yerlerini alabilmek için millî kültürlerini öğrenmek zorundadır. Millî kültür, yeni nesillere dil vasıtası ile öğretilir. Dilin bu özelliğini, Alperen (2001, s.40), dil öğretmek aslında sözcüklerin anlamını yansıttığı kültürü öğretmektir, şeklinde ifade etmektedir.

şeklinde ifade ettiği gibi dil öğretimi kültür öğretiminden ayrı düşünülemez.

Teknolojik gelişmeler; sosyal, ekonomik ve kültürel hayatta birçok değişim meydana getirmiştir. “Küreselleşme” kavramı ile ifade edilen ve devam etmekte olan bu sürecin gençler ve çocuklar üzerinde birtakım olumsuz etkileri olmaktadır. Değerlerin zayıflaması ile kendini gösteren bu süreçte, toplumu ayakta tutan ve bireyleri birbirine bağlayan değerlerin ve değer eğitiminin gerekliliği ve önemi daha da artmaktadır. Türkçe dersi ise değer eğitiminin çeşitli metinler aracılığıyla yapılacağı ders olarak ön plana çıkmaktadır. Özbay vd. (2011, s. 23)nin;

Millet olma bilincini kazanmamış bireylerden oluşan bir topluluk yok olmaya mahkûmdur. Bir milleti ayakta tutan temel öge, sahip olunan ortak değerlerdir. Bu değerler de bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılır. Toplumda farkında olmadan değer kazanımı başlasa da, bunun bilinçli olması kültürü yansıtan eserler vasıtasıyla olur.

biçiminde ifade ettiği gibi edebi eserler değer aktarımında kullanılabilir.

Değer eğitimi ile ilgili olarak 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ayrı bir başlık ayrılmamışsa da (6–8), “Genel Amaçlar” bölümünde bireylerde bulunması gereken milli ve evrensel değerlere yer verildiği görülmektedir:

Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,

Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006, s. 4).

Aynı programda “Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında metinlerin özellikleri belirtilerek metinlerde verilmesi gereken değerler ifade edilmiştir:

Metinlerde millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Metinlerde siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (MEB, 2006, s. 56).

2005’te uygulanmaya başlanan Sosyal Bilgiler Dersi (6, 7. Sınıflar) Öğretim Programı’nda 20 değer belirlenmiştir. Bunlar; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Ancak bu değerlerin yalnızca sosyal bilgiler dersinde verilemeyeceği Özbay vd. (2011, s. 25) tarafından şöyle ifade edilir:

Öğretimin bir bütün olduğu göz önüne alındığında yukarıda sıralanan değerlerin, sadece Sosyal Bilgiler dersi ile sınırlandırıldığı düşünülmemelidir. Türkçe öğretim programındaki ifadelerde de gerek millî gerekse evrensel değerlerin aktarımı da Türkçe eğitimi çalışmalarının amacını oluşturmaktadır. Bu değerlerin aktarımı da Türkçe derslerinde metinler aracılığıyla yapılabilir.

Ayrıca, kültür ve dil öğretiminin sistematik olarak yapıldığı Türkçe dersinin değer eğitimi bakımından da ayrı bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Türkçe dersi, edebi eserler yoluyla kimlik aktarım sürecini kapsayan bir niteliğe sahip, bilgi aktarımından ziyade becerilerin (MEB, 1998, s. 4) geliştirilmesini hedeflemesi yönüyle değer eğitiminin yapılabileceği derslerin başında gelmektedir. Bu durum Yaman vd. (2009, s. 108) tarafından da şöyle ifade edilir:

21. yüzyılın yetiştirmeyi amaçladığı bireylerin taşıması gereken temel becerilerin başında millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma; kişisel ve sosyal değerlere önem verme ve estetik zevk kazanma becerileri gelmektedir. Öğrencilerin söz konusu becerileri kazanmasında Türkçe derslerinin ayrı bir yeri vardır. Türkçe derslerinde, farklı edebi eserler aracılığıyla öğrencilerin konuşma, yazma, okuma ve dinleme becerileri geliştirilmesi hedeflenmekte ayrıca incelenen eserlerdeki değerler öğrencilere aktarılmaktadır.

Türkçe dersi, sadece birtakım bilgilerin verildiği bir ders değildir. Özbay vd. (2011, s. 24);

Ana dili öğretimi, örgün eğitimin en öncelikli amacıdır. İyi bir ana dili eğitimi alan öğrenci, bu derslerde edindiği bilgi, birikim ve beceriyi diğer ders alanlarına da taşıyacaktır. Bu öğretim, sadece bir dil ya da dil bilgisi öğretimi değil, bir millete ait değerlerin benimsetilmesi işidir. Millete ait değerler ise edebî metinlerle yaşatılır ve geleceğe aktarılır. Bu nedenle ana dili öğretiminde temel materyal olarak kullanılan metinlerin özellikle değer aktarımında önemi çok büyüktür.

biçimindeki ifade ile Türkçe dersinin yerini ve işlevini belirtirken değer eğitim sürecinde metinlerin önemini de ortaya koyar. Yine bu metinlerde bulunması gereken özellikler ve bu metinlerin önemi kısaca şöyle ifade edilir: “Metinler içerisinde toplumun duyuş, düşünüş ve estetik zevkini yansıtan edebî metinlerin ayrı bir yeri vardır. Türkçe derslerinde Türk edebiyatının da seçkin eserlerinden örnek metinlere yer verilmelidir. Bu metinler, Türk’ün hayata bakışını öğrenciye sezdirmesi bakımından önemlidir” (Özbay vd. 2011, s. 25).

Türkçe derslerinde çeşitli amaçları gerçekleştirmeye yönelik olarak kullanılan metinlerin işlevi ve değer eğitimine katkısı Belet vd. tarafından da ifade edilir:

Türkçe öğretiminin temel aracı olan metinler, ulusal ve evrensel kültürün dayandığı değerlerin öğrencilere aktarılması için önemli birer araç olma özelliğine sahiptir... Değer eğitiminin gerçekleştirilmesinde bireyler arasındaki iletişimi sağlama özelliğini taşıyan Türkçenin öğretimi, ağırlıklı olarak farklı niteliklere sahip yazınsan ya da öğretici metinlerle gerçekleştirilmektedir. Türkçe öğretiminin temel aracı olan metinlerde işlenen temalar da ulusal ve evrensel kültürün dayandığı değerlerin öğrencilere aktarılması için önemli birer araç olma özelliğine sahiptir (2008, s. 142)

Etkili bir değer eğitiminin gerçekleştirilmesi için çağın şartlarına uygun, çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanılan bir programın yapılması ve okulların bu sürece etkin bir şekilde katılımının sağlanması gereklidir. Bu süreçte, Belet vd. nin:

Türkçe dersi de gerek değer eğitimi için gerekli olan iletişim sürecini gerçekleştirme, gerek dersin içerik özellikleri, gerekse Türkçe kitaplarında yer alan ve Türkçe öğretiminin bir aracı olan metinler bakımından değer eğitimi için gereği ve önemi yadsınamaz bir ders olma özelliği taşımaktadır” (2008, s. 143)

biçiminde ifade ettiği gibi Türkçe dersinin önemi büyüktür.

Dilmaç (2002)’ın İnsanî Değerler Eğitimi Programı adını verdiği programda olduğu gibi okuma metinlerinin de değer eğitim sürecinde kullanıldığı bir çalışmada elde edilen sonuçlar değer eğitiminde edebi metinlerin çok önemli bir yeri olduğunu göstermektedir:

Jones ve Gower (1994) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma kapsamında, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri on hafta süre ile okuma parçalarının, tartışma ortamlarının, grup çalışmaları ve yazma etkinliklerinin yer aldığı bir değer eğitimi katılmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin çatışmaları daha iyi yollarla çözdükleri, değerlendirmelerini daha dürüstçe yaptıkları, nezâket davranışlarının arttığı, daha dikkatli davranışlarda bulundukları gözlenmiştir (Belet vd. 2008, s. 144).

Sonuç olarak değerlerin yaşatılmasında ve gelecek nesillere aktarımında Türkçe dersinin etkin bir rol oynayacağı, ders sürecinde ve ders dışında edebi metinlerden yararlanılarak değer eğitiminin etkin bir biçimde sürdürülebileceği söylenebilir.

#### 2.1.4. Roman

İlk örneklerini Batı’da veren ve uzun bir gelişim süreci geçiren roman türü, Türk edebiyatına 19. yüzyılın ortalarında girer. Edebiyatımızda, ilk olarak çevirilerle başlayan roman sanatı, daha sonra çeşitli roman denemeleri ile devam ettirilir. Yaşanmış veya yaşanabilir olayları anlatan uzun olay yazıları diye kısaca tanımladığımız romanın değişik ifadelerle tanımlandığı görülür:

Romandan maksat geçmemişse bile geçmesi imkân dâhilinde olan bir olayı, ahlak adetler, hisler ve ihtimallere dayanan her türlü tafsilatıyla beraber tasvir etmektir.

Roman, hayatı her cephesiyle geniş olarak kavrayan ve her şeyi bir akış, değişme ve gelişme olarak his ve idrak eden bir duyuş ve görüş tarzının ifadesidir.

Roman belli bir zaman ve mekân içinde, belli bir kişinin başından geçenlerin sebep-netice ilişkisi ve sağlam bir mantık dokusu içinde, sade bir nesir dili ile hikâye edilmesidir (Çetişli, 2009, s. 30-31)

Roman; Türk ve dünya edebiyatında çok yeni diyebileceğimiz bir edebi türdür. Romanın edebi tür olarak ortaya çıkışını Yılmaz (2011, s. 57) şöyle ifade eder: “Ondördüncü yüzyıl İtalyan yazarlarından Boccaccio’nun Dekameron hikâyeleriyle edebiyat dünyasına ilk adımını atan roman türü, düşe kalka ondokuzuncu yüzyıla kadar geldi. Bu yüzyılda, çiraklık dönemini tamamlamış olan roman, en büyük ustalarını buldu ve altın çağını yaşamaya başladı.” Uzun bir gelişim döneminin ardından başarılı örneklerini görebildiğimiz bu edebi tür sürekli bir gelişim içindedir. Tekin (2011) ise romanın 18. yüzyılda başarılı örnekler verdiğini ve kendini sürekli yenilediğini ifade eder.

Romanda olaylar olduğu gibi verilmez. Gerçek hayattan herhangi bir manzara yazarın dil ve anlatım kabiliyet ile yazar tarafından yeniden kurularak okuyucunun zihninde gerçekmiş algısı oluşturularak verilir (Tekin, 2011). Roman yazarı gerçek

hayattan mutlaka etkilenecektir; ancak gerçek hayatın olduğu gibi verilmesi söz konusu değildir.

Olay, yer, zaman ve şahıs unsurlarının yazarın dil ve anlatım gücü ile birleşip bir bütün oluşturması ile meydana gelen roman, yakın geçmiş ve günümüzde olduğu gibi gelecekte de geniş okur kitlelerini hitap edebilecek bir edebi tür olarak varlığını devam ettireceği düşünülmektedir.

### **2.1.5. Değer Aktarımı ve Türkçe Öğretimi Bakımından Roman**

Olaya dayalı edebi eserler çocuklar tarafından sevilerek okunur. Özellikle küçük yaşlarda masal ve kısa hikâye gibi metinlerin çocukların okuma alışkanlığı, milli ve evrensel değerleri kazanmalarında önemli bir yeri vardır. İlerleyen yaş ve öğrenim kademelerinde ise farklı tür ve nitelikteki edebi eserler aynı işlevi yerine getirir. Bu sebeple edebi eserlerin değer eğitimi bakımından uygun niteliklere sahip olması gerekir. Edebi eserleri değer aktarımı açısından değerlendirdiğimizde şu tespiti ulaşılabilir:

Edebi eserler, yaşama ayna tutarak bir toplumun bünyesinde barındırdığı yaşam biçimlerini, gelenek, görenek ve değerlerini gelecek nesillere aktarır. Gerçek yaşamda var olan unsurlar, yüzyıllar boyunca edebi eserlerde sözlü ve yazılı edebiyat aracılığıyla kültürümüz ve öz değerlerimiz biçiminde varlığını sürdürür. Bu noktada edebi eserler, bir yandan değerleri koruyucu ve gelecek nesillere aktaran bir işlev üstlenirken diğer yandan aynı değerleri okuyucusuna kazandıran bir işlev üstlenmiş olur”(Yaman vd., 2009, s. 108).

Edebi eserlerden yararlanılabilmesi için:

Farklı türlerdeki edebi eserlerin bir toplumun bilgi ve değer birikimini yansıtıcı bir işlev üstlenmesi, ancak bu eserlerin okuyucunun elinde değer bulmasıyla mümkün olacaktır. Bu noktada gerek örgün eğitim kurumlarının gerekse ailenin, çocuklara ve gençlere kitap okumayı sevdirmeye yönelik uygulamalar yapmasının önemi ve gereği ön plana çıkmaktadır (Yaman vd., s. 115).

Edebi türler içinde roman, Tekin (2011, s. 7)'in ifadesiyle; “Şiiri kısılandıran bir lirizmi, tarihi kısılandıran bir didaktizmi, felsefeyi imrendiren bir kavratma, anlatma yeteneğiyle roman; tarihin, felsefenin, psikoloji ve sosyolojinin-asla- ulaşamayacağı bir etkilene gücüne sahiptir.” Ayrıca, bir anlatım ve iletişim aracı olan dilden; destan, masal, şiir, hikâye ve roman özelliklerine göre farklı düzeylerde yararlanır. Tamamında insanı anlatmak gibi ortak bir özellik bulunur. Ne var ki roman, içlerinde en üstün olanıdır. Çünkü insanı ve toplumu bir arada anlatma imkânı bakımından hiçbir edebi tür roman kadar

güçlü değildir. Roman; şiir, tarih, felsefe, ahlak gibi sanat ve kültür alanlarından da yararlanarak çok geniş bir sahada bilgi verme ve özümleme gücüne sahip edebi türdür (Tekin, 2011).

Romanlardan değer eğitiminde yararlanılması için onların belli niteliklere sahip olması gerekir. Romanlar, okurlarını milli ve evrensel değerlerle besleyecek özelliklere sahip olmalıdır. Roman yazarının, öncelikle yaşadığı toplumun değerlerini yansıtabilmesi gerekir. Kendi milletine ve onun değerlerine yabancı bir roman yazarının topluma verecek bir şeyi olamaz. Roman yazarı, ancak milli ve yerel olandan hareketle evrensel olana ulaşabilir. Bu gerçek, 19. yüzyıl Fransız toplumunun bütün yönlerini yansıtan Balzac'ın ve dünya edebiyatının önemli romancılarından Rus yazar Dostoyevski'nin eserlerinde görülür. Bu yazarlar, milli olanı anlatmadaki başarıları ile evrensel olanı yakalayabilmişlerdir (Yılmaz, 2011).

Edebi metinler, Türkçe dersinde kullanılan önemli araçlardan biridir. Çünkü:

Türkçe dersinin temel amacı öğrencilere anadili bilinci kazandırmak ve sahip olduğu anadilini en etkili şekilde kullanmasına olanak sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan ders kitapları ise birer araçtır. Bazen tek bir araç kişileri amaca ulaştırırken bazen de bu yeterli olmaz. Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler Türkçe dersinin amaçlarına ulaşmasında önemli bir yere sahiptir (Solak ve Yaylı, 2009, s. 445).

Ne var ki sadece ders kitaplarındaki metinlerin bu amaçlara ulaşmak için yeterli olacağını söylemek mümkün değildir. Bu sebeple ders kitaplarının dışında öğrencilerin okul dışında okuyabilecekleri farklı türden edebi eserlerden yararlanılması gerekir.

Dilin, en güzel ve etkili biçimde kullanıldığı edebi eserlerden biri de romandır. İnsanı ve onu ilgilendiren her şeyi çok yönlü ve kapsamlı olarak anlatan roman türü bu açıdan diğer edebi türlere göre üstün niteliklere sahiptir (Tekin, 2011). Bu sebeple öğrenciler, dilimizin bütün zenginliğiyle kullanıldığı, milli ve evrensel değer aktarımı bakımından uygun nitelikteki romanları okumaya yöneltilmelidir. Böylece hem okuyarak eğlenceli bir şekilde zaman geçirmiş hem de Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen amaçlara ulaşılması konusunda yararlı bir etkinlik yapılmış olur.

Uzun soluklu ve sabır isteyen bir sürecin ürünü olan roman, Türk ve dünya edebiyatında devamlı artan bir okunma özelliğine sahip olması sebebi ile değerlerin aktarımı sürecinde ve Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek edebi türlerin başında gelmektedir.

### 2.1.6. Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Eğitim, kişinin kendisini ve hayatı idrak etme sürecidir. Edebi eserler, kişinin hayat boyu sürecek eğitim sürecinde en önemli ve en yakın yardımcısı olacaktır. Çocuk, bu eserlerin rehberliğinde daha sağlam ve kararlı adımlarla yürüyecektir. Bu edebi eserlerin her açıdan yeterli ve faydalı olması gerekir. Aynı zamanda bu eserler; edebi estetiğe sahip, ders kitaplarının kuru ve yalın öğreticiliğinden farklı olarak okuyanda güzellik duygusu uyandıracak yeterlilikte olmalıdır. Hele hele henüz edebi eserleri yeni tanımaya başlamış, okuyacağı metinlerden çok çeşitli açılardan ve farklı düzeylerde etkilenecek öğrencilerin okuyacakları eserler daha fazla önem arz etmektedir.

Çocuk, ilk eğitim ve öğrenimini ailesi ve yakın çevresinden aldıktan sonra planlı ve önceden belirlenmiş programlarla eğitim ve öğretim faaliyetini gerçekleştiren örgün eğitim kurumlarında eğitim ve öğrenimini devam ettirir. Akbaş (2008, s. 9)' a göre:

Okulların bilişsel hedeflerinin yanında vatansever olmak, saygılı olmak, dürüst olmak ve adil olmak gibi birçok duyuşsal hedefi vardır. Beane (1990) duyuşsal eğitimin sosyal ilişkiler ve kişisel çıkarların bütünleşmesiyle ilgili bilgi, beceri ve değerleri içerdiğini belirtir. Ona göre benlik algısı, değerler, ahlak, etik, inançlar, sosyal eğilimler, takdir duyguları, beklentiler ve tutumlar duyuşsal eğitim içindedir (Akt. Bacanlı, 2005). Okulların görevlerinden biri, okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda disipline etmek, onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmak ve karakterini olumlu yönde etkilemektir.

Bu manada okullar, değer eğitiminin verilmesi bakımından da son derece önemli bir yere sahiptir. Evrensel ve milli değerlerin bireylere kazandırılmasında okullardan daha uygun bir mekânın olduğunu söylemek güçtür. Zira 6-15 yaş aralığındaki bütün çocuklar zorunlu eğitim kapsamında yer almakta, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını okulda geçirmektedirler.

Değer; insan yaşamını anlamlı kılan, onun bir kimliğe sahip olmasını sağlayan bir olgudur. Değerler; milletten millete, toplumdaki topluma farklılıklar

gösterse de genel anlamda değer, evrenseldir. Saygı, sevgi, dürüstlük, barış, dostluk, paylaşma, iyilik, fedakârlık gibi temel değerlere ek olarak "iyi bir vatandaş" olma, "iyi bir insan" olma şuuruyla kendini yetiştiren kişiler, geleceğin sağlıklı toplumunda söz sahibi olacaktır. Öncül (2000, s. 281), değer kavramını, "genel olarak bir nesneye, varlığa, faaliyete, ruhsal, ahlaksal, toplumsal açıdan ya da estetik yönden tanınan önem ya da üstünlük derecesi." biçiminde tanımlar. Temelde öznel olan değer kavramının kişilere ve durumlara göre değiştiğini; mantıksal, ahlaksal, estetik olarak sınıflandırılabilceğini ifade eder. Bununla birlikte değerlerin tanımlanması ve sınıflandırılması görüş birliğine varılamayan konulardandır. Birçok eğitimcinin birbirinden farklı değer tanımları yapması bunun en somut göstergesidir (Çengelci, 2010).

Değer eğitimi ise eğitimin vazgeçilmez amaçlarından biridir. Bütün milletler sahip oldukları değerlerin sonraki nesillere aktarılabilmesi için eğitim programlarında ve sosyal hayatın çeşitli alanlarında değer eğitime yönelik birtakım çalışmalar yapmaktadır. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları'nda da değer eğitime yer verilmiştir:

Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek (MEB, 2006, s. 1).

Eski ilköğretim programlarında genel hedefler içinde yer almış olan değerler, yeni ilköğretim programlarının bazılarında programın değerleri başlığı altında ifade edilmiş, bazılarında ise eski programlarda olduğu gibi programın genel hedefleri kısmında yer almıştır. Yapılandırmacı eğitim anlayışının temel alındığı yeni ilköğretim programında öğrencilerin önceki yaşantılarının ve değerlerinin öğrenmeyi etkilediği kabul edilmiştir (MEB, 2006).

Değer eğitiminin gerekli olduğu konusunda bir uzlaşma varken hangi değerlerin verileceği konusunda bir birlikteliğin olmadığı da bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte birçok ülkenin eğitim programı incelendiğinde evrensel değerlerin eğitim programlarında yer aldığı görülmektedir (Çengelci, 2010). Özellikle dünyada son yıllarda yaşanan hadiseler, göçler, ortak yaşam tarzları ve insanlığın ortak

sorunları bu ortaklıkların belirginleşmesine ve değer eğitiminde ortak hedeflerin belirlenmesine yol açmıştır. Ne var ki her milletin kendine has ve onu diğer milletlerden ayıran hususiyetlerinin varlığı evrensel değerlerin yanı sıra milli değerlerin öğretilmesini de gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda değer eğitimi tamamen evrensel bir plan dâhilinde yürütülememekte, toplumdan topluma değişen bir programı ve süreci kapsamaktadır: “Örneğin değerlerle ilgili Endonezya ve Avustralyalıların görüşlerinin alındığı çalışmada aile bağlarının önemli olması değerinde Endonezyalılar 10 üzerinde 8 önem derecesi belirtirken Avustralyalılar 3 önem derecesinde görüş belirtmişlerdir (Global Learning Centre,2005:2)”(Yiğittir, 2010, s. 220).

Ülkemizde değer eğitimi konusunda çeşitli eğitim kurumlarının farklı kademelerinde, belli değerlerin eğitime yönelik bazı etkinliklerin yapıldığı sözü edilen kurumların genel ağ adreslerinden görülebilir. Bu durum, değer eğitimi konusunda son yıllarda artan bilincin göstergesi olsa da yeterli sayıda ve oranda kurumun bu konuda çalışma yaptığını söylemek güçtür. Gerek ilköğretimde gerekse ortaöğretimde, değer eğitimi konusunda kapsamlı ve planlı çalışma yapılmamakta; öğrencilere klasik yöntemlerle birtakım maddi ve manevi değerler aşılarmaya çalışılmaktadır. Böylesi önemli bir konuda bu kadar programsız ve gelişigüzel hareket edilmesinin sonucunda kendi kültürüne ve değerlerine yabancı yetişen bireylerin sayısının her geçen gün arttığı görülmektedir.

Değer eğitimi konusunda çok sayıda çalışma yapılmış, değer kavramı ve eğitimde değer konuları üzerinde durulmuştur. Bu çalışmalardan bazıları ise şunlardır:

Öztürk (1991) tarafından yapılan bir araştırmada, Batı çocuk klasiğinden seçilen beş eserde yer alan değerler incelenmiştir. Kitaplarda aranan değerler; dini değerler, sosyal değerler, özlemler, sevgi başlıkları altında gruplandırılmıştır. Dini ve sosyal değerler, objektif değerler olarak kabul edilmiş; sevgi ve özlemler, subjektif değerler olarak kabul edilmiştir. İnceleme sonucunda dini değerlerin, Batı klasik eserlerinin temel özelliklerden biri olduğu ortaya konulmuştur (Akt. Şen, 2007).

Dilmaç (1999)’ın, hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde ilköğretim dördüncü ve besinci sınıf öğrencilerine insanî “Değerler Eğitimi” verilerek, araştırmacı tarafından geliştirilen Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile bu programın etkililiği sınanmıştır. İnsani değerler eğitiminden elde edilen bulgular kapsamında, ilköğretim

öğrencilerinin ahlaki olgunluk seviyelerinin gelişmesinde bu uygulanan programın etkili olduğu ortaya konulmuştur.

Akbaş (2004), *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* adlı doktora tezinde ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin, ilköğretim okulları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma düzeylerini, öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiş aynı zamanda öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki görüşlerini almıştır. Çalışmada; cinsiyet, sosyal ve ekonomik düzeyin değerlere ulaşma seviyesinde farklılıklara sebep olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca değer öğretiminde okul-aile iş birliğinin olmadığı, öğretmenlerin sözlü olarak değer öğretimine gittiklerini de belirtmiştir.

Günaydın (2005) *Doğan Kardeş dergisinde çocuğa kazandırılması hedeflenen değerler ve ortaya çıkan çocuk modeli* adlı yüksek lisans tezinde, “Doğan Kardeş” dergisinde çocuğa kazandırılması amaçlanan değerler ve bu değerler sonucunda nasıl bir çocuk modeline ulaşıldığını ortaya koymuştur. Bu çalışma sonunda derginin yayımlandığı dönemde; araştırmacı, çevreci, yaratıcı, yasadığı dünyayı tanıyan ve sorgulayan çocuk modelinin oluştuğu ortaya konulmuştur.

Sezer (2005), ilköğretim birinci kademedeki Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler üzerine bir çalışma yapmıştır. Ders kitapları, Millî Eğitimin genel amaçlarında ifade edilen tanımların değer hâline dönüştürülmesi ile elde edilen “Değerler İnceleme Formu” ile incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ders kitaplarında yalnızca birkaç değere ağırlık verildiği, belirlenen değerlerin çoğuna ders kitaplarında %1- 5 arasında değişen oranlarla rastlandığı görülmüştür. İncelenen değerlerin 1., 2. ve 3. sınıflarda daha çok aile ve doğa kavramları ile ilgili değerlerin, 4. ve 5. sınıflarda ise bilgi, sanat gibi soyut kavramları içine alan değerlerin yer aldığı görülmüştür. Yurt sevgisi ve Türk milletini yücelten Türk büyükleri ile ilgili değerler ise bütün sınıflarda yoğun olarak islenmiştir. Tarihî eserler, tutumluluk, sanatçılar ve bilginleri içine alan değerler ise bütün sınıflarda yok denecek kadar az islenmiştir (Akt. Balcı, 2008).

Esmer (2007) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde 1923-1928 yılları arasında yayımlanan çocuk dergilerindeki tahkiyeli metinler değer aktarımı

bakımından değerlendirilmiştir. Toplam on dergi kişilik modeli, ahlaki değerler, milli değerler, evrensel değerler başlıkları altında incelenmiş; sonuç olarak bu dönem dergilerindeki birtakım eksiklikler ifade edilmiştir.

İşcan (2007), tarafından doktora tezi olarak hazırlanan çalışmada ilköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği incelenmiştir. Yapılan çalışmada ilköğretim düzeyinde evrensellik ve iyilikseverlik değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının, öğrencilerin değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini saptamak amaçlanmıştır. İlköğretim düzeyinde Türkçe, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji dersleriyle bütünleştirilerek uygulanan programda, bu programa katılan öğrencilerin değerlere ilişkin puanları ile bu derslerden aldıkları yıl sonu notları arasında pozitif yönde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Böylece araştırmadan elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin değer kazanma düzeyleri ile akademik başarılar arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şen (2007) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi, 2005 yılında MEB tavsiyeli 100 Temel Eser’de; adil olma, çalışkanlık, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerlere yer verilme oranlarını belirlemek üzere ortaya konulmuştur. Çalışmada aynı zamanda yerli ve yabancı eserlerin değer aktarımı bakımından taşıdığı olumsuzluklar da ifade edilerek MEB tavsiyeli 100 temel eserin değer aktarımı açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

Tokdemir (2007) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi de ortaöğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki bilgi ve görüşlerini, tarih derslerinde değer eğitiminde ne tür yöntemler kullandıklarını, hangi sorunlarla karşılaştıklarını ve değer eğitimi ile ilgili beklentilerini ortaya koymak amacı ile yapılmıştır. Araştırma sonunda ise çalışmaya katılan tarih öğretmenlerinin çoğunluğunun değerler ve değer eğitimiye yönelik teorik bilgiye sahip olmadıkları; ancak değerlerin eğitim-öğretimde önemli yeri olduğuna inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Balcı (2008) *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde değer eğitiminin etkililiği* adlı yüksek lisans tezi, sosyal bilgiler dersinde değerlerin gerçekleşme düzeylerinin ne olduğunu; sosyal bilgiler dersinde uygulanan değerler eğitiminin

öğrencilerin değerlere ulaşma düzeylerinde farklılığa sebep olup olmadığını; sosyal bilgiler çalışma kitabında yer alan değer etkinliklerinin uygulanabilirlik düzeyinin ne olduğunu; sosyal bilgiler öğretiminde değerler eğitiminin etkililiğine ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sonunda; yapılan çalışmalarla bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta içselleştirildiği; sosyal bilgiler öğretiminde değerler eğitimi uygulaması sonucunda öğrencilerin sosyal bilgiler dersine, sosyal bilgiler öğretimine, değer ve değerler eğitimine ilişkin algılamalarında farklı bir anlayış geliştirdikleri sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

Can (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi, Ankara’da çeşitli ilköğretim okullarında görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitime yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerini almak ve değerler eğitimi uygulamalarına verdikleri önemin seviyesini belirlenmek amacıyla yapılmıştır.

Gökçe (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde, Gülten Dayıoğlu’nun eserleri değer eğitimi bakımından incelenmiş ve bu eserlerin Türkçeye katkısı üzerinde durulmuştur. Bu eserlerin değer eğitimi ve Türkçe öğretimi bakımından faydalanılması gereken kaynaklardan olduğu sonucuna varılmıştır.

Keskinoğlu (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde ise Mesnevi temelli değerler eğitiminin ahlaki olgunluk seviyesini yükselttiği sonucuna bir deneysel çalışma ile varılmıştır. Bu sonucun da değerler eğitimi programının değer eğitimi bakımından önemli olduğu gerçeğine ulaştırdığı ifade edilmiştir.

Aslan (2009) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi; 4., 5., 6., ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında değerler eğitiminde rol model olarak sunulan kahramanların yer alma sıklığını tespit etmek, bunların sayısal durumunu ve dağılımını ortaya koymak aynı zamanda öğretmen adaylarının kahraman algı ve tercihlerinin ne olduğunu belirleyerek öğretmen adaylarının kahraman tercihleri ile sosyal bilgiler ders kitaplarındaki kahramanların ne derece örtüştüğünü belirlemek amacıyla ortaya konulmuştur.

Akyol (2010) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarında yer alan sevgi teması hedefler, kazanımlar ve

etkinlikler bakımından incelenmiş; birçok konuda eksikliklerin bulunduğu ifade edilmiştir.

Çengelci (2010) tarafından hazırlanan doktora tezinde, İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin nasıl gerçekleştiğini bir durum tespiti çalışmasıyla ortaya koymuştur. Çalışmada, değer eğitiminin veriliş yöntemlerinin belirlenmesinin yanında öğretmenin değer eğitiminde yararlandığı kaynaklar ve yaptığı çalışmalar, değerlendirme teknikleri, özellikle değer eğitiminde sosyal çevre, aile, arkadaş ve medyanın rolü ile değerler eğitiminde karşılaşılan diğer sorunlar ele alınmıştır.

Güngör (2010) profesörlük tezinde, değerler psikolojisi üzerinde çalışmıştır. Çalışmada, ahlaki değerler temele alınarak; bu değerlerle sosyal, iktisadi ve estetik değerler arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. Her davranışın belli bir değer sahası ile ilişkili olduğu, insanların genellikle kendi değer sahalarındaki norm dışı davranışlarını diğerlerinden daha kötü bulmakta ve onlara daha şiddetle tepki vermekte olduğu yargılarına varılmıştır.

Bulut (2011) tarafından hazırlanan *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri* adlı yüksek lisans tezinde atasözlerinde yer alan değerler tespit edilerek atasözlerinin değer eğitimi sürecindeki önemi ifade edilmiştir.

Değer eğitimi konusunda ilköğretim, lise ve yükseköğretim öğrencilerini de kapsayan birçok çalışma yapılmış ve bu çalışmaların her biri konunun bir başka yönünü aydınlatmıştır. Ayrıca yapılan araştırma sonucunda Emine Işinsu'nun romanlarının çeşitli açılardan incelendiği ve bazı çalışmalara konu olduğu görülmüştür:

Kökdemir (1995) doktora tezinde Emine Işinsu'nun hayatı, sanatı, fikirleri, eserleri ve edebi faaliyetleri hakkında çok kapsamlı bilgi vermiş; Işinsu'nun sanat, siyaset, toplum, değer ve din gibi konularda yaklaşımını yazarın edebi faaliyetleri ve eserlerinden hareketle açıklamıştır. Erol (2006) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde de Emine Işinsu'nun tarihi romanları şahıs kadrosu, vak'a, mekân ve zaman unsurları bakımından incelenmiş; yazarın dil ve üslûp özellikleri üzerinde durulmuştur. Karakurt (2007) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde Emine Işinsu'nun romanlarından seçilen 555 cümle söz dizimi açısından ele alınmıştır.

Işınsu'nun romanlarının söz dizimi özelliklerini belirleyerek yazarın Türkçeyi kullanma, Türkçenin imkânlarından yararlanma şekillerini, yazara has kullanımları tespit etmek, dolayısıyla dilimizin, çok fazla yozlaştırılmak istendiği bir dönemde edebi dil olma özelliğinden hiçbir şey kaybetmediğini de göstermek amacıyla hazırlandığı ifade edilmiştir. Yılmaz (2008) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi ise, Emine Işınsu'nun *Çiçekler Büyür* adlı eseri temel alınarak yapı bakımından cümle çeşitlerine bir açıklık getirme amacı ile hazırlanmıştır. Bu çalışmalar dışında yazarın eserleri ile ilgili doktora ve yüksek lisans tezleri hazırlanmış; yazarın hayatı, sanatı ve eserleri incelenmiştir. Türk edebiyatının seçkin yazarlarından Emine Işınsu'nun eserleri bu çalışmada da bir başka yönüyle-değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı- ele alınacak ve değerlendirilecektir.

## 2.2. Emine Işınsu'nun Hayatı-Sanatı-Eserleri

### 2.2.1. Hayatı ve Edebi Faaliyetleri

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Emine Işınsu, 17 Mayıs 1938'de Kars'ta dünyaya gelmiştir. (Erol, 2006). Babası Bulgaristan Türklerinden Aziz Vecihi Zorlutuna, annesi ise Halide Nusret Zorlutuna'dır. Emine Işınsu, müşfik bir annenin, fedakâr bir öğretmenin kızıdır. Emine Işınsu, annesini şu ifadelerle anlatır:

Benim anam, her türlü gösterişin ötesinde gerçekten fedakâr bir kadındır. Aşırılığı ise hassasiyetinde ve belki cemiyetin değer hükümleri karşısında gösterdiği dikkattedir. Vatanî vazifeyi her türlü sorumluluğun üstünde tutan “zorlu” bir askerin eşi; .... Şair, yazar, öğretmen hanım kâh katır sırtında, kâh at; bazen de trenle dolaşır yurdun dört bucağını... Edebiyat ve Türkçe hocalığı yapar (Işınsu, s. 168, 2012).

Emine Işınsu, anne ve babasının meslekleri dolayısıyla devamlı yurdun değişik yerlerinde bulunmuştur. İlköğrenimine annesinin de çok sevdiği ve kendisinde çok güzel duygular bırakan Urfa'da başlarken ilkokul 4. sınıftan sonra Sarıkamış'ta devam etmiş, ilköğrenimini Ankara'da Alp Arslan İlkokulu'nda tamamlanmıştır. Daha bu yıllarda ilk eseri olan *Minko'nun Hatıraları* adlı romanı yazarmıştır (Kökdemir, 1995).

Yetiştği ailenin kültür ve sosyo-ekonomik durumunun iyi olması Emine Işınsu'nun daha ilkokul yıllarında yazma konusunda belli bir seviyeye gelmesini sağlar (Akbaş, 2012, s. 39). Ankara'da Cebeci Ortaokulunu bitirdikten sonra TED

Ankara Kolejinin lise kısmına girer, bu okuldan da 1956 – 1957 öğretim döneminde mezun olur. Birçok yazar gibi Emine Işinsu'nun da yazma serüveni şiirle başlar. Öğrenciliği döneminde şiirleriyle tanınan Emine Işinsu'nun ilk şiiri “İnsanlar” *Eğitim Dergisi*'nde yayımlanır. Daha sonra da çeşitli şiir ve küçük hikâyeler yazmaya devam eder. Emine Işinsu'nun liseden sonraki öğrenim hayatı ise çok farklı bir şekilde gelişir. İlk olarak babasının da isteği ile Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinin İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolur. Buradaki öğrenimini yarım bırakarak bir bursla Amerika'ya gider. Orada eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye'ye döner (Erol, 2006, s. 15).

Türkiye'ye dönen Işinsu, daha önce başladığı İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bırakıp o zaman yeni açılan Orta Doğu Teknik Üniversitesinin İşletme Bölümüne büyük bir hevesle ve babasının haberi olmadan kaydolur. Bu yıllarda kendisiyle evlenmek isteyen ve bir hukuk öğrencisi olan Namık adlı kişiyle evlenmesine babası izin vermez. Bu durum aynı zamanda kendisi için kötü bir sürecin de başlangıcı olur. Okulunu bırakmak zorunda kalır ve hukuk fakültesine kaydolur; fakat okuyamaz (Akbaş, 2012, s.42). Işinsu, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinin Felsefe Bölümünde okumaya başlar. Daha sonra ilk eşi Mimar Erdoğan Cemil Okçu kendisine talip olur. Babasının okula devam etme şartıyla Okçu ile 1959'da evlenirler. Ne var ki evlilikle okulun bir arada yürütülemeyeceğini anlayınca okulu bırakır (Kökdemir, 1995).

Emine Işinsu'nun tahsil hayatı, çeşitli sebeplerden aksamış ve liseden sonra başladığı hiçbir bölümü tamamlayamamış, öğrencilik yıllarında ilk evliliğini yapması ise onun öğrenim hayatını bitiren etmenlerden biri olmuştur. Bundan sonraki süreçte, Emine Işinsu'nun çeşitli dergi ve gazetelerdeki yazılarıyla yazarlık hayatının başladığı görülür.

Işinsu'nun ilk romanı *Küçük Dünya*, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının açtığı bir yarışma sonucu yazılır. Bu eser, *Sanat Armağanı* ödülünü kazanır. Eser, uzun uğraşlar sonunda 1962'de *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilir ve Yağmur Yayınevi tarafından basılır. Işinsu'nun şiirle başlayan yazın hayatı çeşitli dergi ve gazetelerde fıkra ve roman denemeleriyle devam eder. 1962 –1963 yıllarında *Yeni İstanbul* gazetesinde *Dedikodu* adlı sütunda Mehlika imzasıyla siyasî konularda fıkralar yazar. 1963 – 1965 yıllarında *Sabah* gazetesinde belli siyasi çizgideki

yazarlarla birlikte fıkra yazarlığı yapar. Gazetenin el değıştirmesi ve biraz da siyasi sebeplerden dolayı buradaki işi sona erer. 1964'te *Hisar* dergisinde *Yeşil Fasulyeler* ve diğerk birkaç hikâye ile kadın meselelerine temas eder (Erol, 2006). Işinsu, tiyatroya derin bir ilgi duyar. DTCF'nin Felsefe Bölümünde okurken, bir taraftan da fakültenin tiyatro kürsüsü derslerine devam eden Işinsu, *Bir Yürek Satıldı*(1966), *Bir Milyon İğne* (1967), *Ne Mutlu Türküm Diyene* (1969), *Adsız Kahramanlar* (1975) adlı oyunları yazar. İlk tiyatro eseri olan *Bir Yürek Satıldı* TRT'nin radyofonik oyun yarışmasında birinci olur. Bu başarısının ardından diğerk tiyatro eserlerinin art arda yazıldığı görülür (Kökdemir, 1995).

Işinsu, ilk eşinden ayrıldıktan sonra o sıkıntılı dönemde, Türk Edebiyatı Vakfı tarafından Malazgirt Zaferi'nin 900. Yıl Dönümü sebebiyle düzenlenen yarışma için Ahmet Kabaklı'nın teşvikiyle *Ak Topraklar* adlı romanı yazar. Bu eseri ile Türk Edebiyat Cemiyeti roman ödülünü kazanır (Kökdemir, 1995).

Işinsu 1969 yılında, annesi Halide Nusret Zorlutuna ile *Ayşe* adlı kadın dergisini çıkarmaya başlar. *Ayşe* dergisinde çeşitli takma adlarla 28 sayı boyunca yazmaya devam eder. *Devlet* dergisinde de (1969 – 1971) iki yıl kadar yazar. *Ayşe* adıyla çıkarılan kadın dergisini *Töre* ismiyle 1971'de Mayıs - Haziran ayından itibaren yürütür. İlk eşinden ayrıldıktan sonra 1972'de Prof. Dr. İskender Öksüz ile evlenen Işinsu, yazmaya ara vermez. *Bozkurt* dergisinde 1973 – 1974 yıllarında *Gençlerle Hasbihal* köşesinde yazar. Aynı yıllarda *Diyanet* gazetesinde “Emine Abla” ismi ile kadın sayfası hazırlarken *Türk Edebiyatı* dergisinin hemen her sayısı için yazmaya da devam eder (Erol, 2006).

1973'te *Tutsak* romanını yazar. Bu romanda Kerkük Türklerinin çilesini anlatan yazar, çok ciddi araştırma ve gayretli çalışmaların sonunda 1975'te yayımladığı *Sancı* romanında o dönemin gerçeklerini ve ideolojik çatışmalarını anlatır. Dış Türkler meselesini ele aldığı *Çiçekler Büyür* 1979'da yayımlanır. 1982'de de sendika konusunun ele alındığı romanı *Canbaz*'ı yazar. Bu romanı ile *Türkiye Yazarlar Birliği* roman ödülünü kazanır, daha önce yazdığı *Sancı* romanı ile de *Türkiye Milli Kültür Vakfı* ödülüne layık görülür. Daha sonra *Kaf Dağının Ardında* (1985), *Atlıkarınca* (1990) romanlarını yazar. Ayrıca Işinsu'nun *Bir Gece Yıldızlarla* (1991) adlı bir de hikâye kitabı yayımlanır (Kökdemir, 1995).

Işinsu, yakın arkadaşı Prof. Dr. Umay Günay'ın teşvikiyle Millî Mücadele heyecanını yansıtan *Cumhuriyet Türküsü* adlı romanını 1993'te yayımlar. Dinî hassasiyetin hâkim olduğu bir çevrede yetişen Işinsu, tasavvufa duyduğu ilgi ve sevgiyi *Nisan Yağmuru* ve *Havva* isimli romanlarında işler. Tasavvufa duyduğu derin ilgi, tasavvuf konulu diğer romanların art arda yayımlanmasını sağlar. *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* (2002) adlı romanında Yunus Emre'nin hayatını, *Bukağı* (2004) romanında Niyâzî Mısırî'nin hayatını, *Bayram* (2005) adlı romanında ise, Hacı Bayram Veli'nin, "*Hacı Bektaş Veli*" adlı romanında da Hacı Bektaş Veli'nin hayatını ele alır (Erol, 2006).

Halen Ankara'da hayatına devam eden, Elif adında bir kız Yağmur ve Murathan adında iki erkek çocuğun annesidir.

### 2.2.2. Sanatı ve Edebi Kişiliği

Emine Işinsu, kültürel yozlaşmanın hız kazandığı bir dönemde milli kültürü yaşatma gayreti ile eserler veren bir yazardır (Aytaş, 2012). Küçük yaşlardan itibaren edebiyatla iç içe olmuş, zengin bir edebi kültürle yetişmiştir. Yazarın ifadesiyle: "Herkesin annesi şarkı söylerdi. Benim kafamda çocukluğumdan kalma bir müzik yok, yalnızca yüksek sesle şiir okuyan bir hanım hatırlarım. Bu hanım Fuzuli, Şeyh Galip ve Mehmet Akif'i çok sever ve şiirlerini çok okurdu" (Erol, 2006, s. 18).

Okuma yazmaya ilgisi ilkokul yıllarında başlar. Minko'nun Hatıraları adlı kitabını daha ilkokuldayken kaleme alır. Lise yıllarında yazdığı ilk şiir kitabı da *İki Nokta* adını taşır.

Emine Işinsu Türk kültürün yoğun bir biçimde yaşandığı bir ailede büyür. Eserlerinde Türk milletine duyduğu derin bir sevgi ve hayranlık da buradan kaynaklanmaktadır. Işinsu, bu durumu şu şekilde ifade eder: "Tabi çevre çok mühim, aile çevresi çok mühim. Milliyetçi ve Müslüman bir ailede yetiştim. Babam askerdi, evimizde daima Müslüman ve Milliyetçi bir hava hâkimdi. Ben bu duygularla büyüdüm" (Erol, 2006, s. 19). Türklük ve Müslümanlık şuuruyla yetişen Emine Işinsu dış Türkleri de romanlarına konu etmiş, onların acılarını ve mutluluklarını *Çiçekler Büyür*, *Tutsak* ve *Azap Toprakları* adlı eserlerinde anlatmıştır.

Işinsu, tasavvufu ele alan romanlar da kaleme almış, Türk dünyasının ortak değerlerinden ve büyüklerinden olan Hacı Bayram, Hacı Bektaş, Yunus Emre ve

Niyazî Mısrî'yi başarılı bir şekilde anlatmıştır. Bice (2012, s. 125)'nin “günümüz menkıbecisi” olarak adlandırdığı Emine Işinsu'nun tasavvuf konulu romanları için yaptığı değerlendirme yazarın başarısının tekrarıdır:

Işinsu'nun bu dört eserinde mekân, olayların meydana geldiği bir sahne olmanın ötesinde, tarihi arka planı ve sosyal unsurları ile dörtbaşı mamur bir fon olarak, fotoğrafik bir netlikte yer alır. Zaman ise; dönemin tarihi olaylarının cereyanına uygun olarak mekân ve kahramanlar üzerindeki etkisini romanlarda anlatılan olaylarla-özel bir dikkate gerek bırakmadan-okura fark ettirilmeden anlatılır. Bu yazarın tarihi olayları günümüz okuruna yansıtmakta başarısının açık bir kanıtıdır.

Hayatları hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz bu şahsiyetlerin veya dış Türklerin yaşadıklarının romanla anlatılması kolay değildir. Bunun için çok ciddi bir çalışma yapılması gerekmektedir. Bu sebeple Işinsu, eserlerini yazmaya başlamadan önce çok ciddi bir araştırma yapar:

Emine Işinsu için, her yeni eser, uzun bir çile döneminin başlangıcıdır. Önce mevzu ve mevzu etrafında şahıs kadrosu –özellikle başkahraman- doğar. Bu şahısların hayatına girmek için günleri, ayları ruhi bir hazırlığa verirken, bir yandan da bilgi tarafının tamamlanması gerekecektir. Bunun için, en zor kaynaklara varıncaya kadar inilir, notlar tutulur; insanlarla görüşülür, konuşulur. Sancı için Zile'den Dursun 'Önkuzu'nun ailesiyle; Azap Toprakları, Ak Toprakları ve Tutsak için, nerede Batı Trakyalı, Kerküklü bir Türk varsa onunla mutlaka görüşülür.. ve defterler dosyalar dolusu notlar alınır. Çiçekler Büyür için, resmi vesikalarla beraber, Bulgaristan göçmenleriyle uzun muhasebelerde bulunulur... Bütün dökümanlar toplandıktan sonra, eserin doğması, gecelerin sükûnuna kalmıştır (Tunalı, 2012, s. 29).

Işinsu, bu süreci kendi ifadeleri ile şöyle anlatır:

Ben umumiyetle yazarken bir sene boyunca, yazacağım roman hakkında araştırma yaparım. Bilgiler edinir ve bilgilerimi bir deftere kaydedirim. Bilgiler çoğaldıkça karakterlerim ve olaylar doğmaya başlar. Onları da defterime kaydedirim. Aldığım bilgilere göre küçük küçük sahneler yazmaya başlar ve bunları da not ederim. Bir sene gibi bir süre geçtikten sonra bir gün gönlüm, artık yazman lazım, der. Daha fazla duramam. Allah'ın izniyle başlarım. Arada değil belki, ama büyük bir kısmını romana geçiririm, tabi biraz değiştirerek... (Erol, 2006, s. 20).

Işinsu, eserlerini yazarken kahramanlarıyla bütünleşir, onların acısını yüreğinde hisseder, yazdıkları gerçeklerden ve yaşadıklarından bağımsız değildir: “Ben sadece roman yazıyorum ve diyorum ki yazdıklarımı benden ayrı düşünmek mümkün değildir.” (Işinsu, 2012, s.90) derken bu gerçeği dile getiriyor. “Küçük Dünya'nın Nur'u, Tutsak'ın Ceren'i ve Kaf Dağının Ardında' ki Mevsim yazarın hayatından izler taşır” (Erol, 2006, s.20).

Türk romancılığında Emine Işinsu'nun önemli bir yeri vardır. Ercilasun (2012, s. 76) Emine Işinsu'nun edebiyatımızdaki yerini ve roman tekniğini şöyle ifade eder:

Küçük Dünya'dan itibaren devamlı bir gelişme gösteren Işinsu, roman tekniği ve tipleştirme açılarından günümüz romanında ilk isim sayılmak gerekir. Roman tekniği, belki bir başka ifadeyle kompozisyon, Işinsu'da mükemmeldir. Olaylar kusursuz bir şekilde sıralanır ve sonuca ulaştırılır. Işinsu bir gerilim romancısıdır ve okuyucunun merak duygusunu elinde tutar. Krolonojinin dışına çıkış, bilhassa Cambaz'da tatbik edilen geriye dönüş tekniği gerilimi aksatmaz, bilakis daha canlı hale getirir.

Işinsu, süslü ve ağır söyleyişlerden kaçınarak son derece berrak bir Türkçe ile yazar. Yazarın dil ve anlatımı için Ercilasun (2012, s. 77)'un değerlendirmesi de bu yöndedir: "Işinsu'nun çok canlı ve açık bir üslubu vardır. Bu üslup, belki de sanatkârane olmadığı için tenkit edilebilir. Fakat bence romanda artistik nesir ancak yer yer bulunabilir; böyle parçaların fazla uzatılması, roman için kullanışlı değildir." Yazar Türkçeyi son derece titiz bir şekilde kullanır. Açık ve kısa cümlelerle anlatımda akıcılığı da yakalar.

Kelime dağarcığı son derece geniş olan Emine Işinsu'nun ifadede zorlanmadığı ve tekrara düşmediği görülür. Ancak bazı romanlarında Türkiye Türkçesinde bulunmayan "nanca, öz" gibi kelimelerin sıklıkla kullanıldığı görülür. Özellikle dış Türkleri anlatan romanlarında bu tür ifadeler daha çok görülür. Dede Korkut üslûbuyla yazılan *Ak Topraklar*'da tarihi şahsiyetleri veya kahramanları yer yer kendi dilleri ile konuşturur:

Bir de, gönlü Selcen kıza aka gitmişti! Bu, yere basmadan yürüyende, servi boylu, iki kalın örgüsü topuklarına sarmaşan kız, Bayındır'ı görmezden geliyordu.

Sankim obada böyle bir yiğit kişi yoktur, fark eylemez! Fakat belli bil; Bayındır her nereye varsa, Selcen kıza karşı gelir...(Işinsu, 2008, s. 12).

...özüne gölge etmişti dünya üstünde (Işinsu, 2008, s. 17).

Türk Dil Kurumunun 1980'e kadar dilde özleşme" ve "öz Türkçecilik" adları altında dilde tasfiye çalışmalarını sürdürdüğü dönemde Emine Işinsu, yaşayan Türkçenin kullanılmasından yana tavır almış, yeni türetilen bazı kelimelerin nesiller arasındaki bağları zayıflatacağını çeşitli yollarla ifade etmiştir. Eserlerinde; canlı, süsten uzak, şiire yaklaşan renkli ifade, tasvirlerin azlığı ve sürekli canlı tutulan gerilim gibi anlatım özelliklerine sahip olan Emine Işinsu, Türk edebiyatının başarılı ve çok okunan yazarlarından biridir (Kökdemir, 1995).

### 2.2.3. Emine Işınsu'nun Eserleri

Romanlar: *Küçük Dünya* (1966), *Azap Toprakları* (1970), *Ak Topraklar* (1971), *Tutsak* (1973), *Sancı* (1974), *Çiçekler Büyür* (1978), *Canbaz* (1982), *Kaf Dağı'nın Ardında* (1988), *Alpaslan* (1990), *Atlı Karınca* (1990), *Un coeur aux encheres* (1991), *Cumhuriyet Türküsü* (1993), *Nisan Yağmuru* (1997), *Havva* (1999), *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* (2002), *Bukağı* (2004), *Hacı Bayram* (2005), *Hacı Bektaş Veli* (2008).

Oyunlar: *Bir Yürek Satıldı* (1967), *Bir Milyon İğne* (1967), *Adsız Kahramanlar* (1975)

Deneme: *Dost Diye Diye* (1995)

Hikâye: *Bir Gece Yıldızlarla* (1991)

### 2.2.4. Emine Işınsu'nun Aldığı Ödüller

Küçük Dünya ile T. C. Turizm Bakanlığı Sanat Armağanı

Ak Topraklar ile Türk Edebiyatı Vakfı Roman Ödülü

Bir Yürek Satıldı oyunu ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Radyofonik Oyun Yarışması'nda dram dalı birinciliği.

Sancı ile Türkiye Millî Kültür Vakfı Roman Ödülü

Canbaz ile Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülü

Türk Ocakları Hamdullah Suphi Tanrıöver Armağanı

Karaman Türk Dili Ödülleri, "Türkçeyi Doğru ve Güzel Kullanan Yazar Ödülü"

İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), "Şeref Ödülü"

Türkiye Yazarlar Birliği- İstanbul Şubesi, "Ömür Boyu Roman Ödülü"

Türkiye Yazarlar Birliği -3. Edebiyat Festivali-Edebiyat Mevsimi Roman Ödülü

### 3. BÖLÜM

#### 3.1. YÖNTEM

##### 3.1.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma betimsel olup tarama modelinde yapılmıştır. Çalışmada, Emine Işınsu'nun eserlerinin değer eğitimi bakımından önemi ve Türkçe öğretimine katkısı tespit edilmeye çalışıldığından betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 1999). Emine Işınsu'nun eserleri, adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin işlenmesi bakımından incelenmiştir. Bu değerler;

Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları'nda ve Türkçe Öğretim Programı'nın Genel Amaçlar bölümünde yer alan öğrencilere kazandırılmak istenen milli, manevi ve ahlaki değerlere uygun ve bu değerleri kapsayıcı nitelikte olması,

Yiğittir (2010) tarafından yapılan *İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler* adlı araştırmada da olduğu gibi veliler tarafından tercih edilen ilk on değer (aile birliğine önem verme, çalışkanlık, bayrağa ve İstiklal Marşı'na saygı, vatanseverlik, sorumluluk, dürüstlük, doğruluk, saygı, yardımseverlik ve cesaret) içerisinde çok yüksek oranda yer bulması,

Değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar, uzman ve öğretmen görüşleri dikkate alınarak seçilmiştir.

Emine Işınsu'nun eserleri değer eğitimi bakımından incelenirken bu eserlerde doğrudan veya örtük olarak yer alan değer eğitimi ile ilgili ifadeler belirlenmiş, daha sonra bu ifadeler ilgili olduğu değer başlığı altında verilmiştir.

Emine Işınsu'nun eserleri Türkçe öğretimine katkı bakımından incelenirken bu eserlerde atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz ve yansıma kelimelerin kullanım özellikleri ele alınmış ve elde edilen veriler nicel olarak ifade edilmiştir.

### 3.1.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Emine Işınsu'nun yazmış olduğu romanlar oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini Emine Işınsu'nun *Çiçekler Büyür, Ak Topraklar* ve *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* adlı eserleri oluşturmaktadır. Bu eserler;

Konuları (tarihi ve biyografik) bakımından ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ilgisini çekecek nitelikte olması,

Bu eserlerde Türk kültür ve tarihinde önemli yeri olan olay ve şahısların anlatılması,

Emine Işınsu'nun romanları konuları bakımından sınıflandırıldığında (Yakın tarihi ele alan romanlar, dış Türkleri anlatan romanlar, Türk büyüklerini anlatan romanlar) bu eserlerin, yazarın farklı konulu diğer romanlarını temsil edebilme özelliğine sahip olması sebebiyle örneklem olarak alınmıştır.

Türkçeye katkı bölümünde bu üç eserin ilk, orta ve sondan on sayfası incelemeye alınmıştır.

### 3.1.3. Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Veriler, Elips Kitabevi tarafından yayımlanan Emine Işınsu'nun *Çiçekler Büyür, Ak Topraklar* ve *Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri* adlı eserlerinde adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini doğrudan veya örtük olarak işleyen bölümler tespit edilerek elde edilmiştir. Nitel olarak sınıflandırılarak bilgisayara aktarılan veriler, nicel açıdan da analiz edilmiştir. Elde edilen veriler tablolar hâlinde verilerek yorumlanmıştır.

Bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı belirlenirken bu eserlerde kullanılan atasözü, deyim, ikileme, kalıp söz ve yansıma kelimeler tespit edilmiş, elde edilen

bulgular nitel açıdan sınıflandırıldıktan sonra nicel olarak analiz edilmiştir. Deyim ve atasözleri belirlenirken TDK'nin genel ağ adresindeki Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nden, Parlatır ve Aksoy tarafından hazırlanan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nden, yansıma kelimelerin tespitinde ise Zülfikar'ın *Türkçede Ses Yansımalı Kelimeler* adlı eserinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler tablolar halinde verilerek yorumlanmıştır.

#### **3.1.4. Sınırlılıklar**

Bu çalışma,

Emine Işınsu'nun seçilen üç eserinin değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı bakımından incelenmesi ile sınırlıdır.

Emine Işınsu'nun eserlerinde; adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin incelenmesi ile sınırlıdır.

Seçilen eserlerin Türkçe öğretimine katkısı; deyim, atasözü, ikileme, kalıp sözler ve yansıma sözcüklerin kullanımının tespiti ve değerlendirilmesi ile sınırlıdır.

## 4. BÖLÜM

### 4.1. BULGULAR VE YORUMLAR

#### 4.1.1. Emine Işınsu'nun Eserlerinde Değer Eğitimi ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Emine Işınsu'nun örneklem olarak ele alınan eserlerindeki değerlere ilişkin bulgu ve yorumlar; adil olma, aile birliğine önem verme, dürüstlük, hoşgörü, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik başlıkları altında aşağıda verilmiştir.

##### 4.1.1.1. Adil Olma

Adil olma, Türkçe Sözlük (2005, s. 23)'te, "Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli" şeklinde ifade edilmiştir. Toplum hayatının düzen ve bütünlüğünü sağlayan adaletin önemini Hökelekli (2004, s. 133), şöyle ifade eder:

Adalet bütün erdemlerin başı ve en önemlisidir. Çünkü insani ve toplumsal düzen adalet olmadan bir başka yolla sağlanamaz ya da uzun ömürlü olmaz. Bir iş ve davranışın meşru olup olmaması adaletle bağlıdır. İnsanlık, mutluluk ve sevgi bile adalet olmadan, mutlak olarak değer taşımaz..... Adaletin yokluğunda değerler değer olmaktan çıkarlar ya da hiçbir değer taşımazlar.

Bugün dünyada yaşanan birçok olumsuzluğun temelinde adaletsizliğin bulunduğu gerçeğinden hareket edildiğinde bu değer küçük yaştan itibaren kazandırılmasının önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde adil olma değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Vay vay," dedi Sıtkı Hoca, "beylere bu ne ateş püskürme? Var mıdır tanıdığın bir bey?" "Yoktur efendim, fakat onların yaptıklarını çok işittim... Geçen günlerin birinde de bir dilenci, 'Vaktiyle bir bey idim.' diye merhamet ve para dilenmeye çalışıyordu... Onun kulağına dedim ki: 'Sakın bey olduğuna bir daha söyleme, yoksa kimseden zırnık alamazsın!' Sonra gönül konuştu, bu şiir çıktı işte... Fakir fukaranın çok hakkını yemişlerdir efendim, biz Türkmenleri de yalnız savaş zamanı hatırlar olmuşlardır, savaşta öne sürebilmek için... (Işınsu, 2006, s. 46)

Sonra, işte birkaç kişinin suçundan, haydi diyelim beyler topluluğunun yarısının, o da olmadı, dörtte üçünün yüzünden olsun; hepsini suçlaman, kalan o küçük azınlığın hakkını yemendir." (İşinsu, 2006, s. 47)

"Bu Selçuklu," diyordu, "gelen Türkmenler'e yer gösterdi, Allah razı olsun, fakat biliyorsun, Türkmen'i sadece savaşta hatırlıyor, öne sürüyor... Şehirlerde pek yüz vermiyorlar, kaba saba buluyorlar bizi zahir! Eh, sarayda ve memurlar arasında hep kırılıp dökülmeyi marifet sayan İranlı var!" (İşinsu, 2006, s. 60)

"A Yunus, nasıl pay edeceksin köylüye bu çuvallan?" diye sordu. "Ben pay etmeyeceğim," dedi Yunus, "bize Hacı Bektaş'ın haberini Aziz verdi, ya o pay eder ya da Ahmet Amca."

[...]

Zaten Kasım Hoca da söze başlamıştı: "Ben Şam'dan dolanıp hacca gitmekteyim. Yanımda erzak lazım. Evde çoluk çocuk var, onlara da elbet lazım erzak. Bu yüzden biraz daha fazla almak isterim."

Bazıları gülüştüler, bir kısım köylü, "Haklıdır." anlamında baş salladı, birkaç da itiraz sesi yükseldi. Biri: "Kasım Hoca, Kasım Hoca," dedi, "sen hacca gidecek kadar zenginsen, ki öylesin, şu buğdaydan ne sana ne de ailene düşer. Var git evine, ambara sakladığın buğday çuvallarına bak!" (İşinsu, 2006, s. 96)

"Sen Hoca, zaten hazırladın azığınızı, köylü de yardım etti. O yardımları al kabul et, Allah'a da şükret. Yunus, sana bana buğday getirmek için gitmedi o kadar yola. Yunus hepimize getirdi, bölüşelim ister... [...]. Ahmet Amca sen de gel buraya, buğdayın fazlasını, hanesi kalabalık olanlar alacaktır, adam başına dağıtılacak buğday... Her haneden bir kişi gelsin yeter. Şurada biliyoruz birbirimizi." (İşinsu, 2006, s. 97)

Yunusun bugün geleceği içime doğmuştu. Ben gidip hakkımıza düşen buğdayı alıp geleyim, yemeği beraberce yeriz..." (İşinsu, 2006, s. 98)

"Bilmelisiniz ki, Allah'ın düzeninde, her şeyin temelinde Cenabıhakk'ın emriyle gizlenmiş, ince bir dengeyle duran hak ve adalet vardır. Bu denge, o kadar ince ve hassastır ki... Ve sizin haklarınız birbirine öyle yakındır ki... O hâlde sizler, önce her işinizde hak etmeyi öğrenmek zorundasınız. Sizin gerçekten, haklıların haklarını yemekten korkmanız icap etmektedir. (İşinsu, 2006, s. 210)

"Ben bu kadar mutlu iken ve de söz gevher ise onun pırıltısından karıma da, anama da, çocuklarıma da pay düşmeli... Bu mücevher ışığından onlar da faydalanmalı... Zaten gerçek mürşit, kadın erkek ayırmaz, insanı reddetmez! Peygamber Efendimize, hayatta üç şey sevdirmişti; namaz, kadın, güzel kokular. Bu, kadınların değeri konusunda elbet bir işarettir, Vedud olan Allah'ımdan. Bilen bilir!" Fakat işte bu zamanda erkeklere yol imkânı açıldığı hâlde, kadınlara bu işin kapalı olması, Yunusa çok büyük haksızlıkmiş gibi geliyordu. "Allah'ın düzeninde böyle olmamalı." diye karar verdi. Ne yazık ki, gelenekler... Adetler! (İşinsu, 2006, s. 216-217)

"Öyle ise varıp soyunun da, Halil üstünüzü başınızı yıkasın, kurutup geri getirsin." "Kimdir bu Halil ki, bize hakkı geçsin!" diye sızlandı Yunus. "Tellağın oğludur, onun işi budur burada. Eline sıkıştırırsınız birkaç kuruş hakkını ödersiniz." Yunus'la Bodur Musa bakiştılar, zaten ancak birkaç kuruşları vardı ve onu da hamamcıya vereceklerdi! "Tamam." dedi Yağmur Ali. Doğru ya, onun biraz parası vardı, nasıl unutmuşlardı! Bodur Musa ile Yunus karşılıklı gülümsediler. Hamamcı: "Mevlâna aşkı için, ben dervişlerden para almam, lakin Halil yeni yetmedir daha, gördüğü işin karşılığını almalı. (İşinsu, 2006, s. 237)

Dışı içi, çinilerle bezenmişti. Geniş koridorlarında mermer havuzlarda gümüş fiskiyeler, damla damla, sanki su sesinin en güzelini fısıldıyordu konuklara. Yerler çok kıymetli, incecik dokunmuş İran halılarıyla kaplıydı; minderler çinilerin rengine uydurulmuş... Yunus, önüne bakıp, gözlerini ince nakışlı halının sarı gülüne dikti ve bütün bu

zenginliği, Anadolu köylerine aktardı, her köye dağıttı. Gerçi Yunus'un görüp geçtiği fakir köylerin hepsine bölününce pek fazla kalmıyordu zenginlik, ama Yunus yine de bölüştürdü! (İşinsu, 2006, s. 240)

"Fakat mademki diğer üçünü almış bulundun, onların güzel sözler ve güzel hediyelerle gönüllerini almalı ve sonra her üçüne de adaletle eşit davranmalıdır. Adaletin bulunduğu yere kavga girmez." (İşinsu, 2006, s. 307)

Allah'ın düzeninde geri dönüş yasaşı işlerdi, iyilik yaparsan iyilik, kötülük yaparsan kötülük bulurdun! Konulara göre dallanıp budaklanırdı bu yasa, her konuya göre çeşitlenebilirdi, ama temel madde hiç değişmezdi; ne ekersen, onu biçerdin! (İşinsu, 2006, s. 344).

Günler geçtikçe, köyün erkekleri, yatsıdan sonra Yunus'un tek odasında tikiş tikiş oturup, onu dinlemeye başladılar. Soruları çok ve çeşitliydi. Allah'ın düzeninden, Asya'dan akın akın gelen ve .... Bir gece: "Hatunların da soruları olmalı, isterseniz bir akşam, yahut gündüz onlarla da konuşurum." dedi. (İşinsu, 2006, s. 339).

Müfettiş ve hocalar aksini iddia etmeye cesaret edemezlerdi. Bu uydurmalar ve yakıştır-malar, geniş hayal gücünden olmasa gerek, toplumda hor görülen ikinci hatta üçüncü sınıf insanları a katabilmenin kolaylığındandı. Duygularımı zorlamama lüzum yoktu, isim ve sıfat değiştirerek hâlimizi dile getirmem, yeterliydi....Büyük mağazada, et kuyruğunda beş saat bekledikten sonra, parti görevlisi Averof'un hepimizin üstünden başını uzatıp: "İki kilo et." diye emretmesi, satıcının et paketini sarıp verdikten sonra, bizlere dönüp: "Et bitti, beklemeyin artık!" diye bağırması ve asıl mühimi, yanımda bekleyen annemin iri gözlerinde en safından bir teslimiyetle: "Ama o Bulgar hem de partili, tabii önce o alacaktı." demesi... İşte böyle. (İşinsu, 2007, s. 37).

"İyi bir partili olursan..." Anam da hep, "İyi bir insan olursan İlay, cennete gidersin." derdi. Onun "iyi insanı" Bulgar'ın üç adım, partili Bulgar'ın ise beş adım gerisinden yürüyen kişiydi; isyanı bilmeyen, boynu bükük kişiydi! Cennet, partili, iyi, doktor olabilme falan derken, hepsi iç içe girip kafamı karıştırdılar.[....] Partili olmak çok büyük bir imtiyazdı. Con Ahmet dağdan inip de, o Halk Mahkemelerine üye olduğu sırada, imtihan falan edilmeden partilenmişti. Sonra bazı ihbarlar yapmaktan gayri parti işlerinde çalışmadığı hâlde, hep parası vardı. Zayıf ama göbekliydi, elbiselerini Şumnu'daki mağazadan alır, evine hep hediye içki gelirdi. Con Ahmet'in belli bir işi olmadığı gibi, doktorlukla falan da hiç ilgisi yoktu. (İşinsu, 2007, s. 44).

Hükümet, her haneye bir inek, birkaç koyun ve istediği kadar tavuk besleme izni vermiştir. Hayvanı olanların beş dekar özel toprağa sahip olma hakları vardır. Bu ka-nunun yazdığı; uygulama TeKeZeSe başkanına kalmıştır. Başkan beşin bir buçuğunu, ev yeri olarak ayırır, geri kalanını gönlüne göre dağıtır. Genellikle partili Bulgarlar, Bulgarlar, partili Türkler, Türkler sırasını takip eder. Bir de hususi olarak gönlünü çelenler bulunabilir fakat şu sırayı bozmak da epey yüreklilik ister hani. Zaten ne olursa olsun kitabın yazdığı gibi, bir haneye beş dekarın düştüğü görülmüş, iştirilmiş şey değildir. Başkan gösteriş olsun diye verir, o hane sahibi vakit geçirmeden, aynı törende toprağı TeKeZeSe'ye bağışlar. (İşinsu, 2007, s. 48).

Yemekte babam üsteledi meseleyi:

—Sen, dedi dedeme, bu kızın kafasını dolduruyorsun, o da gidip başımıza iş açıyor. Bunlar kızlara anlatılmaz, torunun erkek olsaydı, ses etmezdim. Şimdiki zamanda kızın erkeğin farkı yoktur. (İşinsu, 2007, s. 65).

—Her neyse Stefan, benim konuşmamı sen çok büyütüyorsun, öyle mükemmel konuşsaydım partimiz sekreteri de tebrik ederdi beni.

—Oo, çok beğendi İlay, hatta, bu kız iyi bir öğretmen olacak, dedi.

—Doktor olmak isterdim!

Bozulup şaşırdığı zaman hep yaptığı gibi gözlüklerini çıkarıp temizledi. Türklerin üniversiteye kabul edilmelerinin çok zor olduğunu biliyordu elbet. Nihayet temizleme

işine son verip takınca gözlüklerini, gülümseyip oyalama metodunu denedi: (İşinsu, 2007, s. 85)

Memleketimizin peyniri iyidir, boldur. Her yılın ürünü, güzelce tenekelere doldurulup borcumuza bir karşılık olarak Rusya'ya gönderilir. Eğer orada tenekelerin iyi lehimlenmemesinden ötürü, bazı peynir kalıplarında bozukluk görülürse Bulgaristan'a iade ederler. İller ve ilçelerden sonra, nihayet köy mağazalarına kadar düşebilir bu yarı bozuk peynir. Onu alabilmek de para, sıra derken... Velhasıl zor ulaşılır peynire. [...] Parti sekreterine, sırasıyla bütün parti teşkilatında görevli olanlara, Milis'e, müfreze başkanı, komsomol sekreterine daha bilmem böyle birkaç kişiye özel olarak gelir gıda maddeleri. Onlar bu gibi ihtiyaçlarını mağazadan almak zorunda değillerdir. Fakat canları çekerse mağazayı, tabii kuyruktaki ilk yeri kaparlar. (İşinsu, 2007, s. 101).

—Bir levam var, dedi dedem, eti kolluyorum, 250 gram da kıyma alırsın. Ağzım sulandı, bir zaman var ki dedem şuna buna yardıma gidiyor. Demek para biriktirmek içinmiş. Bulgarlar aynı işte, aynı süre zarfında bizimle beraber çalışsalar da, bizden fazla para aldıkları için, bazı özel işlerine yardımcı tutarlar. Ev onarmak, kümes yaptırmak gibi. Dedem inşaatlarda çalışmış bir zamanlar, iyi bir duvarcı ustasıymış: (İşinsu, 2007, s. 106).

"Peki" diyorum kendi kendime. Türkiye bunca geri kalmış, berbat, rezil ve aç insanın dolaştığı bir ülke, fakat sizlerin bu gerçekleri olduğu gibi yazabilme hürriyetinize ne demeli beyler? (İşinsu, 2007, s. 109).

Evet, bazılarınız tutuklanmış, ömrünüzün en güzel yıllarını hapiste geçirmişsiniz, bunları da öğrendik. Fakat neden? Kanunlarınızın şiddetle yasakladığı suçu işlediğiniz için! Eh suç işlemişseniz bilerek, bunun cefasına da katlanabilmeniz gerek. Borcu ödemek gerek... Başka türlü nasıl ispat edebilirsiniz insanlığını? (İşinsu, 2007, s. 110).

"Bulgarcayı ne kadar iyi bilsek de üniversite kapıları bizlere kapalı; bilhassa bu son yıllarda yoldaş Gavazof, bunu biliyorsun. Yani Türkçenin yasaklanması ile üniversiteye kabul arasında bir alaka yok. İş ki senin gibi göze girmiş bir partilinin kızı veya kısırağı olalım." (İşinsu, 2007, s. 122).

Soruyorum sizlere, Türkler tarım işlerinde, yol işlerinde, maden işlerinde çalışıyorlar da Bulgarlar çalışmıyor mu? Çalışıyorlar, çalışıyorlar, sesleri. "Yalnız onlar işçi başı, amele başı, idareci, sorumlu kişi... Yetkili memur, manga başı olmaktadır; toprakta, yolda, madende adı işçi olan ise yalnız Türklerdir. Bulgar başına yahut kıcına bir unvan eklemeyen işçi olursa, aldığı yevmiye Türk'ten fazladır, bunu bilmez misin yoldaş Gavazof? Biz biliriz." O hâlde Türkler azınlık değildir ki azınlık hakkı istemeye hakları olsun. Burada Bulgaristan vatandaşı olmayan var mı? (İşinsu, 2007, s. 123).

Oysa çekiştiren yalnız babam. O çıldırmış; sözleri hezeyandır! Senin suratına değil, bahtına inmiş bir koca yumruk Kemal Efendi, ezilmeseydin... Neden dedemi suçlarsın? Ezilmeseydin, becerseydin kalkmayı. Ezilmeseydin, kalksaydın... Kalksaydın! İnatla ve ağlayarak tekrarlıyorum sözleri; ezilmeseydin, kalksaydın, becerebilseydin boynunu dik tutmayı. Çünkü akçabardağı kaldırmam lazım, beyaz boynunu uzatabilmeli, dik ve güvenli! Ezilmemeliydin! (İşinsu, 2007, s. 177).

—Yüzüme bakmayacak kadar dargın mısın?  
Nihayet kaldırdım başımı, Stefan bu. Neden dargın olacaktım ona? Derken hatırladım yüzüme vurduğunu, ses çıkarmadım. Yere, yanıma oturdu. Oo... Hatırlı bir Bulgar'ın, böyle sokak ortasına oturuvermesi, hele bizden birinin yanına, görülmüş iş mi! (İşinsu, 2007, s. 184).

—Bak kızım, çatlatma o güzel kafanı çünkü bana lazım. Hayallerini de, nasıl söyleyeyim, hiç mümkün görmüyorum; ne sen tek başına, ne bir örgüt Bulgaristan'daki

Türk halkını hürriyete kavuşturabilirsiniz! Hayal kur, ancak olabilecekleri, mesela Bulgarlarla eşit haklara sahip olabilmeyi, yani partiye girebilmeyi.

—Partili bir Türk, partili bir Bulgar'dan daha az hakka sahiptir? (İşinsu, 2007, s. 201).

Nasıl hatırlamam! Vera'dan naklen anlatmıştı Mehmet Ali; Todor Jivkof, belediyelere ve halk şûralarına gizli tamim göndererek Bulgar asıllı her ailedeki üçüncü çocuğun bütün masraflarını ve öğrenimini devletin karşılayacağını söylemiş. Bulgar soyunun tükeneceğinden korkuyorlar! Doğrusu bu ya, bir çocuğun bakımı, tahsili epey pahalıya patlar ailelere. Bu yüzden Bulgarlar çok çocuktan kaçınırlar. Oysa bizde öyle mi? Çocuklarımızın orta ve yüksek tahsili pek söz konusu değil ve her yeni gelen de, aileye leva kazandıracak bir istikbal emekçisi olduğundan, analar bol bol doğuruyor! İdareciler doğum kontrolü kampanyasından tutun, adamları alabildiğine yorarak, akşamları bitkin düşeceklerini umarak, doğumlara mâni olmaya çalışıyorlar. Son çare Jivkof'tan geldi! Kızdığım mesele buydu. (İşinsu, 2007, s. 211).

—Yoo, yok! Düşük denemez Vera, çalışmamızın karşılığını alıyoruz, nankör değiliz partiye.

Annem böyle söylediği için kızıyorum:

—Yalnız on altı saat çalışmamıza müsaade ettiklerinden, yakacak için yetmiyor para. Hâlbuki yirmi dört saat çalışsaydık!

—Oo İlay, yoldaşım neler söylüyorsun, on altı saat fazla mı! Gerçi şehirde işçi sekiz saat çalışıyor ama, onların işi daha ağır. Şu toprağı işlemek nedir ki? Eğlence sayılır. Toprak besliyor Bulgaristan'ı biliyorsun, Rusya'ya borcumuzu toprak ödüyor. Sizler şerefli kişilersiniz. (İşinsu, 2007, s. 213).

—Bir bak hâline! Karşı gelebilir misin bana? Şu üstüne başına bak, yüzüne bak aynada, nesin sen, layık mısın o çocuğa!

—Cehennem ol Vera! Ne dilersen yap fakat bir daha evime gelme, gözlerini oyarım! Merdivenlerden, babamı hatırlatan bir gürültüyle inip cehennem oluyor Vera. Öfkeden, utançtan titriyorum. Kızın sözlerindeki doğruluk payı ne? Annem sızlanıyor:

—İnsan böyle davranır mı, o Bulgar! Başımıza gelenler yetmedi mi? (İşinsu, 2007, s. 215).

Alnımıza çizdikleri: Toprağa bağlı köle; ağır işte Bulgar tarım işçisinin birkaç adım ilerisinde, alınan yevmiyede ve bazı insani haklarda birkaç adım gerisinde! (İşinsu, 2007, s. 255).

—Ya ne diyecektim, Türk Devleti mi?

—Hayır, ne bileyim, çok benimseyerek söyledin!

—E İlay aferin doğrusu. Bunca zamandır en çok çalıştığım ne, şu benimseme değil mi? Gayem neydi benim, bir Bulgar'la aynı seviyeye erişmek değil mi? (İşinsu, 2007, s. 280) "Ee İlay, söyle ne yapacaktım... Bir adamın yanında kaldım, ilk odur kanıma giren. Neyse, beni hırsızlığa da yollardı, pek utanırdım, beceremezdim, nihayet yakalandım tabii."

Hapse girmiş, onu orada unutmuşlar birkaç yıl...

.... Rahibe Mariya hapiste ölmüş, az sonra da Anna'yı hatırlayıp, koyuvermişler sokağa. "Kâğıtlarım, kimliğim hiçbir şeyim yoktu İlay. Ne yatacak bir yer ne yiyecek ekmek. Kimliği olmadan işe almazlar insanı. Kaldım mı köpek gibi sokak ortasında!" (İşinsu, 2007, s. 380).

Yeni gelenler birkaç Çingene, bir de güzel Bulgar kızı. Sanki hiç amelelik etmemiş; elleri düzgün, ince. Bir adamın gadrine uğrayıp buraya düştüğü belli. Hemen Mançeva ile dostluk kurdu, mangabaşı da Anna'ya bu kızı gözetmesini, fazla iş yaptırmamasını buyurdu. Anna çok kızdı, söylendi: "Haksızlık bu, haksızlık. Bak ilk uğradığım kilisede İsa'ya bir mum yakıp; hepsini anlatacağım. Görsün o ayı Mançeva bakalım." (İşinsu, 2007, s. 396).

Şehirdekiler, bilirsın, geç kalkarlar.

—Şehirdekilerin canına yapayım, dedi, onların her şeyi bizden iyi. Hani kim emekçi? Nutku onlar atar, biz çalışırız! (İşinsu, 2007, s. 412).

Otel dedikleri yer, böyle güzel mi olurmuş, şaşırıp kaldım... şaşkın şaşkın çevreme bakıyordum. Anladı herhalde:

—Burası., dedi., daha ziyade turistler için yahut hatırlı partililer için bir otel, çok pahalı. Ama ben, sen rahat edesın diye... Bak, yatak ne yumuşak değil mi, çarşafılar nasıl beyaz? Bak şu kapıya, banyo orası... Gel bak canım, korkuyor musun?

—Evet, diye, itiraf ettim. Sen gözden düşmüşsün, ben de eski bir mahkûm. Anlarsa bizi kovarlar buradan. (İşinsu, 2007, s. 419).

Köye ertesi sabah vardık, kendimi pek dinlenmiş ve neşeli hissediyordum. Dağ köyü ormanla iç içe. Sınıra yakın olmalı buraları, pek Türkleri tayin etmezler ama. Belki karışıkır ahalisi. (İşinsu, 2007, s. 421).

Kolay ve rahat bir iş. İğne yapmayı, sargı sarmayı, ufak tefek yaraların tedavisini öğretiyorlar. Umumiyetle bu rahat işte Bulgarlar çalışır, bizlere pek nasip olmaz! (İşinsu, 2007, s. 426).

Hayal falan değil, hakikaten geçmek istiyorum karşıya. İlay, niçin anlamıyorsun, burada bir partili Bulgar'la aynı seviyeyi tutturmakta gayem. Olmadı, o hâlde bana, bize faydalı olan başka bir yol aramalıyım. (İşinsu, 2007, s. 443).

—Bana neden öfkelişin Murat?

Fırçayı çok uzun tuttu kovanın içinde, sonra omuzlarını silkti:

—Ben, dedi, adaleti severim, yaa, severim! Biri suçluysa cezasını görmelidir. Siz suçsuz bulunduğunuza göre, demek suçsuzmuşsunuz!

Vay kereta! Vay, vay... Demek suçsuz sandığı, yahut suçsuz bulunduğum için kızmakta bana ve pek de emin olmadığından ağzımı aramakta. (İşinsu, 2007, s. 446).

—Rıza da kooperatif şoförlüğü yapardı ama, onun tabancası yoktu.

—Şimdi, yollar daha tehlikeli, onca olaydan sonra kooperatifte çalışan herkese veriyorlar tabanca.

—Türlere değil... (İşinsu, 2007, s. 453).

İş icat ettim kendime, yemek yaptım. Mehmet Ali kooperatif şoförü olmanın imtiyazlarından faydalandığı için, evimizde pirinç, yağ, un böyle ıvır zıvır hep bulunurdu. (İşinsu, 2007, s. 458).

Ayağının dibinde yatıp durana sordu:

—De gil bakayım adın?

Oğlan mavi mavi bakadurdu, ağzını açıp bir laf diyecek gücü yok, öyle korkmuş!

Yağmur, yalnızca Ertaş'a baktı:

—Ne kötü iş işlerse işlesin, çokça olanın, azı böyle titretmesi yakışmaz, töremize uyabilmez çünkü. (İşinsu, 2008, s. 46).

Baktı gördü ki, yaşlıları bir kâfir oğlancığı tutmuş eğlenirler, eziyet ederler. Artık bir oğlan, gök gök gözleri var ki; korku sarmış, kocaman kocaman açılakomuş. Titremesi dişlerini zangırdadır. Boğazı kurumuş besbelli, ağzından ses çıkmaz... Yüreğı kaydadı birden, acıdı. Sorageldi:

—Bre, ne olur burada?

—Geri dur, dediler.

Yağmur kızdı; kızdığın ise belli etmek olmaz, ağırdan eyitti:

—Birkaç kişidir, teke karşı gider, bilesiniz kim, onlar kuş yüreklidir. (İşinsu, 2008, s. 46-47).

—Er kişinin yanında bu avrat kişinin işi ne? diye sözün edecek olmuş, kız uçan şahin gökte iken, yere inmiş gibi; dikiledurmuştu önüne:

—Er kişi sözle değil, erlikle çıkar olmalı karşıma! Gümanın yoksa erliğine, boy ölçüşelim. Benim atım kimsenin geçtiği yoktur, ersen atlan, geçedur! Benim okum kimsenin yardığı yoktur. Ersen oklan, beri gel! (İşinsu, 2008, s. 56).

—Ant içmek de nerden gele? Sahip çıkmışsın anca.

—Birine sahip çıkmak ola, onun başın esirgemeye ant içmek oladır. Töremizdir.

—Elin azgın dinli kâfiri için sayılabilir bu töre.

—Ha ha, avrat kafan anca bu kadar anlayakor töremizi.

—Nedendir?

—Başbuğumuz Alp Arslan, azgın dinli kâfirin üzerine gitmez mi?

—Gider, belli.

—Gider de, onlara sahip çıkar ve dahi esirgeyekomaz mı? (İşinsu, 2008, s. 71).

—Söylemedi mi bu vaktin ne zaman dolacağını?

—Ne söylenir, ne sual edilir o dem? Anca vakit erişince, sana "haydi" derler, o kadar.

—Ancak Erdem atan, yaban değil sana. Zamanın sözün etmeli, nereye varacağımızı söyleyebilmen, yoksa seni öbür erlerle bir tutar demektir.

—Elbet öbür erlerle bir tutacak beni. Kırış zamanı, tanışın kayırmak, begin begliğine uygun düşebilir. (İşinsu, 2008, s. 91).

Başın buyruk beglerin nüfuzların yok etmek için kölelikten yetiştirip beg kıldıklarını, kumandan, vali eylemişti. Başbuğ, atalarının düzeni üzre, ulusunun erleri arasında farklılık gözetmiyor, onların ellerinin erişebildikleri yere değin uzanmalarını istiyordu. (İşinsu, 2008, s. 126).

Tablo 1. Değer Tablosu-Adil Olma

| Değer: Adil olma                  |      |                                                                                                                  |
|-----------------------------------|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                                                                                                         |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 14   | Genelde örtük olarak yer almaktadır, zaman zaman kahramanların ağzından adil olmak gerektiği ifade edilmektedir. |
| Çiçekler Büyür                    | 28   | Ayrımcılığın ve adaletsizliğin yaşandığı bir ortamda doğal bir şekilde işlenmiştir.                              |
| Ak Topraklar                      | 6    | Örtük bir şekilde adaletli olmanın gereği ifade edilmektedir.                                                    |

Tablo 1’de adil olma değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 14, Çiçekler Büyür’de 28 ve Ak Topraklar’da 6 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Adil olma değerinin en fazla Çiçekler Büyür’de, en az ise Ak Topraklar’da tekrar edildiği görülmektedir. Adil olma değerinin her eserde çok farklı sayılarda yer alması dikkat çekicidir. Ak Topraklar’da ve Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de adil olma değerinin daha az yer alması ise olayların geçtiği yer ve zaman ile doğrudan ilgilidir. Kahramanlık temasının ağır bastığı Ak Topraklar’da ve tasavvuf öğretilerinin öne çıktığı Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de adil olma değerinin daha az işlenmesinin bir sebebi de olayların Türk hâkimiyetindeki topraklarda geçmesi, özellikle Ak Topraklar’da devlet yöneticilerinin adil olmasıdır. Çünkü Çiçekler Büyür’de olaylar Bulgaristan’da geçmekte ve sosyal hayatın her alanında eşitsizlik

ve adaletsizlik hüküm sürmektedir. Doğal olarak maruz kalınan haksızlıkların giderilmesi isteği bu değerin daha sık tekrarlanmasını sağlamaktadır.

Emine Işınsu'nun eserlerinde 48 kez yer alan adil olma değeriyle ilgili olarak şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

Devlet yöneticileri işlerinde dil, din, ırk ve fikir ayrımı gözetmeksizin herkese eşit davranmalı; hiçbir şekilde adam kayırmamalıdır. Güçlülerin ve sayıca fazla olanların zayıf ve sayıca az olanların haklarını ihlal etmemeleri için gerekli çalışmalar yapılmalı, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin ortadan kaldırılarak herkesin devletin imkânlarından eşit biçimde yararlanmaları sağlanmalıdır. Toplumsal hayatın hiçbir alanında kadın-erkek ayrımı yapılmamalı, herkes yaptığı işin niteliğine ve miktarına göre değerlendirilmelidir. İnsanlar haklarına düşene razı olmalı; daha fazlasını almak adına başkalarının hakkına girmemelidir.

#### **4.1.1.2. Aile Birliğine Önem Verme**

Toplumun özeti ve çekirdeği olan aile, sosyal hayatın temeli ve geleceğin teminatıdır. Sağlam bir aile yapısına sahip olmayan milletlerin devamlılığının olması ve geleceğe emin adımlarla yürümesi mümkün değildir. Çünkü ailenin bittiği anda sağlıklı bir toplum, bir amaç ve değerler etrafında bir araya gelerek milletleri oluşturan insan birlikteliğinden de söz edilemeyecektir. Aile, Türkçe Sözlük (2005, s. 45)'te, "Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk: Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü: Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. Aynı gaye üzerinde anlasan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü." olarak tanımlanmıştır.

Çağlayan (2005) aileyi sefahat hayatına karşı koruyucu bir kale olarak tanımlar. Aile aynı zamanda kişiliğin kazanıldığı, geliştirilip olgunlaştırıldığı en büyük hayat okuludur. Bu yönleriyle aile, çocukların her türlü olumsuzluğa karşı durabilmelerini ve tehlikelerden korunabilmelerini sağlayarak onların en iyi biçimde yetişmeleri için dünyadaki en güzel ortamı oluşturur. Ailenin bu işlev ve önemini kavrayamamış bir birey sağlıklı bir kişilik geliştiremeyeceği gibi sağlıklı bir aile de kuramayacaktır. Bu sebeple toplumun temeli sayılan aile kurumunun öneminin çocuk yaşlarda anlaşılması gelecek adına en güzel yatırımlardan olacaktır.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde aile birliğine önem verme değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Peki", dedi, "hazırlığımızı yapalım, önce Teke Köy'e gideriz, beni kardeşlerimin yanına bırakırsın, sonra Konya'ya yollanırsın, ben onlarla kalırım. Bir şartım var lakin, iki yıldan fazla kalmayacaksın; tam iki yıl, çok çalış, çok çok çalış, istediğin iki şeyi de öğren, gel... Bilirsin, kardeşlerime sığıntı olmayı hiç istemedim ben. İki yıl sonra gel, beni al kardeşlerimin yanından, buraya dönelim... Artık evimiz viraneye döner ama..." (İşinsu, 2006, s. 17).

"Eee şimdi ne halt edeceksin?"

"Hiçbir şey, burada oturup onun gelip gittiği yönleri bakacağım elbet."

"Onu sormuyorum! Yani diyeceğim böyle bir vurulma aniden, yani senin karın var, tüyü bitmemiş oğlun var! Bu işin sonu hiç hoş değil. Zaten ne karından ayrılırsın, ne de Pervane kızını sana verir!"

"Neler, neler söylüyorsun sen? Ne biçim, ne çirkin şeyler geçer aklından Aziz? Tövbe de! (İşinsu, 2006, s. 24).

Derken günün birinde annesi ona bir iş daha buldu: "Oğul," dedi, "sen şu bizim bir göz odamıza bir tane daha ilave etsen ya... Baksana iyi de marangozluk öğrendiğini söylersin, güzel güzel raflar, sedirlerle süslersin. Mutlaka nakışlı olmalı, yani güzel bir oda olmalı."

Hiçbir şey anlamamıştı Yunus: "Sen diyorsan yaparım da, neden anacığım? Bu oda yeteri kadar büyük değil mi, yetmiyor mu ikimize?"

"Eee Yunus'um, hep ikimiz kalacak değiliz a! Elbet, bir gelin kız gelecek." (İşinsu, 2006, s. 50).

Annesi, çorba tenceresiyle geldi, ona baktı. Oğulcuğu sanki süzölmüş, zayıflamış gibi göründü gözüne, sararmıştı da! "Şunlar birbirlerini üzmeseler." diye düşündü üzüntü ile. Bir gece evvel uykusu kaçmış, uzun uzun tartıp biçmiş ve aralarına girmemeye karar vermişti; susacaktı kadın, hep susacaktı. İki genç, kendi aralarında halledeceklerdi meselelerini. Aslında onun da işi zordu, bir taraftan ileride belki Yunusun da bir eren, Tanrı sevgilisi olacağını düşünürken pek seviniyor, oğlu ile iftihar ediyor, bir taraftan gelin kızının gözlerine oturakoyan acıyı gördükçe yüreğine bıçaklar saplanır gibi oluyordu. (İşinsu, 2006, s. 108).

"Yani anneni, çoluk çocuğunu getireceğin, içinde oturacağınız bir ev demek isterim."

Yunus'un nutku tutulmuştu sanki. Bir süre konuşamadı, gözlerini açıp iri iri baktı ona. Nihayet dayanamadı, sordu: "Ben burada devamlı kalmayacak mıyım efendim?"

"Evli barklı insanın burada devamlı kalması olur mu Yunus, hiç olur mu? Devamlı kalanlar bekârlardır, mücerret derviş deriz, onlar da evlenirse, köyde kendi evlerini açarlar. Yoksa sen Müslüman tekkesini, Hristiyanların manastırı ile mi karıştırdın?! (İşinsu, 2006, s. 139-140).

Yunus, bahçede gezinip dervişlerin kaldıkları binayı ararken, sanki içinden Zehra'ya, anasına seslenmek, bağırarak istiyordu: "Zehra'm sil gözlerinin yaşını, kavuşmamıza az kaldı! Nedir ki iki senecik, belki o zamana kadar tam derviş bile olamam! Anacığım, sen de uzak düştük diye üzülme, erkânım sayesinde hem derviş olacağım, hem de sizlerden ayrılmayacağım..." (İşinsu, 2006, s. 140).

Birbirlerinden sanki yıllarca önce ayrılmışlar gibi anlatacak çok şey birikmişti. Aziz, önce köyden haberler verdi ona. Anası, Zehra Gelin ve de çocuklar pek iyidiler, tek sıkıntıları Yunus'un özlemiydi. Annesi Mehmet Gökçe'ye babasını her fırsatta hatırlatmıştı, şimdi küçücük oğulcuğu bile arıyordu onu. (İşinsu, 2006, s. 194).

"Allah izin verirse," dedi, Şahımın müsaadesiyle, bir yıl, birkaç ay sonra köyde bir ev yapıp, onları yanıma alacağım!"

Ve anlattı Tapduk'la konuşmalarını... Aziz pek memnun oldu:

"En ziyade o iki kadın için sevindim," dedi, "yine bir sıcak yuvanız olacak şükür." (İşinsu, 2006, s. 194).

Aziz, ailesi söz konusu olunca, Yunusun "Yaratılanlardan ötürü, yaratılanların hepsini sevmemiz lazımdır." demesine rağmen, ilerde bir gün tam anlamıyla Hak âşığı olduğu vakit, kendisini terk edeceğini düşündü, tedirgin oldu... (İşinsu, 2006, s. 195).

"Kış yaklaşmaktadır, keşke şimdi değil de gelecek yıl baharda, yahut da yaz zamanı gelseler." demek geçti; fakat bir derviş, şeyhine karşı çıkamaz, ona karşı yorumda bulunamazdı. Yunus, sustu. Tapduk, sanki içinden geçenlere cevap gibi, dedi ki: "Onlar, gel haberini nasıl beklerler bilir misin Yunus?" (İşinsu, 2006, s. 207).

Yunus, ben sana niçin ev yaptırdım sanıyorsun? Söylemiştim, burası manastır değildir, diye. Evli evinde, köylü köyünde olmalı; paran artarsa eğer, bir de tarla alıp geçimine bakacaksın... (İşinsu, 2006, s. 213).

"Demek seni bu kadar soğuttuk evinden ha Yunus! Vah bize, demek bunun da sorgusuna cevap vereceğiz yarın ahirette!"

"Şahım!"

"Doğru söylerim Yunus, bir yuva yıkanın hesabı pek ağırdır orada. Şimdi dinle beni; burada dergâhta ermek, öyle zor olmasa gerek, ortam müsait, çünkü her gönlü geniş yapabilir bu işi; lakin halk içinde ermek, er kişinin işidir! Ben nasıl geldim buraya bilmez misin? Rahmetli oğlumu da hesap edersek iki çocuğum vardı, Anabacı rahatsızdı onun da bazı işlerini ben yüklenmişim. Neyse şimdi bırakalım bunları, hani bazı şiirlerinde benden er, diye bahsedersin ya, doğrudur, ben gerçek bir er kişiydim, halk içinde erdim, çok şükür. (İşinsu, 2006, s. 213-214).

"Dervişliği kırıp gitmek isterim, oğullarım olsun, kızlarım olsun isterim."

"Ee olsun, dervişlik buna engeldir diye bir şey yok! Neden bırakmak istersin dervişliği? Asıl ona bak sen, neden? Ben de evliyim ama, şükürler olsun, dervişim." (İşinsu, 2006, s. 254).

Yüzü bembeyaz, gözleri kıpkırmızıydı. Elimi alnına dayadım, ateş gibi yanıyordu.

—Ateşin var, dedim, ne yapsak ki?

Ne bilir ne yapılacağını? Ancak benim sorumu tekrarladı.

—Doktorun günü değil, hemşireye götürüyüm seni, dedim.

Götürmüşler. Hemşire, aspirin almasını söylemiş. Yarına bir şeyi kalmazmış!

Aldın mı bari aspirin?

Param yoktu.

Terletiyim seni bari, dedim, ıhlamur yapayım. ıhlamur var değil mi?

Sonunu dedene yapmışım.

....

—Üzülme sen anne, dedim, şimdi ben gider aspirin bulurum birinden. (İşinsu, 2007, s. 81).

—Babanla aranızın iyi olmadığını biliyoruz, pek konuşmuyorsunuz bile, öyle mi?

—Evet doğrudur. Babamın aile fertleriyle bile ilgisinin olmadığını söylemişim, o erkek çocuk istemiş, ben doğmuşum. Bu sebepten, kız oluşum yüzünden beni hiç affetmedi. Ben de onu seviyorum diyemem.

—Sevmediğin babanı, niçin koruyorsun?

—Korumuyorum, hayır. İnanmadım rapora. (İşinsu, 2007, s. 165).

"Biri rapor yazmış hakkında bana okudular, diyor ki..."

—Kurtarmak istedim seni! Okulu her şeyi feda ettim, doğruyu söyledim. Kurtarmak istedim seni! Seni!

Balta yemiş koca bir ağaç gibi öne arkaya sallandı babam, anlamsız gözleri irileşmişti: (İşinsu, 2007, s. 173).

Derken beni gördü, bakiştık; ağlıyordu. Hâlimden hiç umulmayan bir sükûnetle:

—Sağ ol kızım, dedi. Gayri anana ve dedene sen göz kulak ol. Anan zayıftır, bilirsin, sana kaldı. (İşinsu, 2007, s. 177).

—Götürdüler onu!

—Yakında gelir anne.

—Gelmez, gelmez! Gidenler dönmez, bilmez misin?

—Babam dönecek, söz veriyorum sana dönecek.

Hangi görünmez umutla verdim bu sözü? O an tek istediğim Zehra gelinin susmasıydı, başka bir şey düşündüğüm yoktu. Tıpkı bir çocuk gibi kollarımın arasına aldım onu, saçlarını okşayarak, şimdi hiç aklıma gelmeyen teselli sözleriyle uyuttum. Yalnız bir ara gözlerini açtı:

—Beni sana ısmarladı, dedi. Demek beni, beni düşündü, demek beni...

—Evet anne, seni seviyordu babam! (İşinsu, 2007, s. 178).

Sonra her şey pek çabuk oldu; yaşantımı kavrayan üç mühim konu vardı. Mehmet Ali'ye duyduğum aşk, arkadaşların durumu ve toprak. Hangisi daha etkiliydi bilemem, üçünü de aynı tutkuyla yaşıyordum. Mehmet Ali ile evlenmek istediğimizi dedeme ve anneme söyledik. Dedem:

— İlay bilir, dedi. (İşinsu, 2007, s. 193).

Annemse pek şaşırdı, pek! "Con Ahmet'in oğlu ile, olacak iş mi? Kemal Efendi kızardı bu çocuğa!"

—Senin evlenmek isteyeceğin hiç aklıma gelmezdi be kızanım!

Telaşlandı da:

—Hem uşaaam, hiç hazırlığımız yok!

Hâlâ eski günlerde, çeyiz sandığı hayalinde.

—Hiç olmazsa bir bohça, ah benden de bir şeycikler kalmadı ki! (İşinsu, 2007, s. 194).

Neden sonra akıl edip Con Ahmet'i sordu:

—Baban be Mehmet Ali, neden baban gelip istemedi kızımızı? Yoksa istemez mi İlay'ı, ha, neden?

—Anacığım, tabii sordum kendisine. Ben karışmam, partiye danış, dedi. O, biliyorsun, yani partilidir, evlenmeye falan ermez aklı. İlay gelip evimizde nikâhsız otursa aldırma! Evleneceğim deyince aklına parti geldi.

—Tövbe, tövbe, dedi annem. Derken içini çekip baş salladı. (İşinsu, 2007, s. 194-195).

—O günden sonra, hiç gördün mü babamı? Şaşırdı:

—Annenle konuşmuyor musunuz?

—Ne konuşacağız? Annem onun yaşadığını bile bilmiyor!

—Bilmiyor mu, sen ne söylüyorsun kuzum?

—Sen ne söylüyorsun be?

—Kaç kez babandan haber getirdim annene!

—Elbet sesim soluğum kesildi, bakakaldım Rıza'nın yüzüne; ellerim titriyordu.

—Haydi haydi, dedi, aptallaşma, anana sor babanın hâlini. (İşinsu, 2007, s. 241).

—Uşaaam, dedi, baban, dedeni ve seni de yanına çağırıydı yahut kalkıp gelseydi buraya, ne bileyim, belki eskisi gibi olurdu: Fakat o, yalnız beni çağırdı İlay, dedeni ve seni değil.

—Yani bundan ne çıkarıyorsun anne?

—Kemal Efendi'nin içinde hiç sevgi olmadığını! Ayıp gelmez artık sana bu sözler. Kadın sevgi arar, bilirsin.

—İşte seni çağırmış.

Yüreğinde sevgi olan kimse, babasıyla kızını terk edip yalnız kadını çağırılmaz. Eğer yalnız kadını çağırıyorsa; (İşinsu, 2007, s. 242).

Bu iş çok güzel, inanılmayacak derecede güzel. Babam ot değilmiş, boynu büküklerden değilmiş. En azından bunu öğrenmek, beni mutlu eder. Ama ne yapayım ben, ne? Bana ne? Yabancıdır, baba demek isteyip de diyemediğim bir adam, yabancı! Derken

bakıyorsun, iyi bir iş yapmış, eeh bana ne! Koşup sarılayım mı, özür mü dileyeyim, ne yapayım? (İşinsu, 2007, s. 270).

—Belki, bilmiyorum. Babanın orada bulunması, işte sana bir sır daha; bizim için önemli! İçerdekilerle irtibatımızı sağlıyor!

—Aman Allah'ım, dedim, şimdi anlıyorum, siz istediniz babamın Şumnu'da kalmasını, onun için dönemedi buraya!

—Evet.

—Oh Arif, işte bunu anlat anneme, görev verildiği için orda kaldığını, sizin istediğinizi ve ona ihtiyacınızın olduğunu... Orada kendi isteği ile kalmadığını, bunu anlat.

—Öğrenmesi gerekli mi?

—Hem de nasıl, nasıl? Haydi git onların yanına Arif, beni yalnız bırak. (İşinsu, 2007, s. 271).

Annem, bir ilkokul çocuğununkini andıran, eğri büğrü harfleri ve imla hatalarıyla dolu mektuplarında, oradaki büyükler sayesinde rahatlarının yerinde olduğunu yazıyor, beni soruyordu. İyi miymişim, yoruluyor muymuşum, saçlarımı kesmiş miyim, bana bir ev verilmiş mi? Bu evden kastettiği Mehmet Ali olmalıydı! Onu sormuyor ama herhalde, hâlâ nişanlım sayıp saymadığımı merak ediyordu. Ben de rahatlasın diye, Mehmet Ali ile evlenince, Conof yoldaşın evine geçeceğimizi yazıyordum. (İşinsu, 2007, s. 307).

—Hah, dedi, hapishane dedin de aklıma geldi. Şumnu'da annenle babanı gördüm. Seni çok merak etmişler. Evleneceğimizi söyledim, seni almaya gideceğimi söyledim. Çok sevindiler. Baban para verdi, kendimize hediye alalım diye.

—Annem nasıl?

—Çok iyi göründü bana, çalışıyorlar. Baban hapishanede gardiyan yardımcısı, annen de mutfakta çalışıyor. Orada yatıp kalkıyorlar, iyiler yani.

—Sevindim, hakikaten sevindim... (İşinsu, 2007, s. 403).

Zaten Bayındır bir şey ister de, Selcen ona uymaz mı ola? Hep adımlarını adımlarına, yüreciğini yüreğine uygun düşürmez mi ola? Bayındır'ın gücüne, her dem taze bir güç katmaz mı ola? Yamtar'ın bırakıp gittiği sıkıntıyı Selcen soldurdu. İllevlakın, obada Yamtar misali düşünenler çok. Göç hazırlığı başlamada... [...] Sanasın yüreklerine kızgın yağ dökülmüştü. Göç istemezlerdi gayri. Bir tek Selcen'in gözünde gülücük ola, çünkü o, erinin gönül arzusunu yapar, mecbur olduğun değil! (İşinsu, 2008, s. 22).

Bu oğulcuğu bana ver, söyler Çağıl Ana: Arayıp da zor bulduğum, uğrunda kara başım kurban ettiğim, murada maksuda erdiremeden savaşa saldıgım, sonra elime kanlı gömleğin aldığım Oytun'unun yerine koyayım. Ak kaymakla, sarı bal ile besleyip erden de er yapayım. Ver Kazan'ı bana. Selcen, Çağıl Ana'nın deyişine içlenir. Ama oğul can kuşu, yürek içre bir yürek; hiç bir başkasına verile, ona oğul edile mi öz ananın varlığında?

—Can anacığım, bal anacığım söylersin, ağzından acı, gözünden kanlı yaş akıtırsın, katlanmam güç. Ağlayım Oytun için, dua edeyim Oytun için, iyilik edeyim Allah Tanrı rızası için, varsın ulaşsın Oytun'un kuş canına. Ama bilesin oğul yokluğu ne acı. Bu acıyı verme bana. İsteme Kazan'ımı benden. (İşinsu, 2008, s. 29).

Selcen, az dahi olsa gönül koymuştu Bayındır Beg'e. Madem kadınlar, çocuklar da katıla bu sefere, madem Dumrul'u da alıp gider, bir teklif de Selcen'e yapılmaz mıydı? Uygun düşmez miydi? Fakat o, sonradan fikreyledi kim; eri şimdiye dek bir yanlışla düşmemiştir. Eğer bu akında Selcen'i ve dahi küçük Yağmuru almak istemediyse yanına, elbet haklı bir sebebi vardır. Selcen, hani azca da olsa gönül koyupdurduğundan ar etti. (İşinsu, 2008, s. 43).

Birinin evdeşine dair daha fazla sual eylemek ya da karışıp durmak yakışmazdı. Bu yüzden Yamtar, sustu. Öbür şeyleri de söyleşmeyi canı çekmiyordu. Selcen karındaşı takıla komuştu aklına. Yamtar, adı gibi biliyordu kim, Selcen'in saçı ak pak da olsa,

Bayındır'ın yolun gözleyecek, onu kırışa saldığı gibi özü sözü arı duru bekleyecek. (İşinsu, 2008, s. 104)

Yağmur içlerinde bir cilasun bahadır kim, ilk sefer coşkusu yıldızlara yanadurur, ıştırken gözlerinde... Yüreğinde anadan ve dahi yârdan ayrılmanın azca burukluğu, rüzgârla yarışan yelesi kara cins atının nal seslerince bir yerlerde babaya ya da ağaya karşı gelebilmenin umudu... Gün değende ışıl原因 kılıcında, Oğuz buyruğunun tüm cihana yetesi sahip olma ve dahi esirgeme uğraşı. (İşinsu, 2008, s. 128).

Hiç beklenilmeden, durulmaksızın at sürülen şol yolda, Yağmurun Erdem atası ile aralarına ayrılık düştüğünden içi yanıyordu. Bu yanıklığa, anca bir yahşi kırış sevinci merhemdi. Hem sonra nasıl olsa, günü gelince Rey'de toplanacaklardı. Deli Emre, onun düğününde kopuz çalacaktı. Özü demişti ya, kimseler demediğı nişanlısı, Aybala'sını dahi Deli Emre'ye anlatakomuştu Yağmur. Öyle bir içten gelişti kim, kızın sözün açmak, özünü durduramadı. Su gibi aktı, söyledi. Emre bu arı duru suya bakıp, onun aşkına erdi; kopuzun çalışı inceldi, hafifledi. Sanasın Aybala kıza, Yağmur'dan selam salıyordu. (İşinsu, 2008, s. 157).

—Sen babana benzersin, ona erişebilmezsin ya, azca gökçekliğin, yiğitliğin var. Dilin söyleşmeyi bilir desem olur. Bu yüzden ister seni sanırım. Var git özün konuş. Gönlü yatkinsa, bana soracak olursan başka türlü olası değildir. Erdem atan, babasına dünür gider. İşte ol dem, nasıl oldu bilmem Emre ağam, anamın iki elin birden öpüp, dışarı fırladım... Anca öyle Aybala'nın yanına varıp konuşabilmem kolay mı? O, uzaktan görünse bile, ben, "Şimdi zamanı değil." deyip kaçır olurum... (İşinsu, 2008, s. 158).

—Sonra işte Emre ağam, anama söyledim. Erdem atam çok sevinmiş, dünür gitti. Verir olmuş babası. Anam benim ilk sefer toyumla, nişanımı bir etti. Çok yiğitler derildi. Güzel bi toy oldu. Altın yüzüklerimizi Erdem atam taktı.

Alp Arslan ordusu, tükenesi olmayan yollan at üstünde tüketiben, Ahlat'ı irak iken yakın edende, Yağmur bazı bazı, şol toyu yâd ediyor... Bir de ayrılırlarken kızın hiç gözyaşı akıtmadan ama gülerken ağlayan ince ak yüzün.

—Uğurun açık olsun. Allah Tanrı yardımcın olsun. Dönüş yolun ikiyken bir et, çabuk gel.

Atının nal sesleri der olur kim:

—Döneceğim, Allah Tanrı tanığım olsun çabuk döneceğim, Aybala'm, görklü Aybala'm! (İşinsu, 2008, s. 161).

—Emre ağam, içimden böyle bir şey tepmekte kim, sanki babam yakındadır. Sanar mısın dönüşümüz bilece olsun?!

Deli Emre'nin böyle bir şey sandığı yok. Yine de kırmak istemedi.

—Mümkünü var, söyledi, dönüşümüz beraber olur. Teyumuzu beraber ederiz.

Ak aydan arı, güneşten görklü Aybala kıza! Buraya geleli beri, pek dolaşadurmaz Yağmurun çevresinde. İşte şimdi yine geldi, söyledi: "Dönüş yolun ikiyken bir et." Yağmur, "Buyruğun başım üzre." dedi içinden.

Sultan, ertesi gece aklına düşüp söyleyince Bayındır'ın gönlü yücelendi. Demek oğlu Yağmur da burada, kırışa katılacak. Erdem almış onu yanına, başbuğun izni ile. Anca şimdi, orada burada pusuya yatmış, ya karşıya ok atan bunca leşker arasında onu bulmasının mümkünü yok. Tanrı izin verirse, gelen gün zaferden sonra arayacak. (İşinsu, 2008, s. 196-197).

Tablo 2. Değer Tablosu-Aile Birliğine Önem Verme

| Değer: Aile birliğine önem verme  |      |                                                                                                             |
|-----------------------------------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                                                                                                    |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 13   | Doğrudan ve örtük olarak verilmiştir. Aile kurumuna gösterilen saygı ve ailenin önemi üzerinde durulmuştur. |
| Çiçekler Büyür                    | 13   | Örtük olarak ve olumsuz örneklerle birlikte verilmiştir.                                                    |
| Ak Topraklar                      | 9    | Örtük olarak verilmiştir.                                                                                   |

Tablo 2’de aile birliğine önem verme değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 13, Çiçekler Büyür’de 13 ve Ak Topraklar’da 9 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Adil olma değerinin Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de ve Çiçekler Büyür’de eşit bir şekilde, en az ise Ak Topraklar’da tekrar edildiği görülmektedir. Bu değer her eserde birbirine yakın sayılarda tekrar edilmesi aile birliğine verilen değer her durum ve zamanda benzer olduğunun da göstergesi olarak düşünülebilir.

Emine Işinsu’nun eserlerinde 35 kez yer alan aile birliğine önem verme değeriyle ilgili şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

Aile bireyleri, ailede sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi, huzurlu ve mutlu bir aile ortamının oluşabilmesi için üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeli; ailenin diğer fertlerini dikkate almadan diledikleri gibi hareket etmemelidirler. Anne ve babalar çocuklarının iyiliği ve yuvanın saadeti için her türlü fedakârlığı yapar ve yapmalıdır. Evlilik çağına gelen herkes büyüklerinin rehberliğinde ve onların yardımlarıyla bir yuva kurmalı, aile düzeninin devamlılığı için her zaman sorumlu hareket etmelidir. Hiçbir sebep ailenin yıkılması ve terk edilmesi için geçerli değildir. Aile bireyleri, iyi ve kötü günde birlikte olan, birbirlerine çok güçlü sevgi ve saygı bağlarıyla bağlanmış; her zorluğu birlikte aşacak dayanışma ruhuna sahip kişilerdir. Aile, sıradan bir topluluk değil, insanların saygı duyduğu, yabancılara kapalı, ailenin bütün bireyleri için en güvenilir ve değerli insanların bulunduğu örfte ve dinde çok önemli yeri olan köklü bir kurumdur.

#### 4.1.1.3. Dürüstlük

Dürüstlük, hayatı daha yaşanabilir kılan evrensel bir değerdir. İnsanların birbirine yalan söylediği, birbirini aldattığı ve birbirine güvenmediği bir toplumda

sağlıklı ilişkilerin kurulması imkânsızdır. Sağlıklı toplum olmanın yolu sağlıklı bireyler yetiştirmekten geçer.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde dürüstlük değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"N'oldu Yunus? Bir karara vardınız mı?"

"Gidemedim anacığım. Yolda, mezarlıkta oturup kalmışım, dua ettim, bir kabrin otlarını yoldum falan, sonra... (Yunus, bazı şeyleri gizlemeyi bilirdi ama yalan söylemeyi hiç beceremezdi.) sonra işte, işte eve döndüm... (Işınsu, 2006, s. 26).

"Bunlar gerçekten senin mi?"

Yunusun akik gözleri iri iri baktı Sıtkı Hocaya:

"Öyle olmasa, niçin benim diyeyim ki hocam? Köyde kime isterseniz sorabilirsiniz. Kopuz çalamam ama söylüyorum işte."

"Göreceğiz bakalım." Sonra ilave etti: "Sen şu tarafa otur, oraya, ha işte! Önce söyleyeyim, kopuzsuz da şiir söylenir, yazılır... Neyse... Yiğit bir delikanlıya benziyor-sun, neden korkarsın ölümden bu kadar?"

Yunus kızardı, önüne baktı, kelimeleri geveledi ağzında:

"Korkmak... değil de... hocam, yani..."

Sıtkı Hoca, yumuşacık bir "Sus!" dedi ona, ilave etti:

"Yiğitlik korkmamak değil, doğru olanı söylemektir, bu doğru ona zor gelse de..." (Işınsu, 2006, s. 38).

Yunus, "Keşke birkaç yıl daha kalabilseydim burada, kim bilir daha neler öğrenirdim!" diye hayıflanıyor, fakat annesine söz verdiği için iki yıl sonunda dönmeyi planlıyordu. Zaten Elif Kadını ve Aziz'i pek özlemişti... Köyünü ve köylülerini pek düşündüğü yoktu. (Işınsu, 2006, s. 43).

"Peki Yunus, demin söylediğin fikirlerle bu ölüm korkusunu nasıl bağdaştırabiliyorsun?"

"Bağdaştıramıyorum efendim. İçimde yalnız ikilik yok, çokluk var; bazen birinin peşinden gidiyorum, bazen öbürünün."

"Hep doğruları söylemeni beğeniyorum Yunus," dedi hoca, (Işınsu, 2006, s. 45).

"Belki de o iyi bir beydi, biliyorsun, Moğol iyisini kötüsünü ayırmadan, yıktı geçti."

"Evet efendim, haklısınız."

"O hâlde, birkaç kişinin yaptığı zulümden dolayı hepsini suçlamamamı tavsiye ederim sana, mantık bunu emreder. Sen o hikâyelerini dinlediğin kişilere kinlenip, bütün beyleri suçluyorsun, hak mıdır bu?"

Yunus, bir düşündü, sonra zor da olsa itiraf etti:

"Hayır efendim hak değildir. Müsaade ederseniz şunu da söyleyeyim, ben hep kötü bey hikâyesi dinledim, iyisini hiç işitmedim... Sonra, ezilen hep Türkmen, Türkmen köyleri oldu, (Kararsızlıkla ilave etti.) bunu duymuşsunuzdur..." (Işınsu, 2006, s. 46).

"Ben," diye bağırdı, "köylüm için gidiyorum hacca. Sizler için dua edeceğim. Evde çoluk çocuğum var, yolum uzun. Sizlere kaç yıldır hocalık, caminizde imamlık ediyorum, ölünüze, hastanıza okuyorum. Bu muamele mi yapılacak bana?"

"Kasım Hoca, bilmez misin kimsenin günahını da, sevabını da bir başkası taşımaz. Sen kendin için gidiyorsun hacca. Eğer köylüye dua edeceksen, beni de eksik tut. Sende bir hanım, üç çocuk var, pay ederken buğdayı, dört kişilik alacaksın, çünkü zaten sen, yükünü tutun gidiyorsun... Söyledikleri gibi evde saklı buğday çuvalların varsa ve sen yine buradan pay alacaksan, ayıptır, günahıdır!" (Işınsu, 2006, s. 97).

Belki Yunus değişik olmasaydı, böylesi bir dostluk kurulamazdı aralarında. Gerçi müşterek tarafları çoktu; ikisi de çok dürüsttü, birbirlerine karşı laflarını, küçük alay-

larını sakınmazlardı, çünkü birbirlerine kırılıp küsmeyeceklerini bilirlerdi, ikisi de karşıdakinin iyi niyetinden emindi. (İşinsu, 2006, s. 104).

Hoca: "Balık tutmak da bir aldatmadır. Yemi gösterir kandırırsın ve onu yem yaparsın, hoş değil." demişti. (İşinsu, 2006, s. 104).

"Sen de öfkelenmeyi kes." diye cevap verdi, ilave etti: "Neden bilmem, bazı insanlar yüzlerine söylenen doğrulardan hoşlanmazlar, hemen kızarlar! Neden acaba, (İşinsu, 2006, s. 130).

"Ya şiir söylemekten uzaklaşmak Yunus?"

"O, (İçini çekti.) o, en zoru Sultanım!"

"Hep doğruyu söylemen güzel, çünkü doğruların görünmeyen orduları vardır... (Bir an durup, yüzüne çok dikkatli baktı Yunus'un, gördüğünden memnun olmuş gibi gülümsedi.) Sen, o en zoru da başaracaksın." (İşinsu, 2006, s. 136).

"Kötü bir huylum vardır, biri benden bir şey istedi mi, o şeyi yapamayacak bile olsam, hayır demeyi beceremediğim için, peki derim, evet derim. Üstüme yapamayacağım görevler ve sorumluluklar alırım... Hazretimin sözü bu, haklıdır. Ve yalan çok büyük günah biliyorsun, bir anlamda Allah'ı inkâr etmektir. Çünkü O zaten, her şeyi görür, işitir, bilir."

"Öyledir," dedi Yunus, "pekâlâ ben de senin hayır diyebilme yardımcı olacağım..." (İşinsu, 2006, s. 146).

Tapduk Emre, ona baktı, gülümsedi:

"Merak etme," dedi, "nefsinin kötü huylarından kurtuldukça, daha iyi anlarsın, sabırlı ol, kötü huylarınla mücadele et. Mesela şu gıybet, nasıl bir kötülüktür, anlamaya çalış."

Selim kıpkırmızı oluverdi; acaba Hazret onun arada sırada birini, diğerine çektiirdiğini biliyor muydu? Sual kafasında dolaşırken, sessizce bağır basıp yerine oturdu. (İşinsu, 2006, s. 160-161).

Ya siz ne yapmaktasınız, birbirinizin kuyusunu kazmaktasınız. Bunu kimsenin görmeyeceği yerde yapmakta olduğunuzu sanıyorsunuz. Öyle mi, gelip selamlığa, kapıyı örtüp, yalnız bana şikâyetlendiğinizi sanıyorsunuz. Falanca filancayı filanca, falancayı suçluyor. Yalnız bana da değil... Gıybet yuvasına döndürdünüz, gül açan ocağımızı... Kirlettiniz! (İşinsu, 2006, s. 189).

Zikir, sizi doğru yola götürüyorsa faydalıdır, her gün yaptığınız virdleriniz sizi doğru yola götürüyorsa faydalıdır, sohbetler sizi doğru yola götürüyorsa faydalıdır. Bu fayda kimin için? Sizin için! .... Öyle güç ise sevmek bir başkasını, biliniz ki suç sizdedir ve o suç, sizi başka suçlara sürükleyecektir. Burada yapılan gıybet gibi! (İşinsu, 2006, s. 190).

"Yolcu," dedi Mustafa Efendi; "maalesef şu zamanımızda pek çok yalan ve yanlış inanç ve mezhepler yayılmaktadır. Ayrıca mescit köşelerinde yetişmiş, fakat noksanlı kişiler de şeyhlik iddiasındadırlar. Büyük bilgin zannedilen, böylece ünleri yayılan, fakat sadece dilde arif kişilerin hareketleri fitne, işleri hile ve riyadır. Hak talibi, onu arif sanabilir, gönül gözünün kör olduğunu bilmez. Hâlbuki o kişinin hareketlerine, işlerine iyice bir dikkat etse, gözü kapalı inanmasa, bu körlüğü fark eder ve ondan uzak durur. Siz arif olduklarının iddia edenlerin meyvelerine, yani davranışlarına dikkat edin, anlarsınız. (İşinsu, 2006, s. 197).

"Gıybet yapmıyorum, kimsenin ismini verecek değilim; ancak senin hakkında ne düşünürler, konuşurlar bil isterim."

"Varsın konuşsunlar," dedi Yunus, "bilmen gerekir ki, dervişlere, birisi hakkında kötü konuşmak hiç uygun düşmez, yaraşmaz onlara. Gıybet günahıdır. Ayrıca Sultanımızın bizleri topluca azarladığı günü de hiç unutmadım. (İşinsu, 2006, s. 201).

Alt seviyelerde vardır gıybet, onu bunu kötöleme, yalan, iftira, binlerini haklı haksız yargılama... İnsan olgunlaştıkça, bütün bunlardan kurtulur, kurtulması gerektir. Yargılamanın mesela, bir tek Allah'a ait olduğunu bilir, kimin iyi kimin kötü olduğunu da yalnız Allah bilir; çünkü yalnız O gönülleri okur. Biz ki dervişleriz, yahut daha olmadık, olma yolundayız, o hâlde ne sana ne de bana yakışır gıybet. (İşinsu, 2006, s. 202).

Yalnız doğru olmayanlar, rahatlıkla haksızlık edebilir, yalan söyleyebilirler. Onların dili kuvvetli, sözü sizin sözünüzden fazla inandırıcı olur. Bu, sizi sakın ola korkutmasın; çünkü hak, doğrularıdır. Çünkü Cenabıhakk'ın eli, doğruların elidir şüphesiz. Hep söylerim: Doğruların görünmeyen orduları vardır. Çünkü hakkın kendisi, O'dur! (İşinsu, 2006, s. 210).

Bilir misiniz ben bu saçı sakalı, ticarete kimsenin hakkını yememek için gösterdiğim ince dikkat yüzünden ağarttım ve bundan da şikâyetçi değilim. Hiç olmazsa bu konuda içim rahat olacak o hesap gününde." (İşinsu, 2006, s. 212).

Sonra Hızır Ağa'yı buldular... Ufak tefek, konuşurken küçük mavi gözleri fıldır fıldır dönen bir adamdı. Taht gibi, üzeri koyun postu ile kaplı tek kişilik bir kerevetin üstüne oturmuştu. Yunus her şeyi açık açık anlattı. O dedi ki:

"Yerimizi değiştirsek, sen ağa, ben işsiz olsam, sen sana bir iş verir miydin?"

"Bilmem ki," dedi Yunus, "hiç kimseye iş verecek durumda olmadım ben, yoksul geldim, yoksul gitmekteyim. Senin gibi olsam, bilmem ki verir miydim? Ancak marangozluk da gelir elimden, köyümün marangozu idim, ta Konya'da çalıştım ünlü bir marangozun yanında..." (İşinsu, 2006, s. 218).

Üç dört ay sonra, bir gün Yunus'la Bodur Musa beraberce gitmişlerdi ormana. Bodur Musa, kuru odun arayan, onları kesip düzgün hâle getiren Yunusu epey izledikten sonra: "A Derviş Yunus," dedi, "ben de yıllardan beri senin getirdiklerini gördükçe, ormanda hep düzgün odun vardır zannedirdim. Gördüm ki sen hepsini bir bir elden geçiriyorsun, nedendir? Neden zahmet eder bu odunları düzeltirsin böyle?"

Yunus ona hayretle baktı:

"İnsanların eğrisini alıp düzeltene, bir de eğri odun mu götürmeliyim? Hiç sultanımın dergâhına eğri odun yaraşır mı a Bodur Musa?" dedi Yunus. (İşinsu, 2006, s. 235).

"Tövbe ederim, işte tövbe ediyorum, senin ve her yerde olan Allah'ın karşısında! Zaten Ayıntap'ta da canım, sahiden puta tapan olmadım ki, öyle göründüm."

"Öyle de görünmeyeceksin!" "Görünmeyeceğim!"

"Evet, bir bu. İkincisi, yine bana haber vermeden tekkeden kaçmak yok!"

Ögedey düşündü biraz, sonra kararlı bir sesle:

"Hayır kaçmam," dedi, "söz veriyorum sana." (İşinsu, 2006, s. 284).

[...] bir hastaya okuması için teklif gelince sadece reddetti. "Benim elimin şifalı olup olmadığını bilmiyorum," dedi, "sanmam ki Yüce Allah bana böyle bir şey bahsetmiş olsun, siz önce rahmetli Nefise Kadın'ın torununa başvurun, onun ilaçları iyi gelmezse, en iyisi bir hekime gösterin." dedi. (İşinsu, 2006, s. 290).

Yunus, bundan haberdar olunca şaşırdı. Şu kadın kısmına akıl ermezdi doğrusu, neler de düşünüyorlardı! Onlara, "dünya malının" hiç de önemli olmadığını, asıl kızının iyiliğinin, dürüstlüğüne, insanlara davranışlarının çok daha mühim olduğunu tekrar tekrar anlattı ama; ana, kız inatlarından vazgeçemediler. (İşinsu, 2006, s. 291).

Seni götürürüz ama, karşılığında ne vereceksin bize, kârımız ne olacak yani?"

"Param yoktur ki vereyim," dedi Yunus, "marangozluktan anlarım, ama bu iş bir kervanda geçerli olmaz, lakin sizin aklınıza gelen bir şey varsa, yaparım."

"Pek genç değilsin ama güçlü kuvvetli görünürsün, koruma olarak alalım bari seni."

....

"Eğer, Allah korusun, bir saldırıya uğrarsak dövüşmeyi bilmem ki! Korumalık, becerebileceğim iş değil!"

"O zaman ne işe yararsın?" (İşinsu, 2006, s. 305).

"Bu çok zor Derviş Yunus."

"Kolay değil zor tabii, fakat bunu baştan düşünmen gerekirdi. Allah'ın düzeninde, her yaptığının, her işlediğinin, ödemen lazım gelen bir ceremesi vardır elbet..."

Bu cevaplar adamın hiç hoşuna gitmemişti. Boyun büktü, içini çeke çeke uzaklaştı Yunus'un yanından. (İşinsu, 2006, s. 308).

—Böyle düşünürsen, şiir okuyamazsın Paisiy'in bildirisini de okuyamazsın, kazanamazsın kitabı.

—Söz verdin, öğreteceksin. Ama seninkisi kız sözüyse...

Hayır, söz verdim, öğreteceğim! Hissetmeyi beceremiyor musun?

—Bırak hissi falan. Sen oku. Ben taklit ederim.

İlay, sabırla birçok defa tekrarlar ve ezberler Paisiy'in bildirisini. Mehmet Ali, onu taklit eder. Kitabı çok istemektedir, becerir. (İşinsu, 2007, s. 30).

Kıymetli evimize baktım yan gözle, Tanrım ne kadar zavallı duruyordu! Ev değil bu, aptal çocukların oynamak için yaptıkları bir in, besbelli. Bir yığın kurumuş dal, arasında bir oyuk. Onu ateşe vermeli! Kırmızı kırmızı alevlerin hasretiyle yanıyordum Fatma'ya söylemeye cesaret edemedim:

—Çok üşüdüm, diyebildim. Haydi, dönelim artık, ha?

—Hani evimiz burasıydı, hani her gün onaracaktık, büyütüp genişletecektik, öyle söylemiştin, her gün gelip demiştin ya.

Demek kendi koyduğum kanuna karşı geliyordum. Olamazdı, çaresiz boyun büktüm:

—Peki, dedim. (İşinsu, 2007, s. 56).

—Bak oğlum, o gün komsomol töreninde attığım nutuk var ya, kollektifte oynadığımız herhangi bir piyesin sahnesi gibiydi. Yani oynadım... Biliyorsun bunu, bal gibi biliyorsun. İkiyüzlü deme bana, iyi oyuncusun de, razıyım. Çünkü zaten öyle olmak istiyorum.

—İkiyüzlü derken, acıdığımın söylediğim, çünkü oyuncunun pek çok yüzü vardır ve daha ayıptır pek çok yüzlü olmak! (İşinsu, 2007, s. 75).

—Hayır, dedim.

—Ya Mehmet Ali, dedi, bu işlerde onun yeri nedir?

Biraz sıkılarak işe karışmadığını, hatta bu konuda bilgisinin olmadığını, onun kendi başını kurtarmak istediğini anlattım.

—Çok iyi arkadaş görünüyorsunuz, beraber oluyorsunuz hep.

—Onu seviyorum dede.

O kadar tabii ve rahat söylemiştim ki, ağzımdan çıkan cümleye ne o, ne de ben şaşırdık. (İşinsu, 2007, s. 154).

—İsmine ne dersen de, iki taraflı oynuyorsun. Yalan mı uşam? Gavazof'un senden şüphelenmesi boşuna mı, haklı değil mi herif?

—Fakat dede, politika, oyunculuk bunlar dürüst şeyler değil. Ben dürüst olmak isterim.

—Gayen, hedefin dürüst. Ve senin ne olduğun da bir imtihanla belli olur, anlarsın ne olduğunu. Ben, senin çok dürüst olduğuna inanıyorum. (İşinsu, 2007, s. 155).

Şu tıkr tıkr işleyen soru ve cevaplardan sonra, kısa bir süre kimse konuşmadı. Başıma ne getirmek istediklerini hâlâ pek anlayamamıştım, mide ağrım şiddetleniyordu. Dedemin bu sabah: "Bir imtihan geçirir ne olduğunu anlarsın, bence dürüstsün." derken, böyle bir imtihanı mı kastettiğini düşündüm. Her neyse bunca çabuk olacağını aklıma getirmemişti herhalde, yoksa hissetmiş miydi? "Dürüstüm ben dedem, nereye kadar?" (İşinsu, 2007, s. 166).

—Biz de yakmıyoruz soba, daha soğuk değil, odun israfı gereksiz, diyor. Şu zamanda keyfimizi düşünüp soba yakarsak, topluma üretici olarak katkıda bulunmadığımız gibi, bir de onu sömürmüş oluruz!

Vera, diyorum, bizim aile üretici olarak topluma katkıda bulunuyor. Ama annemle benim iş gücümüzle kazandığımız para ancak karnımızı doyurmamıza yetiyor. Biraz da ısınabiliydik, hakkımızdı. Ama bu ay, anneme bir çift ayakkabı, bana da bir elbise aldığımızdan, yakacak için elimizde bir şey kalmadı. (İşinsu, 2007, s. 215).

Biliyordum seçildiğini!

Peki neden sustun, neden hem kendine hem bana eziyet ettin?

Senin ağzından duyuncaya kadar, sen söyleyinceye kadar gitmeyeceğini düşünebilirdim. İnanır mısın, öyle de düşündüm!

Fakat biliyorsun, çok büyük bir imkân. Nasıl olsa liseye gideceğime göre, bunu reddedemezdim. (İşinsu, 2007, s. 230).

Uzattım mektubu, okuyunca biraz bozuldu sanırım, gülüşü yapışıp kaldı yüzüne. "Eee," dedi, "gençlik, seviyormuş seni. Böyle olur ilk başta. Senin yerine olsam Kemal'in kızı, pek ümit bağlamazdım yoldaş Conof'un oğluna, Con Ahmet söyleyiydi dersin, çünkü olacak büyük adam oğlum. Ters düşersiniz birbirinize. Güzel kızsın velakin güzellik nedir? Şimdi var, yarın yok. Söylediydi Con Ahmet dersin, üzmem istemem seni, na şu kadarcıkken kızanlığımı bilirim. Dik dik bakardın bana, öyle ya, dik dik bakardın." (İşinsu, 2007, s. 238).

Yoksa bütün kadınların ortak kaderi mi? Artık Fatma'nın kararında güç sezip sesimi kesmekten başka yapacak şey var mı?

—Ben sana akıl verecek durumda değilim, en iyisi Yunusu okuyalım.

—Senden akıl değil, sadece beni dinlemen istemiştin, dedi ve ince, duygulu sesiyle Yunus Emre'den ezbere okudu. (İşinsu, 2007, s. 240).

—Sende bir değişiklik var galiba, bir canlılık geldi üzerine, öyle mi?

—Mehmet Ali'den mektup alıyorum, ona yazıyorum bu yüzden olmalı.

....

—Ne işe yararmış bu dernek?

Düşünmemiştim bu meseleyi, buradayken verdiği izahat yetmişti, onu söyledim:

—Ben tarih seviyorum diye kaydoldu o derneğe, beni memnun etmek için.

—Ha evet! Ne inceliyorlar acaba Bulgar tarihi mi, yoksa Osmanlı mı? A canım ikisi birbirinden ayrılmaz ki, ben de ne soruyorum? [...]

—Sevmiyorsun Mehmet Ali'yi!

Alakasız, hatta çok saçma ithamıma ciddiyetle cevap verdi:

—Hiç düşünmedim sevip sevmediğimi, cevap veremeyeceğim, affedersin. (İşinsu, 2007, s. 246).

—Neler söylüyorsun? dedim. Sana bir şey anlatacağım yoktu!

—Yaa, öyle olsun! Sana ne zaman bazı şeyler açıklayabilirim söyleyeyim mi? Küçük hesaplara düşmekten kurtulduğun, övünmek gibi pek kötü bir huydan vazgeçtiğin, kısaca büyüdüğün yani susmayı öğrenebildiğin zaman.

Boğulur gibi oldum; tılandım, zorlukla cevap verdim:

—Şekilce insana benziyorsun ama galiba buzdan dökmüşler seni!

—Ve bu kadar çabuk kızmadığın yahut kızdığını belli etmediğin zaman! .... Biraz önce sen, sırf gösteriş olsun diye bana arkadaşlardan bahsedecektin, belki o günleri anlatacaktın! O hâlde, bugün anlatacaklarımı, yarın senin bir başkasına aktarmayacağına nasıl emin olabilirim? (İşinsu, 2007, s. 247).

—Kendini ne kadar Bulgar hissetmeye çalışsa da çevresi, yaşadığı şartlar asla Bulgar olmadığını yüzüne çok çarpmıştır; faydalıyı kendi benliğinde aramaya başlamıştır, kendine dönmüştür!

—İstedğim bütün bu dediklerinin doğru çıkması, ancak senden rica ediyorum, onunla karşılaşmadan, onu tekrar iyice tanımadan, peşin hükümle karar verme. (İşinsu, 2007, s. 256-257).

—Arif, dedi Fatma, bu açıklamanın ne lüzumu vardı. Kızı perişan ettin.

—Kızın artık büyümesi lazım.

—Büyümele ne ilgisi var bunun?

Arif, Fatma'ya cevap vermedi her zaman yaptığı gibi, omzuma uzandı, okşamadı bu kez, sarstı:

—Bencilsin, fazla güveniyorsun kendi aklına! Oysa dünyanın merkezi değilsin, önüne geleni küçümseme hakkına da sahip değilsin! Duyuyor musun beni? O, babandı senin. (İşinsu, 2007, s. 265).

—Yoo, dedim, kalkamazsın, önce açıkla.

—Açıklanacak bir şey yok. Geç oldu, bizi burada görürlerse bu vakit, şüphelenirler. Haydi!

İşte onu hırpalamak için bir fırsat, bağırdım:

—Korkuyorsun değil mi, seni sorguya çekerler diye korkuyorsun!

Pek tatlı gülümsedi:

—Korkmak insani bir duygudur, değil mi? Duygulardan arınmak değil, duygulara hâkim olmak kastettiğim, o da gerektiği zaman. Boş yere efelik taslamanın hiç anlamı yoktur. (İşinsu, 2007, s.266).

—Seni kırmak istemedim İlay, sana çok güvenmesem, değer vermesem böyle uğraşmam seninle. Fakat verdiğim değeri abartmıyorum da, neysen, osun benim gözümde. Oysa sen insanları yüceltiyor veya yerin dibine batırıyorsun, bir orta hâli tutturman lazım. Sabit fikirlerinden kurtulmaya çalışsan. Babanı alırsak ele mesela... (İşinsu, 2007, s. 266).

—Pek de kötü değilmiş, öyle mi Zehra teyze?

—Böyle konuşma annemle, dedim, kötülük ölçüsü nedir? O bir kadın, karısıydı Kemal Efendi'nin, bayrağı asmasından ona ne?

—Mesele bayrağı asması değil, karısı olması! Baban çağırdığı zaman gidebilirdi. Kaç haber gönderdi adam. Fakat sana ne oluyor küçük kız? Bayrağı minareye çeken babamdır, diye övünme peşindeydin, yalanı bile kıymetliydi senin için. Şimdi gerçeği öğrendin, artık bu kasılma ne? (İşinsu, 2007, s. 270).

Neler düşünüyorsun Mehmet Ali, babası hakkındaki kâğıdı imzalamamak için tahsilini, bütün hayatını kaydırды o. Seçkin komsomollar kampını ne yapsın? Şu hâlin değil mi zaten beni korkutan. Sevdamızdan faydalanmalıyım akçiçeğim, ikimizin de rahatça dayanabileceği bir duygu o. Tek desteğimiz... Ve ben artık açık konuşmalıyım, her şeyi baştan anlatmalıyım sana. Hiç olmazsa bunu yapmalıyım, sevgine karşı bir borçtur. Dürüst ol Mehmet Ali, yazdığın mektuplara benziyorsun dediği zaman ne demek istediğini anlamamış numarası yapma! (İşinsu, 2007, s. 282).

Ellerini açıp kapattı, artık onlar sert, kaba görünlü değil, Bulgar elleri gibi; bakımlı, kalem kâğıt tuttuğu belli oluyor, ancak çok cansız. Hele Arif'inkilerle mukayese edersem... Anlamla, anlamsızlık mukayese edilebilir mi?

Cevap vermemişti, ben sürdürdüm konuşmamı:

—Seninki öyle bir gaye ki, ulaştığın an değerini yitirmiş olacak; boşluğa yuvarlanacaksın!

—Artık sus, dedi. (İşinsu, 2007, s. 293).

—Ayrı olduğumuz bunca yıl hep beni düşünmüş meğer!

—O hâlde niçin hiç aramadın?

—Ee, biliyorsun, yazmıştım. Kamp, sonra askerlik!

Askerlikte mektuplaşmak yasak değildir ki! Şöyle bir sıkıca sarılıp bana, "N'olur kusura bakma. Yazamadım, arayamadım işte, ama şimdi geldim, buradayım." diyebilseydi... Hâlbuki oturduğu yerde sinirli sinirli kıpırdadı, belki biraz daha uzaklaştı benden. (İşinsu, 2007, s. 400).

—Hepsini anlatacağım, dedi, senin başına o iş gelince, tabii haberleşmek mümkün olamazdı.

Başıma "o iş" gelmeden önce askere gittiğini hatırlatmak istemedim. Ne gerek var, onu içinden çıkamayacağı yalanlara itmeye! Belki de üzerime sinen kokudan rahatsız oluyor, (İşinsu, 2007, s. 401).

—Ne bileyim ben? Gözden düştüm diyorum sana, niçin söylesinler?

—Doğru ya, gözden düştün. Onun için nişanlıyı öldürmediler, mahkûmiyetini kaldırdılar; onun için izin çıkarıp onunla evlenmene müsaade ettiler! Aman ne iyi bir gözden düşüş bu! Darısı dostlar başına.

—Haklısın Mehmet Ali, unutmuştum gözden düştüğünü. Şimdi kalkalım mı artık, erken işbaşı yapıyoruz. (İşinsu, 2007, s. 405).

Kooperatife ait bir iki lojman varmış burada, birini bize verip vermemekte epey tereddüt ettiler. Mehmet Ali ağzının içinde:

—Yoldaş Karanfilov bize burada bir yer bulacağınızı söyledi, diye bir laf edince, müfreze başkanı, toparlanır gibi oldu, sırtıttı, masanın çekmecesinden bir anahtar çıkarıp uzattı:

—Aa evet, nasıl da unuttuğum. Üç numaralı oda boş, tek oda amma helası içinde, duşu var. Şimdilik orada kalırsınız. (İşinsu, 2007, s. 422).

Mehmet Ali'nin sıhhiyeciliği benim için nasıl temin ettiğini aklım almıyor, bir bakıyorum gözden düşmüş, korku içinde, son derece rahatsız bir insan. Bir bakıyorum, müfreze başkanına bile yükseklerden atar pozda, kendinden emin, rahat. Sanki iki kişiliği var. (İşinsu, 2007, s. 426).

Nasıl bu kadar çabuk değişebiliyor bu adam? Bana has bir şeydi böylesi oyunculuk. Bakıyorum da o beni gerilerde bırakmış, hocam olabilir! Bir ipte, karşılıklı birbirini kollayarak yürüyen iki cambaz gibiyiz! (İşinsu, 2007, s. 426).

— Ben insanlara güvenmek istiyorum, diyor Mehmet Ali, ihtiyacım var buna. Gözlenmediğime, takip edilmediğime yahut arkadan hançerlenmeyeceğime emin olmak isterim. Düşünsene ne kadar inanmıştınız Rızaya! Hiç aklına gelir miydi Arifin? (İşinsu, 2007, s. 436).

—Peki, peki canım. Dilin dışında tenkitlerin nedir? dedi sabırla. Sigarasını yaktı, ayakta bekledi.

—İyi ki sen yazmadın bir tanem, pek budalaca çünkü!

Hemen sigarasını bastırdı tablaya, bana arkasını döndü. Masanın üstünde bir şeyler araştırıyordu. Yine de sesinin sinirini bastıramadı:

—Neden, lütfen tenkitlerini esirgeme.

—Canım, dedim, Ay'a giden teknik, ilerleyen ilim bile bazı olayların karşısında âciz kaldığını itiraf ederken; (İşinsu, 2007, s. 439).

—Kocanız kızmaz mı, diye sordu.

—Hayır kızmaz. İyidir Mehmet Ali!

—Köyde herkes iyi, size karşı!

—Sesinde bir öfke mi sezdim ne! Kurcalamak istedim:

—Herhalde acıyorlar bana.

—Hiç de acınacak bir hâliniz yok! (İşinsu, 2007, s. 446).

Sultan Mahmut'un şölenine şanlı, izzetle giden Arslan Yabgu'nun yiğitliğini över; Gazneli'ye kanışını, hile bilmez, yalan dolan tanımaz dürüstlüğüne verir, saflığını kınayabilmezdi! (İşinsu, 2008, s. 14).

Beglerin kuşkusu şuna buna da geçti. Sinayagörmek istediler Bayındır'ı. Av avlasın, oklasın, güreş tutsun istediler. Bakıp, gördüler kim, yalnız azgın dinli ol kâfiri helak etmekle kalası yok, kendileriyle bile baş edebile! Derken, özün sözün doğru olup olmadığını, töreye, buyruğa uygun düşüp düşmediğini anlamak istediler. Sonu iyi geldi!

Kibir eylediği, gönlünü yüce tuttuğu da yoktu, er kişiydi velhasıl... Ona kanları ısındı, hoşlandılar. (Işınsu, 2008, s. 26).

Bayındır Beg, söylemişti, gördüm seni, yavuz vuruştun!  
Ondan sonra "Bayındır Beg" diye çağrısı oldu hep. Belli, bileğinin gücü ile almıştı "Beg"liği! Yine bazı haset eyleyenler çıktı. Bir iki gereksiz söz ettiler ardından. Yabgululardan oluşundan, sonradan gelmişliğinden dem vurdular.

Cevabı Erdem Beg verdi:

— Yabgulunun beg olması, gönlünüze ters düşüyorsa ha işte oralardadır özü, varın yanına; ok oklayın, güreş tutun, kılıç çalın! Bre Abaza'nın topal eşiği gibi debeleneceğinize, er olun karşı durun ona. Alın elinden begliğini; -gürledi- yoksa daha durur musunuz? (Işınsu, 2008, s. 28).

—Güzel yüzlü Meryem başı için ant içeyim ki, bilemedim.

Yamtar yürüyüp gitmek istedi, Ağar kolundan yakalayıp durdurdu:

—Bir şey demeden, sebep vermeden yüz çevirmek erliğe yakışagelmez!

—Ya özün, öz yoldaşına yanlış bildirmek, neye yakışagelir?!

—Öz yoldaşın seni tanımayıp durursa; yüreğine bir kaynar kazan devrilmez mi?

—Ben seni bilmedim mi sanırsın?! Bildim, sorageldim... (Işınsu, 2008, s. 76).

—Yorgi mi söyledi?

—Belli bil.

—O nasıl haramzade yoldaştır kim, kötüyü yahşıymış gibi, dur otur demeden sana yetiştirir?

—Öyle bir yoldaştır kim; hem kötüyü hem iyiyi söyler.

—Onu dinlerken, yüzünü de bakagörür müsün?

—Belli bil... (Işınsu, 2008, s. 88).

—Nerden bilirsin?

—Oralardan geldiğim için.

—Yani bir iş üzre gittiklerini nereden bilirsin, söyledim.

—Gören göze göstermek, işiten kulağa bağırarak gereke mi?

—Söylemişsin ki, Rum'un içinden ayrıldıkta, küçücük bir oğlancıkta.

Yorgi, yalancıkta somurttu:

—Bana eziyet eylemek, özüne hoş geliptir Yağmur ağam, atam Kürşat Beg'in yanında çokça işittim, onu söylemek isterdim. Bağışla.

—İki söz arası bir, bağışla, deme. Bağışlanacak bir şey yapmadın. (Işınsu, 2008, s. 90).

Alp Arslan öyle bir kişiydi kim; davranışları sözlerine, sözleri davranışlarına uygun düşerdi. Elbet bu arı duru görkemli kişilikte, sultanlık dahi arı duru ve görkemli oluyor. (Işınsu, 2008, s. 106).

—O haramzadeyi katıp yanıma, imama gitmeye ar ederim, söyledi.

—Nedendir?

—Çünkü dileğinin içten olduğuna inanmam. Bu yüzden de onun Müslüman olmasına aracılık edersem, hem Tanrı'ya hem özüme hem imama karşı utanır olurum.

—Ben sual eyledim, bizi sevindirmek için mi olursun, dedim... Allah rızası için diye cevaba durdu.

—Elbet, yalanını doğru gösterecek cevapları olacak.

Selcen'in kafası, yalan söylemeyi almazdı. Adam olan neden, niçin yalan söylesin, sebebi bulmak güç. Bu yüzden her kişinin sözüne inanagelirdi. (Işınsu, 2008, s. 109-110).

—Özünü kırışa götürmem için bir düzendir bu. Şimdiye değin aklı niceydi? Sefer sözü çıkıben, Müslüman olmaya kalktı.

—O ki ister sefere katılmayı, niçin ola götürmezsin yanında?

—Sen hiç Yorgi'nin at sürüp, ok okladığın gördün mü? Ya bir kavgaya katıldığın, ya erlerin oyununa? Hep kaçır. Sebep olarak arıklığın, hünersizliğin ileri sürer. Şimdi sefere çıkmak için bu coşku niye? (İşinsu, 2008, s. 110).

Çocuğun en son yazdıkları, özü yaşayışlarına dair: "Oğuz'un günleri daha çok at üzerinde geçedurmaktadır. Atını özü terbiye eder ve bir adla çağırır. Koşum takımlarını ve silahlarını dahi kendi yapabilmektedir. Oğuz, sözünde durur ve hile bilmez. Başbuğları, hileyi, ancak savaş zamanı geçer gördüklerini ve bundan ar duyduklarını söylerler. Ve dahi koğuculuk ne kötü bir iştir onlar için... (İşinsu, 2008, s. 143).

Deli Emre, ses çıkarmadı. Yağmur:

—Eğer Allah Tanrı ister de dönüşümüz olursa, sana okurum yazdıklarımı, eksiklerimi söylersin.

—Kabule gelir misin? Yağmur kızardı, önüne baktı.

—Beni bağışlamıştın, anca unutmamışsın.

—Aldırma.

—Bugünleri de yazıyorum. Malazgirt'i, Erciş'i, Telhun ve dahi Siverek kalalannın alınışını, Urfa'yı yazdım... Seni de yazdım.

Deli Emre kaşlarını çatı:

—Benim yazacak neyim ola?

—Seni yazdım, çünkü seni sevdim, öz ağam yerine koydum.

—Oğuz'un öyküsünü mü yazıyorsun, yoksa sevdiklerini mi? (İşinsu, 2008, s. 150).

Türkmen'in Anadolu'da yaptığının bin beterini düşlemektedir. Şol kentlerin emirleri bile hazır, ürsel, Briyen, Alites, Tarhan ve diğerleri... Hatta desem, Tamiş ve Ağar begler de birer emirdirler Selçuk kentlerine! Ne kumandanların, ne kentlerin sayılarının tükenmeği var. İmparatora vaat gerek, cümleye düş! (İşinsu, 2008, s. 163).

Başbuğ Alp Arslan; Sav-Tekin'e sorar oldu:

—Arılayabildiniz mi leşkeri nancadır? İbn Muhalleban cevaba geldi:

—Çokturlar, çok.

Sav-Tekin'in yüzü eğriydi, söyledi kim:

—Bizim leşkerin üç dört misli olalar. Atları güzel ve dahi besili görünmektedir. Erlerin yüzü güleş, sanasın canları yahşi kırış çekmekte. İmparator yalnız bizi bozmayı değil, Hamedan'a, İsfahan'a ulaşmayı düşünür. Kumandanlar ise birer ürümekli ittir onun yanında. İmparator dersez, görkemlidir. Gözleri; albız gibi bakar, akıllıdır. Sözleri alaylı, illa öfkeye tez düşer. (İşinsu, 2008, s. 186).

Tablo 3. Değer Tablosu-Dürüstlük

| Değer: Dürüstlük                     |      |                                                                     |
|--------------------------------------|------|---------------------------------------------------------------------|
| Eser                                 | F(x) | Açıklama                                                            |
| Bir Ben Vardır<br>Bende Benden İçeri | 26   | Doğrudan ve örtük olarak verilmiştir.                               |
| Çiçekler Büyür                       | 28   | Çoğunlukla örtük olarak ve olumsuz örneklerle birlikte verilmiştir. |
| Ak Topraklar                         | 13   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir.                                |

Tablo 3'te dürüstlük değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 26, Çiçekler Büyür'de 28 ve Ak Topraklar'da 13 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Dürüstlük değerinin en fazla Çiçekler Büyür'de, en az ise Ak Topraklar'da tekrar edildiği görülmektedir. Dürüstlük değerinin Ak Topraklar dışındaki iki eserde neredeyse aynı sayıda yer aldığı, Ak Topraklar'da ise bu değere daha az yer verildiği görülmektedir.

Ak Topraklar'da dürüstlük değerinin daha az işlenmesi hem eserin hacmi hem de olayın geçtiği dönemde Türk milletinin ahlaki değerlere olan bağlılığı ile yakından ilgilidir.

Emine Işınsu'nun eserlerinde 67 kez yer alan dürüstlük değeriyle ilgili şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

İnsanlar, savaş gibi olağan dışı durumlar hariç, her ne olursa olsun, daima doğruyu söylemeli; asla dürüstlüklerinden taviz vermemeli, çıkarları için asla yalan söylememeli, yapılan yanlışlar da uygun bir dille yanlış yapan kişiye söylenmelidir. Hiçbir yalanın gizli kalmayacağı, gerçeklerin er geç açığa çıkacağı gerçeğinden hareketle daima doğruların söylenmesi gerektiği bilinmelidir. Dürüst olanlar ve bu özellikleri ile tanınanlar dürüst oldukları için zarara uğrayıp kaybederseler de toplumun gözünde değerlerini asla kaybetmezler ve gerçek anlamda kazanan böyle kişilerdir. İnsan, hayatının her anında ve her alanında dürüst olmalı, anne ve babalar çocuklarının dürüst bireyler olarak yetişmeleri için kendilerine düşen görevi yerine getirmelidirler. Yalan söylemek ve sözünde durmamak toplum hayatında bu eylemleri gerçekleştiren kişilerin zor duruma düşmelerine sebep olacağı gibi toplum düzenine ve huzuruna da zarar verir. Yalan söylemek, insanları kandırmak, hile yapmak ve sözünde durmamak Türk milletinin sahip olduğu dini ve örfi değerlere aykırı, kimsenin hoş görmeyeceği eylemlerdir.

#### 4.1.1.4. Hoşgörü

Hoşgörü, Türkçe Sözlük (2005, s. 901)'te, "Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans" olarak ifade edilmektedir. Seyyar (2004, s. 329), hoşgörüü "kanunlara ve etik kurallara aykırı olmadıkça, sevilmeyen ya da onaylanmayan şeylerin varlığına tahammül göstermek" şeklinde tanımlamıştır. Sosyal hayatta sağlıklı ilişkiler kurabilmek ve birlikte yaşayabilmek için farklılıklara saygı göstermek, farklı olana ve düşünene tahammül edebilmek gerekir. Özellikle günümüzde küreselleşme süreciyle birlikte adeta küçük bir köy halini alan dünyamızda farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmanın önemi daha da artmıştır. Bu sebeple hoşgörüyle yetişen ve hoşgörü sahibi nesillere bütün dünyanın ihtiyacı vardır.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde hoşgörü değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Yoksa içten içe kemiren bir derdi mi vardı babaannenin? Nasıl olmasın ki, arslan gibi bir oğul kaybetmiş, lakin annem: "Eskiden beri öyleydi, beni az mı korkuttu?" der ama "Mamañh, çok çekmiş, gençlik kahrıları işte: Pek kıskandığı kuması ve bir türlü bitip tükenmeyen yollar, göçmenlik, onca uzak yerlere, dağ tepe, su aşmak, rezillik..." diye anlatırdı. (İşinsu, 2006, s. 11).

Arif Hoca, Konya'dan kalkıp neden bu yoksul köye göçmüştü? Kendisi sadece: "Gönderildim." demişti, ağzından başka bir söz alamamışlardı. Sonunda köylü onu, Sarıköy'ün yerlisi kabul etti. Köydeki öbür genç hocanın lakabı ise Yobaz Hoca idi! Fakat bu lakap açık açık söylenmez, arkadan konuşulurdu hakkında. Kendisine, Kasım Hoca deyip geçerlerdi. Kasım Hoca, din adına pek çok şey uydururdu, onları korkutmak için de sık sık cehennemden bahsedirdi. Dini; bir kurallar, vazifeler ve cezalar, bilhassa cezalar hükmüne indirmişti. (İşinsu, 2006, s. 13).

"Dönsün anacığım, dönsün, hiç zararı yok. Ben sana eskisinden daha güzel yaparım, sana kerevitler, raflar yaparım... üzerlerini allı morlu nakışlarım, yeşil yeşil yapraklar, kırmızı güller yaparım... İstersen Konya'dan sana kilim dokuma tezgâhı getiririm." Annesi; "Şimdiye kadar neden yapmadın?" diye sormadı da güldü: "Oğlum", dedi, "oraya okumaya gidiyorsun, çalışmaya değil. (İşinsu, 2006, s. 17).

Ona sormuştu:

"Kışın bütün bitkiler ölüyor, toprak ölüyor, sonra ilkbaharda hepsi uyanıyor, yaşamaya başlıyorlar da, insanlar niye uyanıp yaşamaya başlamıyorlar?"

Kadın bir şaşırmış, sonra hemen cevabı yapıştırmıştı:

"Çünkü insanlar çok günahkâr; namazı niyazı, her bir şeyi unutup dünya işlerine dalıyorlar; Allah'ı unutuyorlar. Allah da tabii ceza veriyor onlara." (İşinsu, 2006, s. 19).

"Sen üzme kendini anacığım", dedi Zehra, "vardır bir sebebi mutlak. Yunus kötü iş yapmaz... Bu da geçer..."

"Babaannesinin doldurmaları, anlattım ya sana, çok katı, akıl almaz sert bir Müslüman'dı. Çocuğu cehennem korkusuyla doldurdu. Söyledim, yapma derdim, lakin hiç dinlemezdi beni; eğer korkmazsa dine sarılmaz derdi. Ee kayınvalidem, daha fazla bir şey söyleyemezdim. (İşinsu, 2006, s. 26).

"Vuruldun içlerinden birine!"

Yunusun ağzından bir inilti çıktı:

"He ya..." diyebilirdi. Eski dostuydu, can dostu idi Aziz, ona anlatabileceğine aklı yatmıştı.

"Kadınlar yaşlıydı be, sen... Sen hastalıklı kıza vuruldun! Aman be, aman be, döneğin biri, bizi Moğol'a satan İranlının kızı, Pervane'nin kızı!"

"Babadan dolayı kıızı ne sorumlu tutarsın be Aziz? Sonra bana ne yahu, ister Türkmen olsun, ister İranlı yahut Rum... Ne söyler bana. Ben nurumu gördüm, nurumu, az önce ırdı bana!" (İşinsu, 2006, s. 24).

Sonra Yunus'la, Buda'yı ve Kurandaki putperestliğe dair ayetleri konuştular. Sıtkı Hoca putperestliği kınıyor, fakat eline geçen Farsçaya tercüme edilmiş bir kitaptan, Buda'nın fikirlerini öğrendiğini ve beğendiğini söylüyordu. "Bilir misin, şeyh uçmaz, mürit uçar, derler. Buda da elbet bana tapının, dememiştir ama sonradan sonraya ona tapmaya başlamışlardır. İnsanoğlunun cahilliği! Oysa iyi bir öğretmenmiş, dinimize yakın fikirleri var... (İşinsu, 2006, s. 42).

"Ben, hımm, doğrusunu istersen doğruluğunu tartışırım. Sevgi, nasıl ibadetten daha üstün olur? Benim mantığıma sığmaz. Fakat aşk ehli bunu böyle söyler. Bunu sana getirişimin sebebi, sebebi ee, yani sende de öyle bir sevgi olduğunu gördüğüm içindir." Yunus memnun gülümsedi, önüne baktı, cevap vermedi. "O hâlde onu artırman gerekiyor Yunus. Bakma, ben aşk ehlini anlamam, söylediklerini doğru da bulmam. Fakat Mevlâna hem bilgindir hem de Hak âşığı! Onun için onun bazı fikirlerine katılırım. (İşinsu, 2006, s. 43).

"Biliyor musun Yunus, sen Hak âşığı olabilirsin! Şu yaşında bunları diyebildiğine göre... Pek tabii Arif Hoca'nın sana etkisini de görüyorum bu sözlerinde, ancak inanarak söylüyorsun, bu mühim. Ben öğrencilerime ille de kendi fikrimi kabul ettirmek istemem, yobaz değilim! Onları mizacına, karakterine, bilhassa yaratılışlarına göre yönlendirmek isterim. (İşinsu, 2006, s. 44).

"Bir de şunu unutma, zulme karşı zulüm, karanlığa karşı karanlığı artırmaktır. Oysa karanlığa karşı aydınlık olmak gerekir, çünkü aydınlık karanlığı boğar, yok eder; iyiliğin, kötülüğü yok ettiği gibi! (İşinsu, 2006, s. 47).

Ayrıca Yunus, eskiden pek de yapmadığı bir işi yapıyor, zaman zaman köylülerle ahablık ediyordu. Bir kere gönül kırmak istemiyordu, sonra eğer kaçıp konuşmasa: "Yunus'un burnu büyüdü, gitti. Konya'da tahsil edip bizleri hor görür oldu!" diyeceklerdi... Köylünün merak ettiği, o koskocaman şehirdi, bu şehrin insanlarıydı ve Yunus acaba hiç Sultan'ı görmüş müydü? Defalarca anlattı onlara Konya'yı, bildiği kadarı ile...

"Sen de tahsil edip pek bir şey görmemişsin, Kasım Hoca bir kez gitti Konya'ya, bir ay kaldı kalmadı, dönüp neler anlattı. O, Sultanı da görmüş al bir atın üstünde... Çekik gözlü kâfirlere, o Tatarlara da çok rastlamış." Yunus gülüp geçiyordu... (İşinsu, 2006, s. 49).

Eskilere gitti, babaannesinin yüzünü gördü sanki canlı gibi ve hatırladı; kadının, onu ilk dehşete düşürüşü, kıymetli civcivi öldüğü zaman başlamıştı: Yunus iki gözü iki çeşme ağlıyordu; babaanne, bahçenin bir köşesinde, civcive mezar kazıyordu... Yunus, beş yaşındaydı o zaman, derslere başlamamıştı daha, babaannesine yalvarıyordu:

"Koyma, koyma civcivimi o çukura, koyma."

"Bu çukur değil, mezar! Ölüler mezara konur. Bak sen de öleceksin, sen de mezara konacaksın. İnsanlara ölünce neler olduğunu hiç anlatmadım mı sana?" (İşinsu, 2006, s. 63).

Fakat Yunus şiir söylemeye başlayınca, büyümüşü arkadaşının gözünde. Aziz, onu kıskanmazdı. Yunus'un kendisinden değişik olduğunu bilir, onu öylece kabul ederdi. (İşinsu, 2006, s. 105).

Sonra çeşitli sorular, fikirler... Yunus, kendinden ummadığı bir sabırla cevap veriyordu onlara.

"Ya Yunus, sen dayanabilecek misin onca eziyete?"

"Nasibi veren Allah, dayanma gücü de verir."

"Keşke, Tapduk Emre olmasaydı da, bize buğday veren Hacı Bektaş olsaydı hocan. Çünkü eğer gelecek yıl da böyle kurak giderse, bize buğday yetiştirirdin yine." (İşinsu, 2006, s. 109).

"Bizlerden fazla ne yaptın ki, Allah böyle seçti seni?"

"Bunu, ben bilemem ki Ahmet..." "Farkımız ne be?"

"Garip Yunus, sen biliyorsundur, söyle bize, ne yaptın bizden gizli?"

"Yaptığım her şeyi bilirsiniz sizler, gizli saklı bir şey yapmadım."

"Şiir yazıyorsun ama, ben de Konyalara falan gidip okusaydım, bak ne şiirler yazardım!"

"Herhalde yazardın Sadık."

Böyle, bu anlamda pek çok soru, aynı cevaplar... (İşinsu, 2006, s. 110).

Haber, Kasım Hoca da işitmişti. Onun söylediklerini, olduğu gibi gelip Yunus'a yetiştirdiler: "Kasım Hoca diyor ki; zaten kâfirdi, şimdi daha beter olmuş. O gideceği yerde Allah aşkından bahsederler, güya bunlar O'na âşık olmuşlar! Tövbe tövbe! Günah ki, nasıl bir günah, neuzu billah, neuzu billah!".... "Dinimizin âlimlerine göre; bu insanlarla bütün ilişkiyi kesmek gerektir, hatta aileleri ile de kesmek gerektir, çünkü bunların çirkefi, onlara da bulaşmıştır!" (İşinsu, 2006, s. 111).

Zehra, gittikçe ağırlaşıyordu. Çocuğun kız olup olmaması artık ilgilendirmiyordu Yunus'u, hele bir sağlıklı doğsun da... Hastalıklı bir çocuk olursa, ne yapardı iki kadın? Mehmet Gökçe'yi istediği kadar sevip okşamıyor diye de üzülüyordu, çocuğun babasına fazla alışmasını istemiyordu, hatta belki Zehra'nın oğlunu sakınması da bu yüzdendi. Böyle düşününce, karısına hak veriyordu. (İşinsu, 2006, s. 112).

"Sen gitmemeliydin Zehra, bu hâlde ormana gidilmez, bana söylemeliydin." Zehra, "Eski günlerde kendin bakardın; odunların bitmesine yakın, kendin giderdin a Yunus'um." demedi, gözlerine oturan acının karası ile baktı Yunusun akik gözlerine, gülüverdi. "Şurada kaç günlük misafirliğin var a Yunus, hiç seni rahatsız etmek ister miyim?" (İşinsu, 2006, s. 113).

Yolu, iki günlük ettiler, akşam olunca Bodur Musa: "Tekkede çok uykusuz kalacağız nasıl olsa, bari şimdi uyuyalım." diye ısrar etti. Oysa Yunus, bir an evvel varıp yeni hayatına başlamak istiyordu. Musa'nın itirazlarına dayanamadı, kendi heyecanını içinde sakladı. (İşinsu, 2006, s. 132).

Yunus düşündü, o, buradaki on kişinin hepsini ayrı ayrı seviyordu. Kiminin istenilen mükemmellikte bir derviş olamadığını biliyordu ama "yoldadır, düzelir" umudunu içinde taşıyor, hoşgörü gösteriyordu. "Hoşgörü nedir zaten" dedi kendi kendine, "karşındakine düzelmesi için bir vakit, bir fırsat tanımak, değil midir?" O hoşgörülü Sultan, kim bilir ne görüp, ne işitmiş-ti ki bu gece böyle konuşmak mecburiyetinde kalmıştı? (İşinsu, 2006, s. 191).

Birden aklına Selim geldi, sanki onu bir kere gıybet yaparken işitmiş gibiydi. Keşke o zaman uyarsaymış. Bu uyarma âdeti, âdeti bir sorun olmuştu onun için; uyarmaya kalksa, karşıdakinin gönlünü kırarak diye rahatsız oluyor; (İşinsu, 2006, s. 192).

Ve Hakk'ın yarattığı her şeyi seviyordu, ki ailesi bunun içine giriyordu. Böylece anlattı Aziz'e ve: "Yaradan'dan ötürü, yaratılan her bir insanı, her nesneyi sevmemiz lazımdır." dedi. (İşinsu, 2006, s. 194).

Bir gün Selim, Yunus'u yalnız yakaladı:

"Derviş Yunus," dedi, "sen o sandığı onca güzel, gül gül oyma yaptın ya, sanırım seni çekemeyenler var burada. Bilir misin, hakkında ne konuştuklarını işitmek ister misin?" "Hayır," dedi Yunus, "işitmek istemem." "O neden Derviş Yunus?" "Ben severim herkesi tek tek, kimsenin kötü sözünü işitmek istemem, senin de gıybetini duymak istemem. Bir gönül bulantısına, başka gönül bulantısı katmak nece doğrudur?" (İşinsu, 2006, s. 201).

Bir zamanlar, hakkı koruyan ulu bir idareci vardı. Halk arasında gezer, kötülerini bulur, onları cezalandırır, kötülüklerini herkese ilan ederdi. Bir gün, üç beş kötü, bir kenarda kötü işler yapıyordu. Onları buldu, dışarıdan gözetledi, duvardan atlayarak yanlarına girdi, onları suçüstü yakaladı. O ulu idareci bile, bunun hakka tecavüz olduğunu bilemedi. Dışarıdan gözetlemekle onların gizliliklerine, duvarı atlayıp yanlarına gitmekle onların hususiyetlerine tecavüz etti. Üstelik kötülüklerini ilan etmeyi düşündü ki, ona, 'Kabahatleri örtücü olunuz.' denmişti. Onu oradaki kötülerden biri uyandırdı gafletten. (İşinsu, 2006, s. 211).

Hızır Ağa'da ise ne saygı ne de güler yüz kalmıştı. Bazen Yunus ağlıda çalışırken, sessiz sedasız arkadan geliveriyor, onu izliyor, sonra mutlak karışıyordu işine. Önce:

"Bu kerevet olmadı, koca bir koltuk oldu!" diye itiraz etti, Yunus sabırla, onu, böyle geniş ve yüksek koltuğun, şanına daha çok yaraşacağına ikna etti; fakat adam, kullanılan tahtayı da beğenmemişti.

"Kerestemiz doludur, bana, ne biçim, ne biçimsiz bir tahta seçmişsin!" diye kınadı Yunus'u... Genç adam ister istemez, başka tahta seçti, baştan onu göstermek istedi Hızır Ağa'ya, fakat adam onu:

"Bir tahta seçmeyi beceremiyorsun da, şunca işimin arasında benim başıma mı musallat olmaya kalkıyorsun! Ne biçim dölgersin sen!" diye azarladı, kovdu yanından. Derken birini gönderip tekrar yanına çağırttı... (İşinsu, 2006, s. 219).

Yunus gerçi para kazanmak için onun yanında çalışmaya başlamıştı; ama bir zamandan beri alacağı parayı çoktan unutmuş, sabırla, yaptığı işi adama beğendirmeye çalışıyordu. Bu yüzden, "Bedava yapacaksın." sözüne hiç kızmadı yalnız; "Halvette sabretmek daha kolaydı." diye düşündü... Baş eğdi, bağır bastı, çıktı Hızır Ağanın yanından. (İşinsu, 2006, s. 221).

Adam bir duraladı, sonra: "Her ne kadar sabırlı olsan da, bana derviş ağzı sökmez," dedi, "sen eyvallahlarını Tapduk'un dergâhına sakla! (homurdandı) Burada insan gibi çalış, derviş gibi değil!"

Yunus; "Ah," diye düşündü, "derviş gibi değil de herhangi insan gibi çalışsaydım, görürdün sen gününü." Evinden kendi getirdiği aletlerini toplamaya başladı, adam hâlâ dikilip duruyordu başında:

"Ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Kendi getirdiğim aletleri topluyorum, eve götüreceğim."

"Ya, onları al götür de, sonra gelme, öyle mi! Bırak onları burada!"

"Bırakmam," dedi Yunus, "beni çağırtırsan hem gelirim, hem de bunları getiririm merak etme." (İşinsu, 2006, s. 230).

Konya yine öyle çinice konuşmakta, maviden ve yeşilden... Yine çeşitli dinlerin, çeşitli insanların koruyucusu, sokaklarında imamlarla papazlar peş peşe geçmekte... İranlılar, Yahudiler, Ermeniler, Rumlar ve Moğollar var. Şuradan buradan gelen tüccarlar, kervanların sürüklediği Araplar, Türkmenler... Şu muhakkak, son birkaç yıldır daha çok renklenmiş şehir. (İşinsu, 2006, s. 236).

"Bizim dergâha kim olsa gelebilir," dedi, "pis midir, temiz midir diye bakılmaz; çünkü dışı pis olsa da içi temiz olabilir bir adamın."

"İçi de pis olsa fark etmez," dedi Yunus, "o ki gelmiştir, gelebilmiştir baş üzre yeri vardır; çünkü tekkede içi de dışı da temizlenir onun." (İşinsu, 2006, s. 238).

"Ben de yatsıdan sonra, bir ağaç altı bulup, yatıp uyusak diye düşünürdüm."

"uykusuzuz, doğru... İllavelakin önce karnımızı doyuralım a Yunus."

"Eyvallah." dedi Yunus.

Yunus "Bir açlık hissetmememe rağmen, Bodur Musa'nın gönlü olsun diye, he dedim. Kendimden önce karşımdakini düşünmek, 'Önce sen,' demek, 'senin arzuların' demek bana dervişlikten sonra mı geldi, yoksa daha önceleri var mıydı?" (İşinsu, 2006, s. 251).

"Bir şey mi söyledin?"

"Ah bu gönüller dedim." "Ee?"

"Kırmamak lazım Bodur Musa, kırmamak lazım." Bodur Musa, içtenlikle:

"İşte bunu da senden öğrenmem gerek," dedi, "mademki şu amca oğluna kinim geçmiştir... Artık öğrenebilirim gönül kırmamayı!"

"Haklısın, kin olan bir gönüle sevginin girmesi pek zor, çünkü Yaradan girmez..." (İşinsu, 2006, s. 251)

"Yine de içim rahatladı, yani şey gibi, güven gibi... Burada bana düşman yoktur.' dedim."

"Allah'ın evinde kimse kimseye düşman olmaz." dedi. "Allah'ın evi nerededir diye sorarsan, O, her yerdedir derim, ama insanlar maalesef bunun idrakinde değiller."

"İdrakinde olsalar, kimse kimseyi O'nun önünde pek öldüremez." dedi Ögedey.

"Düşman da olmaz!"

....

"Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan / Halka müderris olsa, hakikatte asidir." (İşinsu, 2006, s. 271).

"Şimdi söyle bana," dedi, "bağışlayacak mısın beni, yoksa ben..."

Yunus sözünü kesti:

"Yüce Allah'ımız, daima tövbe kapısını açık bırakmıştır. O böyle olduktan sonra, bana affetmemek yakışmaz." dedi. (İşinsu, 2006, s. 284)

Yunusu görmeye köyün bütün erkekleri geldi. Genç adamın gönlünün sükûnet bulduğu günlerdi. Doğru, yanlış, saçma bütün sorulara sıklıkla cevap verdi, herkesin her işiyle ilgilendi, kendisinden dua isteyenler için dua etti... (İşinsu, 2006, s. 290).

Kasım Hoca ile hiç karşılaşmadılar, ama sözleri kulağına geldi, adam demişti ki: "Bir hastaya bile okumayı beceremiyorsa, nerede onun bunca senedir ettiği tahsil? Bu işler tekkelerde öğrenilmez, ama işte cennetini kaybedip, gitti bir tekkeye yerleşti, yazık etti kendine!"

Yunus'sa, haberi getiren Sadık'a: "Bilmiyor mu, ben cennetimi ona bıraktım? İsteddiği köşkte otursun, istediği huriyi alsın." deyiverdi, tebessüm etti. (İşinsu, 2006, s. 291).

Adam, Yunusa denk dolu kağına çıkmasını teklif ettiyse de, kabul etmedi. Çok yüklenen hayvanlara, oldum bittim pek acırdı, bunu söyleyince adam güldü: "Derviş aklı işte." deyip biraz da küçümsedi onu, Yunus aldırmadı. İri, sıcak, ışıklı kahverengi gözleri vardı adamın. "Bir gün sen de bana hak verirsın a yâren!" diye düşündü. (İşinsu, 2006, s. 299).

"İnsanı kötülük yapmaktan esirgeyen, âşığa göre, Allah sevgisi olmalı, O'nun tarafından sevilmemek korkusu olmalı. Biz deriz ki, Allah sevgisi, Allah aşkı yeter, bir insanın gerçek insan olmasına... Âşık, yetmiş iki millete bir gözle bakar ve gönül kırmamaya çok dikkat eder; gönül kıran bir insanın namazı bile şüphelidir çünkü. (İşinsu, 2006, s. 304).

"Bunlar," dedi, "tövbe estağfurullah Allah'a âşık olduklarını iddia eden, meczup kişilerdir. Tam bir deli gibi saldırgan olmazlar, .... Haa Allah rızası için biraz yemek verilebilir, bunda mahzur yoktur. Ancak fikir ve iddiaların-dan, ölümden kaçır gibi kaçmak lazımdır..." Yunusa döndü: "Tamam, şiirini okudun, şimdi git mutfağa sana yiyecek bir şey versinler, ziyafete kon!"

Birkaç kişi güldü, Hoca, sözüne devam etti:

"Karnını doyur, sonra çek git, bir daha bu kasabada görmeyeyim seni, sonra ayaklarını kırarım!" Yanında oturan İmam Efendi'nin kulağına eğildi: "Bunları biraz korkutmakta fayda vardır." dedi. (İşinsu, 2006, s. 324).

Şam'da, bu medreseler, camiler, kiliseler, havralar şehrinde Arap, Ermeni, Yahudi, Bizanslı, Selçuklu hatta Dürziler vardı... Bu yüzden olsa gerek, çok renkli, çeşitli baharat kokularının bu renklerde parladığı, fakat sanki sır içinde sırlı bir şehirdi. (İşinsu, 2006, s. 327).

Önce biraz Şam'dan, biraz Anadolu'dan konuştular, Moğol zulmünden bahsettiler. Sonra bir Hoca, genzini temizleyip, gözlerini Yunusa dikti:

"Garip Derviş," dedi, "bilhassa sen buraya geldikten sonra, şurada burada gezinip dilenen dervişlerde bir şımarıklık hasıl oldu. Doğrusunu istersen, yıllardan beri bizler onları incitmedik, onlar da hadlerini bildiler, ulu orta konuşmadılar, kimsenin aklını çelmeye çalışmadılar... Delilikleriyle, deli kaldılar! ....Fakat sözlerin ve şiirlerin halk arasında yayılmaya başladı ve bunun üzerine senin ve şu iki arkadaşının abes sözleri önem kazandı; birçoklarının zihninde: "Ya dediklerinde hakikat varsa?" diye bir şüphe belirdi. İşte bu olmadı Garip Yunus. Biz, düzen bozulmasını isteriz; sense geldin, düzeni bozdun. Mesela bir "le-dün ilmi" tabiri, ağızdan ağıza dolaşmaya başladı... (İşinsu, 2006, s. 330).

"Böyle inanmak, teslimiyet değil, meczupluktur! Sen insanı da, ne bileyim tabiatı da, aklına gelen her şeyi de Allah'ın bir belirişi, tezahürü olarak kabul ediyorsun!"

Öğrenciler arasında gülüşmeler oldu; Yunus gayet sakin:

Hocalardan biri, Yunus'la ilk konuşana döndü:

"Arz etmiştim," dedi, "hiç olmazsa vahdet-i şühûdçular, bu sözleri ancak vecd hâlinde arada sırada söylerler ve sonra akılları başlarına gelince, tövbe ederler. Bu vahdeti vücutçular ise işte böyledir, ne Allah'tan ne kuldan utanırlar!" (İşinsu, 2006, s. 331).

"Tövbe estağfurullah! Eğer Allah'a küstahlık yapılsaydı, sanki kabul edecekti, ama kendisine küstahlık yapmana tahammül edemedi!" dedi.

"Yaşlılara aldırma sen." dedi Yunus. "O gülen öğrenciler için üzuldüm ben. Daha çok gençler, beyinleri ne türlü bir yobazlıkla besleniyor. (İşinsu, 2006, s. 332).

Onlar, cennet ve cehennem konularını daha çok merak ediyorlardı. Cennete gitmek için derviş mi olmak gerekiyordu... ateşini kim yakıyordu ve şeytana ve cinlere ait pek çok sual... Melekler kadın mıydı, erkek mi?

Yunus, saçma, iyi kötü demeden, büyük bir ciddiyetle her soruyu tek tek cevapladı. (İşinsu, 2006, s. 340).

—Bana ne, dedim, onların güzelliğinden bana ne! Hüseyin Pehlivan, gevrek gevrek gülüp örgülerimi çekiştirdi, "Biraz büyü de, sorarım ben sana güzelliği..." demedi, yalnız:

—Haklısın uşam, çiçeklerin güzelliğinden sana ne, doğru, sana ne! Ama bana soracak olursan... Ha, mem-lekette onlara kardelen derler, kardelen! Bu da iyi bir isim, karı delip çıkar çünkü, hem güçlü hem inatçı. Hımm ne diyordum, bana sorarsan uşam, o çiçekler sana benzer! Abe hem inatçı, hem nazlı, hem... İşte güzel diyelim. (İşinsu, 2007, s. 24).

Allah biliyor ya, Fatma'nın sözlerini tekrarlamak için yerimden kalkıp, yanına gittim. Bana baktı, yaprakların arasından süzülen güneş ışınlarının tümü gözlerine dolmuştu galiba. Yeşil ve ıslaktı bakışları; ha ağladı, ha ağlayacak! İçim titredi, ağzımı zorlukla açtım:

—Aldırma be Mehmet Ali, deyiverdim. Ne olacak yani, çalı çırpıydı o ev; çocuk oynacağı idi, aldırma!

Bu sözlerle ikisinden çok ben şaştım galiba: İrkilip Fatma'ya döndüm. O haykırdı, tepindi, bir şeyler söyledi. "Sen çok kötüsün!" dediğini duydum. Bir de: "Artık arkadaşım değilsin!" Yanımızdan ok gibi geçip koşarak uzaklaştı. (İşinsu, 2007, s. 60).

O bekliyor konuşmamı, ben dayanıyorum! Derken olanca hava ciğerlerimle birlikte ağzımdan dökülüyor:

—O hâlde gideceksin.

—Galiba...

Ağlayamıyorum ki... Bir şeyler söylememi istiyor. Ona cevap vermeden mutfağa geçip bol bol su içtim. Senden beklediği tesellidir, kendi üzüntünü unutup onu avutmaya çalışacaksın. Oyuna devam İlay, bu kez sevdiğin için rol yapacaksın, çaresi yok!

Mehmet Ali katıldı oyuna, sürüklendi. Ondan ayrıldığım zaman, galiba beni memnun etmek için gittiğine inanmıştı. (İşinsu, 2007, s. 217).

Kendi gideceğini söylemedi. Sormamı bekledi sanırım, oysa kişi zayıf olduğu zaman, kötü gerçekleri iyice bilse de, duymak istemiyor! Sonra şundan bundan birçok laf. Han Asparuh Lisesi, öğrencilerin okul içinde bir dernekte çalışmalarını mecburi imiş. Mehmet Ali, sırf ben ilgilendiğim için tarih derneğine devam edecekmiş. Aman ne iyi demiyorum, gülümsemeye çalışıyorum. (İşinsu, 2007, s. 225).

Ağlardı çok ama, bana cenneti, cehennemi bir bir o öğretti. İyilik yap kızım dedi, sana ne yaparlarsa yapsınlar, sen insanlığını unutma. Kötülüğe kötülükle cevap verme, hep iyilik et. İsa seni görür. O, sana yardım eder." (İşinsu, 2007, 380).

—Yani ölünceye kadar yolda mı çalışacağım?

—Eh, İsa bir mucize göstermezse, öyle

—Bana, mucize gösterir mi dersin?

—O, inananları sever! "İnan, Allah'a inan kızım."

Anna'nın kalbini kırmamak için, İsa'nın mucizesine güvenemediğimi söylemiyorum. Çünkü Anna, İslamiye-tin tamamıyla ortadan kaldırıldığını, herkesin Hristiyan olduğunu, İsa'nın da bir gün mutlaka mucize gösterip şu komünistliğin kökünü kurutacağına samimiyetle inanıyor. İşte ancak o zaman ben, yol ameleliğinden ayrılabilirmişim! (İşinsu, 2007, s. 397-398).

—Hepsini anlatacağım, dedi, senin başına o iş gelince, tabii haberleşmek mümkün olamazdı. Başıma "o iş" gelmeden önce askere gittiğini hatırlatmak istemedim. Ne gerek var, onu içinden çıkamayacağı yalanlara itmeye! Belki de üzerime sinen kokudan rahatsız oluyor, bodrumun pisliği! (İşinsu, 2007, s. 401).

—Şimdi her şeyi baştan alalım dedim... sen gözden düşmüştün, fakat nişanlın hâlâ gözdeydi ve o mektupları gözden düşmüş birinin nişanlısı... Ooh!  
Devam etmek istemedim. "Gözden düşmüş biri tekrar kampa gitmezdi." diyemedim. (İşinsu, 2007, s. 402).

—Galiba seni anlıyorum sevgilim. Benim en büyük şanssızlığım Arifi başka türlü değerlendirmem oldu, seni anlayamadım. Bir fayda tutturmuştum, milliyetimi inkâr ettim; fakat işte dediğin gibi beceremedim, ait olduğum yere iade ettiler beni.

—Bu sözleri bana baştan söyleseydin, belki. Ne bileyim belki inanabilirdim. Şimdi ise bir kahkaha kopardım:

—Sevgilim, dedim, senin en büyük şansın fayda peşinde koşman oldu. O zaman bizlerle birlik olsaydın şimdi ya ölmüştün ya benim gibi yolda çalışıyordun; belki hapishanedeydin! (İşinsu, 2007, s. 402-403).

Çağrı Beg, namaza durdu. Erdem Beg bekliyordu, bakmaz gibiydi ona. Ancak kayguluydu, begler arasında namaz kılmayan bir o var. Sebep soran oldu, sordurmadı. Kimse bilmez onun gönlünden geçegidenleri. Yalnız kimselere baş indirmedeğin bilirler. Çağrı Başbuğ'un yanına destursuz girebilen, onun yüzü önüne dikine dikine konuşabilendir Erdem Beg. Obaya nerden, nasıl geldiği de bilinmez. Meğer kimsesi olmaya. (İşinsu, 2008, s. 25).

Bayındır bir cevaba gelmezdi. Ne doğmamış canların, ne de ölü canların kuş olup dünyada uçmadıkların diyebilmezdi. Kadir Mevla'nın kitabında böyle yazmaz, diyebilmezdi. Ata deyişleri, söylemiş bu inancı Selcen'e. O da umut bağlamış, kuşları gözlemekte. Biri damda dönmeyedursun, "O'dur." deyip, sevinir.  
Sonra iki oldu...

Sonra üç oldu gözlediği kuşlar. (İşinsu, 2008, s. 36).

Selcen; kapı dibine durmuş yol gözlüyordu. Baktı gördü kim, Yağmur bir yalınca oğlanı takmış peşine gelip durur:

—Bu da kim ola?

—Yorgi, söyledi Yağmur.

—Tanrı konuğu mu?

—Belli bil.

—Hoş geldi, hayır getirdi.

Dumrul'dan Yağmur'a kalmış, Yağmura küçülmüş kaftanların bir yahşisinden çıkarttı Selcen. Yorgi, yunup aklanıp paklandıktan sonra giyindi. Hani o kadar da incesini aramazsan bir güzelce oğlan oldu! Selcen baktı ona, beğendi. Hatta bir keresinde Yağmur:

—Tutsağımdır, deyip olunca, Selcen kızdı:

—Sus ol. O ne biçim laftır ki, edersin. Yüce Tanrı göndermiş bunu bize, elbet bir bildiği var. -Sonra için çekip gözyaşını yüreğine akıttı.- Belki Bayındır Beg'imiz ya Dumrul ağan yerinedir bu arık oğlan. Şimdi onların ne edip ne işlediklerini bilir miyiz? Ya azgın dinli kâfire tutsaklarsa ister misin? (İşinsu, 2008, s. 50).

Yıllar yılı Selcen'in Yağmuru avuttuğu sözlerle şimdi Yağmur, anasını avutmada...

—Peki acep, dinimize girer mi?

—Karışmak bize düşmez, söyledi Selcen, boyunun küçüklüğüne bakma, yaşı sence olmalı. Demek ki akıllı yetmiş, özü bilir.

—Aramızda yaşayıp durur, eğer adamsa... (İşinsu, 2008, s. 50).

—Yağmur ağam, ne ettin, dedi, at çatlayacakmış! Yağmur indi, Yorgi fırlayıp aldı dizginleri:

—Sen dur, ben götürürüm atın.

Yorgi gelinceye kadar Yağmur, öz işlerini hep kendi işlerdi. Şimdi kâfir oğlancığı bölüşmekte bunları. Gerçi, evde yeri uşaklık değil amma "Zaar yediği ekmeği hak etmek isteyiştir, karışırsam gönlü kırılır." diye ses etmiyor Yağmur, yoksa kara yeleli cins atın kimselere teslim edici değildir. Bu yüzden onların ardından kuşku ile bakadurdu. (İşinsu, 2008, s. 52).

—Erdem ağam, ya bir kimsesize dair bunca sual eylemek, el açtığı, boyun kırdığında kuşku ile üzerine varmak yakışagelir mi?

Erdem için çekip susadurdu. İki kaşın arasında çizgi derinleşti. Bayındır'ın evdeşi Selcen, bir vahşi kardaştır kim ona, yüreğine sızı, süzme ela gözüne yaş düşmesine hiç katlanabilmez. Ve dahi iyi bilir kim, daha sorup sual edecek olsa, bu işlerin hepsi olacak. Vazgeçti, sormadı artık. Madem oğul bellemiş onu Selcen, bellesin varsın. Madem haberin almayıp umudun kestiği erinden oğulcuğundan Tanrı eliyle gelen işaret saymış... Saysın varsın! Bu düzeni bozmak, Erdem'in esirgeyiciliğine uygun düşer mi? Bayındır, evdeşini ona ısmarlamışsa, her dem ve her düzen üze koruyuculuğunu istemiştir, yoksa ana oğulun gönül arzulannı bozmak, onları, özünün istediği biçime koymak için değildir. Erdem Beg'e, Yorgi'yi sanki görmezden, gözlemek yetebilmeli. Yoksa; Selcen'in ince gönlüne kuşku düşürüp onu kararsız kılmak değil. (İşinsu, 2008, s. 55)

Öbür oğlancıklar da, Ertaş'ı, Göktulca'sı, Beyrek'i, Yaltuk'u gide gide alışageldiler Yorgi'ye. Kapı gözetlemeleri, hırsızlığı, yalancılığı ve buna benzer hâlleri olmuş idiyse de olmamışa vardı, unuttular... Çünkü artık Yorgi, adımlarını Yağmur'unkiler arkasında atmaktadır. Edepli görünüptür. Ve dahi her dem işlerine koşar olur, Yaltuk'la bile güreşe dursa, uğraştırır onu amma sonunda yenilekor... Belli çok arık, çok hünersiz bir oğlandır, üzerine varılabilmaz. (İşinsu, 2008, s. 56).

Bu yürüyüp gidenlerin arasında Selçuk'un torunlarından kaçan, onları başbuğ tanımayanların olduğunu sultan elbet bilmez değildi. Anca soyun korumak, ona arka çıkmak sultanlığa yaraşmaz da kime yaraşır? (İşinsu, 2008, s. 81).

Nişefor Basil:

Doğrudur, söyledi, gücümüzü birbirimize değil, Selçuklu karşısında gösterebilmeliyiz. Hem çaşıtların çocuk, delikanlı olmasının sebebi vardır. Bayöl'e döndü, Selçuklu'yu bizim kadar tanıyabilmezsin, gençleri severler, onlardan kuşkulanmazlar, esirgemek isterler. Apostol'u bilirim, öyle çocuk da değildir. (İşinsu, 2008, s. 95).

Bir gün namaz kılarken, onun önüne bir kâğıt koydular kim, ne kâğıt; baştan başa Mizam- ül Mülk'ü karalar. Sultan okuduktan sonra, o kâğıdı vezirine verdi ve eyitti kim:

—Eğer doğru söylüyorlarsa, ahlakını düzelt; eğer seni yalan yere karalıyorlarsa, onları başışla ve meşgul et ki, bu işlerle uğraşmaya hiç vakitleri kalmasın! (İşinsu, 2008, s.106).

—Belki bana sormak yakışmaz... Ancak...

—Sor.

—Şimdi sen evdeşinin adın değiştirip, hak dinin belletecek misin?

—Eliza söyler kim, ben istersem yapacakmış... Ben de beklerim kim, özü isteyip yapsın. (İşinsu, 2008, s. 103)

Selcen'e gözü göre göstermek için de çağırdı Yorgi'yi, tatlı konuştu:

—Duydum ki, karındaşım Yorgi, Müslüman olmak istermiş.

—Razı gelirsez.

—Baka Yorgi, benim rızam değil, Tanrının rızası gerek bu işte.

—O razı gelmese, içime böyle bir arzu koyar mıydı? (Işinsu, 2008, s. 110).

Bu yüzden, Tuğrul ve Alp Arslan sultanlar, önce isyan edip sonra yenilenlere karşı; görkemli ailelerine yaraşır şekilde muamele etmişler, onların adlarını gökte iken yere indirmemişlerdi... (Işinsu, 2008, s. 127).

El-Basan'ın isyanı; Kavurt'un hareketine karışması, öncülerin başında başbuğa karşı çıkmasıydı, yıl 1067 idi o zamanlar. Sultan, kuvvetleri ile Kirmana yürüyegördü. Kavurt'un erleri ile, sultanın öncü kuvvetleri Ata Beg Çavı kumandasında karşılaştılar. Askerleri perişan kılındıktan sonra, Kavurt ağası başbuğun önünde baş indirip ağır bastı. Bağışlanmasını diledi. Bağışlamak, büyüklüğün görkemindendir. Alp Arslan Başbuğ'dan daha büyüğü ola mıydı, ya ondan görkemlisi? (Işinsu, 2008, s. 127).

—Görebilmezsin, çünkü çok yıl önce sefere çıkmış Tuğrul Sultanla birlikte, sonra dönmemiş, sanırım ona rastlayageliriz.

—Baka, ben baban gibi kırış usulü bilmem ama yaşça büyüğüm senden, ilk seferim de değil; bu yüzden ekşiğin sana söylemezsem ayıp olur.

Yağmur, bu ekşiğin Erdem Beg de söylediği için zaten canı sıkılıp dururdu, büsbütün terslendi:

—Sen var özün işinle uğraş.

Deli Emre, bu çağda ilk sefer coşkusunun ne demek olduğunu iyi bilirdi. Çocuğun üstüne fazla varmanın doğru gelmeyeceğini sezdi. Hele hayatını kurtardığından söz açsa, Yağmur çok üzülecekti. Söylemedi.

—Ben gideyim, özüm işimle uğraşayım, dedi. (Işinsu, 2008, s. 148).

Gerçekten de bir ulu ağaç gibiydi sultan. Emir Mahmut ile anasının karşılarında...

—Ben, söyledi, Müslüman olduğum için bir Müslüman kentin üstüne kılıç ile yürümeye ar ettim, sen kim, bu kentin emirisin ve Tanrı'nın izni ile, İslam'ın dirilticisi olan amcam Tuğrul Sultan ulusunun başbuğunu, böyle beklettikten sonra mı gelir olunur?

Emir Mahmut, Oğuz giyimi içindeydi... Ve başın, sultanın ayakları önüne koymuştu. Konuşmak, bağış dilemek, kocamış anasına düştü bu yüzden.

....

Başbuğ Alp Arslan onu bağışladı. (Işinsu, 2008, s. 151).

Başbuğ Alp Arslan:

Götürün, buyurdu, söz edecek takati yok bunun, saradurun yaraların, bize bildiğimiz kadar yeter ola.

Nişefor Basil'i yerden kaldırıp usulca tuttular. Gözleri kaydı, içi geçti. Karadeniz gibi dalgalı saçlar görmüştü, sonra kara bıyıklar yerlere iniyordu. Hepsi birbirine karıştı, dönüp durmakta... (Işinsu, 2008, s. 180).

Tablo 4. Değer Tablosu-Hoşgörü

| Değer: Hoşgörü                    |      |                                                                                                                         |
|-----------------------------------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                                                                                                                |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 43   | Örtük ve doğrudan verilmiştir. Özellikle bütün insanlığa karşı hoşgörülü olmanın gerekliliği doğrudan ifade edilmiştir. |
| Çiçekler Büyür                    | 9    | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir.                                                                                    |
| Ak Topraklar                      | 17   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir                                                                                     |

Tablo 4'te hoşgörü değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 43, Çiçekler Büyür'de 9 ve Ak Topraklar'da 17 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Hoşgörü değerinin en fazla Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de, en az ise Çiçekler Büyür'de tekrar edildiği görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de hoşgörü değerinin diğerlerine göre daha fazla yer alması bu eserde tasavvuf öğretilerinin yoğun bir biçimde işlenmesi ile ilgilidir. Kahramanlık temasının işlendiği Ak Topraklar'da ve adaletsizliklerin hüküm sürdüğü bir yerde yaşananların anlatıldığı Çiçekler Büyür'de hoşgörü değeri doğal olarak daha az işlenmiştir.

Emine Işınsu'nun eserlerinde 69 kez yer alan hoşgörü değeriyle ilgili şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

İnsanları dil, din, ırk ve fikir ayrımı gözetmeksizin sevmeli ve bütün insanlığa aynı gözle bakılmalıdır. İnsanların kusurları yüzüne vurulmamalı, hatalar affedilmeli ve insanlar olduğu gibi kabul edilmelidir. Cahil, konuşmayı, oturup kalkmayı bilmeyen insanlarla iletişim kurulurken onların tavır ve konuşmaları anlayışla karşılanmalı; onların kalplerini kıracak söz ve davranışlardan uzak durulmalıdır. Yanlış da olsa farklı düşünceleri hoşgörü ile karşılamalı, yanlışların düzeltilmesi için sabırla beklenmelidir. Dini ve ahlaki eğitim verilirken baskıcı ve korkutucu bir yaklaşımdan uzak durulmalı, insanları sevgiyle kucaklayacak bir yönetime başvurulmalıdır. Düşman dahi olsa ona merhametle yaklaşmalı, affediciliğin büyüklüğünü onların da görmeleri sağlanmalıdır. Dedikodu yaparak başkalarını kötüleyenler, bencilce hareket edenler ve birlikte yaşanan bütün insanlar hoşgörü ile karşılanmalı, onların doğru ve güzel olana yönelmeleri için elden gelen yapılmalıdır.

#### 4.1.1.5. Misafirperverlik

Misafiri en iyi biçimde ağırlamak ve misafire değer vermek biçiminde kısaca ifade edebileceğimiz misafirperverlik; Türk milletinin asırları aşarak günümüze kadar getirdiği ve günümüzde de yaşattığı erdemlerden biridir. Misafire hizmet etmek, adeta bir ibadet gibi kutsal görülmüş; misafiri layıkıyla ağırlayamamak ise ev sahibi için büyük kusurlardan biri olarak kabul edilmiştir (Bkz. Kaşgarlı, 2005).

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde misafirperverlik değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Gideyim anama söyleyeyim yol azığı hazırlasın, köyden dışarı uğurlayayım seni, zahmetin için de Allah senden razı olsun..." Sonra, azık torbası ile uğurladı onu, güzel bir sabah vaktiydi, arkasından uzun uzun baktı. Şu birkaç gün içinde sevivermişti adamı, gittiğine üzüldü. (Işınsu, 2006, s. 12).

Genç bir adam, onu evine çorba içmeye davet etti; Yunus biraz çekindi, ama kabul etti. Sevimli bir gençti Bekir, onun da babası Köseadağı Savaşı'nda şehit olmuş. (Işınsu, 2006, s. 60).

"Efendim hemen mi ister beni, yoksa bir gece misafirim ol, lokma edelim, bizde yat." "Eyvallah koca Yunus, ben de ne zaman altıma bir minder verecek diye düşünüyordum. Yorgunluktan benzim sarardı, aklıktan midem belime yapıştı, öldüm bittim mahvoldum. Bu mu köyünüzün misafirperverliği? (Işınsu, 2006, s. 125).

Yunus, eşeği bağlayıp önüne saman attıktan sonra, kapıyı açıp: "Destur," diye bağırdı, "Tanrı misafiri getiriyorum." Adetti, eve bir erkek gireceği zaman, kadınların toparlanması için, "müsaade" diye bağırılıp haber verilirdi. Bu kez Yunus önde, Musa arkada girdiler içeri. (Işınsu, 2006, s. 126).

Kızı babasının kucağına verip, ocağı yakmaya çalışan kaynanasının yanına gitti. İki kadın beraberce tutuşturdular ateşi, uzak yerden gelen kim olursa olsun, Tanrı misafiridir ve çorbası derhâl pişirilip önüne konur. (Işınsu, 2006, s. 126).

"Ee iyi öyleyse, hayırlı olsun... Ben bugün Sanköy'e dönmek isterim Yunus, müsaaden olursa."

"İzin vermem," dedi Yunus, "hiç olmazsa bir gece de bizde kal." (Işınsu, 2006, s. 218).

Hamamcının dediği gibi, "iyice bir" yıkandılar, yanakları allandı. Sonra adam onlara, bulgur pilavı ikram etti. Bir gün önceden beri bir şey yememişlerdi, bu pilav iyi geldi. Laf açıldı. Bodur Musa: "Bizim dergâha kim olsa gelebilir," dedi, "pis midir, temiz midir diye bakılmaz; çünkü dışı pis olsa da içi temiz olabilir bir adamın."

"İçi de pis olsa fark etmez," dedi Yunus, "o ki gelmiştir, gelebilmiştir baş üzre yeri vardır; çünkü tekkede içi de dışı da temizlenir onun." (Işınsu, 2006, s. 238).

İyi yüzlü, iyi niyetli bir adamdı Sadık Efendi.

"Anneni al getir. Öyle hanlarda falan yatmayın, bizim eve misafir olun. Sen bana Tapduk Şah'ımdan bir kutlu bir armağansın. İnşallah annenin hastalığına bir çare buluruz. Pek iyi tanıdığım bir hekim de vardır, okuyup da iyileştiremediğim hastaları hep ona yollarım." dedi. (Işınsu, 2006, s. 259).

"Beğendin mi Anadolu'yu?"

"Konya güzel... Köyler yoksul... Yine de Moğol'um diye benden korkmalarına rağmen, aç olduğumu öğrenince yemek verdiler. Onlara askerlerle bir ilgim yok dedim hep. Kervanlara katılıp geldim, aslında sepet örerim, satarım dedim. Köyün birinde de birkaç sepet örüp onlara bizim usul örmeyi öğrettim. İyi insanlar. (İşinsu, 2006, s. 270).

"Haydi haydi," diyebildi, "eve dönüyordum, gel benimle."

"Evine gelmeye layık değilim!" "Ben gel dedim, yürü..."

Evde ocağın kenarında sıcak darı çorbasını içip ısınan Ögedey... (İşinsu, 2006, s. 281).

Ha azık torbası da hazırlama, pek yemek yediğim yok, bir parça kuru ekmek, yahut bir kâse çorba ikram edecek çok insan bulurum yollarda. (İşinsu, 2006, s. 298).

Onlar da Yunus'un hırkasından, asasından derviş olduğunu anlamışlardı: "Derviş, soğanımız ve ekmeğimiz var, namazdan sonra kal bizimle, lokma edelim." dediler. Yunus kabul etti.

Namazdan sonra ateş yakıldı, torbalardan soğanlar, ekmekler çıktı. Çepeçevre ateşin etrafında oturdular; soğanı ekmeğe katıp edip yediler... (İşinsu, 2006, s. 301).

Kendisini misafir eden, Tüccarbaşı Abdullah'a teşekkür ve dua ettikten sonra, artık yanlarından ayrılmak istediğini söyledi.

....

"Önümüzde koca koca dağlar var," dedi, "sarp geçitler var. Sen aralardaki ince yollar, büyük çukurları, gizli kalmış geçitleri, sık ormanları, tek başına bilemezsin, ge-çemezsin."

"Bir densesem, olmaz mı ki?"

"Olmaz," dedi Abdullah, "sen benim misafirimsin, senden sorumluyum, böyle tehlikeli yerlere tek başına yollayamam. Ayrıca bu kervanda herkes seni çok sevdi, huzurunla biraz daha lütfeyle hepimize. Tehlikeli yerleri geçtikten sonra, söz seni bırakacağım. (İşinsu, 2006, s. 309).

"Çok isterim," dedi genç adam, "ama işte fark etmiş-sindir belki, köyümüz çok fakirleşti, elimizde yiyeceğimiz çok azdır. Bizler avlanmaya çıkarız, ama her zaman da av bulunmaz. Yani senin gibi hatırlı bir misafiri ağırlayanlayız diye korkarım." (İşinsu, 2006, s. 312).

Yine dağlar tepeler aştı Yunus. Rastladığı fakir köylerde, onu çorbaya çağıran, bazen eline bir ekmek, bazen de birkaç bazlama tutuşturan oldu... Bir gün, bağ bozumu yapmış köylülerle selamlaştı. Onlar ona, biraz da mahcup olarak üzüm ikram ettiler ve özür dilediler: "Nerede o eski üzümlerimiz. (İşinsu, 2006, s. 313).

"Bizim köyde misafirimiz, hem dervişlik yapmış hem gazaya katılmış birkaç derviş-gazi daha var. Sen de gel. Belki tanış çıkarsınız. Hem lokma ederiz, artık ne bulursanız.." dediler. Yunus kabul etti. (İşinsu, 2006, s. 314).

Sonra laf lafı açtı. Üç derviş dinlenmek için bu köyde konaklamışlar. Köy halkı misafirperver, iyi insanlarmış, ertesi gün yolcu olacaklarmış. Onlar konuşurken, köylülerden biri, yoğurtla yapılmış bir çeşit çorba getirdi. Yanında ekmek ve soğan vardı. Onlar çorbalarını içerken... (İşinsu, 2006, s. 315).

"Ey Garip Derviş," dedi dervişlerin en yaşlısı, "sana demin de söyledim, biraz Elest Bezmi'nden bahis açalım dedik bu gece. Ne dersin, önce sen konuş, seni dinleyelim bakalım." Önce misafiri konuşturmak, bir nezaket ve ona duyulan saygı meselesiydi... (İşinsu, 2006, s. 316).

Çok köy, kasaba geçti. Her gittiği yerde insanlarla karşılaştı, bazen sadece yol sorabildi, bazen uzun uzun konuştu, biliş oldu. Ona bir tas çorba ikram edenler, eline bir lokma

ekmek tutuşturanlar oldu, evlerine yemeye davet edenler oldu, yeni bir gömlek armağan eden de... Kimi zaman da konuştuğuna şiirler okudu, gönlünden verdi o da. Kendilerini çeşit çeşit milletten, çeşit çeşit dinden kabul eden insanlardı bunlar; Yunus'un Arapçası ve Farsçası işe yarıyordu...

Antakya şehrinin iç mahallelerinden birinde bir eve çağırdılar bir akşam, kuru fasulye aşı ve pilav ikram ettiler. Sonra: "Bir derviş misafirimizdir." diye konu komşuya haber saldılar, böylece büyücek odada çevresine derlenenler çok oldu. (İşinsu, 2006, s. 321).

Fakat bir kasabadan geçerken, dükkânının önüne oturmuş, bulgur aşı yemekte olan biri, yemeğini onunla paylaşmaya çağırdı. Yunus kıramadı adamı, yediler, biraz sohbet ettiler. Adam: "Bazı hocalar da geldi kasabamıza, mutlaka seni onların yanına götürmeliyim." deyip, biraz da sanki çeke çeke götürdü Yunus'u... (İşinsu, 2006, s. 323).

"Bilir misin," dedi, "beni gurbete salan hocamdır. O, benim 'aradığımı' insanlar içinde bulmamı arzu etti..."

"Nereye gidiyorsun, derviş?"

"Allah kısmet ederse, Şam'a..."

"Birkaç gün bende misafir kal." "Bakma sen bana, uyusam da olur, uyumasam da. İş ki geç kalmayayım dergâha."

Adam, Yunusu kasaba sınırına kadar yolculadı:

"Duandan beni de eksik etme." dedi.

Yunus durdu, sarıldı adama, sırtını sıvazladı, sonra:

"Sen de unutma," dedi, (İşinsu, 2006, s. 325-326).

Yunus, onları götürmeyi memnuniyetle kabul etti. Neden sonra öğrencilerin, Yunus'un karnının aç olabileceği, üstündeki bu tozlanmış, kirlenmiş giysilerini yıkamak isteyeceği akıllarına geldi. Yunus da ikiz dervişlerin kaldığı Berâniye Medresesi'nin avlusuna yerleşti. Onu hamama götürmüşler, yıkanıp temizlenmiş, giysilerini yıkamıştı. (İşinsu, 2006, s. 328).

Birkaç gün dinlendikten sonra yola çıkmaya hazırlanan Yunusu bırakmadı köylüler, sıkı dayandılar bu sefer: "Bahara cesedini buluruz gayrı" dediler, "çünkü çıktıkça daha da soğur hava, karın buzun dehşeti, bir de aç kurtlar vardır şimdi oralarda. Şimdi yola çıkmak, kendini bile bile ölüme salmaktır ki, başka bir sebebi yoktur... Bir dervişe yakışır mı kendini öldürmek?" .... "Ne kadar beklemem lazımdır?"

"Bahara inşallah," dedi Hüseyin, "karlar erirken, kardelenler baş gösterirken. Seni yalnız da bırakmayız o zaman. .... Bir gün ikindiden sonra, kadınlar da toplanıp geldiler. Yunus'a yeni bir gömlek, yeni bir şalvar, yufka ekmeği, ballı hamur getirdiler. (İşinsu, 2006, s. 338-340).

Dokunaklı bir ayrılış oldu. Gözyaşları aktı, ona taşıyabileceğinden fazla armağan verildi, Yunus kabul etmedi. En çok üzülen Hüseyin'di. O hıçkırarak ağlıyor ve gelen yaza mutlak tekkeye gidip Yunusu bulacağını söylüyordu. Uzun bir süre onunla beraber yürüdü köylüler ve tekrar vedalaştılar. (İşinsu, 2006, s. 341).

Köylülerin verdikleri azık torbasını açtı, içinde bolca bazlama ve keçi peyniri vardı. Rahat su içebilsin diye bir de toprak kupa koymuşlardı. Yunus, köylüleri sevgiyle düşündü, ne de iyi insanlardı. Su içeceği kupayı düşünmeleri, gerçekten büyük bir incelik! Gözlerinden yaşlar gelmesini engelleyemedi. (İşinsu, 2006, s. 343).

"Dervişim," dedi, "Hayme Kadın, hem kendi gözledi yolları hem herkese gözlettirdi. .... sen de şöyle kenardan geçip gitmek istenmişsin! Hiç olur mu; konuğumun başım üstü, haydi kalk, bizim eve gidiyoruz. Bilir misin bu köyde senin duanı bekleyen kaç kişi var? Müsaade et, hepsi gelip ellerini öpüp duanı alsınlar."

....

Toprağın üstüne oturup bağdaş kurdu. Fakat adam:

"Seni kuru topraklarda oturtmam." deyip minder getirtti. Yunus dedi ki:  
 "Topraktan geldik, toprağa gideceğiz a yâren, bırak alışalım biraz! ....  
 "Doğru söylersin dervişim, lakin benim misafirimken mindere oturman lazımdır. Sana ayıp değildir bu, bana ayıptır!"  
 Yunus: "Eyvallah!" deyip mindere oturdu. (İşinsu, 2006, s. 346-347).

İkindiyi, köylülerle beraber köyün mescidinde kıldılar. Sonra, Yunus müsaade istedi: "Hiç olmazsa bu gece burada kal." diye ısrar ettiler. Yunus, bir an evvel dergâhına yetişmek istediğini söyledi. O zaman ona bir heybe hediye ettiler, bir gözüne Hayme Kadının diktiği gömleği, diğerine de azığı koydular, selametle uğurladılar Yunusu. (İşinsu, 2006, s. 348).

Aylar birbirini kovaladı. Bahar yaza, yaz, sonbahara döndü! Yollarda pek çok insanla tanış oldu. Kimi zaman davet edildiği bir köyde, yumuşak yün yatak üzerinde yattı. (İşinsu, 2006, s. 348).

Bir ay önceki bir hatıra: İş dönüşü Vera'yı bizim evde buluşum... Hatırlı bir Bulgar'ın bizi ziyareti hiç olağan değil. Zehra gelin sevinçli bir şaşkınlık içinde, telaşlı... Kıza kuru üzüm ikram ediyor. Odanın fakirliğinden de utanmış besbelli; hem bu kış gününde soba yakmayışımızın sebeplerini de sayması gerekmiş! Yalan dolanla karışık bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Aman anne, laf mı bunlar?" deyişim. "Elbet biliyordur Vera yoksul olduğumuz için yakacak vesikasını kullanamadığımızı." (İşinsu, 2007, s. 212).

Türklerin töresidir; belli zamanlar üzre, başbuğların, kapısın açıp ulusuna sofralar kurdurması, yeşilce çimenler üstüne ipek halıcalar döşetmesi; tepe gibi et yığdırıp, göl gibi kırmızı sağdırması... Açlar doyurulur, yalınca donatılır ve dahi kalan ne varsa, ulusun yağmasına bırakılır. Başbuğun ya da begin ululuğunca ulu toy şölen edilir. Çünkü Türk, gönülden inanagelir kim, konuk gördüğünde sevince düşen, konuğu uğur sayan yiğit kişidir ve dahi er kişidir. Ta uzaktan varagelen bir gölge gördüğünde, çadırın yıkan ise kötüdür, Türk'ten çok, azgın dinli kâfire yakın sayılır. (İşinsu, 2008, s. 73).

Yanına oturttuğu konuğuna altın ayaklı sürahilerle, türlü şerbetler ikram eyledi; çevresinde dönüp duran yirmi ince kıza, konuğu için şarkılar söyledi; kopuz, eğri keman çaldırttı... (İşinsu, 2008, s. 152).

Tablo 5. Değer Tablosu-Misafirperverlik

| Değer: Misafirperverlik           |      |                                      |
|-----------------------------------|------|--------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                             |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 28   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir. |
| Çiçekler Büyür                    | 1    | Örtük olarak verilmiştir.            |
| Ak Topraklar                      | 2    | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir. |

Tablo 5'te misafirperverlik değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 28, Çiçekler Büyür'de 1 ve Ak Topraklar'da 2 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Misafirperverlik değerinin en fazla Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de, en az ise Çiçekler Büyür'de tekrar edildiği görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de bu değer oldukça yoğun biçimde yer alırken diğer eserlerde çok az olması Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de Yunus Emre'nin yolculuğa çıkması sonucu

yaşanılanlarla ilgilidir. Böylelikle Türk milletinin asırlar öncesine dayanan misafir ağırlama geleneği olayların doğal seyri içinde ve başarılı biçimde ifade edilmiştir.

Emine Işınsu'nun eserlerinde 31 kez yer alan misafirperverlik değeriyle ilgili şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

Misafirperverlik, Türklerde tarihi eskilere dayanan köklü bir değerdir. Misafiri en güzel şekilde ağırlamak, onu memnun etmek, çeşitli hediyeler vererek uğurlamak her ev sahibinin doğal görevidir. Misafiri, dil, din, ırk ve fikir ayrımı gözetmeksizin ağırlamak gereklidir. Bunun aksini yapanlar toplum tarafından sevilmez ve dışlanırlar.

#### 4.1.1.6. Saygı

Toplumda her yaştan insanda bulunması gereken değerlerden biri de saygıdır. Türkçe Sözlük (2005, s.1714)'te, "Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram: Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu." olarak tanımlanmıştır. Küçükten büyüğe, asttan üste hiyerarşik bir biçimde devam eden bir yapısı olan saygı değeri toplumda düzeni sağlar.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde saygı değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Öyleyse var git bildiğin işleri yap, bana da müsaade et."

Derken Yunus, yüzü al al, itiraf etti: "Şiir de söylerim!"

"Kopuzsuz şiir olmaz ki," dedi ozan, "belki vardır öyle söyleyen birileri ama, ben hiç görmedim."

"İşte beni gördün ya!" demedi Yunus, adam ona emek sarf etmişti, gönlünü kırmak istemedi, baş eğdi. İcini çekti: (Işınsu, 2006, s. 12).

Arif Hoca, Yunus'a yeni yetme delikanlı gibi değil, neredeyse yaşıtı bir dost gibi davranır, öyle konuşurdu onunla. Artık vedalaşma zamanı geldiğinde, Yunus ezilip büzülüp ona şiir yazdığını, fakat kopuz çalmayı beceremediğini söyledi gerçi annesi "Olur!" demişti ama... Bu mümkün müydü, hiç olabilir miydi böyle iş? (Işınsu, 2006, s. 14).

Dahası elde edeceğin her hayır, mutlak doğru bir çaba sonucudur, unutma evladım."

"unutmam hocam."

Yunus, hocasının iki elini öpüp oradan ayrıldı.

Ne bilecekti ki, bu onu son görüşü olacaktı! Arif Hoca'nın yanında yüreği kanatlanmıştı, kuş gibi uçarak ayrıldı oradan. (Işınsu, 2006, s. 15).

Söyledim, yapma derdim, lakin hiç dinlemezdi beni; eğer korkmazsa dine sarılmaz derdi. Ee kayınvalidem, daha fazla bir şey söyleyemezdim. (Işınsu, 2006, s. 26).

Doğrusu bu ya, ikisi de biliyorlardı birkaç kez anlattığını Zehra: "O ki yeniden anlatmak istiyor, anlatsın bari." diye düşündü. Gelin de kaynana da, olayla ilgili her zamanki kelimeleri kullanarak konuştular; biri anlattı, öbürü dinledi: "Anlat anacığım, bir daha dinlerim ben." (İşinsu, 2006, s. 27).

Bu gelişinde, Yunus, Mevlâna'yı uzaktan izlemişti, müritleri ile Alaaddin Tepesi'ne doğru yürüyordu... Yanına varıp elini öpmek istedi, cesaret edemedi. Yalnız bir ara pek yakınlaşmıştı ki gözleri karşılaştı, dikkatlice baktı Mevlâna onun yüzüne, öyle güzeldi ki bu bakış ve o, öyle büyük, öyle yüceydi ki! (İşinsu, 2006, s. 34-35).

Yer gösterilmediği için hâlâ ayakta bekleyen Yunus, kendini tutamadı, konuştu:

"Ben de, ben de öyle düşünüyorum!"

O zaman Sıtkı Hoca, kaşlarını çatıp ona baktı, "Nereden çıktı bu münasebetsiz?" der gibiydi, Osman Efendi söze karıştı:

"Bu delikanlıyı size getirdim efendim. Adı Yunus Emre'dir... (İşinsu, 2006, s. 37).

"Devam et, başka şiirlerin varsa onları da oku..." dedi.

Beğenildiğini anlayan Yunus rahatladı, birkaç tane okudu. Sonra haddi aşmamak için sustu, önüne baktı. (İşinsu, 2006, s. 38).

Allah, iyi! Şimdi Yunus Emre, iş ki sen edebinle çalış, edebinle hareket et, mesela büyükler konuşurken lafa girme, ancak sana sorulursa cevap ver."

Yunus, biraz önceki olayı hatırlayıp kızardı, özür diledi. Sıtkı Hoca da gülümsedi ona. (İşinsu, 2006, s. 40)

"Sen benim kalbimi yumuşattın a çocuk," dedi, "artık kimseyi böylesine sevmeyeceğimi sanıyordum, illavelakin seni sevdim, kendi oğlum gibi." Yunus ona, "Ben de sizi çok sevdim." diyemedi, edep etti. Ancak öyle bir baktı ki onun yüzüne, hoca anladı. (İşinsu, 2006, s. 48).

"Eee Yunus'um, hep ikimiz kalacak değiliz a! Elbet, bir gelin kız gelecek."

Yunus kızarıverdi, sanki gönül arzusunu sezmişti annesi. Fakat kendisine ne demeli, fazla odadan bahis açtığı hâlde, anlamamıştı meseleyi!

"Anacığım," dedi, "eğer vakit geldi, diyorsan, evlenirim tabii... Münasip gördüğün biri var mı?"

"A oğlum, sen şehre gideli konuşmayı unuttun! Münasip biri var mı diye sorulmaz, kimi uygun görüyorsan onu al, denir."

"Bağışla be anacığım, ama yine de söyle kimi uygun buldun?" (İşinsu, 2006, s. 50-51).

Yunus, hemen eşiğin kenarına çömelip bekledi. Biraz sonra Hüseyin, kapıdan başını uzatıp, eliyle "gel" işareti yaptı. Yunus, heyecan içindeydi, eh ünü yayılmış bir büyük erenle konuşacaktı, kolay değildi! Yunus birden, göğsünü basan sıkıntıdan bahis açmak istedi, derken pek abes kaçacağını akıl edip kendini tuttu. Ve Arif Hoca'ya gidip gelen dervişlerden işittiği gibi konuşmaya çalıştı:

"Eyvallah efendim," dedi, "himmetinizle iyiyim. Yalnız; tabii ki şikâyet değil, malumunuz bu kuraklık köyümüzü de kırdı geçirdi... (İşinsu, 2006, s. 67).

Zaten burada konuşulanlar da birtakım ahlaki kurallardı. Elbet bilirdi Yunus bunların hepsini. Ah Hacı Bektaş'ın nasibine talip oluverseydi! Ve aynı anda Tapduk'un öfkeli sesini duydu: "Bizi dinlemedin Yunus," diyordu, "hâlbuki daha ziyade senin için konuşmuştum, bu gençler bunları bilirler hep... Bizi dinlemedin... (İşinsu, 2006, s. 81).

"Köyünden, evinden ayrılmak zor geldi mi Yunus?"

"Destur efendim." diye konuşmak için müsaade istedi Yunus, olumlu cevabı alınca itiraf etti:

"Kolay geldi, diyemem efendim."

"Kolay iş her kişinin, zor iş er kişinin kârıdır çocuğum. Eh sen de bu zor işten yılmadın." Yunus, bu iltifata biraz şaşırıp sevindi, aldı kabul etti: (İşinsu, 2006, s. 136).

Bilir misin tasavvuf, bir bakıma edepler dizisidir. Ve sözlerde edebe çok dikkat etmemiz lazım. Deminki sorun mesela, edepli sayılabilir. Fakat... Edebin sınırı yoktur diyemem de, o sınır biraz uzaklardadır derim. Yani, daha edeplisi, daha incesi, daha olumlusu her zaman vardır! Bazen belki benzetmeleri konuşturmak gerekir. Sen şair adamsın, bilirsin bunları..." (İşinsu, 2006, s. 136).

Yunus'la beraber dışarı çıktılar, karanlıkta ağaçların arasında yürümeye başladılar. Yunus, âdeta dehşetle sordu: "Bir şeyh, küfür eder mi yahu?" (İşinsu, 2006, s. 149).

"Eyvallah," dedi Yunus; "sen dediğimi yap, müsaade iste, yanına gir, bana anlattığın gibi anlat ona da. O gönüller Sultanı, herkesin sevgilisidir. Edebe dikkat et, aynı zamanda rahat konuş onunla." (İşinsu, 2006, s. 188).

Bir gün dergâhın bahçesinde Anabacı'ya rastladı Yunus, başını eğip selam verdi. Tam yanından sıyrılacakken, Anabacı:

"Derviş Yunus" dedi, "dur bir dakika."

Yunus bakışları yerde, cevap verdi:

"Buyur Anabacı!"

....

"Ben kızım için çok güzel bir sandık aradım; ama pazarda bulamadım. Sen yapabilir misin acaba, bir sorayım dedim."

"Sultanım razı gelirse yaparım Anabacı." "O hâlde yap da görelim; Sultandan aldım ben müsaadeyi." (İşinsu, 2006, s. 199).

"Emredersiniz efendim!" diyen Yunus duraladı, içinden Sultan'ına: "Kış yaklaşmaktadır, keşke şimdi değil de gelecek yıl baharda, yahut da yaz zamanı gelseler." demek geçti; fakat bir derviş, şeyhine karşı çıkamaz, ona karşı yorumda bulunamazdı. Yunus, sustu. (İşinsu, 2006, s. 207).

"Lakin önce bir hamama gidip temizlenelim," dedi Yağmur Ali, "yollarda az toprağa toza bulanmadık..." Bodur Musa, pek sevmezdi yıkanmayı, ama ses çıkarmadı. Yunus: "Üstümüz başımız da kirlendi," dedi, "ne Sıtkı Hoca'ya ne de koskoca Mevlâna'ya böyle görünebiliriz. Şunları da yıkayıp kurutmanın bir yolunu bulmalıyız." (İşinsu, 2006, s. 236).

Yunus, "Gelmişken buraya Sıtkı Hoca'mı bir göreyim." diye düşünüyordu. Arzusunu arkadaşlarına açtı, onlar kabul ettiler... (İşinsu, 2006, s. 236).

Mevlâna'nın dergâhına yaklaştıkça heyecanlanmaya başladı. Mevlâna ve müritlerinden bir kısmı, medreseden çıkarlarken karşılaştılar. Hamamcı baş koydu yere, öbürleri baş eğip bağır bastılar, selamlaştılar. Mevlâna: "uzaktan gelirsiniz galiba, hoş geldiniz dervişler." dedi. Üçü biraz daha yaklaşmış ona: "Sultanımız Şahımız Tapduk Emre'nin selamlarını getirdik." dediler. (İşinsu, 2006, s. 239).

Üçü de Mevlâna'nın arkasından giden müritlerin ardına düştüler. Hamamcının davet edilmemesine Yunus'un canı sıkıldı. "Bu iyi adamı niçin çağırmas ki!" diye düşündü, "Belli ki o da gitmek ister." Mevlâna'ya bunu bir hatırlatması acaba ayıp kaçır mıydı? Gözleri hâlâ yerde secde etmekte olan hamamcıya takılı kaldı. Nihayet Mevlâna'ya söylemeye karar vermişti ki, onun sesini duydu, hamamcıya sesleniyordu:

....

"Kendisine selamlarımızı götür." dedi Mevlâna, başını çevirip Yunus'un gözlerine baktı tekrar. Biri akik; öbürü kehribar sarısı iki bakış kilitlendi. Kehribar derdi ki: "Çocuğum, gönlünün böyle ince düşünmesi pek hoştur; lakin biz işimizi biliriz, merak etme sen." Akik ise: "Affet Hünkâr'ım büyüklüğünü tam takdir edememişim, onun seni reddedip

mahcup olmasını istemedin! Lakin şu selamın da, kadının son nefesinde ona arkadaşlık edecektir." diyordu. (İşinsu, 2006, s. 239-240).

Yunus'un kalbi yarılır gibi oldu, kendine kahretti, daha önce sanki gelemey miydi Sultanından izin alıp, gelip de Hoca'sının elini bir kere daha öpemez miydi dünya gözüyle?

"Allah rahmet eylesin," dedi, "bana çok, çok emeği geçmişti."

"Aslında pek öğrenci beğenmez, herkesi yanına almazdı. Seni beğendiğine göre akıllı olmalısın!"

"Oğlu da ustamdı," dedi, "bari gidip onu görelim." (İşinsu, 2006, s. 238).

"Fark etmişsindir belki, biz adı güzel, görklü Muhammed'e saygımızdan, tam onun ismini vermeyiz de, çocuklarımıza Mehmet, deriz. Sana da artık Mehmet diyelim, ne dersin?" (İşinsu, 2006, s. 284-285).

"Hayırlı olsun ismi, ama bir Mehmet'imiz daha var unuttun mu Derviş Yunus, Kara Mehmet'imiz var. Gerçi bu ikisi birbirlerine hiç benzemezler ya; o, suskundur, bu konuşkan. Çenesi Düşük Mehmet diyelim."

"Sizi gidi kendini bilmez, beni bilmezler! Koskoca Peygamber'imizin ismine, çenesi düşük sıfatını mı layık görürsünüz? Bu olsa olsa Tatar Mehmet'tir!" diye Bodur Musa kükreyerek cevap verdi. (İşinsu, 2006, s. 286).

Dönüş yolunda biraz endişeliydi, acaba iznini uzattı diye Tapduk kızacak mıydı? Kızmadı ama: "Yahu sen benden dört gün için izin almamış mıydın?" diye soruverdi. Yunus kızardı, önüne baktı, ağzının içinden: "Bağışlayın Efendim! Eski köyüm malum, çok gelen giden oldu." dedi. "Tamam, tamam." diye karşılık verdi Tapduk. (İşinsu, 2006, s. 291).

Bir bahar günü Tapduk, Yunus'u selamlığa çağırttı: "Çoktan beri bana uğradığın yok," dedi, "neden?" "Bilmem ki Sultanım, bazen siz bahçede gezinirken, sizi izlediğim oluyor ya..."

"Demek arkadan ve gizlice?"

Yunus anladı; Tapduk, Yunus tarafından izlendiğini biliyordu! "Onda bu gönül gözü varken, elbet arkasını da görür. Ben ise dünya gözleri için tasa çeker dururum. Ne budalayım!" diye düşündü. Yine de bir şey söylemek gereğini duydu:

"Efendim," dedi, "sizi rahatsız etmemek için yanınıza geliniyordum." (İşinsu, 2006, s. 296).

"Ah sizler, siz dervişler," dedi, "ne de saf olursunuz! Sen lütfetmişsin, bizim kervanla yola düşmek istemişsin, değil iş yaptırmak, baş üze yerin var. Bundan böyle benim misafirimsin, ismini bağışla bize." .... Böylece Yunus, tüccarlar kervanında hatırlı bir misafir oldu; ona da bir deve verdiler. (İşinsu, 2006, s. 306).

Yunus, duyduğuna emindi! İkiz dervişlerle hep beraber diler; bazen arifler meclisine dalıp, edeple oturup dinliyorlar, söz kendilerine verilirse konuşuyorlar... (İşinsu, 2006, s. 328).

Ayıntap'ta kışlayıp, bahara sizin oralara gelmeyi düşünürüz."

Hasan dedi ki: "Bilirsin Hoca sözü yere düşürülmez. Beraber yola çıkalım, ancak biz Ayıntap'a ayrılalım." Yunus, ikiz dervişlerin hocalarını tanımıştı; ak sakallı, ak saçlı bir pirifani idi, Yunus'la gönüldaş olmuşlardı. "Sözünde, mutlaka sizler için bir hikmet vardır, öyle yapmalısınız." dedi. "Sen de oraya gelemey misin?" "İsterdim," dedi Yunus, "keşke daha önce yola çıksa idik. Belki bir başka sefere... Çünkü biliyorsunuz Sultan'ım bana iki yıl mühlet vermişti. (İşinsu, 2006, s. 334).

Bir vakit geçti böylece. Gelenler, doğru Mevlâna'ya yürüyüp, yere baş koyuyorlar, sonra edeple çekilip ondan uzak olmayan minderlere oturuyorlardı. (İşinsu, 2006, s. 341).

"Eh doğru, beni nereden hatırlayacaksın ki, işte sen o kervanla buradan geçerken, biricik oğlum, yetim oğlum çok hastaydı, ateşlenmişti, öksürükleri hiç durmuyordu, artık ümit kesmişlerdi ondan. .... sana koştum, hâlimi anlattım. Sen dualar ettin, bana da: 'Merak etme hatun, oğlun yaşayacak, üzme artık kendini, çocuğa iyi bak, iki üç yıl sonra buradan geçerken görürüm oğlunu.' dedin. Ben de içimden Tanrıya yakardım ve dedim ki; 'Rabb'im, eğer oğlum İsmail yaşarsa, bu dervişe bir gömlek dikip, dönüş yolunu gözleyeceğim.' Çok şükür iyileşti İsmail, toparlandı. (İşinsu, 2006, s. 345).

Yunus bir durdu, sonra kendini eşiğin üstüne attı. Sultanı üzerine bassın, öyle fark etsin onu istiyordu.... Yunus önce onun elini öptü, gözyaşlarıyla ıslattı bu eli ve alıp koluna koydu, ikisi beraber yavaş yavaş yürümeye başladılar. (İşinsu, 2006, s. 350).

Kollarımı uzatıp, kızı teslim ettim birilerine, hatırlıyorum. Sonra düşüp toprağın üstüne, kalmışım. Bir çeşit baygınlık olmalı. Arkadaşlar beni yaralandı, öldü sanıyorlarmış; sevinip, mağaraya taşımışlar, üstümü örtüp çorba içirmişler, şöyle böyle hatırlıyorum. Kendime geldiğim zaman Çolak Ali'yle, Çakır İsmail basımdaydı. Gülüştük, kızı sormak istedim onlara. Birden utanç duydum, edep ettim, bir süre sustum, fazla da dayanamadım: 'Şey,' dedim, o kız, hani yaralıydı, hani getirmiştin?' (İşinsu, 2007, s. 70-71).

Köşeyi dönünce Arif ağabeyle burun buruna geldim. Geçenlerde babam, onun askerden döndüğünü dedeme söylemiş, o da: "Ya niçin el öpmeye gelmedi?" diye sormuştu. Akşam ben kollektifleyken eve uğramış, dedemin gözlerinde hanidir kaybettiğim hançer pırıltılarını tutuşmuş buldum: "Arif geldi, aslan gibi maaşallah!" Başka söz yok.. (İşinsu, 2007, s. 93).

Dantelli beyaz patiskalar, ninemin çeyizinden. Solup sararmamaları için, annem onları kireçten yaptığı bir sıvı ile, incelip dağılmalarından korkarak, yavaş yavaş çitileyip yıkıyor. Eskiye, eskimeyi yakıştıramıyor. Dedemin el dokuması seccadesi, tespihi, annemin beyaz tülbendi üst üste. İki tülbendi var; biri namazlar için, öbürü günlük, her an başında. Odanın içimi aydınlatan loşluğunda, biliyorum ılık bir nefes gibi beni sarıp sarmalayan atalarımın ruhudur. Bu oda bizimdir. Şurada, dışarıda, köyde, tarlada... Minemden, onun ninesinden, onun ninesinden kalma. Örtündükleri bu tülbent, hep aynı duru beyazlıkta, belli belirsiz lavanta çiçeği kokulu, kireç kokulu. Temizlik, ruhların aynasında ışımakta. (İşinsu, 2007, s. 100).

—İyi, iyi o amele baban sana okumak için para buluvermeyecek, sok aklına. Sesi gümbür gümbür. O sırada dedem girdi içeri, tespihi yüzümüze karşı sallayıp: "utanmazlık etmeyin." dedi. Belli annem karşılaşmış onu kapıda: "Yetiş babam, yine girecekler birbirlerine." demiş. Hazırlıklıydı dedem, bana dönüp: —Yıkıl git anana yardım et, hastalıktan yeni kalktı. Yaptırıyorsun yemeği ona, hiç utanman yok, dedi. Babamın yüzüne bakmadan, ya sabır çeken sesiyle: (İşinsu, 2007, s. 103).

—Korkuyorum, diye fısıldıyor. Ama hoşuna gidiyor, gitmeli anne, çünkü sen ona hiç böyle bağıramadın! Yoo, yo! Abe niçin isteyim ona bağırarak, o benim kocamdır! —Kocanı seviyor musun? Yüzünü dalga dalga allar basıyor, gözlerini kaçırıp benden: —Susak ağızlı terbiyesiz kız, diyor. (İşinsu, 2007, s. 104).

—Senin baban da isyancıydı. —Kurtarmışsın kelleyi, bak hâlâ yaşıyorsun. Dedemin yediği bir lokma ekmekte mi gözü? Emin Pehlivanların, Hüseyin Pehlivan diklendi birden: —Yaşayacağım oğul, daha çok yaşayacağım. Daha çok köpeğin ölüsünü, daha çok isyancının yaşadığını görecektir bu iki gözüm, merak etme. —Kızı da isyancı yapmak istersin besbelli. (İşinsu, 2007, s. 108).

O, kolumda ağır ağır eve dönerken Arifle karşılaştık. Geldi, kendisinden hiç ummadığım bir duygu gösterisi içinde elinden öptü. Dedem onu kim zannetti ki, şöyle söyledi:

—Oğul, ben gidiyorum. Şu kızan evel Allah sana emanet.

—Merak etme dedem, dedi Arif, tekrar elini öptü, bana bir şey söylemeden hızla uzaklaştı yanımızdan. (İşinsu, 2007, s. 220).

Gecelerin birinde Fatma, Arifin yolladığı bir kitabı getirdi:

—Arif ağabey diyor ki, eğer bunu okurken sıkılırsa, ona Aşık Veysel'in şiirlerini göndereyim.

—Neden sıkılayım?

—Hani hastasın diye ağır bir şeyler okumak istemezsin belki.

—Bir bakayım kitaba da, hem Âşık Veysel hafif mi? Değil! Doğrusunu istersen okunacak şeylerin hiçbiri hafif değil. Yığınla kitap var, seçebilmek mühim. (İşinsu, 2007, s. 225).

—Beni hiç hesaba katmadın, bunca iyi arkadaş olduğumuz hâlde.

—Kattım, kattım da cesaret edemedim belki, ama Arif... Seçmeyi biliyor o.

—Niçin ona ağabey demiyorsun, bizden büyük. (İşinsu, 2007, s. 227).

Annem odalarda, sahanlıkta, mutfakta dört dönüyor, ikide bir merdivenlerden inip çıkıyor, iç geçiriyor; bir yandan da gözlerinden sapır sapır yaş döküyordu: "Bak İlay, şurada ninenin nişanı var. Rahmetli badana yaparken içinden gelmiş, o gülü boyayıvermiş. Merdivenlerdeki çentikler var ya, büyük dedenden; anlatmışlardı unuttum. Neden yapmış o çentikleri, bir şey mi sayıyormuş acep? Deden basamakları falan hep tamir ederdi de çentiklere dokunmazdı, biliyorsun. Bak yüklükteki dolaplar." Gözleri dalıyor, silkiniyor derken: "Aaa olur mu kızanım? Hepsinden bir nişan var, izleri var tümünün. (İşinsu, 2007, s. 273).

Kız, dedi, Rıza., hemen zırlayıp kızlığını koma ortaya. Söyledi Arif, kimse kukla değil burada, elbet düşüncelerimizi açık söyleyeceğiz; fakat onu dinledik, bizim köyü karıştırmadık bu kez. Sıra ile olacak bu iş, sıra onlarda dedi, kabul ettik. Sen kız...

Hayretle lafını kestim:

—Yani siz ikiniz, daha önce biliyor muydunuz olayların başlayacağını?

Fakat Arifin öfkeli sesi sorumu bastırdı. Rıza'ya hitap ediyordu:

—Doğru dürüst konuş kızlarla, ne biçim laf ediyorsun! Kendine gel... (İşinsu, 2007, s. 316-317).

—Hepiniz büyüdünüz! dedi Arif -benimle konuşurken Fatma'ya bakıyordu- Kaç yaşındasınız şimdi?

—Laf atmak istedi canım:

—Fatma da ben de yirmi bire geldik Arif, dedim. Küçük kız diyorsun ama, evlenme çağımız geçiyor!

—Ne biçim konuşuyorsun! dedi Fatma. Kıpırmızı olmuş, öfkelenmişti. (İşinsu, 2007, s. 318).

Bu düşünceyle biraz ferahladım. Onun ciddi, solgun yüzünü hatırlamak bile güven veriyor insana. Fatma'nın kelimesiz aşkına büyük bir saygı duyuyorum artık. Arifin tutumunu da anlıyorum sanırım. O, mücadeleye adanmış bütün varlığını; o, evlenemez, çoluk çocuğa karışamaz. Meşaleyi Turan Cemiyetleri'nden devralmış, geleceğe taşıyor. Hatta belki meşalenin ta kendisi, yanmakta... (İşinsu, 2007, s. 340).

Yağmur, hepsini yazmaya karara durdu! Bu yüzden, ol bilge kişilerden birine at uşağı olmaya razı gelir. Ya abdest sularını mübarek ellerine dökebilse. Tıpkı ağası Dumrul gibi. Söylemeleri olur mu Yağmur'a, Tuğrul Beg'i Çağrı Beg Davut'u anlatırlar mı? (İşinsu, 2008, s. 12).

Bu yüzden Çağrı Beg:

—Var git, çadırın dik bir yana, Tanrı bize yol verdiği-ge gider olacağız, sen dahi gelirsin.

Söylediğinde, hoşlanagelmediler. Ancak Çağrı Beg'e karşı durmak olamaz. Tuğrul'u bekleyegörmek gerek. Yahut Erdem Beg, bir söz ede! O ise eyitti kim:

—Şol haramzadenin, doğru laf demesi mümkün ola. Anca gözden ırak kılmamalı, bir gereksiz iş işlerse, gereği çabuk yapılabilir.

Çağrı Beg, Erdem Beg'e cevaba gelmedi. Edepli sözden hoşlanası vardı. Erdem'e de "haramzade"siz konuşmak zor! (İşinsu, 2008, s. 25).

De bre, yıkılın karşımdan, haramzade oğlanlar! Oğlanlar kaçıp gitmez, yalvaradururlar:

—Bayındır Beg, aman, Alp Arslan Başbuğ'un yüceliğine yoktur güman! De bize, anlat bize.

Alp Arslan Başbuğa övgüyle, dilinin ulaşması zor gelir Bayındır'a, edep eder, atından başlar, bi yol:

—Bir ak atı vardır kim, açık alıncığı meydanlara benzer, yeleciği vardır, ibrişime benzer. (İşinsu, 2008, s. 39).

Gözlerine bir bakan, bir daha bakamaz olurmuş. Dayanabilmez, uçağa varırmış çünkü! Gazaba geldiği zaman, dağlar taşlar titrer, zangırdar! Güldüğü zaman? Yok, Alp Arslan Başbuğ gülmezmiş! İllavelakin iyiliğine, erdemine kimseler ulaşabilmezmiş. Açla aç, tokla tok, ulu ile uluymuş! Kuş donuna bürünüp, yağı içre dalar, silkinip insan olur, kılıcın keskini ile yüz adamı bir nefeste doğrar... İşte bu, Çağrı Başbuğ'un oğlu Alp Arslan Başbuğ'dur! (İşinsu, 2008, s. 40).

—Başı omzuma anca varmada.

—Başımdan söz açmadım, yaşı dedim.

—Bilgisi, görgüsü de bence değil.

—Bana da pek fazla gelir.

Yağmur itiraza gelemedi. Uygun düşmezdi. Erdem atası, babasının eski bir yoldaşı, ta Çağrı Başbuğ'un yanından. Yağmur doğduğu sıralar gelmiş Rey'e. (İşinsu, 2008, s. 53).

—Duana âmin. Ama yeter ola. Sanırım yalnız duana değil, öz hünerine güvene durmalısın. Var git talim et. Hünerin hüner, özüne güvenin tam olsun ki, ancak Tanrı yardım ede sana. El açıp bekleme. —Çalış da bekle.

Yağmur, bir günaha ant içtiğini ve bu yüzden Tanrısına sığındığını diyemedi.

—Buyruğun baş üzre Erdem atam, söyledi, varıp gidip ok talim edeyim. (İşinsu, 2008, s. 57).

Sanmam, anca böyle bir şey varsa, Tanrı, oğulcuğumun ak alına şol kızı yazmışsa, hayır oluptur. Çünkü Allah Tann, hayırlı ve görklü iş işler. Bana da Aybala'yı gelin kızım bilip bağrıma basmak düşer!

—Bu iş sana hoş gelmez; çünkü Aybala, Yağmur ağama denk düşemez.

—Tanrı yakıştırırsa düşer!

—Anacığım, sen evvelinden ağız araşan, söz açsan.

—Oğlum sözün etmeden, evvelinden bana konuşmak olmaz. Ben anayım, o oğul! (İşinsu, 2008, s. 59)

—Başbuğun sözün açma!

—Nedendir?

—Görkemlidir, bilir olurum... Türk'ün töresini ve İslam'ın buyruğunu gökte iken yere düşürmemiştir ve dahi yüceltegider, bilir olurum, hep böyle derler... Ancak sözün etme! Çağrı Beg'in oğludur çünkü. (İşinsu, 2008, s. 64).

—Başbuğumuz Alp Arslan, azgın dinli kâfirin üzerine gitmez mi?

—Gider, belli.

—Gider de, onlara sahip çıkar ve dahi esirgeyekomaz mı?

Kız omuz silkti:

—Yoksa şol hâline bakmayıp, özünü sultanla bir mi tutagelirsin?

—Destur de! Başbuğ akça şahin olsa gelse, ben özüm onun kuyruğundaki tüyün ucu bilem olamam.

Belli bil. (İşinsu, 2008, s.71).

İmam, bunları fikreyleyende, sultana karşı haberci sözü konuştuğundan ar etti. Ona akıl verebilmenin mümkünü yok, çünkü her kim olsa, sözün evvelinden başlarken, Alp Arslan Başbuğ sonundan haber vermekte, hükmün bildirmektir. Şol hüküm ise, akla ve gönüle, sözün kisası Türk'ün töresine ve İslam'ın buyruğuna daima uygun düşer. Bir de, imam iyi bilmektedir kim; Alp Arslan Tann'nın gönüldaşıdır, çünkü, onun, Horasan çölünü geçerlerken, leşkerin susuzluktan kırılışına ziyade tasala-nışına, altın nakışlı otağında başın açıp Allah'a sığınmasına ve az sonra bolca yağın yağmurun cümlesini tehlikeden kurtarageldiğine tanık olmuştur. (İşinsu, 2008, s. 107).

—Yiğidin erişemediği dağ, diline söz olurmuş!

—Ben dahi erişmek dilemem o dağa, böyle bil ana!

—Ya sen nasıl kız istersin?

—Yağmur ne söylersin, bir tek isim verse yetmez mi ola? Ancak ar etti. Veremedi o adı, eyitti kim:

—Beni evereyim dersen, bana layık kız nice olur? Söz temsili, ben yerimde durmadan, o durmuş ola. Ben kara koç atıma binmeden, o binmiş ola. Ben kanlı kâfir eline varmadan, o varmış ola.

Selcen, Yağmur'un gönül koyduğu adı, bilmesine çok iyi bildi anca bilmezden geldi, güldü: (İşinsu, 2008, s. 116).

Emirin anası, o kocamış yaşına değin şol görkemli inceliği, hiçbir yerde görmediğin kabulegeldi. "Oğuz, sefer üzreyken böyle olursa, kentlerde ve dahi saraylarda nasıl olur kim?" diye fikreyledi. Az önce Başbuğ Alp Arslan'a yalvarmış olmaktan ar etmiyordu. "Ona yalvarmak, kişiyi aşağılatmaz ve dahi hatta yüceltir." söyledi kendi kendine. İçinden yakardı; "Allah onun koruyucusu olsun kim, o da bizleri koruyabilsin." Başbuğun görkemli duruşu, sesi, gözleri, hatunu, begleri... Hiçbiri, onları bağışlarkenki hâli gibi tesir etmemişti kocamış hatuna. (İşinsu, 2008, s. 152).

Başbuğ, kadının arkası sıra boyun eğen kalabalığa baktı. Hepsı bu tarafların eriydi, üstleri başlan, yüzleri tozlu, görünüşleri yorgundu. Alp Arslan Başbuğ söyledi kim:

—Varıp dinleniniz. Sonra atın sürüp gitti.

Kadı ardından şaşakalmıştı. Gerçi Başbuğ Alp Arslan'ın görkemine ilk tanık oluşu değil. Kadir Tanrı onun ak alnına hayır yazmıştır. Ol sebepten yücedir bakanların önünde, bilir. Anca özünden medet dileyene, bir söz etmeyişi ilktir... Onun için, bir er koluna dokununca sora-geldi: (İşinsu, 2008, s. 171).

Önde İbn Muhalleban, arkada Sav-Tekin, edeple içeri girmekteler. İbn Muhalleban ak saçlı, ak sakallı, ince bir kişi. Şöyle bir üflesen; düşer belki. Sav-Tekin; güneşin öz oğlu olmalı. Yanık yüzü, yeşil çekik gözleri, altın gibi ısılayan saçları var.

İmparatorun önünde diz çökerken bile gönüllerini yüce tutmaktalar, sanki şol işi böyle yordamı ile ancak bunlar yapabilir! (İşinsu, 2008, s. 183).

—Şükürler olsun.

Ona bakan başbuğ, yerinden uru durup kalktı, şükreyleyeni omuzlarından tutup kaldırdı. Kolların açıp sarıldı:

—Hoş geldin, hayır getirdin Bayındır Beg.

Ol dem, sultanın imamı gördü kim, bu ak saçlı bir alp yiğittir ve yeşil gözlerinden iki damla yaş, yağız yanaklarına düşmektedir. Alp Arslan, onu yanına oturttu. Sonra Abdülmelik'e döndü:

—Bayındır Beg, özümün ilk kırışında bana öğüt veren olmuştur.

Başı karlı yüce dağlar, zaman olup böyle mi bahseder anca eteklerinden esen rüzgârdan? (İşinsu, 2008, s. 191-192).

Tablo 6. Değer Tablosu-Saygı

| Değer: Saygı                      |      |                                |
|-----------------------------------|------|--------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                       |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 34   | Örtük ve doğrudan verilmiştir. |
| Çiçekler Büyür                    | 13   | Örtük olarak verilmiştir.      |
| Ak Topraklar                      | 15   | Örtük ve doğrudan verilmiştir. |

Tablo 6’da saygı değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 34, Çiçekler Büyür’de 13 ve Ak Topraklar’da 15 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Saygı değerinin en fazla Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de, en az ise Çiçekler Büyür’de tekrar edildiği görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de saygı değerinin diğer eserlere göre daha fazla yer alması bu eserde sıkça ahlakî konulara doğrudan temas edilerek değer eğitiminin gerçekleştirilmesiyle ilgilidir. Saygı değeri Ak Topraklar’da ve Çiçekler Büyür’de ise genellikle olayların doğal seyri içinde verilmiştir.

Emine Işın’su’nun eserlerinde 62 kez yer alan saygı değeriyle ilgili verilen ana fikirler şu şekilde belirlenmiştir:

Saygı, toplumda düzeni sağlayan ve Türklerin sahip olduğu köklü değerlerden biridir. Özellikle yaşı küçük olanlar, büyüklerin yanında konuşmaları ve hareketlerine son derece dikkat etmeli, söz verilmeden konuşmamalı, söyleneni dinlemeli, konuşmasında belli sınırlar olmalı ve bu sınırı aşmamalıdır. Halkın, âlim ve devlet büyüklerine saygı duyduğu gibi âlim ve devlet büyükleri de halka ve birbirlerine karşı saygılı olmayı kendilerine düstur edinmelidir. Bunun yanı sıra atalar mirası olan her türlü kültür ögesine ve hatıraya karşı da aynı duyarlılıkla yaklaşılmalı, nesilden nesile bu duyarlılığın aktarılması sağlanmalıdır.

#### 4.1.1.7. Sevgi

Hoşa giden bir şeye eğilim, tutkuya kadar varabilen bir ruh durumu (Akarsu, 1984, s. 154) olarak ifade edilen sevgi; kişiden kişiye değişiklik gösterecek şekilde ve farklı varlıklara yönelik olabilir. Türkçe Sözlük (2005, s.1742)’te sevgi, “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yöneltten duygu.” şeklinde tanımlanmıştır. Her şeyin temelinde ve özünde sevgi vardır. Sevgisiz kalmış toplumlarda huzur ve düzenden söz edilemez, birbirini sevmeyen insanlar birlik ve beraberlik içinde bir arada yaşayamaz.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde sevgi değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Zehra'm," dedi. "Zehra'm sabah namazı vakti, kalkabilecek misin?"

Öyle yumuşak, öyle sevecendi ki sesi, Zehra işitmedi. "Kazan kaynattı, çamaşır yıkadı, hamur yoğurdu, getirdiğim odunları istif etti. Yoruldu zavallım dün, kaldırmayayım." (Işınsu, 2006, s. 10).

Yunus on altısında, gidip pek sevdiği Sevgi Hoca'sına akıl danıştı... Sevgi Hoca'nın lakabı idi bu "Sevgi", asıl ismi Arifti; fakat dinin hep güzelliğini, temizliğini, ahlakını anlattığı, insani ilişkileri ön planda tuttuğu, gönül kırmadığı ve hep sevgiden bahsettiği ve Allah'ın insanı "sevgi'den yarattığını söylediği için, köy halkı onu "Sevgi Hoca" diye çağırmayı münasip görmüştü. (Işınsu, 2006, s. 13).

Hoca ona kopuz çalmayan Arap ve Türkmen şairlerden bahsetti, Mevlâna'yı anlattı. Çocuk Farsça bilmemesine rağmen sırf ahenkten etkilensin diye Mesnevi'den birkaç beyit okudu ve Yunus'tan şiirlerini dinlemek istedi. Yunus okurken, o bağdaş kurduğu minder üstünde, gözleri kapalı, bir öne bir arkaya sallanıp duruyordu... Sonra, Yunus sustu, bir sessizlik oldu, sessizlik uzadı... Derken Arif Hoca kalktı yerinden, gelip delikanlının alnından öptü, artık uzatmaya başladığı dalgalı kumral saçlarını okşadı: (Işınsu, 2006, s. 14).

Elif Kadın, bir süre bekledi gözyaşlarının dinmesini, fakat deneceği yoktu. İçi yandı, oğulcuğunun ağlamasına hiç dayanamazdı. Şimdiye kadar elinden geldiğince onun gönül arzularını karşılamaya çalışmıştı... Sarıldı oğluna, saçlarını okşadı, yanaklarını kuruladı, alnından öptü... (Işınsu, 2006, s. 17).

Sen bunları bırak, beni unut, derslerini belle, istediğin olsun. Senin kazancından ben biraz para biriktirmiştim, bir de altınım var, biliyorsun. Onu da yanına veririm, git güzel güzel oku, öğren. Beni düşünme, kendine harca." Yunus, annesinin bir elini bırakıp öbürünü öptü, ona sarıldı, güldü, konuştu gayrı... Ertesi gün gidip; Arif Hocaya haber vereceğini söyledi. Hazırlığın ne kadar süreceğini sordu, sordu da sordu... (Işınsu, 2006, s. 17).

Kâbuslu gecenin sabahı, Yunus camiden döndükten sonra, küçük aile; kaynana, gelin, yer sofrasına oturdular. Yunus oğlunu kucağına aldı, onu yedirmek hoşuna gidiyordu... Annesi yine un ezip, yoğurtla karıştırıp çorba yapmıştı. Yunus'un aklından, "Anacığım şu unu pek kullanma, yakında belki ekmek yapacak unumuz kalmayacak." demek geçti, onu korkutmamak için söylemedi. (Işınsu, 2006, s. 18).

"Ne de güzel söylüyorsun." dedi karısı...Yunus'un her yaptığına hayrandı, hele şiirler söylemesine... Onları ezberler, arkadaşlarına okurdu, açık açık övünürdü kocasıyla ve bundan hiç utanmazdı. Aslında köyde kadınlar, kocalarından bahsetmez, hele kayıinvalidelerinin yanında kocalarına hitap bile edemezlerdi. Zehra'nın bu pervasızlığı, elbette ki, Türkistan'dan gelen genlerinde saklıydı. Ve kaynanası, bunu çok iyi seziyor, gelininin bu tavırlarından hoşlanıyordu. (Işınsu, 2006, s. 19).

"Anacığım, hiç kismetin falan çıkmadı mı?"

"Çıktı çıkmasına da, kaynanam, Yunus'u bırak, git evlen, dedi her bir seferinde... Hiç ben bırakabilir miydim Yunusumu! Hayır bırakmam! Allah yazdıysa bozsun! (Işınsu, 2006, s. 28-29).

Şöyle söylemişti Mevlâna: "Hazreti Ebû Bekir'in diğerlerine üstün olması; namaz, oruç ve sadakasının çokluğundan değil, belki ona inayet olması yüzündendir. Ve o inayet; onun kalbindeki sevgidir. Kıyamette, namazları, oruçları ve sadakati getirip ölçüye vururlar; velakin sevgiyi getirirler, teraziye sığmaz! Aslolan sevgidir. Şimdi kendinde sevgi görüyor isen onu artır." (Işınsu, 2006, s. 43).

"Evet Yunus duydum elbet... Benim takıldığım, içindeki bu kin ve birkaç kişinin yüzünden bütün bir beyler topluluğunu suçlaman, onlara kin duyman... Kin, demirdeki pas gibidir, önce sahibini oyar, çürütür. Bir kalpte kin yaşamamalı... Kin, belki şimdi gönlünü söyletti, ama böyle giderse, o kin gönlünü çürütür, hiç söylemez eder onu. Yahut da, herkese, her şeye karşı sadece kin ve öfke kusar... (İşinsu, 2006, s. 46-47).

Veda günü pek sinirliydi Sıtkı Hoca: "Seni istediğim gibi yetiştiremedim, ona yanarım." diyordu... Yunus elini öptükten sonra, onun başını kendisine çekip alından öptü: "Sen benim kalbimi yumuşattın a çocuk," dedi, "artık kimseyi böylesine sevmeyeceğimi sanıyordum, illavelakin seni sevdim, kendi oğlum gibi." (İşinsu, 2006, s. 48).

Yunus iştahla yerken, Zehra'ya da yapmıştır herhalde, diye düşünüyordu. Bebek aç kalmamalı, beslenmeliydi. İki avuç kadar kuru üzümle, kuru kayısı da vardı... Zehra gelinin özenle kuruttuklarından. Yunus, onları yerken o kadar duygulanmıştı ki, sevgisinin yoğunluğundan iki damla gözyaşı yanaklarına düştü... Ne kadar çok seviyordu karısını, çocuğunu, anasını! Düşündükçe yüreği büyüüp göğsüne sığmaz oluyordu... Mehmet Gökçe ile ve-dalaşmadığı geldi aklına. O döndüğü zaman uyuyakalmıştı çocuk ve sabahleyin daha uyanmamıştı. (İşinsu, 2006, s. 58).

Kağrı ağır ağır gidiyordu, Yunus bu kez yedeğine almamış, binmişti üzerine. İçinden, öküzlerden özür diledi: "Kusura bakmayın, size kendi yükümü de yükledim ama mecburdum. Katı toprağın üstünde yatmaktan oram buram tutulmuş. Bir süre sonra açılırım elbet." Kendi kendine gülümsedi, sanki öküzler onu anlar mıydı! "Benim içimden geldiğine göre, kim bilebilir, belki de." diye karar verdi... (İşinsu, 2006, s. 60).

Kaynanası, tam o sırada civcivi, kazdığı çukura koyuyordu, anladı bir şeyler. Yunus'u kaptığı gibi kucağına aldı, koşa koşa eve döndü, bir taraftan çocuğu yatıştırmaya çalışıyordu. "Sana yeni bir civciv bulurum, bulurum sana en güzel civcivi bulurum, ağlama sen." diyordu. Yunus hıçkırıklar arasında konuştu: "Ben sıçrayıp çıkarım mezardan, değil mi anne?" "Tabii, tabii yavrum." (İşinsu, 2006, s. 64).

"Annemle aramda hep bir garip bağ olmuştur. Bilir misin, hiç konuşmadan, ses etmeden birbirimizin duygularını anlayıveririz. Onun gönlünden benim gönlüme, benimkinden onunkine bir şeyler akıp durur, birbirimizi ne çok severiz. (İşinsu, 2006, s. 65).

"Sevgide yaratma kudreti vardır, o kişiyi hep yeniler, bu yüzden güzeldir."  
 "Sevgi benim gönlümü ısıtıyor, aydınlatıyor, onun için güzel."  
 "Sevgi güzeldir, çünkü içinde özveriyi taşır."  
 "Sevgide vericilik vardır, vermeyi öğretir."  
 "Sevgi öğrenilebilir, çalıştırır gönlü, sevgi onun için güzeldir." (İşinsu, 2006, s. 78).

"Sevgi güzeldir, çünkü Tanrı bizi sevgisinden yarattı."  
 Uzun bir "Yaaa!" çekti Tapduk Emre, sordu:  
 "Bu sözü bir kimseden mi öğrendin Yunus, yoksa şimdi mi aklına geldi?"  
 "Köyümde, böyle söylediği için, Sevgi Hoca diye çağrılan Arif Hoca vardı, o söylerdi, ben ilk ondan okudum. Bu sözü yüreğime işlemiş, hiç unutmadım." (İşinsu, 2006, s.78-79).

Yaradan'ımıza layık olmamız gerek. Yolunuz, gönlünüz ve zihninizle hemhal olmalı... Şunu da asla unutmayınız Cenab-ı Allah aşırılıktan hoşlanmaz, bize 'orta yol' tavsiye eder, fakat iki şey hariç, bu iki şeyin sınırı yoktur. Nedir bu iki şey?" Cevap, hep bir ağızdan verildi:  
 "Sevgi ve bilgi!" (İşinsu, 2006, s. 81).

Oğlan çocuklarının oynadıkları vurdulu kırdılı, tahta kılıçlı oyunları ikisi de oynamazdı. Ayrıca merhametliyidiler; balık tutmaz, hayvanlara eziyet etmezlerdi... (İşinsu, 2006, s. 104).

Ya gidecek miydi Tapduk'a? Zorlu bir soruydu bu! Gitmek demek, her şeyi bırakmak demek. Karısını, çocuğunu, anasını, köyünü, köylüsünü... Gözleri yaşardı Yunusun, oğlanın sarı bukleleri geldi aklına, anasının süzölmüş yüzü. (İşinsu, 2006, s. 89).

Yunus onları iştmedi bile. uzaktan Mehmet'ini kucağına almış karısı ile annesinin yaklaşmakta olduklarını görmüştü. Kalabalığı yarıp, onlara doğru yürüdü... Zehra'nın gamzeleri bütün yüzünü kaplamış gibiydi. Yunus onu, şu üç gün içinde ne kadar özlemiş olduğunu düşündü. Anasının elini öptü, Mehmet Gökçe'yi karısının kucağından aldı, gülümsedi ona, özlemini anlatabilmek için, sırtını okşadı... (İşinsu, 2006, s. 96).

Yunus, daha indirmemişti oğlanı kucağından. Çocuk özlemiş babasını ki, başını onun boynuna dayamış, kendi dilince konuşup duruyordu. Bir buçuk yaşındaydı ve epey kelimesi vardı, cümleler kuruyordu. ... "Kız olacak bu, kız!" dedi, sonra birden hatırladı:

"Sana yoldaş olur, arkadaşlık eder, sen de ona öğretirsin, okuma yazmayı da öğret ona, benim sana anlattıklarımın hepsini öğret, e mi Zehra?"

"Kızı senin için doğuruyorum a Yunus. Elbet sen öğreteceksin her bir şeyi ona. Ben kadınlığı öğretirim o kadar." (İşinsu, 2006, s. 98).

"Yaa," dedi kadın, "Allah'ın bir seçilmiş kulu olman, beni tarifsiz sevindirdi oğulcuğum ya, işte biliyorsun Zehra Gelinimin üzüntüsüne dayanamıyorum. O bana özden de çok bir kız evlattır."

"Hep öyle kalacak anacığım." dedi Yunus, kalktı, annesine: "Allah rahatlık versin." deyip, yatak odasına geçti. (İşinsu, 2006, s. 102).

Zamanla Yunus da bütün içtenliğinden geçmiş, karısına bir yabancı gibi nazik ve uzak davranmaya başlamıştı. Mehmet Gökçe, Zehra'nın kucağındaydı hep, Yunus sevemiyordu onu gönlünce. Ortada çırpınıp duran, kahrolup süzölen anasıydı. "Keşke haber gelse de, bir an evvel gitse oğulcuğum." diye düşünmeye başlamıştı. (İşinsu, 2006, s. 109).

Anası perişandı, fakat Zehra delirecek gibi olmuştu. Tanrıya yakarıyordu ikide bir. "Allah'ım" diyordu, "benim güzel Allah'ım, n'olursun Yunusu bağışla bana, canını bağışla tek, gitsin yıllarca dönmesin, razıyım benim güzel Çalap'ım, razıyım ben! Gitsin, isterse hiç görünmesin razıyım, tek canını alma." (İşinsu, 2006, s. 115).

"Ağzından yel alsın Yunus. Benim başımda dolaşma, git karına yardım et."

"Nasıl, ne yapacağım?"

"Sakındığın sevgini göster, umut ver ona."

"Tabii, doğru ya, tabii!"

Yunus yatak odasına geçti, Zehra yer yatağında kıvranıyordu, inliyordu...Onun yanına oturdu sırtını okşadı, terleyen alnını sildi, ona sevgi sözcükleri mırıldandı. (İşinsu, 2006, s. 117).

"Çok şükür Allah'ıma yaşıyorsunuz. İyisin değil mi Zehra?"

"İyiyim Yunusum," dedi Zehra, "bak istediğin gibi kız oldu, ama sarışın değil, kara bir kız. Baksana ona, baksana..."

Anası getirip bebeği, uzattı oğluna: "İyi olmuş, kara olmuş, bu da bana benzedi işte." dedi.

....

Ertesi sabah namazdan sonra Yunus, ezanla birlikte kızın ismini kulağına okudu: Elif Aygülü!

Elif Kadın, pek memnun oldu bu isme, hemen sevdi...

Mutluluk Zehra ile Yunusun gözlerinden pırıl pırıl akıyordu. Yalnız evde biri vardı ki, hayatından hiç memnun değildi, Mehmet Gökçe! Ha bire çekiştirip duruyordu annesinin yanında yatan kızı. Yunus kahkahalarla gülüyor, Mehmet'i alıp bağrına bastırıyordu... (İşinsu, 2006, s. 119-120).

Konuklar gittikten sonra, Zehra kaynanasını çağırdı yanına. Yunus'un söylediklerini nakletti ve ilave etti: "Bunları söylerken, görsen anacığım, tıpkı bir çocuk gibiydi, saf ama mahzun bir çocuk! Öyle içim yandı ki ağlamaya başladım. Beni sevdiğini de anlamıştım ya, büsbütün hıçkırmaya başladım. Bu sefer şaşırdı, yine çocuk gibi, o iri yarı Yunus. Hiç gözünün önüne getirebiliyor musun?" (İşinsu, 2006, s. 121).

"Sen memnun musun bari yavrum?"

Zehra bir süre sustu, süre uzun geldi Elif Kadına, sorusunu tekrarladı. Zehra Gelin içini çekti, iki damla yaş süzüldü yanaklarına:

"Hayır anacığım," dedi, "memnun değilim!"

"A neden yavrum?"

"Anacığım sevdiğim bir insanı, çok sevdiğim bir insanı yolundan nasıl alıkoyabilirim ben? (İşinsu, 2006, s. 121).

Bu ışıklar, hüznü bir sevinç saldı genç kadının yüreğine, doğru yolda olduğunu hissediyordu. Sözleri bitince Yunus, ona hayran, bir süre konuşamadı, sonra alıp elini öptü:

"Senin bu anlattıkların gerçek sevgi be Zehra'm," dedi, "gerçek sevgi! Sen de beni gerçekten seviyorsun!"

Zehra azca sitemli:

"Senden başkaları da gerçek sevgiyi bilebilirler Yunus'um," (İşinsu, 2006, s. 123).

"Güle güle git," dedi, "her iki yolun da hayırlı olsun, bizi düşünme demiştin ama doğru değil, arada sırada da olsa hepimizi hatırla... Ve bizim için mutlak dua et."

"Hiç sizleri hatırlamaz olur muyum, hiç sizlere dua etmez olur muyum Zehra'm." (İşinsu, 2006, s. 127).

Elif Kadının ise hiç aklına gelmedi öyle şeyleri sormak. Yalnız Bodur Musa'ya: "Sen mert bir kişiye benzersin evladım," dedi, "ilk günlerde Yunus'um alışınca kadar ona yardımcı ol, bırakma kendi başına, onu sana ısmarlıyorum..." (İşinsu, 2006, s. 127).

Yol ayrımında Aziz, durdu. Yunusla bakiştılar, sarıldılar birbirlerine, ikisinin de gözleri yaşarmıştı. "Eh artık ben daha sık geleceğim dergâha," dedi Aziz. Yunus: "Ailem, evvelallah sana emanettir." dedi. Ayrıldılar, biri sağa gitti, öbürü sola döndü köye doğru. (İşinsu, 2006, s.129).

"İnan başka sevgiler, aşklar da öyle. Bir hayvanı sevsem bile, bırak üzerime yığdığı sorumluluğu, ona sanki insan gibiymişcesine davranırım, gönlünü kırmaktan korkarım ya, bana garip demesinler de ne desinler! Çiçekleri çok sevdiğim için onları koparamam. (İşinsu, 2006, s. 131).

"Evet, paylaşmak arzusu. Bilir misin, mesela sevdiğimi söylemezsem, sevmek derdi de beni boğar."

"Neden dert diyorsun sevgiye?"

"Eee, her sevgi, kişiye bir sorumluluk, bir bakıma acı, bir bakıma sevinç yüklemes mi?" (İşinsu, 2006, s. 131).

"Bir süre gez dolaş, derviş kardeşlerinle tanış, dergâhın yolunu yordamını öğrenmeye bak. Burada hep kardeşsiniz, benim ve Anabacının evlatlarımızıdır. Kardeşlik bağı çok güçlüdür, bilirsin, öylece birbirinizi sevip, hedeflerimizden biri olan gönül ve düşünce birliğine ulaşırsınız inşallah. (İşinsu, 2006, s. 138).

Yağmur Ali'yi tam karşıda gördü, ona doğru geliyordu. Genç adamın yüzünde büyük bir tebessüm vardı, birbirlerine, sanki kırk yıllık dostlarmış gibi sarıldılar. Yağmur Ali: "Yunus Emre, bil ki," dedi, "senin buraya gelmeyi istediğin kadar, ben de istiyordum. O gün seni görünce pek sevmiştim fakat edepten belli edemedim tabii. (İşinsu, 2006, s. 140).

"Haydi haydi," dedi Bodur Musa, "çok da suçlanmayın, olur böyle şeyler, Sultanımızın sözünü unutmayın, 'Burada sizin için güzel olan, birbirinize sevgi gözü ile bakmanızdır.' der. Varsayalım ki bu kahkahaların içinde sevgi vardır. (İşinsu, 2006, s. 149).

"Bu bir hizmet olmuş dinleyene." dedi içinden, kendi yazdıklarıyla duygulandı. Yazmasına vesile olan o hüznü dolabı düşündü ve bir an Tann'nın sevgisinin kendisini sarıp sarmaladığını hissetti. Bu bir an, inanılmayacak derecede sıcak ve mutluluk doluydu. Geçti. Geriye bir neşe kaldı gönül dolusu. (İşinsu, 2006, s. 154).

Anca sana itiraf etmeliyim ki, orman benim öz bahçemdir aslında... Odunculuktan hiç gocunmam, belki on, belki on iki yaşından beri ben, ormanla hemhâlim. Garip gelir sana belki, lakin ormanın bağrında, ağaçların arasında, ben de bir ağaç olur, kalırım. Düşünen bir ağaç, gönlü konuşan bir ağaç... Orada açılırım, orada ben, ben olurum." (İşinsu, 2006, s. 155).

Dağa doğru tırmandığı için, biraz nefesi zorlanmıştı, bir kayın ağacının gövdesine yaslanıp durdu, elindeki baltayı bıraktı, uzayıp giden ağaçların, dalların arasından sızan gün ışığı, yerlere halı gibi serilmiş sarılı kırmızılı yapraklarla oynuyordu. Bir minik sincap görüldü, uzakta durup Yunus'a baktı. Yunus gülüverdi, sincap kaçtı. "Ya Rab," diye geçti aklından, "şu insan denen varlık için, ne de güzel bir dünya yaratmışsın, ne güzel ve onu insanın hizmetine vermişsin. Şükürler olsun." (İşinsu, 2006, s. 156).

"Ne yana dönsem bir başka güzellik a Bodur Musa! Yüreğim çatırdıyor, bir de, ne yana dönsem o güzelliğin içinde sanki Tapduk'umun nurunu görüyorum. (İşinsu, 2006, s. 159).

O sırada Bodur Musa'ya yetişen Yağmur Ali, şaşkın:

"Aaa," dedi, "sen neden ağlıyorsun?"

"Ne ağlaması gözlerime sizin tozunuz kaçtı, doğru dürüst yürümesini bilmezsiniz!"

"Biz arkada yürürken, sana toz toprak mı savurduk a Bodur Musa!"

Yunus geldi, sarıldı Bodur Musa'ya, kocaman elleriyle, yanaklarındaki yaşları sildi. (İşinsu, 2006, s. 163).

Allah'tan sonra, Sultanın ve derviş kardeşlerinin sana yapacağı gönül yardımudur. Yemek su eksik olabilir ama, gönül desteksiz olmaz! Gönlünü gönlümüze daya Yunus. Biz, Yağmur Ali ile beraber gönül desteği vereceğiz sana... (İşinsu, 2006, s. 165).

Yunus, onun kulağına: "Seni pek özledim." dedi.

"Sana soran mı var?" diye terslendiyse de Bodur Musa, ona daha sıkı sarıldı, küçük elleriyle hafif hafif sırtını yumrukladı... Bu hareketi onca, büyük sevinç ifadesiydi, Yunus anladı. Gülümsedi, ayağa kalkmaya çalıştı, iki yana yalpaladı, ellerini toprağa dayayıp sıkı sıkı, kalkabildi ancak. Bodur Musa dikkatle onu gözlüyordu. (İşinsu, 2006, s. 183).

Tapduk Emre, "haydi şimdi git hayırla Yunus, sabah çorbanı kaçırma."

Yunus aslında burada daha fazla oturmak istiyordu. Hocasına bu kadar yakın olmak, onu daha fazla dinlemek istiyordu ama. "O git." demişti. Mecburen kalktı, tekrar baş eğdi, ayak bağladı, bağır bastı; geri geri çıktı odadan. (İşinsu, 2006, s. 185).

Ve fark etti ki, içindeki sevgi sanki birkaç misli artmıştı, insana, doğaya, yerdeki taş, gökteki kuşa, içtiği suya... Sanki sevgi içinden sevgiyle bakıyordu her şeye. Yüreği iyice yumuşamış, incelmışti. (İşinsu, 2006, s. 186).

Bu fayda kimin için? Sizin için! Ve unutmayın ki, O her birinizi, O hepinizi tek tek bilir. O, hepinizin gönlündedir... Allah sizi sever, Allah sizi bağışlar. Ya siz, ya siz neden birbirinizi, ya siz neden insan kardeşlerinizi sevemezsiniz? O, öylesine yücedir. O, öyle her şeyi bilir. O'na erişilmez. Siz O'nun o yücelikten, gönlünüze kadar indigini biliyorsunuz da, ya neden bütün gönüllerde olduğunu anlamıyorsunuz? Bütün gönülleri, kendi gönlünüz gibi sevmiyorsunuz? Öyle güç ise sevmek bir başkasını, biliniz ki suç sizdedir... (İşinsu, 2006, s. 190).

Böyle bir karar almasına rağmen tatsızdı. İhtiyaç olsa da olmasa da ertesi gün ormana gidip odun kesmeye niyet etti. "Beni ancak orman paklar." diye düşünüyordu. Ağaçların temizliğine, saflığına, sükûnetine, güzelliğine hayrandı. Bazen onları okşadığı bile olurdu. Hele bir de sırtını dayadı mı birine, sanki o ağaç, genç adamdaki bütün iç karmaşayı alır götürür, atar, kendine benzetir; bir ağaç gibi saf, temiz, rahat bir Yunus bırakırdı geriye. (İşinsu, 2006, s. 192).

Bir akşam evvelinden kalbinde kalan hüznün, biraz dağılır gibi oldu. Üşümüş ellerini hohladı ve kesilecek kuru dal, kuru ağaç aramaya başladı. (İşinsu, 2006, s. 193).

Birden onu gördü, kapıda Aziz durmuş, yolunu gözlüyordu, hem de bu soğukta! Gözleri parladı, gülümsedi, hızlı hızlı yürüdü. Aziz koştu, sarıldılar birbirlerine. Neden sonra Aziz akıl etti, Yunus'un arkasındaki ağır odun demetini aldı. (İşinsu, 2006, s. 194).

İlkbahar, her yanına çiçekler takıp geldi, orman canlanmıştı, keyifle soluyordu... Ölü doğanın her uyanışı, Yunus'u hayretlere ve sevince boğardı. Vaktini daha çok ormanda geçirmeye başladı. (İşinsu, 2006, s. 198).

'Hakk'ı gerçek sevenlere cümle âlem kardeş gelir.' Tann'yı seven, O'nun yolunda olan, her kişiyi gerçek sever, her kişiye gerçek hizmet ve yardım eder; çünkü insanlar, ruhi seviyeleri farklı da olsa, içlerinde taşıdıkları ilahî öz bakımından eşittirler. (İşinsu, 2006, s. 202).

Dervişlerden biri:

"Uzun etme Yunus Emre, Sultanımız, neredeyse bütün sohbeti seninle yaptı, uzun uzun izahlarda bulundu, seni şımarttığı gibi kimseyi şımartmaz!" dedi.

Yunus, adamın sesinde bir kıskançlık hissetti. Döndü sarıldı ona:

"Dervişim," dedi, "bugün benim ihtiyacım vardır, bana söyler. Yarın senin ihtiyacın olursa, sana söyler. O bizim gibi değildir, bilirsin, o çok büyüktür, gönlü çok geniştir, hepimizi ayrı ayrı fakat eşit sever; çünkü o, kendini aşmıştır, üstün insandır..." (İşinsu, 2006, s. 215).

"Takdir bana düşmez efendim," diyebildi, "siz daha iyi bilirsiniz."

"Senin fikrini sordum." diye üsteledi Tapduk.

"Belki biraz fazla titizdir; ama yaptığımı inşallah beğendireceğim ona." dedi Yunus.

"Pekâlâ." dedi Tapduk. "Yalnız yaptığın her işi sevgiyle tut; sevgiyle tutmadığın işten hayır bekleme." (İşinsu, 2006, s. 220).

O konuştuğu sürece, Yunus elini tutmuş, sıkmış, bırakmamıştı. Zehra ağlarken bu eli kaldırıp öptü, alnına koydu... Sonra yanaklarını sildi karısının, dedi ki: "Sen bana Tann'nın bir armağanısın; bunun için ne kadar şükretsem azdır Zehra'm, sevgimin yanında sana minnet de duyuyorum." (İşinsu, 2006, s. 223).

Neyse, bir daha müsaade ederse Tapduk Sultan, dergâhtan çıkıp, bizim dağ köyüne gideceğim, amcam oğlunu bulup, bağışlanmak dileyeceğim, karar verdim. İçim daha da rahatladı; şu ömrümün kaç yılını boşuna bir öfke, boşuna bir kinle harap etmişim. Aslında kendime etmişim. Bu sizlere ders olsun, öfke yanınıza uğramasın, duymayın kimseye kin." (İşinsu, 2006, s. 246).

"Mehmet Gökçe ile Aygülü'ne ders veren köyün hocasını pek tutmuyorum; iyi bir adam, bilgili, iyiliğine, ilmine bir şey diyemem ama, sanki çocuk ruhundan anlamıyormuş gibi geliyor bana, çok korkuyor çocuklar... Diyorum ki, acaba sen ders versen, bilirsin ikisi de seni çok severler."

"Veririm," dedi Bodur Musa, "ben de onları çok severim bilirsin, hem kendimi tartmak için de bir tecrübe olur. Tamam, döner dönmez başlayabiliriz." (İşinsu, 2006, s. 252).

Yol boyunca Elif Kadın sancı çekti. Yunus'a belli etmek istemiyordu ama, oğul bütün ilgisini annesine verdiği için, onun her hâlinden haberdar oluyor, içinden dualar ediyor; Allah'tan, annesine verdiği bu derdi alıp, kendisine vermesini diliyordu. Her şeye rağmen, yıllardan beri ilk defa ana oğul birkaç günlüğüne yalnız kalmışlardı. Eski günleri anıp söylediler... (İşinsu, 2006, s. 258).

"Belli ki pek seversin ananı," dedi, "eee, ana sevilmez mi, sevilir elbet. Yüce Allah, cenneti anaların ayakları altında yaratmış. Amma işte... Gelen, gider..."

Dönüş yolunda, birbirlerini ne kadar çok sevdiklerini konuştular.

Elif Kadın:

"Sen bana evlattan da büyük bir şeydin Yunus," dedi, "sen bana Yüce Allah'ın bir armağanı, bir emaneti idin, böyle hissettim hep. Demek Yaradan'ın sevgili kuluyum ki, bana bu oğlanı verdi, dedim... Karını da çok sevdim, çocuklarını da... Belki bir zamanlar kendim için düşlediğim aile sevgisini, şükürler olsun, sende, senin ailede buldum." (İşinsu, 2006, s. 260).

"Acaba onları bir Sarıköy'e yollasan mı, annen hiç yakınmadı ama bilirsin özler kaç yıllık köyünü. Azizlerde kalırlar, eşi dostu görürler, hem Zehra için de bir değişiklik olur, çocuklar da sevinirler..." "Sadece onun güzel vakit geçirmesini istiyorum, dünya ile helalleşirken... Dünya ile helalleşirken!" (İşinsu, 2006, s. 262)

Sevgi de bir Allah vergisi miydi acaba? Şüphesiz öyle, lakin o sevgiyi besleyip geliştirmek ya da öldürmek, kişinin kendi elindeydi. Yunus, sevgi tohumunu annesinden aldığını biliyordu... Tapduk'un ağzından işittiği: "İnsanlar dünyaya sevgiyi öğrenmek için gelirler, çünkü Allah onları sevgisinden, sevgiyle yaratmıştır ve O, sevginin bizzat kendisidir." fikrine canı gönülden inanmaktan hiç vazgeçmemişti, dervişlerin arasında bile az çok sevgisiz kişiye rastlamasına rağmen. En çok onların sevgiye muhtaç olduklarını sanıyordu. Fakat ne yazık, sevgisiz insan sevilmiyordu da! (İşinsu, 2006, s. 264).

Nihayet, Zehra'nın ısrarları karşısında, onun gönlünü kırmamak için, yeni evin tahta aksamıyla ilgilendi Yunus. Rafların kenarlarına, dolap kapılarının üstüne beyazlı pembeli bahar çiçekleri nakışlayan babasını zaman zaman izleyen Aygülü ona hayran oluyor, derken Yunus'un boynuna atılıp: "Sen bir taneciksin babacığım, Allah senden razı olsun." diyordu. Kızının bu sevinci, birazcık da olsa ferahlık veriyordu Yunusa. (İşinsu, 2006, s. 292).

Sadece o ışık mıydı bu umudun sebebi? "Önce ışık!" dedi kendi kendine, o ışıktaki yumuşaklık vardı, sevgi vardı, gerçi hayvanlara acıması yoktu, ama Yunus'a, insana sevgiyle bakmıştı; "Bugün insan sevenin yüreğinde, yarın hayvana karşı bir merhamet uyanır." diye düşündü... (İşinsu, 2006, s. 301).

"Pekâlâ," dedi tüccarbaşı, "seni uğurlayalım, amma velakin seni çok sevdik Derviş Yunus, bunu da unutma." Yunus'un gözleri yaşardı, "Ben de sizleri." dedi. Kervan durdu, herkes elinde bir hediye ile onu uğurlamaya çalıştı. Yunus, hediye kabul etmedi. "Madem öyle," dediler, "bari şu bindiğin deveyi sana armağan verelim, kabul et." (İşinsu, 2006, s. 311).

Ne kadar çok özlemişti dergâhı, içindekileri; Zehra'yı, çocukları... Ve şüphesiz en fazla, cidden, yana yana; Tapduk'u! Sanki o köye gidiverirse, Sultan'ını görecekmış gibi bir duyguya kapıldı, şiddetle istedi gitmeyi. (İşinsu, 2006, s. 311).

Derken Yunus kalktı, son bir kez yukardan baktı denize, tepeden yavaş yavaş aşağıya indi yürüdü. Bir uzun süre deniz kıyısını takip etti. Gözleri yerdeydi; çünkü güneşin, denizi boyadığı türlü parlak renkleri içinde barındıran midyeleri, deniz kabuklarını topluyordu. Renkler vardı renklerden içeri, deniz vardı denizden içeri... Parmaklarıyla kabukları sevip okşadı, sonra onları vatanları denize attı. (İşinsu, 2006, s. 320).

[...] kinden temizlenmektir, öfkeden, hiddetten temizlenmektir. Hasetten uzaklaşmaktır, böyle şeylerden işte... Ve bütün bunların yerine o gönüle sevgi koymaktır... Allah'ın düzeni, aşk üzerine kurulmuştur. O hâlde Tanrı'nın yarattığı her şey karşı sevgiyle donanmalıyız, vermeyi; severek kendimizden vermeyi öğrenmeliyiz, 'benden geçip, 'sen' demeyi öğrenmeliyiz, iyiye, doğruya dönmeliyiz, bütün bunlar için ve bilgilenmek için çalışmalıyız. İşte kendini aşmak budur." (İşinsu, 2006, s. 322).

Tapduk'tan bi habercikti... Sağlığı nasıldı, gözlerinde iyiye doğru bir gelişme var mıydı? Ne yazık kimse tanımıyordu onu. Gençten biri, "Bir kör Şeyh'ten" bahsedildiğini işitmişti. .... yürüyebilmek için bir kişinin yardımına mı muhtaç olmuştu?! "Ah Allah'ım, doğrusunu yalnız sen bilirsin." diye düşündü Yunus, fakat gözlerinden akıp sakallarına karışan gözyaşlarına engel olamadı. (İşinsu, 2006, s. 326).

"Ah Garip Derviş, Deniz Seven Garip Derviş," diyordu, "seni öyle getirdiklerini görünce öldün sandım, cesedini taşırlar sandım, çok korktum... Seni o kadar özlemiştim ki..."

Yunus, göğsünün üstünde duran bu esmer başı, sevgiyle okşadı. (İşinsu, 2006, s. 338).

Yosun kokusu uzaklaştı, kayboldu. "Rabb'im her bir şeyi ne de güzel, dantel dantel öreerek vermişsin bize. Denizin güzel, dağın bir ayrı güzel... Ay ışığın güzel, güneş ışığın bir ayrı güzel... Çölde dağ tepe oluşturan, rüzgârla savrulup bozulan kum tanecikleri bile ne kadar güzeldi. Gerçi burnuma, kulağıma doluşmalarından rahatsız oldum ama beni uyardılar o kum tanecikleri, yoksa aklıktan bir yere kıvrılıp uyuyup kalırdım! (İşinsu, 2006, s. 341).

"Doğrudur," dedi Mevlâna; "eğer sen gönlünü yüz bin parçaya bölüp, her bir parçayı ayna eyleyip parlatsan, o Bir'in güzelliği, hepsinde ayrı ayrı renkte, ayrı ayrı ışımadadır! Şimdi sen, ey gönlü boyundan kat be kat büyük derviş; sana bir sualim var: Akan suda çer çöp nasıl bulunabilir? Ey Can! Canda ve ruhta kin nasıl yer edebilir?" (İşinsu, 2006, s. 344).

Bazen çok iyi karşılandı, bazen suratına bakan olmadı. Bir kasabanın yamacında gençler: "Pis dilenci! Defol!" diye onu taşladılar. Yunus, kanayan ayaklarına bakıp, gül yüzlü Muhammed'e de Taif'te atılan taşları hatırladı ve onun için ağladı. .... Gönlünde taşıp duran sevgiyi dağıtmaya çalışıyordu o, ne olursa olsun; onu övgülerle kabul etseler de, ona aldırmasalar, yahut onu kovsalar da... İyi yahut kötü davransalar da, Yunusun gözlerindeki sevgi ışıklarından etkilendiler. Herkes, gönlü yettiği kadarını aldı. Kalan sevgi, kara toprağa, masmavi göğe, çiçeklere, dağlara, taşlara, ırmaklara dağıldı. Yunus, bir aşk selini ardınca sürükleyip yürüdü, yürüdü... (İşinsu, 2006, s. 348-349).

Hepsiyle selamlaşıp kucaklaştılar, fakat Bodur Musa ile sarılışları bir başka oldu, daha bir sevecen, daha bir özlemlî. Yunus: "Bodur Musa," dedi, "seni düşümde görmüştüm, hele bir gözlerimin içine bak!" Bakıştılar. Yunus:

"Sen del!" dedi.

"Evet!" cevabını aldı, tekrar kucaklaştılar. (İşinsu, 2006, s. 350).

Toprağın suyla karışıp balçıklaştığı yerlerde ak yüzlü nazlı çiçekler, ak saplarının üstünde ürkek bir sevinçle titrerler... Bu çiçekler, üzerinde açtıkları balçığa yakışır mı yahut o ırice zarif şaplardaki kudret nasıl bir şeydir ki, bazen de başları üzerindeki karı delip boy verirler... Bilmiyorum. O zamanlar zaten böyle şeyleri düşünmez, sadece hissederdim. (İşinsu, 2007, s. 8).

Yanlarına gittim, dedem yüzüme bakmadan kolumdan çekti, dizlerinin üstüne oturttu. Çakır İsmail:

—Aferin kızanım, dedi, iki laf edip onca çocuğun aklını çeldin, aferin! Hüseyin be, şu senin kızanda iş var, akıllı, cesur...

Elbet şaşırır Çakır İsmail, o bilmez dedemin beni "Taze fidanım," diye sevdiğini. Bir şey anlamaz, şaşırır çünkü dedem ha bire "taze fidanı" üzerine konuşuyor: (İşinsu, 2007, s. 13).

—Oğul, dedi, haberin var mı? Benim İlay kızanım bugün onca çocuğun hakkından geldi. Susturdu onları, şaşırttı. Hem hiç edepsizlenmeden, bağırıp çağırmadan, tıpkı şey gibi... Şey... Bir büyük adam gibi, akıllı, ne istediğini bilen adam gibi!

Ürkek bir heyecanla sarsılıp sevindim. (İşinsu, 2007, s. 18).

Dedem, yorganı kafasının üstüne çeker, beni de büsbütün örtüp havasız bırakırdı. Yine de severdim onunla yatmayı. Sıkıca sarılır, başımı kolları aklamış, hafifçe kambur göğsüne dayardım. Bu sefer de öyle yaptım. Isınıp dayanacak destek bulduktan sonra, gözyaşlarını hemen boşandı. İçimi çeke çeke, gürültü etmemeye dikkat ederek ağlıyordum. Dedem, bir şey söylemiyor, usul usul saçlarımı okşuyordu. Epey sonra, onun göğsü sıırıslılam oldu, benim hıçkırıkları hafifledi. Burnumu çekip duruyordum, dedem:

İlay be, dedi, neden ağlarsın sanki, onca çocuğun hakkından geldin bugün. (İşinsu, 2007, s. 24).

—Anladım dede, ama sen beni anlamadın! Mehmet Ali çiçekleri ezdi. Sanki beni eziyormuş gibi, kızmıyorsun ona.

—Neden kızayım, sen çiçek değilsin ki! Kimse ezemez seni İlay, hiç kimse, sen insansın uşam, insan! Eğer bunu bilersen kimse ezemez seni... İş ki bil ne olduğunu, ne istediğini bil. Anlıyor musun ne Mehmet Ali ne Con Ahmet ne İvanof... Hiç kimse... (İşinsu, 2007, s. 25).

"Allah'ım!" diye düşündüm. "Allah'ım bu ikinci suç! Ne yaparlar şimdi bana?" Belki artık dedem bile arka çıkamaz. Midem bulanmaya başladı, çok korkuyordum. Dedem'in sesi:

"Sen meraklanma uşam, ben yaşadıkça, kimse bir şey yapamaz sana. Ben yaşadıkça..." Dedem yaşıyor! Dokunamazlar bana. Biraz rahatlar gibi oldum. (İşinsu, 2007, s. 35).

—Mariya iyiydi be, dedi, yemek yapıyordu bize. Hem bazı geceler, babam uyuduktan sonra yanıma gelir, sırtımı kasırdı, konuşurduk. Çok şey anlatırdı; çünkü severdi beni Mariya. Severdi, biliyorum. Şimdi gitti... (İşinsu, 2007, s. 31).

O günler sarı saçlarımdan hiç memnun değildim. Rengini soluk buluyor, sıklığı ve uzunluğundan dolayı taramakta güçlük çekiyordum. Dedemin üzüleceğini bilmesem, çoktan vurmuştum makası... (İşinsu, 2007, s. 40).

Gece dedemle otururken, annem elinde bir çift mavi kurdeleyle geliyor yanıma.

—İlay, diyor, bak bunları buldum; hem mavi daha güzel, gözlerine uyuyor.

—İstemem anne, istemem dedim sana.

—Dur ben bağlayayım saçlarına. (İşinsu, 2007, s. 41).

Bana uzanan elini itiyorum:

—İstemem.

Çırpınmam dedemi rahatsız etmiş olacak ki, çıkışıyor gelinine.

—İsrar etmesen ya; istemez işte kızan, düşme üstüne üstüne.

Zafer kazanmış gibi bakıyorum anamın yüzüne; gözlerindeki sitemi ve hüznü görüyorum, şaşalıyorum.

Zehra gelin bir şey söylemeden, arkasını dönüp çıkıyor odadan. Mavi kurdelenin teki yere kilimin üstüne düşüyor... Dedem, fark etmeden onu alıp cebime koyuyorum. Yüreğimdeki dert o kadar ağırlaşıyor ki, gece yataкта kurdeleyi tutup elimde, ağlıyorum.

Annemin gönlü nasıl alınır, bilemezdim ki... (Işinsu, 2007, s. 41).

—Kes sesini sersem karı, kes! İşte bana doğurduğun kızın bu, bu susak ağızlı, bu utanmaz, bu rezil kız!

Dedem karıştı işe:

—Sen kapa o susak ağzını, defol! dedi.

Bağırmaştı fakat sesi onca gür ve emrediciydi ki, babam çarpıp kapıyı, dışarı çıktı. Merdivenlerden paldır küldür indiğini duydum, yorganı başıma çektim. Annem, yanıma geldi, ellerimi tuttu: (Işinsu, 2007, s. 45).

Emin Pehlivanların Hasan Pehlivan, 1908'deki Bulgar bağımsızlığından bu yana öyle çok sorgu sual geçirmiş ki, ne sorulacağını, ne cevap verileceğini ezberlemişti gayri. O gün dedem beni hayatında ilk ve son defa öptü. Kurumuş dudaklarını alnıma değdirip:

— Yavrum, dedi, sarı kızanım, buğday başağım, taze filizim benim. Eğer seni düzeltme kampına yazsaydı o herif, billah gebertirdim.

Gebertirdi eminim. (Işinsu, 2007, s. 47-48).

Koyunların yünlerinin, sütün üçte ikisinin ve kuzuların hepsinin devlete verileceğini çok iyi biliyordum. Buna rağmen elimde değil, tutulmuştum o kara benekli kuzuya, benimdi o! Bakıp besleyeceğim, gün be gün geliştiğini izleyebileceğim, bundan ötürü gurur duyacağım bir varlık. Almamaları için dua ediyordum.

Aldılar... Boynuna sarılıp kalan ellerime değnekle vurarak. (Işinsu, 2007, s. 48).

Dedem, "Toprak" derdi. Tutkusu toprağa, çilesi toprak içindi. Bütün değer kavramlarını toprak timsalleştirmişti. Vatan, millet, ana, iyilik, sabır, güç, bereket, emek, hak... Ve hepsi adına: Toprak!

"Abe toprak vefalıdır, dosttur, bizimdir! Emeğimizdir, hakkımızdır. Avucuna alıp şöyle bir sıktın mı, yüreğin sıpsıcak olurur. Sanırım avucumdan, yüreğime giden damarlara işler o., öyledir." (Işinsu, 2007, s. 49).

—Dedeni de alıp gelelim kızım, ama o pek durgunlaştı İlay, hiç konuşmadı dün. Bana baktı, yemek yedirdi amma, hâli çok tuhaf. Ne yapsak ki?

Her zamanki annem, kendi derdini atmış içinde bir yerlere, dedemi merak ediyor, yapacağı şeyi de bana soruyor! Her zamanki İlay da onu teselli etti. (Işinsu, 2007, s. 190).

Dedemin hüznü yüzüne bakıp, bağırarak istiyorum: "Allah rızası için babamın deli sözlerine aldırma, korkudan ne dediğini bilemedi. Sen Hüseyin Pehlivan'sın, sen çetecisin. Dedem, dedem! Sen o bahsettiğin bütünün bir parçasısın; tarih içinde, milletin kaderinde yerin var; herhangi bir baba değilsin! Oğlun sana uydurmadıysa adımlarını, suç onundur senin değil."

Fakat suskunluğunda iyice beliren sert gururu karşısında donup kalıyor, ağzımı açamıyorum. Bu dert, sebebi olacak, hissediyorum; elimden bir şey gelmiyor. (Işinsu, 2007, s. 194).

Toprağımı hem kendimle özdeşleştirerek, hem kendi dışında bir canlı mal gibi seviyordum. Duygularımı dedeme anlatıyordum bazen. Bir şey söylemeden dinliyordu, yüz çizgilerinin yumuşamasından, gözlerine düşen gri sevgi pırıltılarından, heyecanımı bölüştüğünü anlıyordum. Annem üzüntü ile kıvraniyor:

— Ya yüzün, o ak yüzün kavruldu kaldı uşam! Başını örtmüyorsun, saçlarının altın sarısı soldu, ellerine bi bak, nasıl... (İşinsu, 2007, s. 198).

Aman baba bu nasıl kızan? Okuldayken derslerden başka bir şey düşünmezdi. Tarlada ölüverecek sanırdım. Şimdi inanır mısın baba, seviyor işini. (İşinsu, 2007, s. 199).

Dedeciğim, Arif ağabeyin getirdiği kitapları okumak istiyorum sana.  
—Hayır uşam. Gayri çok yorgunum ben. Dinlesem de anlayamam.  
—Dedeciğim, n'olur?  
—Hayır sarı çiçeğim, istemiyorum artık. Gözümün gördüklerini anlayamamışım ben. Şimdi vakit geldi, dua zamanı. Allah kerem etse, gönül gözümü açsa. (İşinsu, 2007, s. 207).

Benim temizlediğim tarlanın üstünde, bir sürü kişiyle beraber çalışıyoruz. Aldırdığım yok, aklım fikrim eve dönüp 15 mumluk ampulün ışığında kitapları okuyabilmekte. Bazen Mehmet Ali'nin varlığı bile fazla geliyor; kitaplar her şeyim oldu. Osman Turan, Atsız, Ziya Gökalp, Yunus Emre ve tabii Arif Nihat Asya. Bu yazarları ve şairleri o kadar merak ediyorum ki. Adamların kaşlarını, gözlerini, yeyip içtiklerini bile. (İşinsu, 2007, s. 209).

Koluna girip zorla orman kıyısına götürüyorum, otların üstüne çöküyoruz:  
—Hatırlıyor musun dede, hani şu mor sümbüllerden... -yoo, sarı kızı hatırlatmayayım. Lafı değiştiriyorum- Hani akçabardaklar vardı. Kaç yıl önce Mehmet Ali onları bana benzetmişti de kızmıştım, kavga etmiştik. O zaman İsmail dede... İsmail dedeyi hatırlıyor musun?  
—Dede, kuzum canım -ne söyleyeyim- dede, Mehmet Ali okumaya gidiyor Yenipazar'a. Dönünce evleneceğiz, şehirde olacak evimiz, sen de bizim yanımızda oturacaksın... (İşinsu, 2007, s. 217).

Bakıyorum, hatıralarının içinde çok mutlu dedem, ne de güzel konuşuyor. O hâlde onu çekip bugüne getirmenin lüzumu yok, yaşasın hayatının istediği parçasında. Güçsüzlüğüne, bunaklığına katlanamadığını için, çekistirip durdum hafızasını. Bir yerlerde kıvılcımlar parlıyor, o yerde güçlü dedem! (İşinsu, 2007, s. 219).

—Uşam?  
—Efendim dede?  
—Sakin korkma, elimi öp, dışarı çık. Ben... Gideceğim, ya Allah!  
İşte o zaman anladım ne demek istediğini. Bir türlü eğilip elini öpemiyordum, ürpermeler içindeydim. Göğsüme tıkanan yumru beynime doğru yürüyor, kafam taşlaşıyordu. .... "Elini öpersem, ölecek! Öpmemeliyim, vedalaşmamalıyım."  
—Hayır dede! Hayır, olmaz dede, olamaz dede.  
—Allah'a inan, diye fısıldadı, inan. Son bir hamle üzerine kapandım:  
—Olmaz dedeee, dedem gitme olmazzz!  
Demek bağırmışım, annem yetişmiş. Omuzlarımdan tutup beni, çekmeye çalıştığını hatırlıyorum. Sonra karanlık. (İşinsu, 2007, s. 221).

Arif yanıma çömeldi, ağır ağır konuştu:  
—İlay dedenin sesini burada değil içinde duyabilirsin, yüreğinde duyabilirsin, nerede olursan ol fark etmez.  
—Beklediğim dedemin sesi değil Arif.  
—Demin dedin ki...  
—Anlatayım sana, dedim, o toprağa karışırken; yani yüzü, gözleri, sesi toprağa karışırken... Çilleri toprağa... Dedem... Dedem! Hayırrr! Hayırrr! (İşinsu, 2007, s. 223).

Üç gün kendimi bilmeden yatmışım zaten, iyileşmek için beş günüm kalıyordu geriye. Çıkmadım yataktan, hafta başı işe gitmek için kalktığım zaman yer yerinden oynadı, düşüverdim tekrar yatağa. Annem:

—Gitme kızım, dedi, hastasın. Aldırma, kesiversinler yevmiyeni. Bir boğaz kesildi evden, ona sayarız!

Kim bilir ne biçim baktım yüzüne ki, fena hâlde bozuldu:

—Kötü bir şey söylemedim uşam, kötü bir şey söylemedim, sen gitmeyesin deyi...

Birkaç gün soğuk durduk birbirimize, zaten benim konuşacak hâlim yoktu. (İşinsu, 2007, s. 224-225).

Daha önce hiç böyle bağırmaştı; tartışmıştık, kavga etmiştik amma hiç böyle... Artık neler söylediğini duymak istemiyorum.

—Ne oluyor abe, kız hasta zaten görmüyor musun? Sen bağırarsın diye mi doğurdum onu ben? Bak, Con Ahmet'in oğlu, kurban ederim ben seni kızıma, defol buradan, hadi...

Annemin sesini iyice net işittim: Beni korudu! Bana sahip çıktı! Allah'ım sen bilirsin, neler oluyor bugün? (İşinsu, 2007, s. 233-234).

— Ya şimdi ne oldun diyeceksin. Yine bir kuru dalım uşam, yeşil hiç bakmadı yüzüme, su yürümedi damarlarıma. Ama şimdi, bir kuru dal olduğumun farkındayım, kuru dal ne işe yararsa onu yapmaya çalışıyorum; biri saldırırsa sana, korurum, üşürsen, yanarım, sen yanar-san ben kül olurum... Bir seni sevmişim İlay. Bunu da yeni anladım. Donan sevgim açıldı, eridi. Neden gidecekmişim Kemal Efendi'nin yanına? (İşinsu, 2007, s. 244).

Dün, annemi Şumnu'ya yolcu ettim. 'Kendine iyi bak uşam, kendine iyi bak, senden kıymetli bir şey yok, unutma. Uşam beni istersen döner gelirim, unutma.' Böyle sözler, kim bilir kaç defa tekrarlandı, benden kıymetli bir şey olmadığını söylerken seni kastediyordu fakat ne o, ne de ben ismini ağzımıza aldık. Mavi mavi ağladı durdu. (İşinsu, 2007, s. 272).

Annem, bir ilkokul çocuğununkini andıran, eğri büğrü harfleri ve imla hatalarıyla dolu mektuplarında, oradaki büyükler sayesinde rahatlarının yerinde olduğunu yazıyor, beni soruyordu. İyi miymişim, yoruluyor muymuşum, saçlarımı kesmiş miyim, bana bir ev verilmiş mi? Bu evden kastettiği Mehmet Ali olmalıydı! Onu sormuyor ama herhalde, hâlâ nişanlım sayıp saymadığımı merak ediyordu. Ben de rahatlasın diye, Mehmet Ali ile evlenince, Conof yoldaşın evine geçeceğimizi yazıyordum. (İşinsu, 2007, s. 307).

Anna'nın yemini etkisini gösterdi, kadınlar sustular. O, battaniyemi açıp eğildi, kulağına usulca:

—Gördün mü, dedi, İsa mucizesini gösterdi! Ama bu surat ne, niçin üzgünsün yavrum? Yoksa şu karılara mı bozuldun. Aldırma be canım, kıskanıyorlar seni, hepsi bu.

—Anna, dedim ona, sevgili, biricik Anna,

....

Anna, battaniyemi sıkıştırdı; bir güzel uyku çekmemi, yarın vedalaşacağımızı söyledi. Güzel gözlerinden yaşlar dökülüyor yanaklarına. "Ah kız, bir sen vardın burada insan gibi.." (İşinsu, 2007, s. 407).

Arif! Çıkma artık karşıma! Öfkeliyim sana, en çok sana kızıyorum. O kadar dikkatliydin, soğukkanlı, tedbirliydin, nasıl öldürttün kendini, nasıl? Niçin bıraktın beni, hepimizi. O sana inananları? Yaşamak gerek, ha! Sen niçin yaşamadın öyleyse? Budalalık edip kendinizi yakalatmayın derdin, ya sen ne biçim bir budalalık ettin? (İşinsu, 2007, s. 409).

—İyi uyudun mu, yoksa heyecandan uyuyamadın mı?

—Uyudum Anna.

—Aaa, aaa! Sen ağlamışsın, kız. Kız sen ağlar mıydın? Şu gözlere bak, nasıl da şişmiş! Hay İsa! Bütün gece senin için dua ettim, ne var meraklanıp korkacak?

....

—Ah Anna, diyebildim sadece, sevgili, güzel Anna, sen çok iyisin.

—Kes şimdi şu sözü dedi, sesi sert çıkmıştı, baktım gözlerini siliyor. Mendiline sümkürdü, koynundan bir başka mendil çıkardı. Düğüm atmış, bir şey sarmıştı içine:

—Bu, dedi, sana düğün hediyem. Fazla bir şey değil, birkaç kuruş; istediğini alırsın.

—Anna, hayır ben evlenmeyeceğim, gitmeyeceğim.

Bir taraftan gözyaşı akıtıyor, bir taraftan burnunu çekiyor ve küçücük çıkını zorla koynuma sokuyordu

—Anna!

—Haydi be, haydi!

Dışarda düdük sesleri duyuldu. Anna bir sarıldı bana sıkı sıkı, iki yanağımdan öptü: (İşinsu, 2007, s. 410-411).

Çam ağaçlarının buğulu mavisinde derinleşen bir sükûnet var. Kavak ağaçlarının yaprakları kıpırtılı. Dedem: "Bu ağaca Türkiye'de ana yüreği derler." demişti. Ana yüreği de çocukları için böyle kıpır kıpır eder, endişelenirmiş. (İşinsu, 2007, s. 415).

—Evet İlay, dedi, sen de düşün bakalım böyle bir hücreyi. Ne de olsa çalıştın, tecrüben var! O ateşli eski lider, hep patlama ve olay isteyen, şehitlerin gelecek nesillere büyük örnek teşkil ettiklerine inanan, yeni liderin çok sevildiğini bilen ve ne de olsa insandır ve bir kıskançlık vardır içinde yenisine karşı. Bir taşla iki kuş vurmak diye bir tabir... (İşinsu, 2007, s. 431).

"Evet, diyorum, tarih boyunca nasıl yemişler Türkler birbirlerini, nasıl da tüketmeye çalışmışlar soylarını, tıpkı düşman gibi?" "Dış düşmanın bir iki dürtüklemesi kâfi, düşman içimizde! Düşünsenize, on altı imparatorluk ve irili ufaklı birçok krallık, devletçik, beylik... Neden tek değil, aynı ruh, aynı soy, aynı töre, aynı din... Neden tek değil? Birçok sosyal, hatta ekonomik sebep bulunabilir. Tarih, milletler mücadelesidir, bunu biliyoruz. Fakat çocuklar, tarihi yapan adamların ruhi durumları çok çok mühim bence. Şu kişi ihtirası, şu kişi kıskançlığı yok mu! Düşman içimizde!" (İşinsu, 2007, s. 433).

Yağmur, hepsini yazmaya karara durdu! Bu yüzden, ol bilge kişilerden birine at uşağı olmaya razı gelir. Ya abdest sularını mübarek ellerine dökebilse. Tıpkı ağası Dumrul gibi. Söylemeleri olur mu Yağmur'a, Tuğrul Beg'i Çağrı Beg Davut'u anlatırlar mı? Çağrı Beg'e bir başka sevdalıdır Yağmur. Dilden dile geçip kulaklarda kaladuranlardan bir duyduğu var yüreğinin çünkü. Bu yürek der kim: O cemal sahibi alp yiğit, soyumuzdan çıkmasaydı, kıyamet savaşlarda çöllere çekilmek ve dahi çöllerde dağılmak mümkündü. (İşinsu, 2008, s.12).

Belli belirsiz bir nefes duydu dalında. Baktı, gül yüzlü anacığına karşı geldi. Selcen'in gözlerinde, oğlu için kırışan yüreğinin cümle pırıltıları yanıp söner, yanar!

—Balam!

—Buyur ana!

Sanki bir diyeceği mi var? Her zamanki gibi, öyle bakakalır yalnız... Oğlancığının omuzlarında dalgalanan kumral saçlarına, biraz çıkık alnının altında çukura kaçmış gibi duran çekik ve dahi iri, anlamlı gözlerine. Onca iri ki, bol kirpikleri bile saklayıp, gizleyebilmez! (İşinsu, 2008, s. 13).

Bir kez Bayındır Yamtar'ın hayatın kurtarmış, bir kez Yamtar onun. Zaman olmuş beraber av avlamışlar, zaman olmuş beraber aç kalmışlar. Kurtlardan kurtulduktan sonra, ateşlenip, özünü bilmeden yattığı o uzun geceler hep Yamtar beklemiş yanı başında. Beklemiş de, gizli sevdasın öğrenmiş! Zaman olmuş, bir çamçak kımızı bölüşmüşler, zaman olmuş azgın dinli kâfirin altının, gümüşün! Kısa söz edersek; iyi yerde de beraberdiler, kötü yerde de. Beraber ak giyip kara çıkarmışlar... Beraber kara giyip ak çıkarmışlar! (İşinsu, 2008, s. 20).

Derken gün gelip, vakit çatıp Çağrı Beg'in aşkına yola düşmeye varınca, en zoru Yamtar'dan ayrılmak oldu. Yine yürüdüler bir zaman, eskisi gibi, hiç söyleşmeden. Anca, eskiden böyle buruk atmazdı yürekleri. Böyle utanır gibi kaçırmazlardı gözlerini birbirlerinden. (İşinsu, 2008, s. 22).

Bayındır, Selcen'e danıştı. Selcen:

—Başım kurban olsun sana, tabii doğru fikreylersin. Ayaz küçük ama hiç tasalanma, taşırız. Kap kaçak, eşya da neymiş, toparlarız. Koyunları keser, kavurma yaparız. Deveyi yükleriz. Sen Yamtar'ı alırsın terkine, ben Ayaz'ı. Gidelim, elbet karşı varırız gelenlere, dedi.

Zaten Bayındır bir şey ister de, Selcen ona uymaz mı ola? Hep adımlarını adımlarına, yüreciğini yüreğine uygun düşürmez mi ola? Bayındır'ın gücüne, her dem taze bir güç katmaz mı ola? (İşinsu, 2008, s. 22).

—Sağ esen kal, söyledi, döndü arkasını, yürüdü gitti.

Selcen bekliyordu onu uzakta. Küçük Yamtar'ı da seçti arkasında. "Sen, ben özüm yanımdasın ya, göz açuban gördüğüm, kardaş deyü sevdiğim yoldaşım! Benim sende neyim var?" (İşinsu, 2008, s. 23).

Selcen bazı özünü, selin önüne varan, bazen sele kapılıp giden bir damla yerine koyuyor, bir korkuya düşüyordu... Ta Bayındır'ın kara kıyma yeşil gözlerine bakıncaya dek... Ne var ola ki onun gözlerinde; cümle korkuları ala götüre ve dahi delice delice akan sular misali sevinç sala kadının gönlüne. (İşinsu, 2008, s. 24).

Çağrı Beg'e ulaşmak günler aldı. Ay doldu, tamam oldu. Zor gelmedi onlara. Hele Bayındır'a hiç. Çünkü bu gördüğü, varıp elin öptüğü Çağrı Beg, kafasında düşleyedurduğu şol Çağrı Beg'di. Yalnız sesi ciddi, dudakları hiç güler değil iken gözleri gülerdi. (İşinsu, 2008, s. 24).

Kara haber, dur otur tanımaz, hiç dinlenmez, tez ulaşagelir. Anca, Bayındır da, buyruk almış sefer üzreydi. Selcen'i yalnız buldu. Öyle yalnız ki dağlar yıkıldı gümbür gümbür, yedi ovanın deli akan suyu kavuştu birbirine, çağıldadı. Taşlar, kayalar ağda durdu. Bu kıyamet gürültüyü kulakları duyabildi ve Selcen'in özünden ses çıkmadı. Komşuları, gittiğini söyledikleri zamanki feryat figanı arar oldular. (İşinsu, 2008, s. 35).

—Belki doğru dersin, ne söyleyeyim. Yandı bağırm, yıkıldı içim, kaftanına bakıyorum; Kazanımın giyişiydi diyorum... Sulara bakıyorum; Kazan'ımın içmesiydi diyorum... Atlara bakıyorum; Kazanımın binegiydi, diyorum... Başka bir şey söylediğim yok. Akşam sabah mavi göğe bakıp, kuşları seyreyliyorum. Acep birinin içinde Kazanımın canı ola mı ki?! Başka bir şey yaptığım yok. Bu acı, özümün yürek acısı, kime ne?! (İşinsu, 2008, s. 36).

Öyle bakadururken oğulcuğunun yüzüne, alca yanağın solmuş gördü, söyledi:

—Uru dur yerinden, kaldır başın yazmadan çizmeden. Azca dışarı çık, gez.

Anası böyle yüzüne bakanda, katlanabilmesi zordu. Çünkü bir sıcak, bir tatlı sular inegeliyordu yüreğine. Hiç de erliğe yaraşmayan duyular!

—Buyruğun buysa, çıkar, gezegelirim ana. Sen tasalanma.

—Yok tasa değil, anca yüzün solmuş gördüm. Çık gez deyişim ondandır. Gün ısınıyor, var git dolaş, kan olsun sana. (İşinsu, 2008, s. 45).

Ya atam, ya ozanım. Eline kopuz alıp söylediğinde senin Alp Arslan'a duan yok mu ola dersen; bütün deyişler onun için söylenen dua ile biter, ol dua yalnız ozanın ağzından değil, ordunun gönlünden kopagelmektedir, belli bil.

"Sağlık ile devletin Hak artırsın

Ol övdüğün yüce Tanrı dost olup, medet etsin

Yöm vereyim sultanım,

Yadı kara dağların yıkılmasın

....

Hak yandıran çırağın yanadursun.

Kadir Tanrı seni namerde muhtaç eylemesin..."

Yağmur, şol duaya katılırken, bütün vücudu titriyor, sanki canı kuş olup Tanrıya eriyor. Babasının, Çağrı Beg'e tutkunluğuna eş, belki de daha üstün bir tutkusu var Alp Arslan Başbuğ'a. (İşinsu, 2008, s. 141).

Yanında getirdiği hatunu ise; çoktan beri sıkılan sultanının bir karara durmak üzere olduğunu görüben sevinmekte... Bu kadın incedir, görklüdür ve dahi Alp Arslan'ı yalnız bir evdeş, yalnız bir sultan olarak değil; özü soyuna Tanrı'nın haberin getiren olarak görmektedir. Bu hatun, yiğittir, erdemli ve hünerlidir. At binişinde, kılıç çalışında ona erecek az er vardır, belli. Anca Alp Arslan Başbuğ'un önünde yiğitliğin sözü mü ola? Böyle fikreyler. Dünü günü endişesi yalnız sultandır. (Işınso, 2008, s. 145).

Yağmur, onun kopuz çalışın dinledi. Deyiş demiyor, ancak çalışıyordu... Vaktin nasıl geçtiğini bilebilmedi. Gece çöküp, karanlık bastırınca kalkar oldu. Deli Emre:

—Dur, buyurdu.

Kalkıp çadırın içine gitti, bir sapı süslü kama ile geldi.

—Senin! Yağmur, sevindi:

—Sağ olasın, bunu hep saklayacağım, yurda vardığımda...

Emre susturdu onu:

—Uzun söz etme ki, sözün bir işe yarasın.

Yağmur duraladı. Deli Emre, "Ne istersin?" der gibi yüzüne bakıyan:

—Arada sırada seni görmeye geleyim mi? söyledi. Deli Emre, "Olur." der gibi başın salladı.

"Arada sırada" söylemişti ya Yağmur, her gün gider oldu onun yanına. Deli Emre hiç konuşmasa da Yağmur anlattı durdu. Sanki içinden tepiyorlar, bu asık yüzlü, iri adam, her bir şeyi demesi gerekmiş gibi geliyordu. Babasını, anasını, ağalarını, Erdem atasını anlattı. (Işınso, 2008, s. 149).

Özü atının boynuna sarılıp ağlarken, hatun kapı dibinde onu dinlermiş. Galiba eski günlerini anmış, şu Bayındır erin ta uzaktan çadırını gözlediği günleri. Onun ateşler içre kavrandığını duyduğu zamanki iç acısını, daha bilmem, başka şeyler. Yorgi, mümkün ola ki, Selcen'i kızdırmak için, Yağmur'un kara sokaklarda gezişini de, başın duvara urduğunu da söylediği zaman, olan olmuş! Gayri başka bir şey duymaya katlanamamış Selcen, "Varsın benim yüzüm Çiçek'in ablasına kara çıksın, oğulcuğum yanacağına." diye fikreylemiş... (Işınso, 2008, s. 157).

Cümlesi bakıp gördüler kim; bir ak nur, süzülüp gelmekte... Başbuğ! Ak giyimli, ak atı üstünde başbuğ! Ol dem erlerin ciğerinden tek nefes koptu, hep birden adı güzel Muhammed'e salavat getirdiler. (Işınso, 2008, s. 199).

Tablo 7. Değer Tablosu-Sevgi

| Değer: Sevgi                      |      |                                       |
|-----------------------------------|------|---------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                              |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 74   | Doğrudan ve örtük olarak verilmiştir. |
| Çiçekler Büyür                    | 35   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir.  |
| Ak Topraklar                      | 16   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir.  |

Tablo 7'de sevgi değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 74, Çiçekler Büyür'de 35 ve Ak Topraklar'da 16 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Sevgi değerinin en fazla Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de, en az ise Ak Topraklar'da tekrar edildiği görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de sevgi değerinin diğer eserlere göre daha fazla yer alması bu eserde tasavvuf konusunun ele alınması ile doğrudan ilgilidir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de canlı cansız ayrımı

yapmaksızın bütün kâinata sevgi ile bakmanın gereği bazen doğrudan bazen de olayların doğal seyri içinde verilir. Sevgi değerinin Ak Topraklar'da çok daha az yer alması ise hem eserin hacmi hem de konusu ile ilgilidir.

Emine Işınsu'nun eserlerinde 125 kez yer alan sevgi değeriyle ilgili şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

Sevgi; insanları bir arada tutan, en güçlü bağları teşkil eden, insanı yücelten, dünyayı güzelleştiren ve daha yaşanabilir kılan bir duygudur. Bütün insanlığın ortak değerlerinden biri olması dolayısıyla da dil, din, ırk ve görüş ayrımı yapılmaksızın herkes aynı gözle görülmeli ve sevilmelidir. Aile bireylerinin birbirlerine güçlü sevgi bağıyla bağlandıkları, en olmaz gibi görülen işlerin sevgi sayesinde kolaylıkla halledilebileceği, bir işten gerçek anlamda verim alabilmek için o işin sevgiyle yapılması gerektiği bilinmelidir. Canlı-cansız bütün tabiat sevilmeli, her şeye sevgi gözü ile bakılmalıdır.

#### 4.1.1.8. Sorumluluk

Türkçe Sözlük (2005, s.1794)'te sorumluluk, "Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet." şeklinde tanımlanmıştır. Sorumluluğun, toplum değerlerine ve kurallarına saygı gösterme, özellikle muhtaç insanlara karşı duyarlı olma; toplumun maddi ve manevi hayatından ve geleceğinden özellikle varlıklı kişilerin imkânları ölçüsünde sorumlu olmaları; erdemli ve güzel davranışların sonuçlarını benimseyerek üstlenmek (Seyyar, 2004, s. 643) gibi nitelikleri vardır. Sorumluluk türleri; zorunlu, gönüllü, ahlaki, sosyal, siyâsî, meslekî sorumluluklar biçiminde sıralanabilir.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde sorumluluk değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Allah sana bir yol açacaktır Garip Yunus, açacaktır, bunu kendim gibi biliyorum... Sen sen ol, namazından, orucundan vazgeçme. Namazını, anlamlarını bildiğin dualarla, anlayarak kıl; uyanık ol her zaman... (Işınsu, 2006, s. 14).

"Keşke hocam, ben de çok istiyorum ama nasıl giderim? Evin tek erkeği benim. Eğer gidersem, anam ne yapar bir başına bilmem ki! Ben ona hem tarlada yardım ediyorum; hem de ormandan kışlık odunu kesip getiriyor, ufak tefek de marangozluk işleri yapıp birazcık para kazanıyorum..." (Işınsu, 2006, s. 14).

Kendini geliştir, dünya değişiyor, çok çok öğren. Bilgi o an lazım olmasa bile, bir vakit gelir, gerekli olur. Bilgilen, yeniliğe açık ol, sakın yenidir diye ön yargılı olma; anla,

dinle önce... Sana başka bir şey söyleyemem, yolu yordamı iyi bilirsin. Yalnız sakın ha, sakın gönül kırma, hep söylemişimdir ya, yine de tekrar edeceğim; sevmeyi öğren. (İşinsu, 2006, s. 14-15).

Bir de şunu unutma; her şeyin sonunda bir şey vardır mutlaka, bunun hayra dönmesi de, şerre dönmesi de, kişinin kendi elindedir. Dahası elde edeceğin her hayır, mutlak doğru bir çaba sonucudur, unutma evladım." (İşinsu, 2006, s. 15).

"Neyse yavrum, sultan kaçınca öbür komutanlar da şaşırıp kalmışlar. Askere bir emir veren çıkmamış. Onlar da dağıldurmuşlar; götürdükleri her bir şeyi, erzakı, kılıçları, hayvanları falan işte oralarda bırakarak, döküp saçarak... (İşinsu, 2006, s. 28).

Şu Moğollar da kaç kadını dul edip bıraktı? Kaç çocuk babasız, kaç ana oğulsuz kaldı? Yıkıp dümdüz ettikleri, yakıp kül ettikleri şehirler de cabası. Zaten o uğursuz Köseadağı Savaşı'ndan sonra, Pervane'nin babasının sayesinde, çekik gözlü kâfirlere bağımlı olduk ya! Vergi ödüyoruz ya! Pervane de o zaman Pervane bile değildi, yine de gitmiş, babasının yanında gâvura yalvarmaya!" Zehra, içinde öyle büyük bir nefret duydu ki Pervaneye ve babasına karşı, "Abdestimi zedeledi kâfirin itleri. Yunus da, bana ne anlatıp durur bunları!" deyip, yeniden abdest aldı. (İşinsu, 2006, s. 29).

Yunus, İslam ve Kur'an adına ne öğrendiyse önce ondan öğrendi. Hoca, Yunus'un istediği her cümleyi, hatta her kelimeyi açıklıyordu ona... Böylece Yunus, pek çok ayetin mânâsını biliyordu hatim indirirken; Allah sevgisi, Muhammed sevgisi öğrenmişti. Biraz tefsir ve bilhassa Arapçadan da anlar, konuşur olmuştü. Dört yıl sonra hocası onu mezun edip uğurlarken:

"Yunus Emre," demişti, "bu benim öğrettiklerimle yetinme. (İşinsu, 2006, s. 33).

Fakir fukaranın çok hakkını yemişlerdir efendim, biz Türkmenleri de yalnız savaş zamanı hatırlar olmuşlardır, savaşta öne sürebilmek için... Şimdi yalnız Moğol'u suçlarsınız, ya bizim beylerin ettiği... Hem düşman da değil onlar, Selçuklu'nun beyleri, Asya'dan bizden önce gelenler, kanımız dinimiz birdir!"

"Eğer bir devlet çökme sürecine girmişse, baştakiler öyle bir korkuya kapılır ki; önce insanlara, kendi insanlarına zulüm yapmaya başlar... Bu da tarihin kuralı galiba. Her neyse, akıl verdiğin dilencinin geçmişini biliyor musun?" (İşinsu, 2006, s. 46).

Doğrusu Yunus, hiç de Mesnevi okuyacak havada değildi. Biraz yalnız kalıp düşünmek, hocasının sözlerini tartmak istiyordu. Fakat neylesin ki çok çalışması lazım geliyordu. Durup dinlenmeden çalışması...

Böylece Yunus, hemen hiç gezip dolaşmadan, arkadaşları ile şöyle uzun uzun sohbet edemeden, çok istediği hâlde bir iki eren ve bilginle tanışmadan, iki yıl boyunca çalıştı durdu. (İşinsu, 2006, s. 47).

"Sana öğüdüm," dedi, "bir kere başkalarının ağzından yazma; kendi bilip yaşadıklarını ya da bizzat gözlemlediklerini yaz... İştiklerini, sıkı bir akıl ve mantık süzgecinden geçir. Sadece bu taraftan bakma, bir de karşı tarafa geç, öyle bak... Anlayabiliyor musun oğlum? Olayları tarafsız incelemek iyidir, seni daha çabuk götürür doğruya. Senin mizacın bu işe pek müsait değil ama, sen yine benim söylediklerimi yaz aklının bir köşesine." (İşinsu, 2006, s. 47).

Çünkü herkesten çok, gönlü düzeltilecek olan Pervane'dir! Fakat nedense bilmiyorum, Mevlâna hakkında çok dedikodu çıkarıyorlar! Belki de Konya'daki erenlerin en makbulü olduğu için. Meyvesi olan ağaç taşlanır, bilirsin. Fakat biliyor musun, bu Selçukluyu yiyip bitirecek olan, Moğollar olduğu kadar, iki kardeşin arasındaki saltanat mücadelesidir. Ben böyle der, bunu da şuraya yazarım. Saltanat kavgası, hiç gönlümün almadığı bir şeydir, aklım da almaz doğrusu..." (İşinsu, 2006, s. 49).

"Sen bayağı hoca olmuşsun!" diyordu. "Köyde hocalık etsene Arif Hoca'nın yerine. Bak vallahi doğacak oğlumu Kasım'a vermem, sana veririm."

Yunus gülüyordu:

"İşim başımdan aşkın be Aziz! Ben onların içinden nasıl çıkacağımı düşünüyorum... Zaten daha hoca olacak bilgim yok. Hocalık etmek için daha çok şey öğrenmek gerek. Kendi öğrenimimi yarım bıraktım, yarım!" (İşinsu, 2006, s. 50).

"Epey tanıyorsun onu anacığım."

"Evet, çünkü senin için gözüme kestirdim, sonra dikkat etmeye başladım, onu izledim."

"Eh, o zaman git iste." dedi Yunus.

"Hiç olur mu," dedi annesi. "Gelinimin odasını bir güzel yap, süsle... Sonra." (İşinsu, 2006, s. 51).

Gerçekten özendi. Hem kendi odalarına, hem de annesininkine raflar, içlerinde mum yakacakları nişler, sedirler, dolaplar ve sandıklar yaptı. Konya'da öğrendiği her şeyi, ince ince işledi bu odalara... Dolaplara, sandıklara, motifler ve kakmalar da yaptı... Annesi de, içine neşe kattığı, sevgisini kattığı mavili, sarılı, beyazlı bir kilim dokudu onlar için. (İşinsu, 2006, s. 52).

Son zamanlarda hep gitmeyi düşünüyordum zaten. Biliyorsun, bazen hatta nereye, niçin gideceğimi bilmeden ama eve (İçini çekti) nasıl söyleyeceğimi, nasıl anlatacağımı bilemedim. Canım çekiyor demek olmazdı! Sorumsuzluktur çünkü bu!" (İşinsu, 2006, s. 55-56).

Annesi hayırlar diledi, Zehra şaşırdı.

"Yol uzun," dedi, yüzü sararıvermişti... "gider de dönmeyiverirsen, ya kalırsan orada tekkede. Pek yüksek bir eren derler Hacı Bektaş için, ya gönlün akıverirse ona?"

"Kız," dedi Yunus, "ne biçim laflar edersin, ben köye bir şeyler getirmek için gidiyorum, onca adam umut bağladı bana, selametledi. Bekliyorlar... Köyün sorumluluğu üzerimde."

"Ama Yunus'um, ben de bekleyeceğim seni, hiç sözümü etmezsin."

"Biliyorsun, en başta senin için döneceğim, gitmişken birkaç gün kalırım belki, o kadar." (İşinsu, 2006, s. 56).

Allah'a yalvardı:

"Rabb'im sana şükürler olsun! N'olursun yüzümü kara çıkarma, eli boş dönmeyeyim şu Sarıköy halkına." (İşinsu, 2006, s. 57).

Bekir hiç ilgi göstermedi:

"Benim kitapla işim yok!" diye kestirip attı. "Kitaplar karın doyurmaz!"

Yunus, "Cahil kişi, kitaptan ne anlar?" diye düşündü. Belki içten içe biraz daha övünecekti, ama akıl konuştu: "Ya Yunus, sen okur musun kitap? Bir yıl geçti, iki yıla erişti neredeyse, eline birkaç sayfadan başkasını almadın!" (İşinsu, 2006, s. 62).

"Bütün köyü doyuracak buğdayımız yoktur," dedi Hacı Bektaş; "anca sana verebiliriz biraz."

Yunus, boyun büktü:

"Şeyhim," dedi, "ben buraya sadece çoluk çocuğumun karnını doyurmak için gelmedim. Bütün köylü ardımda, onlar namına isterim."

"İyi ya, ne yapalım," dedi Şeyh, "yalnız sana yetecek kadar buğdayımız var!"

"Öyleyse efendim," içini çekti; "müsaade edin ben izin alayım, bağışlayın beni, fakat kendim için alamam buğday, köylüm açken, ben nasıl ocak tütürürüm evimde? Gönlüm dayanmaz buna." (İşinsu, 2006, s. 68).

Doğru mu söyledi bakalım! Belki, böyle bir şairi müritlerim arasına katayım, dedi. Yunus Emre, hani şu şair, benim müridimdir, diye övünecektir herkese!"

Gönül dedi ki:

"Erenlere, dervişlere, övünme yakışmaz! Övünen kişi ne derviş olur, ne de eren! İnsanların önünde eşiktir onlar!" (İşinsu, 2006, s. 84).

"Bundan sonra bilirsin artık! Haydi şimdi kalk, hayvanlarını toparla, akşamdan önce köye dönmeye gayret et. Anan, karın, oğlun seni beklemektedirler, gözleri yoldadır... "Neden oyalanıp, gecikirim farkında değil misin, onlara nasıl anlatacağımın korkusu bastı içimi. Biliyorsun biraz yollara düşmek, yeni insanlar, yeni köyler ve şehirler görmek diliyordum. Ne karıma ne anama söyleyebildim... Onlara, sizi bırakacağım, Tapduk'un tekkesine kapanıp, terk-i dünya edeceğim, nasıl derim?" (İşinsu, 2006, s. 93).

Yap bildiğin gibi, hakkında hayırlı olsun. Haydi artık bulguru getireyim de yemek yiyelim, sen sofrayı aç..."  
Sofra bezini yere serip, hamur açtıkları tahtayı üzerine koymak, Yunus'un göreviydi her zaman... (İşinsu, 2006, s. 100).

Yunus'a hayırlı olsuna geldiler, fakat merak ettikleri çoluk çocuğunu ne yapacağı idi. "Annem daha kocamadı," diyordu Yunus, "gelinin ve torunlarının başında kaya gibi durur, onları korur, gözetir. Ben de zaten icazetimi alınca köye döneceğim." (İşinsu, 2006, s. 109).

"Haklı kız, belki birkaç gün, belki birkaç ay sonra çekip gideceksin..."  
"Zehra'cık da," diye düşündü Yunus, "kim bilir kaç yıl, ormandan çalı çırpı toplamaya çalışacak, belki eline baltayı alıp, beceriksiz beceriksiz kuru ağaçları, dalları kesmeye çalışacak!" Zehra'nın acısını ta gönlünün içinde duydu Yunus. Ağzı acılaştı ve dudakları kurudu; "çaresizliği" tam anlamıyla yaşadı. (İşinsu, 2006, s. 114).

"Hele çok biraz." dedi Musa'ya ve daha yeni bir kızı olduğunu, karısının müsaade etmesine rağmen, çok üzüldüğü için, şu gün meseleyi ona açmaktan çekindiğini, kafasını biraz toplaması için bir iki gün ona müsaade etmesi lazım geldiğini anlattı.  
"Yedisi dolmuş, iş bitmiştir. Sağlıkları ve neşeleri yerindedir," dedi Bodur Musa, "fakat nerede senin erkekliğin be Yunus? Şundan korkarsın, bundan çekinirsin!"  
"Bu korku değil Musa, sadece karşımdakinin duygularına dikkat ve de saygı!" (İşinsu, 2006, s. 125).

"Hayvanların da, çiçeklerin de, her şeyin hakkı vardır üzerimizde..."  
"Eyvallah," dedi Yunus, "birbirimizle, her şeyle alışverişimiz var, tek taraflı değil bu iş!"  
"Yıldızlarla, güneşle de öyle, velhasıl Tanrının düzeninde, yaratılmışlar arasında bir alışveriştir hayat... (İşinsu, 2006, s. 131).

Sizler, Yaradan'dan gelenleri, insanlara anlayacakları bir üslupla iletmek için varsınız. İletecekseniz güçlü olmalısınız. Onun emri, ilk varoluştaki işareti, sizler için işte bu yoldadır. (İşinsu, 2006, s. 138).

"uyarılmaya kızan olmaz mı? Ne de olsa kötü bir tarafını işaret etmiş oluyorsun."  
"Tabii gereken üslupla söyleyeceksin, yumuşak yumuşak söyleyeceksin... Eğer kızarsa, hâlâ nefsi hâkimdir ona... Demek ki, sen onu bir daha uyaracaksın!" (İşinsu, 2006, s. 147).

Yunus ses çıkarmadı, onun geldiğine memnun olmuştu. Ağaçların altına oturup kibleye yöneldiler:  
"Benimki şöyle yarım saat falan sürüyor." dedi Yağmur Ali.  
"Allah Allah, zamanı böyle ölçer misiniz burada?" diye sordu Yunus.  
"Zaman çok kıymetlidir, onu boşa harcamamaya çalışırız Yunus," dedi.... Sultanımız çok kıymet verir zamana, onu insanlara faydalı bir işle, işlerle doldurmayana kötü kızar: 'Sebepsiz ve sevgisiz geçen vakitten sorumlu olacaksınız.' der, sanki her elimizle, bir ayrı iş yapsak, memnun olacak." (İşinsu, 2006, s. 150-151).

"Hayır, açlık, susuzluk, uykusuzluk.. Beni çok korkutuyor. Acaba girmesem olur mu?"

"Bilmiyorum," dedi Yunus şefkatle, "belki Efendi ile konuşursan? Bilemem. Ancak her şeyin bir usul ve adabı vardır, dervişliğin adabındandır halvete girmek, en azından halvet; hâl edinmektir. Ve adı üstünde halvet olmak, yalnız olmak demektir. Kim yalnızlıktan ölmüş a Selim! Lakin Tapduk Emre'ye böylece konuşursan, belki erteleyebilir senin halvetini. Hem korkacaktın da, neden geldin dergâha?" (İşinsu, 2006, s. 187).

O gün meydandaki sohbet toplantısına bir hayli gecikerek geldi Tapduk Emre. Yüzü asılmıştı, gözleri her zamankinden fazla parlıyordu. Önce topluluğa baktı, sonra herkesin yüzüne ayrı ayrı baktı, dedi ki:

"Size hep söylüyorum, her şeyin sonu bir şeye bağlanır, işte o bir şeyin hayra dönmesi de, şerre dönmesi de sizin elinizdedir. Çünkü sizlere akıl ve irade vermiş Yaradan. Ve bir de yol açmış önünüze, her kula nasip olmayan. (İşinsu, 2006, s. 189).

Selim geldi, sanki onu bir kere gıybet yaparken iştmiş gibiydi. Keşke o zaman uyarsaymış. Bu uyarma âdeti, âdeta bir sorun olmuştu onun için; uyarmaya kalksa, karşıdakinin gönlünü kıracak diye rahatsız oluyor; yok uyarmasa, derviş kardeşine, bir doğruyu gösteremediği için rahatsız oluyordu. Her iki hâlde de bir iç tedirginliği vardı ve Yunus ne yapacağını pek bilemiyor, görmezden geliyordu. Fakat işte şimdi biliyordu ki, gördüğü bir hatayı göstermek gereklidir; lakin güzel güzel söylesin, lakin tatlı tatlı söylesin... (İşinsu, 2006, s. 192).

Tapduk Şeyhimize uğramak da istemezler.' dedim, dinlemediler. Sonra bir tanesi: 'Hâl ehli kimdir?' diye sorunca, şaşırdım pek de bir cevap veremedim. 'Kendilerini övmediklerini bilirim.' dedim. Doğru söylemiş miyim?"

"Doğru söylemişsin, hâl ehline ne övmek yaraşır ne de fakir köylünün elindekini avucundakini almak. (İşinsu, 2006, s. 196).

Bir de şunu iyi biliniz ki, herkesin gizlisi kendisinedir, yalnız kendisine haklıdır. Başkasının duyması, bilmesi için değildir. Sizin böylece iyice düşünerek, hak ve adalet sınırını iyice öğrenmeniz lazımdır. Söyledim, haklarınız birbirine çok yakındır; çünkü yaratılan her nesnenin, insan dahi! aralarında bir bağ mevcuttur, biri diğerine daima muhtaçtır. İşte haklar bunun için birbirine çok yakındır, birbirinin avuçları arasındadır. (İşinsu, 2006, s. 210).

Ve unutmayınız ki, Yüce Allah'ın bağışlamayacağı tek günah, birbirinizin haklarını yemenizdir. Rabb'imiz: 'Kul hakkıyla bana gelmeyin.' diyor, kimin hakkını yemişsen, gidip onunla hesaplaşacaksın, o hesap gününde! Bu sözün sizleri ürpertiğini görüyorum... (İşinsu, 2006, s. 211).

'Ey Allah'ın iyi kulu, Kur'an-ı Kerim derslerini niçin bıraktın?' Adam demiş ki: 'Ey bilginlerin padişahı, bana öyle bir ayet öğrettin ki, onu hazmedebilmek, kendime uygulayabilmek için, bir zamana ihtiyacım oldu... Bu yüzden gelmem derslerine, öğrendiğimi yapmadıktan sonra, öğrenmek ne içindir?!' 'Hangi ayet?' diye sormuş Farisi, adam cevap vermiş: 'Mealene söylüyorum: Kim zerre kadar hayır işlerse, karşılığını görür, kim de zerre kadar şer işlerse, karşılığını görür. İşte bu ayetin mânâsına erebilmek, onu tatbik edebilmek çok zor geldi bana... (İşinsu, 2006, s. 211).

Söylediklerin çok hoşuma gitti; ama bir sorumluluk da yüklendin, geçirdiğin tecrübeleri, saçını sakalını ağartan olayları, genç arkadaşlarına anlatma sorumluluğu! Kendini kurtarıırken, ellerini de, kurtarılacak olanlara uzat, onlara yardım et." (İşinsu, 2006, s. 212).

Yunus doğrusu, son kısımları pek de iyi dinlemedi, çünkü akıllı, kendi yaptığına takılmıştı. "Acaba," diyordu, "ben de karıma, çocuklarıma, anama haksızlık mı ettim? İlk gece bile yanlarında kalmadım. Zehra içeri odada beni bekliyordu mutlak. Bile bile

gitmedim. Ey Yunus, sen ne yaptın, ne yapmaktasın?" Nefesi, zehir gibi içini dağlamaya başladı, zikre veremedi kendini. (İşinsu, 2006, s. 212).

"Gönül Sultanımız," dedi, "ben burada kalmaya karar vermiştim hayırlısıyla, arada sırada ihtiyaçlarını görmek için aileme uğrayacağımı düşünmüştüm; fakat hakka dair sözlerinizden ötürü, acaba yanlış mı yapıyorum sorusu düştü içime."

Tapduk Emre'nin bakışları yumuşadı:

"İyi bari Yunus, hiç olmazsa işittiklerinden ders çıkarmayı öğrenmişsin. Yalnız yine de kararsız konuştun, sanki kal burada, onların hakkını ye, desem memnun olacaksın! Hayır Yunus, şimdi derhâl evine döneceksin! (İşinsu, 2006, s. 213).

Kahvaltıdan sonra, Aziz geldi, beraberce verimli bir tarla aradılar, bir iki tarla vardı satılık ama annesinin köyden getirdiği para, onları satın almaya yetmiyordu. "Hızır Ağa'ya yanaşma gir," dediler, "onun her daim işçiye ihtiyacı vardır."

"Hiç olmazsa yan gününü ormanda, bazı gecelerini dergâhta geçirecek birine iş verirler mi a Aziz?" dedi Yunus...

"Hele canım gidip bir konuşalım adamla, baksana adı da Hızır'mış, gerçek Hızır gibi yetişebilir sana, kim bilir! Yoksa ananın dokuduğu kilimlerle, bezlerle bir ev geçindirmek zor olur.." (İşinsu, 2006, s. 217).

Yunus, "lakin bir kısmı öyledir, din ile gelenekleri birbirinden ayrı tutmak gerekir, yoksa maazallah, ilerde din diye diye; gelenek, âdet öğretilir çoluk çocuğa!" (İşinsu, 2006, s. 217).

Seni gördüm; lakin o sen, benim özlediğim Yunus değildin. Değişmiştin; geldiğimize memnun değildin, evin içinde rahatsızdın, n'apacağını bilmeden oradan oraya gezip duruyordun, ateşimizi bile Aziz Ağa'm yaktı. Evin ilk ateşini evin erkeği yakmaz mı oysa, hayırlı olsun duasıyla? Her neyse, gözlerine baktım, eski parlaklık yoktu onlarda, bir başka, benim tanımadığım alevler vardı sanki, bir derin düşünce oturmuştu içlerine, uzaktın velhasıl. O zaman, artık Yunus'u rahatsız etmemek lazım, diye düşündüm. Belki gelirsin diye odamda bekledim, işte seni asla rahatsız etmeyeceğimi söyleyecektim; bekledim, kızı besledim bekledim, kız uyudu, bekledim... Gelmedin. Kapıyı vurup çıktığını işitince, girdim odaya, anacığım ağlıyordu, birbirimize sarıldık, konuşmadık ama. (İşinsu, 2006, s. 222).

Yaradan savurganlık yapmazdı ve rahmeti o kadar genişti ki, bütün yarattıklarını içine alıyordu. O hâlde inkârcıları "O'nun doğru yoluna" getirmek de inananların bir göreviydi, onlara verilen bir onur olduğu kadar zorlu görevdi bu da; lakin dinde asla "zorlama" yoktu, bu Kur'an'ın pek açık ayetlerinden biriydi... Bu zorlu görev; "Elçilikti", doğru olanı söylemek, göstermekti yalnız. (İşinsu, 2006, s. 232).

Dikkat ettiler: "Gayrı mürşit oldum." demiyor, bir mürşide yakışacak alçak gönüllülükle; insanlara hizmetten bahsediyordu sadece... (İşinsu, 2006, s. 235).

"Yunusum," dedi, "farkında değil misin, anam gün geçtikçe zayıflıyor, sararıp soluyor." Yunus homurdandı:

"Ya öyle mi?"

"Canım gözümüzün önünde eriyip gidiyor kadın, görmüyor musun?"

....

"Ben ne yapabilirim a Zehra?"

"Bir hekimin görmesi lazım gelir; anamızı al Konya'ya götür, orada adı sanı duyulmuş bir hekime göster..." (İşinsu, 2006, s. 257)

"Şu gün yaptığın bile bir haktır Yunus'um. Tekkeni, çoluk çocuğunu bırakıp, benim için yollara düştün. Ben kağıda yatıyorum, sen yürüyorsun..."

"Anacığım! Ah anacığım, bu hak değil, bir oğulun görevidir... Ama gönlün olsun, her bir hakkımı ben de helal ediyorum sana." (İşinsu, 2006, s. 258)

Mevlâna iyidir, müritleri kötüdür.' diye bir laf çıkarmışlar. Bu söz, Vezir Pervanenin kulağına gitmiş, o da tasdik etmiş, 'Doğrudur.' demiş, gelip Mevlâna'ya söylemişler. O, bu vezire bir mektup yazmış, demiş ki: 'Eğer benim müritlerim iyi insan olsalardı, ben onlara mürit olurum. Kötü insan olduklarından ahlaklarını değiştirip iyi olmaları, iyiler ve iyi davranan insanlar sırasına girmeleri için, onları müritliğe kabul ettim.' (İşinsu, 2006, s. 285).

Mehmet Gökçe marangozluğu benden devraldı, belki benden bile iyi kerata, tarla işi bilmez ama, marangozlukla evini geçindirebilir. Yani diyeceğim rahat ettirir Ayşe Gülveren kızı."

"Canım ondan bir şüphem yok. Ayrıca senin gibi aşk peşinde de koşmadığı için, çoluk çocuğunu pek yalnız bırakmaz." (İşinsu, 2006, s. 288-289).

Mehmet Gökçe ile Ayşe Gülveren'in düğünleri Sarıköy'de yapıldı. Aziz, hep Yunus'tan daha varlıklı olmuştu. Eh, düğün de ona göre yapıldı. Bütün köy davetliydi; kuzular kesildi, tepsi tepsi pilavlar, tatlılar pişti... Erkekler arasında türlü yarışmalar yapıldı, at koşturuldu, ok atıldı, kılıç çalındı... Ozanlar kopuz çalıp türküler yaktılar. Kadınlar, hem yarışmaları seyrettiler, hem evlerde kendi aralarında eğlendiler, oynadılar. (İşinsu, 2006, s. 290).

"Yarın sabah erkenden çıkacaksan, şimdi bari oturup sana azık torbası hazırlayayım, gözleme açayım, ballı hamur yapayım. Ha, böyle aba ile mi yollara düşeceksin?"

"Dervişlik kimliğimdir, başka ne giyerim ben?"

"Öyleyse çıkar hırkanı şalvarını üzerinden de bir temiz yıkayayım, ocağı yakar karşısında kuruturum, merak etme." Sonra gülümsedi ve Yunus'tan bir beyti, Yunus'a okudu:

....

"Ama" dedi, "şunu da unutma ki, başka bir hırkam ve şalvarım yok, yalnız gömleğim iki tane! Onları ben yıkarım Zehra, dergâhta kendim yıkamıyor muyum, evde sana niçin zahmet yükleyeyim? (İşinsu, 2006, s. 298).

"Şimdi bak, bu yaştan sonra elbet gazalara gidemem ben, ancak sanatım var; demircilik yaparım, yani bir faydam dokunur onlara, yani daha işe yararım! Sen madem dolaşmaya çıktın derviş, eh yolun oralara da düşer belki, beni arayıp sorarsın; Demir Ahmet derler ismime..." (İşinsu, 2006, s. 300).

Hiç ölümü düşünmezler miydi bunlar, yahut düşünürler de kazandıklarını beraberlerinde götüreceklerini mi hayal ederler, yoksa paranın bu dünyada olduğu gibi orada da itibar sağlayabileceğini mi umarlardı? Böyle soruları olan Yunus, bir gün onlara ölümü hatırlatmayı kendine vazife biliyordu, fakat ne zaman, nasıl? (İşinsu, 2006, s. 307).

Yunus, artık kervandan ayrılıp, tek başına yürümek istiyordu. Şu tanıştığı insanların kimini sevmiş, kimine merhamet etmiş, fakat hepsini hoşgörmüştü ve elinden geldiği kadar "para kazanma" hariç, hepsinin derdine çareler bulmuş, onlara tek tek öğüt vermişti. Bir ölümü hatırlatmak kalmıştı, şöyle topluca hepsine. Onu da yapacaktı elbet. (İşinsu, 2006, s. 308-309).

Arkada kalanlar bir süre ölümden ve hayatın geçiciliğinden söz ettiler. "Şu dünyanın sonunun ölüm olduğunu biliriz de, yine mal üstüne mal biriktiririz." diye kendilerini kınadılar. "Ama arkada bırakacağımız çoluk çocuk vardır." diye tutkularını bağışlamaya çalıştılar. Velhasıl, Yunus'un istediği olmuş, adamların kafalarını bir hayli karıştırmıştı. Artık ötesi onlara aitti, Yunus'un elinden başka bir şey gelmezdi. (İşinsu, 2006, s. 310).

"Eğer," dedi Yunus, "dönüşte yolum oralara yakın geçerse, doğrusu ben de gidip görmek isterim Osman Bey'i. Anadolu'nun artık kuvvetli bir siyasi başa ve komutana mutlaka ihtiyacı var. Moğollar'a tabi Selçuklu, ne yazık ki parça parça dağılıyor, dirlik

düzenlik bozulmuş, halk perişan ki ne perişan! Yürürken gözlerimle şahit oldum, maalesef yoksulluk diz boyu." (İşinsu, 2006, s. 315).

Köylülerden biri:

"Benim sorum dinimizle ilgili değil," dedi, "sizler de biliyorsunuz ki, çekik gözlüler bizleri kırdı geçirdi, hepimiz fakirleştik. Acaba devletimizde bir umut var mıdır, yeniden toparlanabilecek miyiz, yoksa böyle böyle telef olup gidecek miyiz?"

Yaşlı derviş, iç geçirdi:

"Biz üçümüzün," dedi, "yola çıkış sebebi de budur. Anadolu halkının yeni bir kurtarıcıya ihtiyacı var. Söğüt taraflarını bilir misiniz? İşte oraları kendilerine yurt verilen bir Kayı aşireti vardır. (...) Bey'in de kendisinden geri kalmayacağını ummaktayız. O hâlde gidip Osman Bey'in dirliğine, emrine katılmakta fayda vardır. Biz böyle düşünüyoruz." dedi. (İşinsu, 2006, s. 315-316).

Yunus en çok böyle insanlardan çekindiğini anlattı. Yoksa cahil, fakat öğrenmeye meyli olan pek çok köylüyle anlaşmış, bildiğini öğretmeye çalışmıştı... "Öğretmek de vermektir," demişti bir gün Tapduk, "verileceklerin en güzeli bilgidir... (İşinsu, 2006, s. 328).

Kendini âlim zanneden cahiller ve öğrenmeye meyli olmayan cahillerin gönülleri, taştan da daha katı idi! Onlar dünyevi şeylerden başka bir şeyle ilgilenmezler aslında, tıpkı baykuş gibidirler! Ve hakikati göremedikleri için köstebeğe benzerler! Onlar öğrenmeye bir çaba göstermedikleri ve düşünüp üretmedikleri için belki de murdardılar ve sinekle pervaneyi hatırlatmakta idiler! (İşinsu, 2006, s. 329).

—İstersen yarın işe gitme, dedi. O zaman Zehra Gelin, büsbütün telaşlandı:

—Hiç olur mu baba, hiç olur mu, dedi, bir güne karşı beş gündelik kesiyorlar. Olmaz; giderim!

Eh, emir almadan, sorup danışmadan kendi başına bir karar verebilmişti annem! Kaybolacak beş gündelik ve manga başının azarlayan, suçlayan yüzü. Dayanılmaz!

Bizimkilerin pek iyi silah kullanan kalın, kaba parmaklarına karşı; onunkiler zarif, bakımlı... Kalemini kullanmakta, tüfek yerine. Bu yüzden değil mi zaten, kaleminin önüne idam sehpası kurdukları. (İşinsu, 2007, s. 15).

Çakır İsmail silaha güvenenlerden, ortaya fırlayıp, vuruşmak istiyor; sabotaj, baskın taraftarı. Mahmut Necmettin'le dedem, neşriyatın tesirine daha çok inanıyorlar. Hüseyin Pehlivan toprağı; matbaa mürekkebine, her türlü hurufata tercih etmesine rağmen diğerleriyle birlikte Mahmut Necmettin'i destekliyor. Böylece gazete macerası yeniden başlıyor... Çok değil, iki yıl sonra, matbaa baskına uğruyor, tahrip ediliyor, gazete kapatılıyor. Mahmut Necmettin tevkif ediliyor. (İşinsu, 2007, s. 16).

Akşam; dedem, babam, annem ve ben un çorbasına kaşık çalarken, gönülsüzdüm. Çorba içmek yerine, ekmele oynamayı tercih ediyordum. Ekmek içini yoğurup hamur ediyor, türlü şekiller çıkarıp eğleniyordum. Sonra yumruğumu basıp bu şekillerin üstüne hamuru eziyordum. Her zamanki gibi, yalnız dedem dikkat etti bana:

—Yapma kızanım, dedi, günah! Ekmekle oynanmaz, Allah'ın nimeti o, iç çorbanı, haydi oyalanma. (İşinsu, 2007, s. 17).

Dedem, keyifle gülümsedi, gelinini yüreklendirdiğini sanıyordu herhalde. Onun toprakta çalışmaktan çirkinleşmiş, kalınlaşmış, kızarmış elleriyle, yüzünü örttüğünü görünce, şaşırdı. "Kötü bir laf edip üzdüm mü yine?" der gibi, bana baktı. Dudaklarını büzüp omuzlarını silktim, güldüm... Merhametin, duyulana ne büyük bir yük olduğunu bilemezdi ki dedem. (İşinsu, 2007, s. 19).

Dedem de, bizim buralarda hiç işitilmemiş, kendi gönlünde ta Anadolu'dan taşıyıp getirdiği ismi koymuş bana: İlay... Ezanla birlikte kulağıma üç kez üflemiş. Annem pek

bitkin, yorgunmuş; ismim onu hiç ilgilendirmemiş. Yarı açık gözleri hep kapıdaymış. Babamı beklermiş zahir. (İşinsu, 2007, s. 23).

—Şu toprak canımdan aziz ya İlay, daha içine girip dinlenmek istemem, nasıl gönülse benimkisi daha yaşayım, der. Çünkü yapacak çok iş var, çok... Sana her bir şeyi anlatmak, her bir şeyi ince ince...

—Neler yapacağımı da söyleyeceksin.

—Yoo, sanmam. Kendin karar vereceksin buna, her şeyi öğrendikten sonra... Mahmut Necmettin derdi ki; insan kendi tarihini, kültürünü iyi bilmeli; çünkü bütün hayatında onun yolunu çizecek olan bunlardır. Yahut da bilmezsen, bir başka taraflara sürüklenir, gidersin. Sürüklenirsin, temel olmayınca. İşte diyorum ki uşaaam, ben sana elimden geldiğince temeli vereyim; kendin doğru, en doğru yolu seçersin. Anladın mı? (İşinsu, 2007, s. 25).

Sınıftaki olayı, dedeme anlatmam lazım mıydı, karar veremedim. Çünkü o ilk sefer, suça bulaştığım ilk gün:

—Bir daha yapma kızanım, bu işler için daha küçüksün, dayanıksızsın, yapma sakın! demişti.

Ne demek istediğini çok iyi anladığım hâlde, sormuştum:

—Hangi iş dede, partiye hırsız demek mi, yoksa müfettişe soru sormak mı, yoksa...

—Daha neyin suç olduğunu bile kestiremezken, hiç soru sormamak gerekir İlay, şimdi sus, çeneni kapat. Fakat düşün! Düşün ve tart her şeyi. Sonra elbet zamanı gelince...

....

—Sonra büyüdüğüm zaman konuşabilecek miyim?

—Sen İlay, konuşmaktan da öte şeyler yapabilirsin, harekete geçebilirsin, hareket içinde çalışabilirsin. Zamanı var, şimdi cahilsin, çocuksun. Sabırlı ol, şimdi öğrenme zamanıdır. Anlatacağım sana her bir şeyi tek tek.

—Neleri dede?

O zaman bir durup düşünmüştü dedem, kapalı gözlerinin ardından sanki çok uzakları gözlüyordu.

—Gayri ben bazı şeyleri karıştırdım kızanım, dünya çabuk değişiyor... Sana nerede dur, nerede yürü, diyeceğim mesela. Ha? Mahmut Necmettin derdi ki, kurbanların isimsiz olmaması lazım! O isimsizlerin çektikleri ıstırap ve aptalların boş gayretleri davaya bir şey ilave etmez. İsimsiz kurbanlar gayeye giden yol üzerinde toz zerreciği bile değillerdir. (İşinsu, 2007, s. 42).

—Evet o. Sana hayatımızı daha teferruatlı anlatırsam, yani olayları değil yalnız, o olayların etrafındaki düşünceleri de, tarihi de böyle okumak lazım ya... Neyse uşaaam, bildikten sonra her şeyi, önümüzdeki günlerin muhasebesini böylece yapabilirsin... Biz neyin mücadelesini yaptık, nasıl yaptık, elimizde ne kaldı. O zamanın şartları, bu zamanın şartları... Her bir şeyi çok iyi düşünüp tarttıktan sonra, sen kendin karar vereceksin, sonra... (İşinsu, 2007, s. 42)

Susmak, herkesin yaptığı işti. Düşünmek de öyle bir bakıma. Bunları dedeme söyledim. Fakat, dedi, bazı şeylerin yaşamasını sağlayabilmek için, onları sürekli olarak düşünmek lazımdır, hissetmek lazımdır. Hürriyet duygusu mesela uşaaam, evet düşün, sonra... (İşinsu, 2007, s. 42).

Fatma, başını kitaba eğmiş, dikkatle okuyordu, ne söylediğimi fark etmeden ağzının içinde bir "Hu..." dedi. Çalışırken kendini derse verir, başka hiçbir şeyle meşgul olmazdı. Zaten ben onunla ahbaplık etmek için değil, yaptığım ödevi dedem görür de, ilgilenir korkusuyla, buraya gelmiş, onun yanında çalışıyordum. Bir şey öğrenirken, bir cümleyi yahut kelimeyi yüzlerce defa yazdığım olur, hiç yüksünmem. (İşinsu, 2007, s. 50).

Okuldan çıkarken, Fatma'ya anlattım. Güldü, yüzündeki üç çukurlu sevimliliğe kanıp, üzülmeyi çıkardım. "Artık daha ciddi işlerle uğraşmak lazım, büyükler gibi." diye söyleyecektim ona, ağzımı açmaya vakit kalmadan, soru yetişip geldi: "Fakat büyükler hangi ciddi işle uğraşmakta?" (İşinsu, 2007, s. 59).

—Abe dur kızanım, anlatacağım. Demem şudur ki, şimdi cehalet zamanı geçmiştir. Sen ise cahilsin; gönlüne uyup gider, yanıp yanıp, bir gün sönersin. Söndürüverirler! O gün ki, akıl gönül bir arada çalışacak, akıl derken bilgiyi, soğukkanlılığı kastederim, anladın mı? (İşinsu, 2007, s. 62).

—Tamam, ortaksın. Dava tek, hepimizin. Yalnız şimdi devir değişik. Kılıca, tüfeğe yapışmakla bitmez iş. Benim zamanımda ya yaşayacağım, ya öleceğim derdik... Şehitler arkalarında binleri sürüklerlerdi. Belki bu yüzden senin yaşlarında olmalıydım dağlara çıktığımda. Şimdi ise devir değişiktir uşam. Ölüler değil, akıllıca yaşayanlar, arkalarında binleri sürüklemekte...

—Devir değişiktir ya, düşman aynıdır. (İşinsu, 2007, s. 63).

—Bunları biliyorum dedem, seni diyorum ben...

—Biliyorsun be, biliyorsun kızanım da, birbirine bağlayamıyorsun meseleleri. Mahmut Necmettin derdi ki: "Meseleleri, hadiseleri tek tek görmeyin ağalar, hepsinin arasında bağ vardır; birbirinin sebebi, neticesidir olaylar. Bu bağları görmek lazım, birleştirmek lazım, tek tek hadiseler, tek büyük bütünün parçalarıdır. Bütüne hâkim olamazsanız, parçaların arasında ezilir kalırsınız. Anlayabiliyor musun?

—Anlamaya çalışıyorum dede. (İşinsu, 2007, s. 63).

Düşman aynıdır, silahları değişiktir. Onun için şimdi senin düşüncen ya yaşayacağım, ya öleceğim değil. Yaşayacağım, mücadele edeceğim ve yeneceğim, olmalı. Mücadelenin türlü var, herkes yapabileceğini yapmalı, illa yapmalı. Anlayabiliyor musun?

....

Eğer anlıyorsan İlay, böyle cesaret oyunlarına kalkışmadan önce, kendini, sonra düşmanı ve onun silahlarını iyi tanıman gerektiğini öğren.

—Sonra da onun silahlarıyla, ha dede?

—Yahut daha üstünleri ile.

—Daha üstünleri ile!

—Öyleyse oku, yüksek mekteplere git. (İşinsu, 2007, s. 64).

'Şey,' dedim, o kız, hani yaralıydı, hani getirmiştin?' Çolak Ali, kolu kesilirken bile, ağzına mendil doldurup, gık dememiş! Bilir mi inceden, yavaştan konuşmayı? 'Sahi be, ne getirdin kızın ölüsünü, gömseydin ya bir yerceğize!' demez mi? Artık bende can mı kaldı, soluğum kesildi; yüzlerine baktım kaldım... Neden sonra Çakır İsmail omuzlarını kavrayıp, sarstı: 'üzülme,' dedi, 'gömdük onu, duasını yaptık.' Çolak Ali de: 'Duasını yaptık, toprağını suladım abe Hüseyin, tamamdır, meraklanma.' dedi. (İşinsu, 2007, s. 71).

Evet! Niçin erken geldin anne?

Çalışırken birden düşüp kaldım, hastaymışım da... Hastalığından ötürü, özür diler gibiydi.

Bilmiyor muydun hasta olduğumu?

Biliyordum, biliyordum ya, gündelik kesilmesin diye... (İşinsu, 2007, s. 81).

Georgie'nin dediğini söyledim ve hayretle vücudunun, okunu fırlatmaya hazır bir yay gibi gerildiği, beyaz yüzüne kırmızı benekler düştüğünü fark ettim. Sayıklar gibi konuştu:

—Sakin kendini gâvurlardan, sakın kendini. Bu sana ana vasiyeti, pek analık edemedim, beceremedim ama sözümü dinle sen, sakın kendini... Canımızı, malımızı alabilirler, efendidirler... Ama namus bu. Korum kendini o Stefan kâfirinden, hepsinden. (İşinsu, 2007, s. 88).

Eksik doğmuş çocuklar diyorum, başka türlü mümkün değil; çünkü onlar bir şeylerden yoksun doğdular. Hür düşüncüyü kafalarına sığdıramayışları bu yüzden. Görünmeyen zincirlerinin sessiz gürültüsünü işitmezlerse, yaşamaları imkansızlaşır.

İnsan olmanın sorumluluğunu bile yükleyip efendilerine, boyunlarını uzatmışlardır; ister kırsın efendi, ister boyunduruğa takıp sürüsün, keyif onun, hüküm onun! Ya eksik olan nedir?" sorusuna cevap bulamam. "Doğuştan değildir, sonraki baskılar onları bu hâle getirmiştir." diye söylemişti bir kere dedem. O zaman pek katılmadığım bu düşünceye, sonraları, annemi keşfettikçe hak verecektim. (İşinsu, 2007, s. 89).

—Bırakalım Razgrat'tan talimat almayı.  
—Kendi göbeğimizi kendimiz keselim.  
—Doğrudur, amma reis kim olacak, Rıza mı?  
—Hep merkeze bağlı kalamayız, tehlikeli.  
—Rıza iyi velakin, liderin gücü bir başkadır.  
—Rıza Razgrat'la bağ olur aramızda, o kadar.  
—Her köy kendi içinde teşkilatlanmak, diğerleriyle irtibatımız olmamalı, ki yakalanma ihtimaline karşı.. (İşinsu, 2007, s. 92).

Benim attığım nutukta da üç aşağı beş yukarı aynı cümleler vardı. Zaten bunlar kalıplaşmış, çoktan beyinlere kazınmış cümlelerdir. Tükürseniz ağzınızdan saçılırlar. Ancak ben, hiç Türkiye'ye çatmam, İslam dinini ağza almam. Marksizm'e ve Rusya'ya olmadık övgüler sıralar; "Bulgar halkı" yerine "Türk ve Bulgar halkı el ele" derim, "Bulgaryalılar" yahut "Bulgar halkları" derim. Bunlar, küçük fakat bence üzerlerinde önemle durulacak hususlardır. Mehmet Ali'ye de rica etmiş, bunlara dikkat etmesini söylemişim. Olur anlamına başını sallamıştı, gördüm ki hiç aldırmamış. (İşinsu, 2007, s. 98).

Alkışlar... Stefan'ın hayran bakışları üzerimde. Demek halkımızdan yalnız Türk halkını kasdettiğimi, bilinçlendirmek derken, onu Türk-İslam şuuru ile şuurlandırmamız gerektiğini, söylediğimi hiç anlamamış! Arkadaşlardan başka anlayan oldu mu acaba? (İşinsu, 2007, s. 98).

—Ne bileyim a canım, gizli teşkilat kurmuşlar. Güya Bulgar'ın bize ettiğini, Birleşmiş Milletler varmış Amerika'da, ona şikâyet edeceklermiş. Hem gizli gizli kâğıtlar yazıp, basıp köylere dağıtıyorlarmış. Türk konsolosluğuna da gidip gelmeleri olmuş. Karışık işler döndürmüşler anlayacağınız. Neyse yakalanmışlar, bir ikisi dayaktan daha karakolda ölmüş. Dayanaksız adamsın ne kalkarsın bu işlere değil mi? Neyse geri kalanını da kırık çıkık hapisanelere göndermişler. Mahkeme kurulacakmış tabii, asarlar tümünü. (İşinsu, 2007, s. 107).

—İlay, dedi dedem. Kollektife gitmeyecek misin? Geç kalma, kulaklarını aç, sesini kes. Fırlayıp kalktım yerimden, tutan olmasın! Yolda, arkadaşlara bir şey söylemeye karar verdim. Fakat eğer öğrenmişlerse ve korkmuşlarsa. Meler diyeceğime karar verdim. Sanki tümünün sorumluluğu üzerimdeydi, onları yüreklendirmek benim görevimdi. "İcap ederse hepsiyle tek tek konuşup..." böyle düşünüyordum. (İşinsu, 2007, s. 108).

Stefan'la Mehmet Ali'yi koşturmakta. İkiniz birbirinize benziyorsunuz fakat ben nasıl sıyrılacağım? Sıyrılmak değil mesele, bilakis oturup olaya, piyese, propagandaya hâkim olabilmek. Belki durum aklıma, bilgimi aşmakta; on beş yaşındayım. Çözülmez bilmeceler içindeyim." diyorum kendi kendime ve hemen arkasından reddediyorum: "Güçlüyüm, güveniyorum özüm. Çözülmez bilmece olamaz benim için, olmamalı!" (İşinsu, 2007, s. 118).

Allah'ın düzeninde süreklilik vardır, mutlak bilgi ve mutlak akıl olan Allah, kendi vasıflarıyla insanı süsleyerek, bizim bu hakikate ulaşmamızı istedi. Senin hatan varlığıyla zamanı değerlendirmen. Düşme bu yanılaşa; zamanı kavramaya çalış, aklına sığdırabildiğin kadar ve aklını zorlayarak. Zaman içinde varlığı değerlendir. Varlık, zaman içinde devam eder; ezelden ebede. Aksi hâlde millet gerçeğini de kavrayamazsın. Milletimiz zaman içinde akıp giden bir varlıktır, var oluşturun. Allah'ın iradesidir, insan gücü değiştirilemez. Düşme bu hataya, kendi yaşadığın zaman parçasında, kendi bakışların çerçevesinde değerlendirme varlığı." (İşinsu, 2007, s. 130).

O an parçasından bu yana, şu topraklar üstünde yaşayan Türklerin büyük macerası; katliamlar, köylerin tümüyle ortadan kalkışı, kitlelerin ölümü de değil mesele. Toprak bereketli, yeni filizler boy vermekte; ancak bütün ne idi, ne oldu? Nereye varacak? Mana gülünün kaç yaprağı, kralın, Nazilerin ve komünistlerin darbeleriyle uçtu gitti. Maskeler değişik, kukla tek: Bulgar! Ve hâlâ o kukla. Ve maddeden geçebildiğimizi bildiği için artık manaya pençe atmış. Dil, din, iman. Asıl şimdi yara almaktadır bütün. Korktuğum bu. (İşinsu, 2007, s. 131).

Otlardan biri, galiba Sedat seslendi:

—Arif be, Stefan'ın yerine bakmaya başlayalı hindi gibi kabarır oldun!

—Herkes kendi işiyle uğraşırsa, bana bir şey söylemek düşmez. Razgrat'ta bunca adam tevkif edilmişken, tedbirli olalım diyorsak...

Ahmet ağabey sözünü kesti:

—Sen kendi tedbirine bak, bizimkini düşünme! (İşinsu, 2007, s. 147).

Bu "Türk", küçük beyinlerde bir umacı gibi büyümekte mi, şaşkın gözleri fıldır fıldır dönüyor, ürküyorlar. Merak ediyorum, "ölenlerin yerine mi koyuyorlar kendilerini, "öldürenlerin mi? Damarlarında dolaşan kan... Şimdi sadece korkuyorlar.

İşte bu korku devresinden faydalanacaklar, küçükleri inkâra saptırmak için en müsait vasat... "Mehmet'i kollamam lazım, Mehmet'i." diye düşünüyorum... (İşinsu, 2007, s. 150).

—Bu hareketler devamlı tekrarlanırsa dede, bütün köylerde yani, muhtariyet alabilir miyiz?

—Çok mümkün İlay, ancak iyi teşkilatlanmak lazım, iyi lider lazım. Reisin cesur, bilgili, idareci olması yetmez; ileri görüşlü olması, olacak olanı çok önceden hesap edebilmesi lazım... Bilmiyorum köydeki şu hareketi kim planladı? Bana sorsalar vakit biraz erken derdim. Ha bak, bizim köyden sonra sürer giderse bu hareketler, devamlılık sağlanacaksa, o zaman, vaktiymiş derim. Bunun gibi. Ayrıca lüzumlu olan bir şey daha var. (İşinsu, 2007, s. 156).

Sezgi, belki biraz da umutla, adamların korktuğunu fark ettim. Bir de o sürü, kocaman elini kaldırmış, kocaman kafasını kaşıyor gibi geldi bana. Demek, düşünüyorlar!

Düşün, efendi! Düşün ki, toprağın derinlerinde hareket başladı, arkası deprem! Ha canım, ha gayret canım toprak, sende köklerimiz var, kımıldayan onlardır, ha canım, ha gülüm gayret! (İşinsu, 2007, s. 157).

İşinden ve o gün yiyeceği ekmekten gayri bir şey düşünmez, bir erkek çocuk sahibi olamadığı için hayata küskün yaşar, insanlarla hatta aile fertleriyle bile ilişki kurmaz, kendi yarattığı yalnızlığın içinde yaşar. Bu kadar sanırım. Basit bir insandır; babam hakkında daha fazla ne konuşulur bilemem. (İşinsu, 2007, s. 161).

Doğru Mehmet Ali, çok perişanım, çünkü çok korkuyorum. Bir küçük kız hatırlıyorum, babasına yaranmak için çırpınmakta, bir kere "Kızım" lafını işitmek istiyor, bir kocaman baba eli, saçlarını okşasın istiyor. Ne mümkün... (İşinsu, 2007, s. 169)

—Dedeni de alıp gelemim kızım, ama o pek durgunlaştı İlay, hiç konuşmadı dün. Bana baktı, yemek yedirdi amma, hâli çok tuhaf. Ne yapsak ki?

Her zamanki annem, kendi derdini atmış içinde bir yerlere, dedemi merak ediyor, yapacağı şeyi de bana soruyor! Her zamanki İlay da onu teselli etti. (İşinsu, 2007, s. 190)

Belli, babamın tükürdüğü sözlere ehemmiyet vermiş, onlarda bir doğruluk sezmişti. "Hayvanla insan arasında sallanacak" bir kız yetiştirdiği için kendine kahrediyor. Yanaklarındaki kırışıklarda gözyaşları kuruyup kalıyor: "Mahmut Necmettin yok. İsmail gitti! Ya ben niçin beklerim Allah'ım? Bir oğlan verdin bana değerini tayin edemedim, aksilenmesini bana değil millete sandım, koyuverdim kendi hâline.

Bilemedim, kızması bana imiş, anlasaydım sert gitmez, usul usul varırdım, ulaşırdım ona. Bilemedim. Şu kızcağızı yetiştireyim dedim. Beceremedim. Yok becerdim de, sonunu hesap edemedim. (İşinsu, 2007, s. 193).

Bir de olayın öbür yüzü var. Şu maddi acıya dayanan işkenceler, şaşkın kafaların derlenip toparlanmasına yardımcı oluyor, ruhların karanlık köşelerine sinmiş kalmış başıboş, hedefsiz kin ve nefret kırıntıları birleşip şuur üstüne çıkıyor; güçlenip hedef tayin ediyor. Böylece öz varlıklarının ve millet olarak varlığın farkına varıyorlar. Bayraklarını birden görüvermenin etkisini de inkâr etmiyorum! Arkadaşların arasında bile kendilerinin farkında olmayan, hareketin içinde sürüklenenler vardı. Bunlar öz bedenlerini ve öz beyinlerini duyabilmekten âcizdiler. (İşinsu, 2007, s. 197).

—Evet ne diyordum, haa, bizim arkamızda kimse olmadığı için, yalnız olduğumuz için bilhassa daha bir kuvvetle hayal kurmamız, daha güçlü olmamız lazım.

—Yani, hiç pes etmeyecek misin, hâlini kabullenemeyecek misin?

—Hayır, niçin edecekmişim? Şu zamanda insana, insanca bir hayat istemem çok mu? (İşinsu, 2007, s. 200).

Dedemin telkinleri sayesinde sürekli düşündüğüm, o ezelden ebede akıp giden "bütün'ü bu açılan kapının önünde gördüm; elle tutulurcasına somutlaştı. O zamana değin varlığımdan ve milletime mensubiyetten dolayı duyduğum kaba ve saldırgan gurur, bütün sivriliklerinden arınıp, yumuşadı derinlikler kazandı, yüreğime serin bir rahmet yağdı: (İşinsu, 2007, s. 207).

Kitapları okuduğum sürede, Arifle bir iki cümle anca konuştuk. Onlar da, bu yıl sonu müsamesesi için çocuklara hazırlatacağım çeşitli oyunlar hakkındaydı. Bu işleri öğretmenin yapması gerek ama ben rahat rahat üstlendiğim için, kadın keyifle bana bıraktı her şeyi... Mehmet bu yıl bitiriyor ilkokulu, onu çekip okuduklarımı anlatmamak için kendimi güç zapt ediyorum. Anlatsam bile neyi, ne kadar kavrayabilir? Öyle çocuk ki... Sabretmeliyim! Mehmet Ali'ye ise söylemeye cesaret edemedim. (İşinsu, 2007, s. 207).

—Arif ağabey, önce eğitim diyor.

—Eğitim, fakat ne kadar zor.

—Düşünsene İlay, belki bir süre sonra bizler eğitimimizi tamamlamış olacağız ve başkalarını eğiteceğiz.

—Şimdiye kadar tek bir kişiden ümitlendim, Mehmet'ten, Hafize ninenin torunu. (İşinsu, 2007, s. 227).

—Evet, diyor, babası ve oğlu; biri hırpalar, öbürü acırdı. İkisi de aynı kapıymış. Biri gitti, öbürü öldü, birden yok oluverdiler! Sırtımdan bir kaya kalktı; kolum, bacağım oynadı. Ağrılardan belim doğrulmaz sanırdım. Bak, hiç ağrı çektiğim yok, meğer onların verdiği yüklermiş. Şimdi kızarsın bana, deden hakkında konuşuyorum diye...

—Hayır anne, kızmıyorum, hayır.

—Ama ben hep kızdım sana, yani onlar varken.. (İşinsu, 2007, s. 243).

Başkasına verdim, ondan alınca... Artık içimdeki merakı yenemedim, sordum:

—Kuzum, benden başka eğittiğin kaç kişi var, kimler?

—Sana ne!

—Ama, birbirimizi tanımamız lazım değil mi?

—Her şeyin vakti var İlay sabırsız olma. (İşinsu, 2007, s. 247).

—Önce hiç kimseye güvenmeden yaşamayı öğren, sonra seçebilmen pek kolaylaşır.

—Hiç kimseye güvenmemeyi öğrenirken, yüreğim kurur ve sonra seçmeyi hiç beceremem.

—Hayır, gayret et. Bunu sana görev olarak veriyorum.

—Hangi hakla?

—Yaşça senden büyük bir "arkadaş" olabilir miyim dersin, öyle kabul et! (İşinsu, 2007, s. 248).

Askerden yeni döndüğü günlere rastladığı için bayrak olayını engelleyemediğine üzgündür.

—Kişi ülkü için elbet canını verebilir, fakat bu canın bir değeri olmalı. Şimdi bize deli cesaret değil, yetişmiş insan lazım."

—Pekâlâ, dedim ona, o hadisenin bir büyük heyecan getirdiğini, insanları derleyip topladığını, velhasıl bir şuur uyandırdığını inkâr edemezsin ya?

—Evet, pek pahalıya mal olan bir şuur! Tek tek hareketler, ister küçük olsun, ister büyük, kayan yıldızlar gibidir. Gökte çizdiği ışığı görür, heyecanlanır, belki dilek dilersin. Sonra, unutursun. Hareket sürekli olmalı. Bunun için hareketi sağlayacak kişilerin önce çok iyi yetişmeleri lazım. İnsanlarımız ölmemeli. (İşinsu, 2007, s. 251).

—O hâlde ihtiyacımız olan insana kavuşmak için başka metot deneyeceğiz. Üzerindeki her türlü baskıya rağmen, boynuna dolanan zincirlere rağmen, beynini hürleştirmeye çalışacağız insanların. Bu da eğitimle olacak İlay, ne dersin?

—Haklısın sanırım, sanırım değil, tamamıyla haklısın. Allah kahretsin bizler iki zincirle sarılmışız; biri rejim, öbürü Bulgar milliyetçiliği! İkisini kırmak için de önce eğitim şart ve sonra sürekli hareket!

Hedefe varıncaya kadar! Hedefe vardığın an, hür ve mutlu Türk milletine kavuştuğun an; değerlerine sahip olabilmek, onları elde tutmak ve geliştirmek için eğitime devam... (İşinsu, 2007, s. 252).

Yeni kitaplar gelmediği için, eldekilerden bazı parçaları el yazımızı mümkün olduğu kadar değiştirerek çoğaltıyor, Arife teslim ediyorduk. O, bunları nerelere ulaştırır, bilemem. Razgrat'taki teşkilatın ele geçmemiş bazı üyeleriyle temas hâlinde olduğunu biliyordum. Nasıl başardığını anlatmadı. "Bunlar teknik teferruat, şimdilik öğrenmeseniz de olur." İşte o kişiler, bizim elle yazdıklarımızı teksir etmeye başladılar. Sanırım çok daha uzak merkezlere uzanıyorduk; bizim köyün, daha doğrusu Arifin etrafındaki daire genişliyordu. (İşinsu, 2007, s. 252).

Arif sinirliydi, arkadaşlarla konuşmamızı engellemişt, erkenden evlerimize gitmemizi söylemişti. Nasıl kızmıştım ona!

—Sizleri mümkün olduğu kadar sakınmak, hadiseyi geciktirmek istiyordum. Birbirinizle konuşmanızı, haberleşmenizi önlemeye çalıştım. Fakat Rıza, Stefan'dan ayrıldıktan sonra birkaç kişiyi bulmuş ve işte.

—Peki, dedim, şu bu, neyse! Sen Rıza'nın, haberi ulaştırmasını doğru buluyor musun? Bıraksaydı it dişi, domuz derisi yeselerdi birbirlerini gâvurlar. Belki başarılı olurdu darbeleri; o karışıklıkta bize pay düşer, hareketi başlatabilirdik.

—Bir kere, Rıza çok uzununu hesap edemez; bilirsiniz çabuk heyecana kapılır. İleriyi düşünmeden, elde bulunanı hemen değerlendirmek ister; bu onun huyu! (İşinsu, 2007, s. 263).

—Anlamıyorum! Ne ilgisi var canım! Nasıl yani?

—Kemal Efendi, dedenin oğlu ve senin baban! Bu işlerle ilgisi olamaz mı?

—Allah rızası için açık konuş.

—Teferruatı bilmiyorum, bunlar birbirimize aktarılmaz. Fakat baban, Rıza ile çalışıyordu. Ne zamandan beri, nasıl, bilemem! (İşinsu, 2007, s. 264).

Kelimeleri kement atmış, boğazımı sıkıyordu; yumruğumu kayaya indirip bağırırdım:

—O hâlde hiçbir dedeme bile söylemedi. Tevkife gelecekleri gece babasını suçladı durmadan; bir de evet, büyükmeleri vardı! Deli miydi bu adam, ne yaptığını sanıyordu?

Arif, olanca sükûnetiyle, ağır ağır konuştu:

—Kemal Efendi, kendi başına bir şey yapmak istiyordu; dedenin oğlu olarak veya oğlu sıfatıyla değil! Bir de sen çıkmıştın ortalığa. Adamcağızın bir yerde kendini ortaya koyması gerekiyordu, bunu anlayabilmen zor mu? (İşinsu, 2007, s. 264).

Ertesi sabah, kapının önünde beni bekleyen küçük Mehmet'ti. Fatma'yı önden yollayıp onunla konuşmaya durdum; pek heyecanlıydı:

—İlay, dedi, beni seçkin komsomollar kampına göndermek istiyorlarmış. Ne yapayım? Şu şey, senin nişanlın karar vermiş.

—Allah rızası için gitme Mehmet, burada kal.

—Fakat gitmem daha doğru olmaz mı, yani anlıyorsun. Eğer bir şeyler yapacaksak, daha bilgili olmam, iyi bir mevkide bulunmam gerekmez mi? (İşinsu, 2007, s. 289).

—Vah küçük kızım, dedi, çok mu kırdı seni o herif?

—Mehmet'ten bahsediyorduk.

—Bence çok doğru söylemişsin. Mehmet Ali hakikaten gönderilmesine mâni olabilirse, olsun. Çocuğun daha yetişmesi lazım, sen artık ciddiyetle al bu görevi... Omzumu sıktı, yutkundü: Ve İlay, dedi, üzülme! Senin pek çok şeyin var, davan var. Hayallerin, soruların... Yani sen kendi kendine yetersin, sen... (İşinsu, 2007, s. 290).

—Allah Allah, deli misin ne? Zamandan, bütünden sana ne? Görüp yaşadığın hayat senindir, feda mı edeceksin onu?

—Kim demiş feda edeceğim diye! Varlığımın şuurundayım diyorum sana, kendime saygı duyuyorum, kendime güveniyorum. Sorumluluğumun farkındayım, ancak bu sorumluluk tarih içindedir, şu kısa zaman parçası yani benim ömrümle sınırlı değildir! (İşinsu, 2007, s. 295).

Birkaç ay, yeni uygulamaya göre seçilecek şiirler, oynanacak piyesler, yeniden kurulacak mandolin grubunun çalacağı türküler üzerinde çalıştık. Mandolinin türkülere uygun bir çalgı olmadığını, saz almamız gerektiğini savundumsa da yutturamadım! Stefan, maksadın türkücü yetiştirmek değil, vakit geçirtmek olduğunu söyledi; hem saz gerici, mandolin ilerici çalgı aletiymiş! (İşinsu, 2007, s. 305).

Osmanlı karargâhına tercüman olarak girmeyi başarıyor, en küçük sırlarına kadar vakıf oluyor. Derken Bulgar isyancılarının başına geçiyor. Var mı bunun kültürle ilgisi, yok.. O hâlde vur kızım Osmanlı'ya! Bir insanı babasından, dedesinden utandırmaya muvaffak oldun mu, planında büyük adım atmış olursun.

Öyle heyecanlı ki, sanırım böyle anlarda benim Türk olduğumu unutuyor. Zaten unutmaması için elimden geleni yapıyorum. Seni pis murdar casus Rakovski! Benden daha mı iyiydin?! (İşinsu, 2007, s. 306).

Gerçi Arif bu büyük aşktan habersiz görünmekte ama, o kadar beraberler, paylaştıkları onca şey var ki... Aynı gaye uğruna çalışmaktan daha güzeli var mı? Dedem haklıymış, aşkın tek olduğunu söylemiş. Mehmet Ali'ye duyduklarımı işimi karıştırmamayı beceremeyeceğimi, ima etmişti. (İşinsu, 2007, s. 308).

—Peki Arif, ya biz niçin katılmadık harekete, biz hâlâ niçin oturuyoruz?

Öldürmek veya ölmek arzusu sinirlerimi bozmuştu, kanıma buz gibi heyecan doluyordu. Rıza'nın Arife baktığını gördüm, bakıştılar. Biri gülümsüyor, öbürü sıkılıyordu. İçini çekti Arif:

—Bak İlay, sonuç verecek, yani hakikaten Türkiye'nin müdahalesini sağlayacak bir hareket olsaydı bu; bizim köy ve bize bağlı teşkilatlar içinde olurdu, merak etme. Eski yaralar kapanmadı daha, şimdi nöbet diğerlerinde. Anlayabildin mi? Ateşi tutuşturma nöbeti diyelim. Bir süre sonra küllerini savrulacak ateşin! (İşinsu, 2007, s. 312).

—Bakın çocuklar, dedi, hep konuştuk; olayları tek başlarına, diğerlerinden tecrit edilmiş olarak düşünemeyiz. Tarihî açıdan ve milletlerarası ilişkilerdeki yeri bakımından kavramak ve öyle düşünmek gerekir. Bunun için çok, çok tarih okuttum size. Sadece bazı şeyleri öğrene-siniz diye değil; şu kavrayışa sahip olun, tarihî düşünceye idman etsin kafanız istedim. (İşinsu, 2007, s. 314).

—Haydi benim küçük kızım, aldırma sen... Hayal kurmak güzel bir şeydir sen hayalsiz, rüyasız edemezsin, en tatlı tarafın da bu zaten. Seni, sen yapan bir şey hayallerin! Ama adım atarken gerçekleri göz önüne almak gerekir, bunu benden iyi bilirsin aslında. (İşinsu, 2007, s. 314).

—Hayır Fatma, arkadaşım olduğunuz için gurur duyuyorum. Bazı anlaşmazlıklar olacak pek tabii. Kimse kukla değil burada; mühim olan doğru yolu beraberce bulmamız. Değil mi Rıza?

Rıza cevap vermedi. Arif devam etti:

—Bizler öyle bir noktadayız ki, bir bakışta durumu bütünüyle kavrayabilmemiz gerekir. Yerimiz hassas, hataya yer vermez. Bunun mesuliyetini duyalım çocuklar. Bizler geleceği keşfedebilmeliyiz. Ne bilgimiz ne hareket içindeki faal durumumuz ileri görüş kabiliyetinin yerini tutabilir. Ne dersin Rıza? (İşinsu, 2007, s. 315).

Yılların ötesine gittim. Dedem anlatırdı Mahmut Necmettin, o ve Çakır İsmail'in tartışmalarını. İşte seneler sonra, bizler yine oturmuş aynı şeyleri konuşmaktayız. Allah'ım doğru yolu göster bize... (İşinsu, 2007, s. 315).

—Yetişmemiş bir grubun eyleme girişmesini intihar kabul ederim, şehitlik değil, dedi.

—Kelimeler üzerinde durma Arif! İster şehit de, ister ceset, umurumda değil. Ve bu ceset, ister ne yaptığını bilerek ölmüş olsun, ister deli cesaretinden, kahraman olma arzusundan, ister tesadüfen katledilmiş olsun, ne çıkar. Benim davama ölüsü ile hizmet edecektir, ölüsü ile. Bu da yeter.

—Asır geçti dedi Arif, şu topraklar üzerinde ne çok şehit ve ceset verdik. Ne halletti? Ne kadar mesafe katettin ülküne giden yolda? (İşinsu, 2007, s. 315-316).

—Peki Arif, dedim, ne olacak, bizler ve bizden sonraki nesiller, varlığının şuuruна sahip tutsaklar olarak yaşayacaklar ve ecelleriyle ölecekler, öyle mi?

—Sakin ol! İsyanı, ne istediğimizi bilerek başlatacağız. Yalnız bilekçe değil, kafaca yetişmiş ve güçlü olacağız. Biz anarşist değiliz, varmak istediğimiz bir yer var ve o yere ulaşmak için gayret ediyoruz, mücadele veriyoruz. (İşinsu, 2007, s. 316).

—İlay, dedi, biraz önce, olayların başlayacağından haberimiz olup olmadığını sormuştun. Evet vardı. Şu güler yüzlü çağrılardan sonra, bir baskı gelecek diyordum; Razgrat'takiler onlardan önce davranmak istediler! Yazdığımız şeyler nasıl onların eline ulaşıyorsa, onların yapacaklarından da haberimiz oluyor; tabii ayrıntılarıyla değil. Biliyorsun onlar bizim teşkilata bağlı değiller, fakat haberleşiyoruz. Her neyse, sana ve Fatma'ya bazı şeyleri anlatmıyorsak, sırf sizleri düşündüğümüz için. Bir harekette bizzat görev almayacaksanız, bilmenize de lüzum yok.

—Günün birinde biz de katılacağız, değil mi?

—Evet, o zaman dahi herkes kendi vazifesini bilecek, diğerlerininkini değil. Böyle çalışıyoruz, birbirimize lazım olmayan bilgileri aktarmaya ne gerek var? İşkenceye kim, ne kadar dayanabilir? Az bilmekte fayda var. (İşinsu, 2007, s. 317).

Dedem ölürken: "İnan, Allah'a inan" demişti... Sözlerindeki derin manayı ve beni her kötülükten koruma içgüdüsünü gün geçtikçe daha iyi anlıyorum. (İşinsu, 2007, s. 319).

Arifi düşünüyorum:

"İstiklal mücadelesine başladığımız an, zaferi elde edeceğimize dair tek şüphemiz olmamalı."

"Şehit olup gelecek nesillere yokluğumuzdaki manayı bırakmak istemiyoruz, biz gazi olacağız. Hep beraber yürüyeceğiz, yeni nesillere öğreteceğimiz şeyler olacak. Biz öğreteceğiz, hatıralarımız değil!" (İşinsu, 2007, s. 340).

—Rodoplar! Aynı şeyleri uygulamak istiyorlar. Kökümüzü kurutacaklar.

—Hayır, dedim, hele bir Arifle konuşalım.

—Başlar mıyız?

—Herhalde, değil mi?

Gülümsedik birbirimize, aynı anda Arifin bir sözünü hatırladık:

"Harekete inançla, sevinçle; yaşama ve zafer kazanma azmi ile başlayacağız." (İşinsu, 2007, s. 343).

"Hayata dört elle sarılın çocuklar, siz yaşadıkça davaya hizmet edecek bir fırsat çıkar önünüze. Mutlak çıkar, umudunuzu yitirmeyin, asla."

"Fakat ne zaman?" Soru, beynimde bir burgu... Göz alabildiğine uzanan tarlalar, diğer tarafta orman; hatta ellerimizle, terimizle, canımızla, ördüğümüz yol, günbegün uzayıp gitmekte...

Bir süredir müsaade ettim kendime, ezberleri tam hatırladıktan sonra, artık yeniden aklımı kaçırmak korkusu kayboldu; köyü, arkadaşları, kimin kalıp kimin öldüğünü düşünüp duruyorum. (İşinsu, 2007, s. 397).

—O iş ve çok şey oldu sen gideli; pek çok şey değişti.

—Evet, duydum. Nasıl üzıldüm bilemezsin İlay, nasıl! Ama geçti artık; suçsuz olduğun, birtakım kişilerin seni kullandığı anlaşılmış, serbestsin artık!

—Evet yollara bağlanmış kalmış bir hürriyet. Anna hiçbir zaman amelelikten kurtulamayacağını söyledi. Hem bir şey daha var, ben suçsuzum doğru, inandığım yolda, doğru bildiğim yolda yürüdüm, kimse kullanmadı beni, hiç kimse. Ama bu, onlara göre suçtur Mehmet Ali, sana göre de! (İşinsu, 2007, s. 401).

Sabaha kadar uyuyamadım, Arifin söylediği fırsat işte Mehmet Ali'nin kalıbına bürünüp geldi. Haydi davran, diyordum. Önce şu mahkûmiyet zincirinden sıyrılmak, yoldan ayrılmak lazım, sonra elbet bulursun bir kolayını. Geri kalanlarla haberleşmek imkânı, belki daha çok şey. Hepsi ezberimde yazdıklarının. (İşinsu, 2007, s. 407).

—Rodoplardaki Türklere işkence yapılırken, köylerin üzerinden tanklar geçerken, evler ateşe verilirken, evet nerdeydin? Çocuklar ağaçlara asılırken, kızın kadının ırzına geçilirken nerelerdeydin? Hem bütün bunlar niçin, biliyor musun? Oradaki ahali Türk isimlerini Bulgar ismi yapmadı diye, İslam dinini bırakıp Ortodoks Hristiyan olmadı diye! Bütün bunlar olurken, sen o cici komsomol kampındaydın, duymadın mı hiçbirini? (İşinsu, 2007, s. 425).

Bazen tartışıyoruz. Bakıyorum, bir zamanlar ona söylediklerimin hepsine akli yatmış görünüyor, ama mücadele etmek, harekete geçmek gibi hiçbir düşüncesi yok. Bana belli etmemeye çalışıyor ama dava uğrunda harekete geçenleri, canlarını kaybedenleri küçümsediğini hissediyorum. Bir başka çözüm arıyor sanıyorum. Ne olabilir? (İşinsu, 2007, s. 427).

Kursu başarıyla tamamladım, bu konuda çok yetenekli olduğumu söylediler. Tıp kitapları aradım kendimi daha iyi yetiştirmek için. Mehmet Ali, çok hırslı olduğumu söyledi, bir türlü elimdekilerle yetinmeyip daha fazlasına göz diyor-muşum! Oysa ben, pek de şuurunda olmadan işin, bizden bir hareket başlarsa, yaralılara her bakımdan faydalı olabilmek için kendimi yetiştirmek istiyordum. Karlar eriyince, dedemin "yara otu" diye bahsettiği kenarları tırtıllı yaprağı da aramak niyetindeyim. (İşinsu, 2007, s. 428).

Biri lider olanı, uzun bir süre koymuştur önlerine. Teşkilat üyelerinin önce bilgice yetiştirmelerini şart koymuştur. Her üyenin kendi özüne inanmasını, varlığına saygı duymasını ister önce... Diğeri ise, eski lider", daha çok heyecanlarıyla yaşayan bir kimsedir; ileri görüşlü değildir, günlük olaylar, patlamalar peşindedir, devamlı hadise çıksın, insanlar telef olsun ister... Aklınca, bu telef olan insanlar, gelecek nesle hürriyetin önemini kavratacaklardır! (İşinsu, 2007, s. 430).

Her üyenin kendi özüne inanmasını, varlığına saygı duymasını ister önce. O lidere göre, böyle kişilerden kurulmuş bir teşkilatın başaramayacağı iş yoktur, çünkü bu kişiler

kafaca hür oldukları için, gerçek hürriyetin değerini ve ona ulaşmanın yollarını bileceklerdir. (İşinsu, 2007, s. 430).

—Biliyorum! Arif derdi ki bize, birden karşılaştığınız beklenmedik olaylarda soğukkanlı hareket edin. —Çünkü o olay size hazırlanmış bir tuzak olabilir.

—Ah, bu çok doğru bir laf işte. Arifin cesedini öyle meydana bırakıvermeleri, sadece, sadece teşkilatın diğer adamlarını keşfedebilmek içinmiş. Bir hayli başarılı olmuşlar! (İşinsu, 2007, s. 434).

—Size selam söyledi. Dedi ki, tıpkı onun gibi yürüyorum, onun gösterdiği yoldan. Bizleri merak etmesin, yürüyen çok. Ama o, kendine dikkat etsin, kendisi tehlikededir; düşmanı yanı başındadır! —Haydi bana eyvallah... İsmimi yine hatırlamayın.

— Bana dünyayı bağışladın çocuk, Allah senden razı olsun! Ona de ki... De ki... (İşinsu, 2007, s. 447).

Ulu Tanrının Türk'e bağışladığı kutlu cihadı yapagörmek! O insanlara, tek Tanrının buyruklarını ve dahi Türk'ün töresini öğretmek, sahip çıkmak, onları esirgeyekoyamak! Onca, dönebileceği bir yurdu olmalıydı. Kıl çadırı değil, taştan topraktan öredurduğu bir evi! Şol insanlar, bu yurdun çevresine derilecek! Halka genişleyecek, genişleyecek... On dört yaşındaki Bayındır'ın kafasında dünya nancaysa, onca genişleyecek işte! (İşinsu, 2008, s. 15).

—Arslan Yabgu için akın etmediler! Etmek gerek, demediler. Arslan tutsak düşünce, hemen İnanç'ı yabgu ettiler. Ya biz ne işledik? Hep Arslan Yabgu'yu kurtarmayı düşledik. Onun için kırışa girdik. İnanç'ı tanımazdan geldik, Selçuk'un torunlarını yine hiç! -durup için çekti- Biz Yabguluyuz onlar Selçuklu! Dost gelmezler, yağı gelirler, bize yol görünür. (İşinsu, 2008, s. 21).

Selçuklu Sultanı Tuğrul'un ise, o geceler uykusu yok, o günler yemeği içmeği yoktur. Göçüp Rey ve Cibal dolaylarına, oralarda yeni güçler bulagelmek emelinde. Çağrı Başbuğ kim, Türkmen düşünüyü öz görevi bilip, bu düşün gereğini yapmak, başladığının sonun almak istemekte. Israrlı. Yeni göçün, dağılışı olduğunu söylemekte. (İşinsu, 2008, s. 31-32).

Medreseleri ve camisi ile Nişabur'u görklüden de görklü eden ustalarını, üstatlarını ve şakirtlerini Rey'e getirtmiş, başkenti süsletmeye durmuş, eski saray yıkılıp, Selçuk Sultanlığı'nın şanına layık bir saray yapılmaya başlanmıştı Tuğrul için. O Tuğrul Sultan ki, "Özüme ev yapıp, yanında Allah'ın evini inşa etmezsem, ar ederim." diyendir. (İşinsu, 2008, s. 33).

Bu zaman içinde Bayındır, çoluk çocuğa adayageldi özünü. Onları ok talimi yaptırır, ata alıştıtır, güreş tutturagörürdü... Kim şimdi Selcen bu boy boy yetişmiş alp yiğitlerde, koç yiğitlerde hep onun işaretini görür. Bakar, seyreyler; yürüyüşleri, duruşları, yayı gerişleri hep Bayındır'ın öğrettikleri üzredir. Yüreği ak pak oladurur, özü gençleşir. (İşinsu, 2008, s. 38).

Fakat Tuğrul Sultan, konargöçerlere yurt tutmak, seferde yardımcı, sulhta başına buyruk olan begleri bir düzene getirmek, dağlara, ovalara doğru atlarının ayaklarınca çevik ve hür ve yalnız olan Türkmenleri devlet sınırları içinde, devlet töresinin eli ile esirgemek istiyordu. (İşinsu, 2008, s. 40-41).

Nereden bilebilirdi ki Selcen, oğulcuğunun bu işe yıllar yılı hazırlandığını?! Ak Topraklara, alp yiğitlerle değil yalnız alp erenlerle de varılmaya durulduğunu. Ve dahi, hatta erenlerin, ak sakallıların, incecik delikanlıların bu işte hüner gösterip, yiğitlere varılacak yol, esirgenecek kişi hazırlayadurduklarını... O Bayındır kim, yıllardan bu yana her işini bölüşmüş evdeşiyle; tasasını ve coşkusu. Bunu söyleyemedi. Çünkü ta Çağrı Beg'in yanında Kur'an-ı Kerim ve ok ve yay üzerine ant içmişlerdi. (İşinsu, 2008, s. 42).

Hiçbir haber ulaşmadı. Yalnız, "Ak Topraklara gidenlere karışmış olalar!" diyen çıktı. Ve dahi buna benzer sözler edenler. Anca, Selcen inanmadı. Bayındır sağ ola da, döne gelmeye? Mümkünü var mı? Yağmur fidanın büyütüp, bir sağlamca ağaç yapagörmeden, onu alaca ata bindirmeden, Oğuz'un töresin, İslam'ın buyruğun belletmeden gidebilmezdi bir yere. Bu yüzden umudun kesmedi. Gök giyip kara sarmadı. Elbet bir yerde cenk ediyordu ve dahi dönüp gelişi olasıydı. Yağmur büyüyordu bu sıra, görklü bir oğlan oluyordu... (İşinsu, 2008, s. 44).

Yağmur, için çekti. Gün ışığı kan olası değil kişiye. Ancak miskinlik vere. Bir de, mutluluk! Fakat Yağmur, gün ışığı mutluluğun, gelimli gidimli olduğunu bilir. Bu gelimli gidimlileri de hayırlı bulmaz... Fikrince, bol gölgelice ağacın kökleri misali, sağlamından, kopmazından olmalı her bir şey. Sallanıp gelmemeli. Bir görünüp, bir kaçıp etmemeli. Oğuz'un deyişini yazmaya da bu yüzden durdu zati. Onca, kudretli Oğuz'un kudretin kesendir, o "dur otur" bilmeyenler. (İşinsu, 2008, s. 45-46).

Kimselerin yüzüne bakmadan, ardında Yorgi, yürüyordu... Anasına ne diyeceğini bulup dürüstürmesi gerekiyordu... "Bir tutsak getirekodum." dese; "Cenk meydanına mı gittin?" deyü eğleniverecek. "Yoldaş buldum." dese, "Kâfirden yoldaş mı ola?" diyecek. "Oğlanlar başıma sarakodular." dese, "Kuş yürekli miydin?" diye soragelecek! (İşinsu, 2008, s. 49).

—Bil ki sen töremize uygun iş işlersen, görklü yüzlü Muhammed'in sözlerine, Allah Tanrı'nın buyruğuna uygun gelersen; o dahi doğruyu bulmuş olur sende. Yok saptırırsan, der ki, Türk bu muymuş, Müslüman bu muymuş?! Sen örnek ol gel ona. Böylesi doğru. Gerçi töreden de, Tanrı buyruğundan da ırak düşmezdi Yağmur, yine de omuzlarının bir başka yüke durduğun gördü. Rum oğlana sahip çık bir, esirge ko iki... (İşinsu, 2008, s. 50-51).

—Belli bil ki ağam, söyledi, Yorgi'yi Tanrı yolladı bize, can yoldaşı oldu bana, Yağmur'a da emir kulu. Bu arık yalınca oğlana ters gitmek, özüne yakışakor mu?  
—Öyle demedim, Bayındır yoldaşım sizi bana ısmarlamıştır. Üzerinize kıl kadar ziyan düşsün istemem.  
—Bu oğlancıktan ne ziyan gele bize?  
—Bilemem, hem korkar hâli vardır hem sıra sıra yavuzluğu, yüze çok gülüyor. Ardınızdan ne işlediği belli değil.  
—Biz esirgedik onu burada, yüzümüze gülüşü ondandır. Ardımızdan ne yapabilir? Özü adamdan sayılmaz, sözü sözden. Yağmur yanında gezdirekor diye seslenmezler, yoksa kimsenin hoşlanası yoktur ondan. (İşinsu, 2008, s. 54).

Ağar, önüne bakıp için çekti. Yamtar sordu:

—Ya Oğuz'a sorar mısın, neden akça bozca atın sırtına binip, esen yele, akıntılı suya uyar olursun diye?

—Sorarım.

—Nice cevap alırsın?

—Yurt ararız derler, öyle bir yurt kim, bir ekende on vere, yüz ekende bin! Öyle bir yurt kim, yalnız ayağın bastığınca "benim" demeyesin, sonrasını düşünesin, küçücük kızların, oğulların ve dahi onların kızları, oğulları ile hep böyle gidedursun, hep böyle "benim" diyecek ol. (İşinsu, 2008, s. 64).

—Derler kim, bir gün sultan, ol Erdem Beg'in, özüne bir kâtip tuttuğun öğrenir, illavelakin ol kâtip Müslümanlıktan sapmıştır ve dahi Bâtını mezhebındendir. Erdem Beg'i huzura çağırıp bir yahşi azarlar. "Sen benim düşmanımsın, devletimin de hasmısın!" der. Erdem Beg şaşırakalır, sebep sorar olur. Sultan buyurur kim, "Sen benim düşmanımı hizmetine almışsın." Sonra ol Erdem Beg'i, ol has adamını karalar, kötü kılar ve dahi buyurur kim, "Kaç defa söyledim, biz bu ülkeleri, silah kuvveti ile aldık, temiz Müslümanlarımız ve dahi bidat bilmeyiz." Bu söz tam böylece, Başbuğ Alp Arslan'ın ağzından çıkmıştır. (İşinsu, 2008, s. 66).

—Sen bi kez düşmanım ile yağlı bağı olursan, öyle bir hainlik çıkagelir kim, hem sana, hem sultana zararı dokunupdur. Her istediğin yapmak sana uygun düşerse de sultan olanlara, ihtiyatı bir kenara komaları ve hıyanet üzere bulunanları yerlerinde bırakmak uygun düşmez. Şu kadarını bilesiz kim, sultanın düşmanı ile dostluk güden, onun düşmanları cümlesindendir. Her kim hırsızla, koğucularla dostluk ederse, özü dahi tam onlardan sayılıptır." Bu söz de, böylece Alp Arslan'ın ağzından çıkmıştır. Bakagörüyorsun, iki öğüt vardır bunda. (İşinsu, 2008, s. 68).

Yamtar o an fikreyledi; bu Ağar Beg'i Müslüman edip komalı! Onca öyle üstüne varmamalı, yavaştan gitmeli. Rumlarla gaza sırası bir genç erene rastlayagelmişti, ne görklü sözleri vardı. Hay Allah, koca kafası, şol sözleri akılda tutamaz kim... O erene yine rastlayakosa, Ağar'ı ona tanış kılsa... Vallah da Müslüman olur, billah da... Ancak işte son ucu ölümlü dünyanın işleri hep terstir. Nereden görecektir o Dumrul Eren'i?! (İşinsu, 2008, s. 69).

—Lakin, töremizce ve dahi onun buyruğunca yaşayıp dururum, o sebepten onun işlerine uygun iş işlemezsem, yediğim içtiğim değil yalnız, kokladığım hava dahi harama gelir. (İşinsu, 2008, s. 72).

Meğer hiç duru değil, hiç arı değil! Yine de bunu söyleyebilmek güçtür Erdem atasına. Çünkü bi kez onu esirgemeye ant içmiş. Erdem Beg dahi düşünedurdu, Yorgi'nin özünü gizli gizli gözlediğin, betik saldıği Tatar ulakları ile dostluk kurageldiğin Yağmura demeli miydi? Çocuğun, ak yüreğine bir kara salmalı mıydı? Bu bir ihanet olur kim, ne ihanet! Bizzat Selcen ve Yağmur başları üzere, özünün diktği al otağı devirmek, ayakları altına özünün serdiği ipek halıcağı çekivermek! Onlar birer aziz emanettir kim, yoldaşı Bayındır'dan. Erdem, canlarına kıl kadar kuşku düşsün istemez. Bu yüzden kas kas güldü; Yağmurun omzuna akça iri eli ile koca bir şaplak indirdi, söyledi: (İşinsu, 2008, s. 89).

Namazdan sonra bakıp gördü kim oğulcuğu yazısın başındadır. Besbelli, sefere çıkmadan önce Yağmur bitiregelmek istemekte Oğuz'un deyişin. Ona bir şey demedi, çıkıp kapıya Yorgi'nin yanına oturdu. (İşinsu, 2008, s. 91).

Babasını daha bu küçükken, aklı ermez bir kızcağızken vurmuşlar, burada, sokakta... Anası da bunu, özü anasına ısmarlamış, görünmez olmuş... Anlayacağın şu ki, Eliza'yı ninesi büyötmüş, böyle sokaklara salıvermiş. Mariya ile yoldaş olmuşlar. Mümkünü var, anca, şunu bilesin, hiçbir Oğuz evdeşi Rum da olsa çocuğunun adın Rum adı komaz. Eliza'nın aklında kaldığına göre Uçay'mış adı, ya Gökay. Ninesi Eliza etmiş ve dahi kimselere başka söyletmemiş. (İşinsu, 2008, s. 103).

Yamtar:

—Canım konuşmak istemez, dedi. Bayındır, azca kızdı:

—Öfkeni beri ko... Özüm işi değildir bu, Selçuklu'nun işidir.

O dem Yamtar, surat eğip konuştu: (İşinsu, 2008, s. 104).

—Ben bir haberci tutarsam, yoldaşım olan kimse, bu yoldaşlığa dayanarak onu hesaba almaz ve dahi özüne susmalık vermez. Yüzüne hoş gülmeği aklından geçirmez. Bana yağlı olan ise, onunla dostluk kurar ve ona mal bağışlar, yüzüne güler, tatlı söyleşir. Habercim, bilmeden ve dahi belki kötü bir niyeti olmadan, böylece yoldaşlardan fena, yağlılardan iyi haber ulaştırır... Bilir misiz söz neye benzer; oka! Sen her ok attığında, nişana bir yenisi geledurur. Derken, gönlümüz yoldaşa karşı ağırlaşır. Yağıya hoş bakmaya başlar. Az geçmede, yoldaş uzaklaşır, yağlı yaklaşır. Böyle giderse, dostun yerin düşman alır. O düzensizlikten varagelen hâli de kimse yoluna koyamaz. (İşinsu, 2008, s. 104).

—En doğrusu ve dahi görklüsü; kişinin kendisinin haberli bulunmasıdır. Devlet düzeni törelerinden biri de, haberli olmaktır. Anca öyle olursan, kime güvenmek, kime

güvenmemek gerektiğini bilir. Gönül dahi, söylediğin işler üzere meşgul olmaz. (İşinsu, 2008, s. 104).

Tam o sıra, bahsi edilen; Alp Arslan Başbuğ'un, caminin kapısında eski, perişan giyimli talebeleri görüp, veziri Nizam ül Mülkten sual eylemesi, onun da:

— Bunlar kişilerin en şereflieleri olup, özlerinde dünya endişesi taşımayan anca ilmi merak edenlerdir, diye cevaba gelmesiydi.

Bu söz üzere başbuğ'un, cümle talebelere kalacak bir bina yaptırması ve dahi her birine maaş bağlatmasıydı... Bağdat'ta üç yıl evvel başlayan Nizamiye Medreseleri, sanki vezirler, begler ve ünlü hatunların himmetleri ile birbiri ardına gelmekte. (İşinsu, 2008, s. 112).

Bağdat'ta üç yıl evvel başlayan Nizamiye Medreseleri, sanki vezirler, begler ve ünlü hatunların himmetleri ile birbiri ardına gelmekte. Selçuklu bayrağı; yalnız düzeni, sanatı, İslam'ı değil, ilmi dahi beraberinde taşımakta. Bu medreselerde, Selçuklu'yu yıkagörmeye işler içre iş çeviren Bâtınlılığı ve Şiililiği önlemek için Sünni mezhepler okutulmakta, matematik, heyet belletilmekte... (İşinsu, 2008, s. 112).

—Onu yok edersek, sen Nikefor'un gözüne girersin... Bunca Oğuz'a ve Peçenek'e tek kumandan olursun.

—Gereği yok kan dökmenin, ben bensem, Tamış'ı bizden ederim. Kaç yıl var kim bunlar arasındayım, çok kolay mı oldu özümü böyle sevip saydırakomak?! Tek tek kişilerin aklını çelmek, Selçuklu görkemini anlatmak. Başbuğ'un gücüne inandırmak?! Bak şimdi herkes Alp Arslan Başbuğ'un ayrı bir deyişini söyler. Kimse bilir olur mu, onları benim taşıyıp getirdiğim?! (İşinsu, 2008, s. 119).

Türk; bozkırın arı duru pınarıdır ve dahi tükenesi yoktur, belli. Anca şol pınarın, akıntılı coşkun suyun çöllerde dağılıp, telef olmaması, ol begin, bu begin buyruğunda bölünüp bölünüp sonra kuruyagelmemesi için Sultan Tuğrul'un başladığı uğraşı; Başbuğ Alp Arslan, devam ettiregitti. Bu deli esen yeli, bu çağlayan suyu, soyuna ve gelen güne daha faydalı kılabilmek için, begler saltanatını bitirmek, cümlesini Türk'ün töresi ve İslam'ın buyruğu içinde tek merkeze bağlayabilmek uğruna çalıştı. (İşinsu, 2008, s. 126).

Bir ucundan kırıp kâfiri, öbür ucundan çıktılar. Ve dahi onları sağlı sollu dağıtında, kaçanı kovalamadılar. "Aman" dileyenin başın kesmediler! (İşinsu, 2008, s. 140).

Yağmur, duyup düşündüklerini bazı bazı yazar oluyor, saklıyor. Bugünleri dahi Oğuz'un o görkemli öyküsünde, bir bir anlatmayı düşünüyor. Zaten zaman erip, ayrılış demi ulaştığında Yağmur, anasının elini öperken tek şey dilemişti: Şimdiye değin yazagördüklerini iyi saklaması, ne dosta ne düşmana gösterip dillere söz etmemesi. Çünkü, geçen iki buçuk yıl içinde doldurduğu kâğıtlar beş tomar oldu. Yazıp bozduklarını hesaba alsan belki on, belki on beş eder. Oğuz'un deyişine başlarken, Türk'ün töresini yazdı önce. Bilge Kağan'dan ta Selçuklulara, ozanlar ağzından uzanıp gelen öğütleri... Hak dini İslamiyeti kabul etmeden önce, ... at ve silahlarıyla bilece gömdüklerini yazagördü... (İşinsu, 2008, s. 142).

Tıpkı Yorgi'ye anlattığı gibi, gazaya çıktıklarından beri o dahi herhangi bir er oldu Erdem atası için. Hâl hatır sorduğu yok. Tanışıklık gösterip selam verdiği bile yok.

Yalnız iki kez yanına çağırıp, otağın kapısında beklettikten sonra içeri aldı ve yüzüne bakmadan kırışa çok deli girdiğini, özünü hiç gözetmediğini söyledi, o kadar. O dem anladı ki Yağmur, Erdem atası tanışıklık göstermese de, babası gittiğinden bu yana üzerine tutageldiği kanatlarından birini dahi eksik etmemiş. (İşinsu, 2008, s. 144).

Belli, teslim olası değil, anca daha fazla dayanası da yok... Günler geçübün, ayın biri doluyor, ikinci tamamlanmak üzere. Bulgar Basil, elçiler yollayıp, elli bin dinar vermeyi, anca Selçukluların çekilip gitmesini şart koşuyor.

Alp Arslan Başbuğ düşünmektedir; ordu iki aydır yahşi kırıstan uzak, avare olup gelir, muratları ise zaten bu kent değil... Vakit boşa geçmekte, Halep'e ulaşmak gerek... Vezir Nizam ül-Mülk dahi özü ile aynı fikirde oluptur. (İşinsu, 2008, s. 145).

Hatun Sultan, bu sözü hiç yabancı bulmadı. Özü özüne malum olan, başbuğun soyu içre ilk kez birçok şey yapacağı, şol bilge kişiye daha yeni ayan olmadaydı! Başbuğ Alp Arslan ise bu söz için Tanrıya hamdeyledi:

—Ben yapmıyorum, sen buyuruyorsun, dedi.

Sultan dahi vazifeli olduğunun bilicisiydi, anca o, hatunu gibi sızılar düşürmüyor yüreğine; şol vazife özüne verildiği için, Allah'ına daha çok şükrediyordu. (İşinsu, 2008, s. 146).

Deli Emre, öyle fazla söz etmekten hoşlanagelmediği için, yoldaş da bulmazdı özüne. Sefer zamanı Yağmur'u fark edince hemen kanı ısındı. Onun kırısta deli olduğunu, özünü savunmadan atılıp coştüğünü görüben hayatını kurtardı; Yağmur'u arkasından oklamak isteyen bir Rum'un kafasını uçurdu... Sonra şol günün gecesi bu deli oğlancığı buldu ve seferde atılmak kadar, arkayı da gözetmek gerektiğini söyledi. (İşinsu, 2008, s. 147).

—Sen niye boş durursun? söyledi.

—Boş oturmuyorum, konuşuyorum ya.

—Elin işlemiyor!

—Elim bir işe yaramaz ki benim, ya kılıç çalabilir ya ok atar ya da yazı yazar. Emre ağam biliyor musun, ben, Oğuz'un öyküsünü yazıyorum? (İşinsu, 2008, s. 149).

—Oğuz'un öyküsünü. Oğuz'u sevdiğim, yüce tuttuğum için yazıyorum. Sen de Oğuz'sun, yiğitsin, başın buyruksun. Hem de başbuğumuza bağlısın.

—İnsan söylediğin başın buyruk olmalı, anca şu dilsiz akılsız hayvanlardan farklı bir düzen içinde olmalı başın buyrukluğu. (İşinsu, 2008, s. 150).

—Yanarım buna ki, ben orada kalıcılardan olmadım.

—Yoksa, bir sen karşı dururdun onlara ha?!

—Sen bugün benimle eğlenirsin. Deli Çavıl mıyım ki üzerime gülersin?

—Kişinin özün bilip görmesi iyidir.

—Ne eksikliğimi gördün Emre ağam? Vuruşmadım mı? Belki arkamı gözetmemişim, ancak ne oldu? —Tanrı esirgeyekodu, uçmağa varmadım.

—Tann'nın yapacağı çoktur, her dem esirgeyegelmez kişiyi. Şol işi özün dahi yapmalısın.

"Ben de her dem gözetemem ya seni." diyebilmedi. (İşinsu, 2008, s. 154).

Tablo 8. Değer Tablosu-Sorumluluk

| Değer: Sorumluluk                 |      |                                      |
|-----------------------------------|------|--------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                             |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 58   | Örtük ve doğrudan verilmiştir.       |
| Çiçekler Büyür                    | 77   | Örtük ve doğrudan verilmiştir.       |
| Ak Topraklar                      | 36   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir. |

Tablo 8'de sorumluluk değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 58, Çiçekler Büyür'de 77 ve Ak Topraklar'da 36 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Sorumluluk değerinin en fazla Çiçekler Büyür'de, en az ise Ak Topraklar'da tekrar

edildiği görülmektedir. Eserlerin hacimleri dikkate alındığında sorumluluk değerine bütün eserlerde birbirine yakın sayıda yer verildiği söylenebilir. Çiçekler Büyür’de bu değer yoğun biçimde işlenmesi, sosyal hayatın hemen hemen her alanında yaşanan sorunlara karşı roman kahramanlarının çözüm arayışından kaynaklanmaktadır.

Emine Işınsu’nun eserlerinde 171 kez yer alan sorumluluk değeriyle ilgili aşağıdaki ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

Herkes, toplumda yaşıyor olmanın getirdiği birtakım sorumluluklara sahiptir. Bunlar içerisinde devlet yöneticilerinin, belli yerlere gelmiş ve toplumda önder durumdaki insanların bulundukları yerden kaynaklanan birtakım sorumlulukları vardır. Bu kişiler; dil, din, ırk ve fikir ayrımı gözetmeksizin bütün halkın refah, birlik ve beraberlik içinde yaşaması, iyi bir eğitim alması, geleceğe güvenle bakabilmesi için gerekli her türlü çalışmayı yapmalıdırlar. Kendileri rahat ve bolluk içinde yaşarken halkın sıkıntı çekmesine asla fırsat vermemelidirler. Devletin devamlılığı ve bağımsızlığın korunması için kendi çalışmalarının yanı sıra en uygun kişilerin devlet hizmetinde yer almasını sağlayacak adil ve güvenilir bir sistem kurmalıdırlar. Bireysel olarak da her birey; kendini yetiştirmek, toplum hayatına uyum sağlayacak biçimde hareket etmek, mensubu olduğu milletin kültürel değerlerini yaşamak ve sonraki nesillere aktarmakla sorumludur. Bunun yanı sıra devletin bağımsızlığı için gerekirse savaşmak, yetenekleri doğrultusunda insanlara faydalı olacak işler yapmak, yerinde ve zamanında hareket ederek doğru kararlar almak zorundadır. Kendini ve toplumu tehlikeye atacak her türlü aceleci karardan uzak durmalı, olayları doğru biçimde değerlendirmelidir.

#### **4.1.1.9. Vatanseverlik**

Vatanseverlik, vatani için en değerli varlığı olan canını bile feda edebilecek kadar vatan sevgisiyle dolu olma duygusu biçiminde ifade edebileceğimiz bir değerdir. İnsanları milli birlik şuuruyla bir arada tutan değerlerden birdir. Vatanseverlik duygusunun gelişmediği vicdanlarda millet bilinci ve sevgisinin olması da düşünülemez.

Emine Işınsu’nun incelenen eserlerinde vatanseverlik değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Öyle işte, bizim şehirleri Erzurum'u falan da yakıp yıkıp, Sivas denilen yerin oralara gelmişler. Sultan ne yapsın? O da ordusunu topladı; Türkmenlere de haber salmış, gelip orduya katılsınlar diye... Babası, oralardan kaçan Arapların, İranlıların kervanlarını karşılayıp sorgu sual ederdi. Bu yüzden işte, bu gâvurların ne yapıp ettiklerini biliyordu. Onun için duramadı yerinde, ille gidip kâfirden Müslüman'ın öcünü alacağım diye tutturdu. Ben yalvardım ettim ama beni dinleyen kim? Anası da o akılda: 'Gelirse gazi olur, kalırsa şehit olur gelin, ne söylenip duruyorsun sen.' diye çıkıştı durdu bana. Neyse uzun etmeyim sözü; (İçini çekti, gözleri daldı yine.) varıp gitti Konya'ya... Gidiş o gidiş... Bir daha görmedim yüzünü! (İşinsu, 2006, s. 27).

"İşittim ki yaman bir beymiş, Bizanslı ile çok gazalar yapmış, ama şimdilerde pek yaşlı olmalı. Dur bakayım, iki yıl evvel seksen yedi yaşında olduğunu söylemişlerdi, demek şimdi seksen dokuz, doksan olmalı!"

"Olsun," dedi adam, "halkına bir düzen getirmiş; cümlesi yiğit, temiz kişilermiş. .... "Evet," dedi Yunus, "Edebalı'na bağlı imiş; bizim tekkeye uğrayan derviş-gaziler bahsederlerdi, o da yiğit bir beymiş."

"Şimdi bak, bu yaştan sonra elbet gazalara gidemem ben, ancak sanatım var; demircilik yaparım, yani bir faydam dokunur onlara, yani daha işe yararım! Sen madem dolaşmaya çıktın derviş, eh yolun oralara da düşer belki, beni arayıp sorarsın; Demir Ahmet derler ismime..." (İşinsu, 2006, s. 300).

Ertuğrul Gazi, Allah ondan razı olsun, kendisine verilen toprakları genişletmiştir, hatta bu Söğüt'ü de, Bizanslılardan almış, verilen yurda yurt katmıştır, uzun zamandan beri, belki elli yıldır aşiretinin başındadır, hayırlı bir düzen kurmuştur. Oğlu Osman Bey'in de kendisinden geri kalmayacağını ummaktayız. O hâlde gidip Osman Bey'in dirliğine, emrine katılmakta fayda vardır. Biz böyle düşünürüz." dedi. (İşinsu, 2006, s. 315-316).

"Biz buraya göçeli fazla olmadı, belki on yıl. Yer verdiler, yerleştik, ama güvenliğimiz yoktur, bu yüzden dirliğimiz de pek yok. Şu Söğüt taraflarında yurt tutan Türkmenler var ya, acaba köyce gidip onlara katılalım mı, diyoruz, fakat sen ne dersin bu işe? Orada istediğimiz dirliği bulabilir miyiz acaba?"

[...] orada yaşayanların her an gazaya, akına hazır olması lazımdır. Çünkü ha bire yurtlarını genişleten, pek diri, pek uyanık, yiğit Türkmenlerdir."

"İşte aradığımız da bu! Çoluk çocuğumuz güvende olsun yeter bize. Biz de akına, her türlü gazaya katılırız. Anadolu'ya göçüşümüz boşuna değildir. Biz de elimiz erdiğince, yurt edinmeye yardım etmek isteriz ki, kanımızla suladığımız bu toprakları, ileride çocuklarımıza gönül rahatlığıyla bırakabilelim."

"O hâlde, yola düşmekte fayda var." (İşinsu, 2006, s. 347-348).

Cihan Savaşı'nda, Çanakkale'de çarpışmak için buradan kaçarlardı. Edirne'de birkaç ay silahlı talim gördükten sonra, Gelibolu'ya sevk edilirler. Mahmut Necmettin orada fena hastalanır. Öldü ölecek diye yürekleri titrer. Ölmez ama silahsız sıhhiyedir artık sınıfı. İstanbul'a, Hilali-ahmer Genel Merkezi'ne gönderilir. Bizimkiler savaşımaya devam eder...

Üçü tekrar buluştukları zaman, Çanakkale'den koyuvermedikleri düşman gemilerinin, İstanbul Boğazı'ndan süzülüp gelişlerini beraber seyretmişler, beraber ağlamışlar. Daha fazla duramamışlar mütareke başkentinde, dönmüşler. (İşinsu, 2007, s. 15).

Kanı bitlenmeye görsün, ilk hedefi, onu koruyan, esirgeyen olur. Eski efendiyi yok ederse, kendisi efendi olacak sanır! Neysee... Emin Pehlivan kıl payı kurtulunca ölümden, kaçmış. Ertesi yıl, 93 Harbi patlayınca da, gitmiş Yenipazar'daki Osmanlı birliğine katılmış. (İşinsu, 2007, s. 63).

İşte o zaman biz, Çakır İsmail falan çıktık dağa. Bulgar bir köyü mü bastı, arkasından biz yetişip onları basıyorduk. Daha önceden haber alırsak, köyde pusu kurup bekliyorduk. Reisimiz Aziz Bey, bildiğin gibi değil; yiğitti yiğit! Hem çok iyi kavramıştı çete muharebesini, hepimizi öyle bir idare ederdi ki! Haber kaynaklarını da

hiçbirimiz bilmezdik. Eh bastık mı gâvuru uşam; artık cana can, kana kan! Ölen şehit, kalan gazi! Haydi, ser yataklarımızı da uyuyalım gayri. (İşinsu, 2007, s. 67).

Gittikçe kızaran yüzüne dalıp gitmişim, yanaklarının allığına karşılık, çevresinde sanki renksiz, kokusuz bir boşluk oluşuyordu; Mehmet Ali, bu boşluğun içinde yalnız ve son derece anlamsızdı. —Cevap vermiyorsun kızım, söyleyim ben sana, tümünün sonucu kocaman bir hiçtir, hiçin ardında ise cesetler! Cesetler, öyle ya, o kadar!

—Onlara ceset diyemezsin, onlar şehittir, azizdir. Bizimdir onlar. Bizim kökümüzdür, bu topraklara...

—Bu topraklar, bu topraklar, sanki başka bir laf bilmezsin! Bak İlay, onlar...

Şiddetle sözünü kestim:

—Onlar, evet şehit oldular, o kadarını yapabildiler ama bizlere, arkalarından gelenlere bir şey işaret etmek için, bir şeyler anlatmak için. Böyle ölümün bir manası vardır. (İşinsu, 2007, s. 77-78).

Al bakalım, şunu bir oku sessizce...

Cebinden çıkardığı bir kâğıdı uzattı, uzun bir şiir, elle yazılmış, Türkçe; Bayrak! "Ey mavi göklerin kızıl ve beyaz süsü..." Hayretle duraladım:

—Fakat bu... Yani bu bizim bayrak için yazılmış galiba.

Şaşkınlığım, heyecanım karşısında Arif ne kadar sakin:

—Evet, niçin olmasın?

Bizim bayrak için de, şiir yazılabilmiş demek! Artık soluksuz okuyorum, kalbimin güm güm atışından, ne dediğini tam çıkaramıyor, tekrar okuyorum.

Hiç böyle bir şey görmemişim... Hiç işitmemişim... Hiç, bu kadar, bu kadar... Yani...

Heyecanlanmamıştın! Tamam, anladım.

Evet, evet. Haklısın. Bu... Fakat gizli olmalı Arif ağabey. Nerden buldun? Askerde mi? Asker mi yazan, Arif Nihat Asya asker miydi? Gizli olmalı bu, ya yakalanırsan? (İşinsu, 2007, s. 94-95).

Sesimi fazla yükseltmeden ve heyecandan tıkanarak, tane tane okuyorum şiiri. Son mısra:

"Söyle nereye dikilmek istersen, seni oraya dikeyim."

Dedem, bir elinde çiviler, bir elinde çekiç diz çöktüğü yerde ağlıyor. Çiğ taneleri gibi gözyaşları, sakalından damlıyor. Ona sarıldım, beraber hıçkırdık; sonra birbirimizin yüzüne bakıp gülmeye başladık. Şu tek şiir bizi sarsmış; kanatlar takıp ruhumuza, hür bayrağın dalgalandığı ana vatana kavuşturmuştu sanki. Öyle mutlu ve güvenliydik.

—Bizim bayrak için de şiir yazılmış, bak... (İşinsu, 2007, s. 96).

—Bu evde saklı bir bayrak olduğunu söylemiştin dede.

—Evet, Kur'an, bayrak ve benim eski yadigâr tabanca bir arada. Annenle baban nikâhları kıyıldığında üçünü de öpüp başlarına koymuşlardı. Saklı duruyor, merak etme.

—Nerede, ha, nerede?

—Sen evlenirken inşaallah, evlenirken çıkaracağım, koca bir bayrak, kocaman! Cemiyetten kalma. (İşinsu, 2007, s. 96).

—Söyle şairine, dicsin bayrağı buraya. Sıkıyorsa tabii, dedi.

—Olur! diye cevap verdim, çok ciddiydim. "Ah Allah'ım şu oğlanı bir mahcup et." Dua o kadar içimden geldi ki, hemen kabul edilmiş gibi rahatlayıp gülümsedim:

—Yaşadıkça her şey mümkün, çünkü umut, hep bir yerlerde yaşamaya devam eder. (İşinsu, 2007, s. 112).

Dedem cevap vermedi. O, Türkiye aleyhine tek söz söylemektense susmayı tercih eder. (İşinsu, 2007, s. 156).

Yola çıktıktan bir zaman sonra fısıltılı sorular başladı: "Sahiden baban mı asmış o bayrağı?" Nedendir "Türk" demeye bile korkuşları? Mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü o bayrak ha?! Tüh reziller! Cevap verilmez! Babam sahiden Razgrat'ın adamı mıymış? Ya nasıl da dedemi suçlamış Kemal Efendi... (İşinsu, 2007, s. 180).

Derken hepimiz ipleri aniden çekilivermiş kuklalar gibi duruverdik. İşte orda, karşıda, minarenin üstünde! Onu böyle yükseklerde, onu böyle mavi göğü arkasına almış dalgalanırken hür görmemiştim. Onu, hiç görmemiştim ki!

"Ey mavi göklerin kızıl ve beyaz süsü"

Onu seyrettim.

Minareye tırmanmaya çalışanları, bellerine ip dolamış adamları, uzun merdivenleri, koşuşan çocukları... Milis'i, müfreze başkanını, diğerlerini gördüm. Pek çok şey konuşuluyordu mutlak. Hayvan tepişmesini andıran uğultu devam ediyordu. Neler söylendiğini hiç duymuyordum.

....

İnsanlar ayaklarının ucuna basa basa mı yürüyorlar? Fatma, orada kaldı. Birden küçük Mehmet geliyor aklıma, inşallah görmüştür bayrağı diye dua ediyorum. (İşinsu, 2007, s. 152-153).

—Bak dede, hani anlatırdın dağa çıkışınızı, ne çok şey anlatırdın. Köylere baskın verişinizi. Dede n'olur konuş, yine anlat Turan Cemiyetleri'ni anlat. Eğer kapatmasalardı, Mahmut Necmettin Türkiye'ye göçmeseydi, gazete devam etseydi, kazanır mıydık istiklalimizi? Dedem, konuş! Artık aklıma ne gelirse sıralıyorum. Anası babası, reisleri Aziz Bey! Hatta sarı kız! Dedem, başını önüne eğmiş ellerini incelemeye devam ediyor.

—Hatırlıyor musun dede, Ethem Ruhi Bey'i hatırlıyor musun? Hani Türkiye'deki Millî Mücadele sırasında, beraberce buradakilerden para toplayıp göndermişsiniz, hani mebusluk etmiş, sonra hapse tıkmış, Ethem Ruhi Bey!

—Dede Sofya'daki millî kongreyi hatırlıyor musun? Hani Mahmut Necmettin... (İşinsu, 2007, s. 218)

Baba Tekkesi'ne bir Türk bayrağı çekilmiş; indirmek isteyen polis kuvvetleriyle köylüler çarpışmıştı. O yörenin bütün resmî binalarının duvarlarına, Türk gençlerini birliğe, beraberliğe ve hürriyete çağıran yazılar yazılmış. (İşinsu, 2007, s. 311).

Arif harekete geçme emri vermişti. Silah dağıtmıştı hepimize, iyice hatırlıyorum, köyü işgal etmiştik... Bulgarları kovup, belediyeye bayrak çekmişti Arif. "Ey mavi göklerin kızıl ve beyaz süsü" Arif, bayrağa tutunmuş, onunla beraber dalgalanmıştı sağa sola, göklere doğru! (İşinsu, 2007, s. 354).

Birbirimizle konuşmuyoruz, herkes bir tarafa büzülüp oturuyor. Yabancı düşmüşüz birbirimize!

—Ne oluyorsunuz be! diye bağırdım ortadan. Bir şeyler yaptık, elbet bedelini ödeyeceğiz! Göğsümüze madalya takacaklarını mı sanıyordunuz, sonucu hesap edemedinizse ne girdiniz işe? Aklınıza hâkim olun, sıkı basın ayaklarınızı. İstedikleri bu zaten, bizi birbirimizden koparmak, çökertmek, ağızımızdan laf almak... Konuşun, aklınıza ne gelirse anlatın, hep beraber dinleyelim...

Kimseden ses çıkmadı.

Zeliha, hıçkırarak ağlamaya başladı:

—Haklı İlay, diyordu. Allah rızası için konuşalım, yine ilk günlerdeki gibi yardım edelim birbirimize. Ne oldu, neden dargınlık düştü aramıza? (İşinsu, 2007, s. 359).

"Şehitler tepesi boş değil

Biri var

Bekliyor

Ve bir bayrak dalgalanmak için rüzgâr bekliyor"

—Kes sesini be kız!

Bayrağın rüzgârı Arif oluyor, dalgalanıyorlar. Avazım çıktığı kadar bağıriyorum:

—Ölmez düşen hürriyet savaşında! (İşinsu, 2007, s. 362).

Hâlâ elimde tuttuğum tabancada bir mermi kalmasına dikkat etmişim. "Niçin?" diye sormuyorum.

Sorularım tükendi Arif.

Bildiğim ise, tek şey: Bedenler, beyinler ve sevdalar, bu toprağa gübre olabilir...

Ve her yıl çiçekler yeniden büyür! (İşinsu, 2007, s. 462).

"Doğunun ve Batının Sultanlığına ermek, "İslamın dirilticisi" olabilmek, adı güzel Muhammed'in kutlu sözlerini alaca atların rüzgârı ile dört bir yana taşımak. Alp Arslan Başbuğ'un babasıdır Çağrı Beg. Köslerin gümbür gümbür urulduğu, burması altın, tunç boruların çalındığı; yelin atlara yetişemeyip, uçagiden oklar arasına gün ışığının sızabilmediği savaş meydanlarının ala şahinidir Çağrı Beg!

İlk kez Ak Topraklar'a kadar varıp da dönen ve dahi Tuğrul Beg'e, "Bize karşı çıkabilecek kimselere rastlamadım." diye haber ulaştırandır. Belli, Yağmur'un bir başka tutkunluğu var ola, ona! (İşinsu, 2008, s. 12).

Yağmur, on dördünü bu bahar doldurdu. Selcen'in elinde avucunda kalan, yalnızca odur. Hiç kız doğurmadı Bayındır'a; beş oğlan verdi kim, ne oğlanlar... Birbirinden hünerli, birbirinden erdemli ve dahi yiğit! Anca dördünün konukluğu, bu gelimli gidimli dünyada az sürdü. Ecel aldı, yel gizledi... üçü geçinende; "Şehit olmayan oğlu olmaktansa, hiç olmamak daha yeğdir." söyledi Bayındır. Yüreğinde sızı mı geçiyordu ne; sesi titremiştii azca! (İşinsu, 2008, s. 13).

İşte o dem, gönlünde yıllardan bu yıla titreyip duran, ayan oldu Bayındır'a: Özüne ancak Çağrı gibi bir başbuğ gerek! Ve dahi mümkünü var; Ak Topraklar'a onunla gitmeleri ola... Çölün kıvgınında bir pınar fişkırıyor! Nazlı söğütler, dik başlı kavaklar, kayınlar yeşeriyor! Altın yapraklı bay kayın, sekiz gövdeli mukaddes kayın, dokuz köklü, altın yapraklı mübarek kayın... Sana kara yanaklı ak kuzu kurban ediyorum...

Daha güzel ne ola bilmezdi Bayındır. Düşü buncaydı, şiiri!

Yetmedi. Sürdü atın, koşturdu... Yüreği çatlayacaktı, atı çatlayacaktı.

Döndüğünde soğumuştü biraz, yorgundu. Yamtar'a karşı geldi; yoldaşının kaşları çatıktı, söyleşmiyordu. Bilirdi bu hâlin Bayındır, o dahi söz etmedi. Yürüdüler... (İşinsu, 2008, s. 19).

Bayındır çöktü yere, kara kıyma gözlerinden yaş akıtarak, umutların demeye durdu Yamtar'a. Rüzgâr gibi her yöne esip dağılan Oğuz'u toplayıp görececek tek başbuğdan bahis açtı. Tek yurttan, ki dünyayı saracaktı. Tanrı Türk'ü koruyordu. Elbet, çünkü onu, özüne gölge etmişti dünya üstünde. El vermişti Türk'e, görev vermişti. (İşinsu, 2008, s. 21).

Bu yüzden; Türkistan'dan akın akın gelen, geldikçe sonu hiç tükenesi olmayan; Nişabur yöresinde, Rey dolaylarında konacak yurt arayan Türkmenleri, Ak Topraklar'a doğru akıtmak isteyen ve dahi oralarda, Van yöresinde yirmi bin eri ile savaşan Türkmen'e konacak yurt açmaya çalışan İnanç Yabgu'nun oğlu Hasanın ve o kadar Türkmen'in pusuya düşürülmesinin onulmaz acısıyla, Sultan Tuğrul, amcaoğlu İbrahim Yınal'ı sefere memur edince erlerin arasına Yamtar karıştı. Ve de ardından, gizlice Kazan!

Öç gün sonra duydular. Çünkü onu, Yamtar'ın nişanlısının evinde konuk biliyorlardı. Selcen, feryat figan eyledi. Bayındır şaşmadı, eyitti:

— Yiğitlik türlü türlü olur, bir türlü de deliliktir. Ne ağlarsın be kız?! Senin oğlanın yiğitliği de bu türlüünden olmalı. İki rekât namaz kıl, Tanrı'ya şükreyle, oğulların akına çıktı. (İşinsu, 2008, s. 34).

Oysa söylemişti kim:

—Şehit olmayan oğlu olmaktansa, hiç olmamak yeğdir... Kalk namazını kıl, şükreyle; oğlun genç iken Tanrı'sına kavuştu. Bu dünyanın son ucu ölümlüdür; şükreyle oğlun, Allah'ın ne sevgili kuluymuş, çabuk tamam eyledi çekisini, bizden çok severmiş onu Tanrı ki, erken aldı yanına.

Selcen'in gözünden yaş akadurmuş, alı solmuş yanağına yuvarlanmıştı: (İşinsu, 2008, s. 36).

Gerçi iki yıl süren, Bayındır'la Selcen'in üç çocuğunu da alıp, Tanrı katında şehitlik mertebesine ulaştıran İbrahim Yınal'ın seferleri; büyük zaferler getiresi olmuş Selçuklu'ya; ta Bizans'ın başkenti İstanbul'da, solmuş duran minareleri canlandırmış, cami içinde kandiller ısınmış. Şii Fatımi Halifesi namına okunmakta olan hutbe kesil-

miş, yerine Abbasi Halifesi ve dahi Tuğrul Sultan namına hutbeye başlanmış. Hem İslam, hem kâfir, Sultan Tuğrul'un görkemini iyice duyar olmuş. (İşinsu, 2008, s. 40).

Bayındır Beg, evdeşine:

—Tanrı buyruğu bu olmalıdır, söyledi; yüreğim oynadı, Tuğrul Sultan'ımızın seferine katılmak gerektir.

Selcen şaşırıldı. Kararı kalmadı. Yine de erinin topallığı, at üstünde duramayışı başına kakınç, yüzüne dokunç olmasın diye bir şey söylemedi, baş eğdi:

—Buyruğuna uymayan Tanrıya hoş gelmez, dedi, eğer gönül arzun buysa var katıl sefere, uğurun açık olsun, esen git, esen gel.

Yalnız Bayındır:

—Dumrul dahi benimle gelecek, söyleyince ta içinde kan damarı, şah damarı koptu Selcen'in.

—O, sefer toyunun değil, erenler meclisinin malıdır, diyecek oldu.

Bayındır'ın sesi, ilk kez evdeşi önünde gürce çıktı:

—Eğer oğlun erse, sefer vakti yeri er meydanıdır! Yok avratsa, onu da sen bilirsin!

Ne dersin, ne eylersin?! Dumrul'a da hoş geldi gitmek. Anasından ayrılakomak acı düşürmedi sanki gönlüne. En çok da buna şaşı Selcen. (İşinsu, 2008, s. 41-42).

—Ben özüm nerde, erlik nerde? Rum'un ordusu beğenip alakor mu beni?

—Ya bu senin Rum'un ordusunda erler çok mu görkemli?

—Belli bil.

—Hı, o yüzden bizimkiler akın edip dururlar. Yoksa senin gibi yalnızca arık olsalar hepsi, yiğitlerimiz üzerlerine varıp gitmeye gönül indirmezlerdi!

—Onlar bize değil, topraklarımıza geliptirler ve dahi yurt tutamamaktadırlar oraları. (İşinsu, 2008, s. 51)

Cilasın Beg yiğitlerin tümü birden, döne döne savaştılar. Kara pulat öz kılıçlar parladı, kargı dilli kayın oklar atıldı... Ala uzun sivri cidalar süsüldü...

Afşin Beg, kâfir içre at tepip, onları sağlı sollu dağıtırken, kâfir, sapa yer gözettil!

Alaylar bağlanıp, koşumlar düzülüb, burması altın, tunç borular çalınıp davullar vuruldu ve lakin Rum kâfirinin yürek gümbürtüsü hepsini bastırakodu!

Şol kırıış günlerinin deyişi böyledir ve dahi buna benzerdi, Türkmen'in ağzında. Yoksa Tatar ulakların, bir iki kuru haberin duyup, öylece demek yeter olmaz onlara... Özleri bilip, özleri düşledikleri her bir savaşı anlatıyorlar. Afşin Beg'dir bazen önde tepeni. (İşinsu, 2008, s. 74).

O dem Yorgi'nin gören gözleri görmez oldu sanki, camlaşadurdu. Ağırdan eyitti:

—Amurya kentini zapt eyleyip yağmaya varmışlar!

—Deme yahu!

"Hay Tanrım, Gök Tanrım, Ulu Tanrım! Allah Tanrım! Yücelerden yücesin. Kimse bilmez nicesin."

Gayri Yağmurun kara yürek tasası solmaz mı ola?! İçi ak pak arınıp ısınmaz mı ola?!

—Yürü, buyurdu Yorgi'ye, gidip toya varalım.

[...] boruların çalındığı, ozanların güzel deyişler söylediği bir toy oluptur kim; ille de bir zafer muştusu gelmişse; Türkmen'in coşkusu, Allah Tann'ya şükürü ta göklere ulaşagider. Hele şol zafer muştusu Ak Topraklar'dan geliyorsa, Türkmen'in kara yere basışı bir başka sağlamdır. Çünkü her ne kadar şu gelimli gidimli dünya üzre, varıp dönmedikleri toprak, suyun içmedikleri pınar kalmasa da, sanki şu göz açıp gördüğün, at sürüp yetişemediğin her bir yere ulaşsalar dahi, dünya onları taşımaya yeter gelmeyecek... (İşinsu, 2008, s. 74).

Rum gazasına gidiniz, cihat ediniz. Ve ganimet alınız, ben dahi arkanızdan gelip size yardım ulaştıracağım." söylemişti... O sebepten, alp yiğitler, düşüp uluslarının önlerine gideyürüdüler. Ve dahi kâfir onların bu gelişlerini; güneşin doğduğu yerlerden, kartal gibi uçan atlara binmiş ordular zuhur etti. Erlerin saçı uzun, ellerinde ok ve yay vardı... Bu gelenlerin ayağının basmadığı toprak, içmedikleri su, ateşlemedikleri ocak kalmadı, Türk soyu, yeryüzünü dolduragördü... "Koca dünya onların yükünü çekesi değil!" diye

feryat eyleyip anlatır olurken; dini bir, soyu ayrı olan da; yakınmalarını sultana ulaştırıyordu. Sultan Tuğrul'un, şol Diyarbekir Mervanî Emiri Nasır üd Devle'ye cevabı sert oldu, öğüt verir oldu: "Kullarımın memleketine geldiğin haberin aldım. Sen ki bir uç emirisin. Onlara mal verip, kâfirlere karşı kendilerinden faydalanmalısın. Zira onların maksatları kâfir beldeleridir." (İşinsu, 2008, s. 80).

Aslında her biri, Allah'ın buyruğuna bir başka vesile olmalı Ak Topraklar'da. Çünkü belli bil., Allah Tanrı, Türk'e yurt beğenmiştir Ak Toprakları. Bu yüzden de Korkut Ata'ya malum olmuştur kim; "Ahir zamanda, hanlık tekrar Kayı'ya değe, kimse ellerinden almaya, ahir zaman olup kıyamet kopuncaya." (İşinsu, 2008, s. 81).

İşte böyle başlayıban, ardından İnallar, Afşinler, Sanduklar ve dahi diğerleri cins atlarının sırtında varır oluban Ak Topraklar'a... Alp yiğitler bakıp gördüler kim özlerinin açıp koruduklarını sandıkları yollar, evvelinden açıl gelmiş özlerine. Çünkü gencinden, kocasından erenlere rastladılar bu yollarda. O erenler kim, soyları ve dinleri bir oluptur, bu yeni gelenlerle. Türk ve Müslüman'dırlar. Alp yiğitler, onların sohbetine derildiler. Onları, "ata" bilip, önlerine el bağladılar... Sonra, onların sözlerin taşıya-gittiler, yayagittiler. (İşinsu, 2008, s. 81).

Haydi be yiğidim endişeyi ko bir yana, sana muştuluğum var.

Buyur atam?

—Sefere çıkanda yanımda geleceksin.

"Halka halka kara dağın yıkılmıştı, yüceldi âhir

Kanlı kanlı suların çekilmişti, çağladı âhir

Kaba ağacın kurumuştu, yeşerdi âhir

Şahbaz atın kanmıştı tay verdi âhir."

Kızıl yeleli cins tayın sıçrayıp kanat taktı... Salkım salkım tan yelleri esti... Yağmur'un gönlüne taze bir coşku düştü. Öyle bir coşku ki, boğazın kurutup geldi... Dilin bağlatıp geldi... Kıyma kara gözleri ışılanıp durdu yalnız... Erdem Beg anladı. (İşinsu, 2008, s. 89).

Selcen bir söz etmiyordu. Kalkıp sofrayı toplayagördü. Uçan kuşa, uçma; akan suya akma demenin mümkünü var mı kim, Yağmur'a "Gitme, sen dahi gidersen, kara başım alıp, harda gezerim." söyleyebilsin. Bayındır eri olsa, ne deyüptür şimdi: "Kalk iki rekât şükür namazı kıl kim; küçük oğulcuğun dahi sefer üzredir."

Selcen, arı sudan abdest alıp, ak alnını seccadeye koymaya gitti. Varsın kara bağrına sivri oklar düşün, belli etmek olabilmey. Türkmen'in töresine yakışagelmez. Al bağlamalı, sarı giymeli bundan böyle... Koyunlarının koçlarını kırdırıp, şölen etmeli konu komşuya, çünkü Ayaz'ın habersizce orduya katılışını duyduğu zamanki figanının utancını daha silemedi alnından. (İşinsu, 2008, s. 91).

Arık olduğundan genç gösterir, söyledi Manuel. On sekizinde olmalı şimdi. Onun yaşında Selçuklular, orduların başında önden tepen oluyor.

Filaret, sanki yüreğinde bir haset odu, söyledi:

—Alp Arslan, Gazneli'ye karşı ilk kırıışında on dört yaşındaymış!

O zamana değin söze karışmayan, kirpikleri arasından bir bir kumandanlarını gözleyen imparator, sertçe eyitti:

—Yeter!

Çünkü Alp Arslan Başbuğ'un sözün duymaya katlanamıyordu. Hele böyle bir haset kokusu alırsa bir seste. Onun hakkında duydukları yetesiydi, bildikleri ise sayılmakla tükenmez. Neredeyse, yağı ordularının içine kuş donu ile daldığına ve sonra silkinip insan olduğuna, bir kılıç darbesi ile yüz kelle kopardığına inanası geliyordu... (İşinsu, 2008, s. 95).

Ak Topraklara salınanlar ise haberci değil, o toprakların ele geçmesi için, önden giden alp yiğitler, alp erenlerdi. İslam'ın ve Türk'ün töresi içinde başın buyruktular. Öz başlarını Ak Topraklar'ı yurt edinmek uğruna, ilkinden adayanlardı. Bazılarına Erdem Beg, bu yerlerden haber ulaştırıyorsa, özü istediği içindir ve dahi Alp Arslan'ın görkemini anlatmaya doyamadığındandır. (İşinsu, 2008, s. 106-107).

Kız, tam önlerinde çekti dizginleri, yağız atı şahlandı, beyaz yüzü terlemiş, allanmış, gözleri şimşek şimşek çakmada; Yağmura seslendi:

—Düğünün uğurlu ola!

Yağmur iki yanına bakındı, gördü kim, kız yalnız özüne seslenmekte, yine de soradurdu:

—Bana mı dedin?

—Burada gideceği seferi değil de, özü toyunu düşünen başka biri mi var?

—Kız, sen delisin! Bir söz söyle ki içinde doğru olsun. Ne toyu? (İşinsu, 2008, s. 130).

Ahlat, Erciş ve dahi Membiç kalalarını geri veredursunlar.. Yoksa ol İmparator Diyojen, yedi iklimi birleştirip kurageldiği büyük ordusu ile sefere geçecekmiş!!

Sultan, inanagelmedi şol habere.

Ve dahi begler, erler; "Ürümekli it, saldırabilmez." diye düşündüler... Onun için, Başbuğ Alp Arslan'ın elçiye sertçe davranması pek hoşlarına gitti. Hem can verip, kan döküp aldıkları kalaları, yurt edinmek istedikleri toprakları veresi mi olur kişinin? Yedi iklimi değil, canı çekerse yetmiş yedi iklimi toplayıp gelsin imparator, Oğuz'un korkacağı yoktur! (İşinsu, 2008, s. 153).

Sanduk Beg kim; daim Ak Topraklar'a varup dönüp Selçuklu'da ünü olan, açığı tuttu mu, bıyığından kan damlayan, bu yerlerin her bir taşın, her bir otun iyi bilicisi, yağı önüne ani çıkan, hemen urup geçendir. Bu düzen üzre, nakkareler dövölüp, tunç borular çalıniban, ol kâfir Ursel ordusu bakıp uzak sandığının birden tam özü içre düştüğün gördü. Selçuklu erleri, dillerinde 'Allah... Allah...' avazı, boğaz gibi yarıp onları kılıç çalmakta, kırıp da geçmekte... Bu yana varırlarken, birden döndürüp atların başlarını o yana kayıp geçmekte. Kâfirleri, it ardında bırakıp horlayan Sanduk Beg, onların önlerinde taşıyıp geldikleri büyük haçı kılıçlayıp, yere çaldığında Ursel dö Bayöl, kaçmak sırasın özüne geldiğin anladı. Tarhan'ın yolu sıra koşagitti. (İşinsu, 2008, s. 175).

Hatun çıkıban, Başbuğ Alp Arslan, veziri Nizam ül Mülke döndü:

—Baka vezir, Tanrı rızası için Diyojen'e karşı çıktığımızda eğer, Allah bizi bu uğurda şehit olmaya layık görürse, oğlum Melikşah sultanınız olacaktır. Vasiyetimi, öz başın pahasına tutmanı isteriz. Bu yüzden seni, hatunları güvenli kılmak ve dahi vasiyetimizi yerine getirmek için savaştan azat eder, yola salarız.

—Buyruğun baş üzre. (İşinsu, 2008, s. 176).

Diyojen, kadehini kaldırıyor, kumandanlar dahi kaldırıyorlar, ol dem imparator soruyor: —Hamedan mı, yoksa İsfahan mı güzeldir? Azca şaşırın İbn Muhalleban cevaba geliyor:

—İsfahan.

İmparator kadehini dudaklarına götürüyor ve söylüyor kim:

—Galiba doğru söylersin koca, çünkü Hamedan'ın soğuk olduğun öğrendik. İmdi karara duralım ki, biz İsfahan'da kışlarız, hayvanlarımız Hamedan'da.

Kumandanlarının her birinin yüzünde ayrı bir gülücük açılmakta, yalnız sesli gülmekten edep ederler. Ol dem, Sav-Tekin imparatorun gözleri içre bakıyor, ağırdan eyitiyor:

—Çok doğru söylersin, Yüce Bizans İmparatoru Roman Diyojen! Hayvanlarımız Hamedan'da kışlarlar, ancak sizlerin nerede kışlayacağınız, Ulu Tann'dan gayri kimse-nin malumu olmaya. (İşinsu, 2008, s. 184).

—Sultanım!

—Ne istersin?

—Beni leşker içine almayıp, ayrı tutarlar.

—Nedendir?

—Ariksın, işe yarayabilmezsin derler.

Başbuğ Alp Arslan, atı karşısına erce dikilip duran bu ince oğlana baktı, amcası Çağrı Beg gibi, dudakları gülmeden gözleri güldü.

—De gil adın.

—Sadi!

—Söyle kumandanına, sultan der kim; arıklık ölçeği yürektir. Alsınlar seni leşker içre. (İşinsu, 2008, s. 187).

Yüce hava, başbuğun imamı Buharalı Muhammed bin Abdülmelik'in sözlerinde olmalıydı, çünkü o eğitti kim:

—Ey Türk'ün ve İslam'ın biricik sultanı! Sen Allah'ın başka dinler üstüne zafer vadeylediği İslamiyet uğruna gaza yapıyorsun. Bütün Müslümanların minberlerde senin için yakardığı cuma günü savaşa giriş. Ben özüm, Tanrı'nın zaferi senin adına yazdığına inanıyorum. (İşinsu, 2008, s. 191).

Başbuğ kalktı:

—Yorgunsun, varıp dinlen. Tanrı'nın izni ile savaşımız cuma günüdür.

—Bugün yorgun olunacak gün değildir sultanım! Razi gelersen, kılığımı atıp yakışanı bulayım ve dahi beglerin arasında buyruğuna durayım. (İşinsu, 2008, s. 193).

İşte o çağ erişti kim, ak kara seçilmekte... Başbuğ baktı; erleri, duru bir deniz gibidir önünde ve dahi nefes tutup özüne bakmaktadırlar. Ne sessiz bir görkemdi ki, Alp Arslan Başbuğun dahi gözlerinden iki damla yaş aktı. Gür sesi onlara buyurdu:

—Askerlerim! Burada Tanrı'dan gayri sultan yoktur. Buyruk ve kader onundur. Bu sebepten özümle birlik olup savaşa katılmakta ya katılmamakta size azatlık veririm.

Ol duru, ol sessiz deniz, tek dalga olup şahlandı:

—Buyruğundayız başbuğ!..

Onun sesini kulaklar duymuyor yalnız, yürekler tekrarlıyor.

—Ey askerlerim! Biz ne kadar az olursak olalım, onlar ne kadar çok olurlarsa olsunlar, bütün Müslümanların bizler için dua ettiği şu saatte, özümü düşman üzerine atmak istiyorum. Eğer şehit olursam, bu ak elbise kefenim olsun. Ruhum Tanrıya kavuştuğu dem, beni olduğum yere gömün ve dahi Melikşah'ı yerime sultan kılın. Ona bağlı kalın. Ya muzaffer oluruz ya şehit düşerek cennete gideriz. Askerlerim, size cennetin kapılarını açıyorum. (İşinsu, 2008, s. 200).

Başbuğ, onca yiğidin önünde attan indi, kibleye dönüp ak alnını secdeye koydu: "Has bin Allah ve nimel vekil... Ya Ulu Tanrı'm! Seni özüme vekil yapıyor, görkemim önünde yüzüm yere sürüyor, senin uğrunda savaşıyorum. Ya Allah'ım, niyetim halistir. Bana medet ulaştır, sözlerimde hilaf varsa beni kahret!!" (İşinsu, 2008, s. 200).

Ol İslam, şol dem tek duayı söylemektedir:

— Allah'ım! İslam'ın sancaklarını yükselt ve hayatlarını sana kulluk için esirgemeyen erlerini yalnız bırakma. Alp Arslan'ı düşmanlarına üstün kıl. Ve askerlerini, meleklerin ile koru. Zira o, senin rızanı kazanmak için canın, varın ve her şeyin vermekten sakınmıyor; o, senin yolunda ve dininin uğruna nasıl cihat ediyorsa, sen de onu öylece gözet, düşmanlarını kahreyle.

Camilerde halk yığmak olmuş, cuma ezanı okunmakta. (İşinsu, 2008, s. 204).

Ve dahi güneş, ovayı boydan boya al kılan şehit kanından edep edip ala boyayabilmeden gökleri, batanda, bir ak hava sarmakta Ak Topraklar'ı.

Yağmur; şol ak havanın içinde, şol ak nuru görüp nefeslendi:

BAŞBUĞ, AK GİYİMLİ.

BAŞBUĞ, AK ATIN ÜSTÜNDE.

O DEM ANLADI ÇOCUK:

GAYRİ AK TOPRAKLAR TÜRK'ÜNDÜR. (İşinsu, 2008, s. 207).

Tablo 9. Değer Tablosu-Vatanseverlik

| Değer: Vatanseverlik              |      |                                |
|-----------------------------------|------|--------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                       |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 4    | Örtük olarak verilmiştir.      |
| Çiçekler Büyür                    | 17   | Örtük ve doğrudan verilmiştir. |
| Ak Topraklar                      | 30   | Doğrudan ve örtük verilmiştir. |

Tablo 9’da vatanseverlik değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 4, Çiçekler Büyür’de 17 ve Ak Topraklar’da 30 adet bulgunun olduğu görülmektedir. Vatanseverlik değerinin en fazla Ak Topraklar’da, en az ise Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de tekrar edildiği görülmektedir. Ak Topraklar’da vatanseverlik değerinin diğerlerine göre daha fazla yer almasının sebebi bu eserde Türklerin Anadolu’ya yaptıkları akınların ve Malazgirt Savaşı’nın anlatılmasıdır. Çiçekler Büyür’de ise yabancı bir ülkede birçok temel hak ve hürriyetten mahrum bir biçimde yaşamının verdiği hüznün vatanseverlik değerinin doğal bir biçimde işlenmesini sağlamıştır. Vatanseverlik değerinin Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de çok az sayıda yer alması ise eserde işlenen konu ile ilgilidir.

Emine Işınsoy’un eserlerinde 51 kez yer alan vatanseverlik değeriyle ilgili verilen ana fikirler şu şekilde belirlenmiştir:

Gerek devleti yönetenler gerekse halk, vatan savunması için her zaman hazır olmalı, kendilerine ihtiyaç duyulduğunda hizmete koşmalıdır. Vatan uğruna yapılan kahramanlık ve her türlü fedakârlık yeni nesillere aktarılacak onlarda tarih bilinci oluşturulmalı, onların da atalarından aldıkları mirası sonraki nesillere bırakmakla yükümlü oldukları kavratılmalıdır. Her vatandaş, savaşta ve barışta vatanına en iyi hizmeti yapacağı yerlerde görev almalı, vatan uğruna yapılacak mücadele için her şeyi geride bırakabilmelidir. Şehit olmanın yüceliği ve hayattayken sadece kendisi için çalışmanın yeterli olmayacağı öğretilmelidir.

#### 4.1.1.10. Yardımseverlik

Hiçbir maddi ve manevi beklenti içine girmeden muhtaç insanlar için koşturmak, onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak, bu işi severek ve isteyerek yapma duygusu olan yardımseverlik insanlar arasında sevgi bağlarını güçlendirip toplumdaki huzur ve barış ortamını geliştirir. Toplumumuzda derin kökleri bulunan, çeşitli kuruluşlarla sosyal

hayatın bir parçası haline getirilen bu değerlerin yaşatılması, çocuklara ve gençlere kazandırılması gelecekte aynı hassasiyetlerin gösterilmesi için gereklidir.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde yardımseverlik değeriyle ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Geçen bahar gibiydi bu bahar da, yağmursuz geçiyordu... Geçen yıl, işte toprakta kuruyup kalmıştı tohumluk buğday, tedariki olmayanlar epey zorluk çekmişlerdi. Gerçi Yunus eli erdiğince, imkân nispetinde dağıtmıştı kendi buğdaylarından ama... Fakat... (Işınsu, 2006, s. 18)

Cami avlusunda tesadüfen tanıştığı yaşlı bir zata, bir bilge sordu, çünkü kaldığı handa bu sorusuna pek cevap verememişlerdi, Adam: "Senin aradığın gibi bir bilge biliyorum, dedi. Farsça, Arapça, Yunanca, İbranice ve Kur'an tefsiriyle mantık bilir; buralarda meşhurdur, Zembilli Sıtkı Hoca derler. Zembilli denmesinin sebebi, okuyup beğendiği bazı kitapları, hep yanında bir zembil içinde taşımasındandır... Yunus, Sıtkı Hocayı iyice merak etmeye başladı... Ertesi gün sabah namazından sonra camide buluşmaya karar verdiler. Adam götürcekti onu Hocaya. (Işınsu, 2006, s. 35).

"Marangoz ha! Allah Allah!" dedi Sıtkı Hoca, Osman Efendiye bakıp. "Mevla'm rast getiriyor bu çocuğun işlerini. Baksanıza, sizi görüyor cami avlusunda, konuşuyor, hoca soruyor, aklınıza ben geliyor, derken şimdi de marangozluk çıkıyor!" (Yunus'a dönüp) "Benim oğlum marangoz," dedi, "hem de marangozun iyisi, onun yanına yerleştiririm seni, var birkaç çırağı lakin ziyarı yok. Seni bir denesin, bilmediklerini öğretsin, fazla da vaktini almasın ki derslerini ihmal etmeyesin. Oğluma nazım geçer, söylerim, birkaç kuruş da harçlık verir... Evet evet, iyi oldu bu marangozluk. Annene de tezgâh götürceksin ha... (Işınsu, 2006, s. 40).

Sıtkı Hoca, hemen bütün zamanını Yunus'a ve diğer öğrencisi Kerim'e adamıştı. Kendi özel çalışmalarına hiç vakit ayıramıyordu, fakat bundan şikâyetçi değildi. (Işınsu, 2006, s. 43).

"Peki üzüm gözlü anacığım, yarın arkadaşlarla konuşurum, bir iki yardımcı bulur, yaparım istediğin odayı. Biraz sana sıkıntı olacak lakin, toz toprak falan işte." Yunus, Aziz ve daha birkaç arkadaşı, bir güzel oda ilave ettiler, o büyücek tek göze... (Işınsu, 2006, s. 52).

"Yârenler," dedi, "hani Sulucakarahöyük un orada yaşayan bir ulu şeyh vardır, Hacı Bektaş Veli derler, Hünkâr derler ismine, işte onun dergâhında, muhtaçlara buğday veriyorlarmış."

"Eee!" dediler.

"E'si var mı bunun? Gidip isteyeceğiz." (Işınsu, 2006, s. 54-55).

Uzaktaki köyü yakın etti, birkaç kişiyle selamlaştılar, nereden nereye gittiği soruldu. Hacı Bektaş ismi, insanlarda büyük bir saygı uyandırıyor. Evet doğru imiş, kapısına dayanan fakirleri boş göndermiyormuş! (Işınsu, 2006, s. 60).

Yunus, güldü geçtiyse de, aklına takıldı; acaba köylü, ailesi ile keser miydi bütün ilişkiyi, onları alıp Teke Köy'e götürse miydi? Aziz teselli etti onu: "Sen deli misin," dedi, "kaç kişi gider onun sözlerinin ardından, beş, bilemedin on kişi... Yahu farz et ki, kestiler alakayı, ben ne güne dururum, bizimki ne güne durur? Zaten sana söylemek istiyordum, yeri gelmedi, yokluğunda elbet kol kanat gereceğim senin ailene, anan anamdır, karın bacımdır bilmez misin? (Işınsu, 2006, s. 111).

Ertesi sabah erkenden Nefise Ana'yı çağırdılar. Yunus kendini bilmeden yatıyordu. Kadın bu sefer yanında getirdiği başka otları bir çeşit lapa yapıp kollarına, bacaklarına, alınına, kulak arkalarına sürdü. Velhasıl üç gün gidip geldi Nefise Ana, kâh kulağını Yunus'un ağzına dayayıp onun sayıklamalarını dinliyor: "Anlamıyorum." diye başını iki yanına sallıyor, kâh yeniden lapa yapıp sürüyor ve ha bire ot kaynatıp, zorla içirmeye çalışıyordu. (İşinsu, 2006, s. 115).

Ertesi gün Yunus, "Derman, iyileşecek hastanın ayağına gelirmiş. Nefise Ana hazır buraya gelip dururken, şu iç sıkıntımı bir açayım ona." diye karar verdi.

....

"Vardır," dedi Nefise Ana, "böyle hâllerde, gelincik şurubu birebirdir. Seninle de toplardık gelincik, hatırlar mısın Yunus oğlum?"

"Hatırlamaz olur muyum Nefise Ana, elbet hatırlarım! Bana birçok otun şifasını da öğretmiştin, lakin unuttum."

"Vakti gelirse eğer hatırlayıverirsin Yunus, yarın sana gelincik şurubu getireceğim."

Kadın, büyücek bir toprak kap içinde gelincik şurubunu getirdi... (İşinsu, 2006, s. 116).

O sırada, ebe kadınla kaynanası girdiler içeri, ellerinde mumlar... Ebe kadın, Yunus'u azarladı: "Sana git, diyor, duymuyor musun? Ne arıyorsun kadının yanında? Çık bakayım odadan!" (İşinsu, 2006, s. 117).

Zehra'nın doğum sancısı çektiği haberi, nasıl dolaştıysa köyü, bunu Aziz işitmiş, çıkmış gelmiş. Yunus'u secdede buldu, usulca dokundu omuzuna: "Yunus kardeşim, ben geldim yanındayım." (İşinsu, 2006, s. 118).

İstersen Yunus'um, bunu annem hatırlattı; bir kurban keselim, paran vardır biraz belki diye düşündüm, keselim de Allah rızası için, şu yeni göçenlere verelim." (İşinsu, 2006, s. 123).

"Öyledir," dedi Yunus, "pekâlâ ben de senin hayır diyebilmene yardımcı olacağım..."

"Burada gerçekten böyle yardımlar yaparız birbirimize, karşımızdakini uyarırız. İnsan maalesef her zaman uyanık ve dikkatli olamıyor." (İşinsu, 2006, s. 146).

Köy halkı, sahip çıkmıştı aileye. Kasım Hoca hâlâ hacdan dönüş yolundaydı, Bağdat'a da uğradığı haberini, köyden geçen bir kervandan öğrenmişlerdi. Sonra kendi uzun, ateşli hastalığından bahsetti. Aylar aylar yatakta yatmıştı, bu yüzden bu kadar gecikmişti buraya gelmekte... Elif Kadın, onu sık sık ziyaret etmişti hastalığı sırasında. (İşinsu, 2006, s. 194).

"Annem yiğit kadındır, benim yapacağım her işi yapar, satar tarlayı da, evi de. Eve alıcı çıkar mı bilmem ama. Evet Sultanım, onları buraya Aziz getirebilir."

"İyi, o hâlde yarın sabahtan tezi yok, Mustafa Efendi'yi al; köye inin bir ev yeri seçin; parayı Mustafa Efendi versin, sen ona borçlan. Son birkaç gündür burada kalan meslek erbabı derviş ahilerden yardım iste, kim gönüllü gelirse, onları al, git. Yapın burada da üç göz evinizi, üç olacak! Ben Aziz'e haber yollarım. Annene söyler satış için, sonra da alır getirir onları." (İşinsu, 2006, s. 207).

Yunusa ev yapmaya, Yağmur Ali, Bodur Musa, Selim ve birkaç da deneyimli Ahi dervishi talip oldu. Onlar duvarları yükselttiler, çatıyı çattılar. Yunus marangozluk işleriyle uğraştı. .... El birliğiyle bahçeyi temizlediler. Bir de kuyu açtılar. (İşinsu, 2006, s. 208).

Aziz'in ki kadar zengin değildi düğün. Zaten burada kesilecek koyunları da o getirmişti armağan olarak. (İşinsu, 2006, s. 292).

Gece molalarında, ekseri oturup zikir yapan Yunus'un yanma içlerinden biri geliyor, önce usul usul büyük bir saygıyla onu seyrediyor, derken dayanamayıp derdini ona

açıyordu. Böylece onu dert ortağı edinmeyen kimse kalmadı kervan ahalisinden. Bu dertler, o büyük kazanç meselesinin yanında elbet ufak tefek şeylerdi ama... İlle de Yunus'tan bir söz, bir öğüt bekliyorlardı... (İşinsu, 2006, s. 307).

"O, Hüseyin'di, namaz kıldırır ama cenaze kaldıramaz. Sen derviş olduğuna göre, bilirsin yolu yordamı. Değil mi derviş, ha?"

"Ya ben gelmeseydim?"

"Eh artık, gömüverecektik işte."

Yunus hiç cenaze kaldırmamıştı, ama gerçekten de biliyordu yolu yordamı. "Demek Tapduk Tapduk deyişim, şu zavallı imamın çağrısıymış." diye düşündü, içi ürperdi.

Cenaze işi tamamlandıktan sonra, Yunus, kendisine yardım eden ve ikinci namazını kıldırarak gence sordu: "İster misin Hüseyin, sana imamlık yapmayı öğreteyim, sahiden köyün imamı ol." (İşinsu, 2006, s. 312).

Ağaçların orada, toprağın üzerinde, verdikleri keçeyle sarılıp uyudu ve yalnız o genç adama değil, köylülerin hepsine imamlık ve İslamiyet konusunda ders verdi, onların gönüllerini açtı, ufuklarını genişletti. Adamların hikâyelerini dinledi, sorularına cevap verdi. O kadar köyden bir kişi olmuştu ki, gitmeye hazırlanırken pek canı sıkıldı köylülerin, (İşinsu, 2006, s. 312).

Onu, pek zorlu bir kar fırtınasının sonunda, güneşin pırıl pırıl parladığı bir gün avcılar buldular. Yarı donmuş bir hâldeydi ve bir ağacın kovuğuna sığınmaya çalışmıştı. Onu buldular, tanıdılar ve kendilerince bir sedye yaptılar, üzerine yatırıp acilen köye yetiştirdiler. Yunus, gözlerini, ocağında gürül gürül odunlar yanan, sıcak bir odada açtı. İmam olarak yetiştirdiği Hüseyin yanı başındaydı, birbirlerine gülümsediler. (İşinsu, 2006, s. 337).

Son cümleyi yazdıktan sonra Fatma'ya baktım, o daha küçük Rusça parçasını sökmemişti, yardım ettim.

—Bütün derslerin bu kadar iyi olmasaydı, öğretmen seni bağışlamazdı, dedi.

Oysa ben, başışı sınıfta çektiğim parlak nutka bağlıyordum. Fatma itiraz etti:

—Bak dedene bi sor, benim dediğimi diyecektir. (İşinsu, 2007, s. 52).

"Benim köyümde kadınlar, kendi ineklerinin ak sütünden teneke teneke, küp küp mayalarlardı peyniri. Ev halkına, hısım akrabaya yeter, dula yetime ulaşırdı kalıp kalıp." (İşinsu, 2007, s. 101).

—Düşün be uşam, Arif casus olsaydı senin konuşmana mâni mi olurdu, yoksa daha çok söylesin diye bekler, öyle mi gider haber verirdi?

—Yani konuşmamı engelleyip, beni korudu mu o?

—Eh, olabilir.

—Dedee, anlat, neden?

—Sesini kesmeyi öğren ve uyu artık, haydi... (İşinsu, 2007, s. 58).

Yürüyorum... Kazık kesilmiş, buz tutmuş dört bir yanımda. Bir damla ısı, bir umut... Sarılıyorum ona, içimden tekrarlıyorum: "Onu terk edersen, büsbütün girer seçtiği yola. Oysa sen tutmalısın onu, senden başka kimi var? Beraber olursanız, bir gün paylaşacaktır senin düşüncelerini, başka türlü olamaz. Sen tut onu; senin vazifendir bu, arkadaşlık borcun. Kaçamazsın, bırakamazsın onu." (İşinsu, 2007, s. 80).

Alnımda bir serin temas. Gözlerimi açtım; Mehmet!

—Sen küçük! Ne yapıyorsun?

—Öf be, konuşun nihayet! İç şu suyu.

İçtim. Sonra çocuk anlattı, üç gece evvel Mehmet Ali getirmiş beni eve, komşular falan buradalarmış hep. Çok ateşim varmış sayıklıyormuşum. Arif de doktoru getirmiş. Beyin humması olabilir, demiş. Ölebilir, demiş. Soğuk tutun, aspirin verin, demiş! Hafize ninesi ilaç yapmış... "Keşke dedeme de yapsaydı!" Annem bugün işe gitmiş, Mehmet'le

ninesi bekliyorlarmış beni. Biraz önce kadın evine geçmiş, kendine gelirse beni çağır, demiş.. Şimdi koşup çağıracaktı. (İşinsu, 2007, s. 223-224).

—İlay, iç şunu yavrum! Haydi kızım.

İtaat ettim, ağzıma ılık, pis kokulu bir sıvı doldu, tükürdüm.

—İlay, çorbadır bu. İç kızım, haydi.

Tekrar o ılık su ağzımın içinde. Yutkunmaya çalışıyorum.

—Aferin, aferin. Yuttu çocuklar, yuttu. Zeliha abla bu! Hiçin, neden?

—Neden?

—Çünkü bu çorbadır ve içmen lazım kızım.

—Neresi... Burası?

—Burası, bodrum, biz hepimiz hurdayız. (İşinsu, 2007, s. 353).

—Yat, dedi. Yat kızım. Korkacak bir şey yok, ben bakarım sana... Kendime yoğurt çalmıştım, onu ye. Açsındır herhalde. Hem kaç günün aç. Bilirim ben, bilirim ne İsa tanımaz hayvandır onlar. Ne İsa tanımaz! Uzandım ranzanın üstüne. Ellerini beline dayayıp uzun uzun baktı bana. Şişman bir kadındı, sesi tatlıydı:

—Olmaz, dedi, bir yatak bulalım. Yahut en iyisi, seni kendi barakama götüreyim, burada rahat bırakmazlar.

Kendi barakasinda da yataklı iki ranza vardı, birine yatırdı beni, üstümü örttü:

—Bak, dedi, başının ucuna bir bakraç yoğurt bırakacağım, bir testi su. Uyu uyan yoğurt ye, su iç; beni iştıyor musun, anlayabiliyor musun? (İşinsu, 2007, s. 373).

—Şunları da. Ama hepsini birden değil, yavaş yavaş. Şeker insanı kuvvetlendirir, bilirim. Aç bakayım ağzını, aç aç. Al şimdi, yavaş yavaş em bakayım, haydi.

Ağzıma yayılan şu tat... Sıcak, gevşiyorum. Cennete mi geldim ne? Gözlerim kapanıyor.

—Adın ne senin?

Adım? Bir adım olmalı benim. Düşünüyorum...

—Neyse, dedi kadın. Evraklarına bakacağım elbet, şimdi uyu sen, uyandığın zaman yoğurt ye, su iç bol bol. Şekerleri de unutma. Üzerinden kapıyı kilitleyeceğim. Korkma sakın, hapis falan değilsin artık. Sadece gelip yoğurdunu çalarlar, bu yüzden kilitleyeceğim. Kapıyı vururlarsa açma sakın. İş dönüşü gelirim ben, zaten burası benim barakam, kimse karışamaz, anladın mı? (İşinsu, 2007, s. 374).

Yoğurt, su... Ekmek, yoğurt, su! Şeker, çorba. Patates. Önce haşlanmış patates getirmişti:

—Bak İlay, hay İsa şu isme bak! Hiç iştmedim. Diyeyim mi sana Fatma?

—Hayır deme, Fatma'yla karıştırırsın ikimizi.

—Fatma? Ha, şu seninkiler. Pekâlâ, İlay Hanım, sana patates haşladım, birden ağır yemek yersen midene oturur, sancılanırsın, bilirim ben. Yavaş yavaş alıştırıyorum seni. [...] iyileştireceğim şu kadını dedim, seni tanıyacak dedim, söyledim ona. Ye şimdi kızım, haydi yavaş yavaş ama, yutma öyle, çiğne. İki gün var önümüzde, yarın patates yemeği vereceğim sana, biraz da makarna. Haydi bakayım uslu kız ol. Uyu hem de, o seninkilerle de fazla konuşma. (İşinsu, 2007, s. 374).

—Saçlarımı kesmek istemekte haklıymışsın, artık sahiden düzelmez bunlar.

—E dedim sana, saç değil keçe; ne açılır ne temizlenir. Çok uzunmuş a canım, çok! Cadiya döndürmüş seni.

—Dedem severdi saçlarımı, karşıma oturup... Oh Anna. Gerçekten buradaydı dedem, inanmıyorsun ama, sen ve onlar hep beraber iyileştirdiniz beni. (İşinsu, 2007, s. 376).

Türkleri pek adam yerine koymasa da, İsa aşkına, onlara iyi davranmayı görev kabul ediyor. Eminim şu sevgili kumru kadın, geldiğimden beri benimle çok yakından ilgilenmeseydi ölürdüm yahut en azından "deli kız"lığım devam ederdi. Allah'ın bir yardımını bu. Başka ne diyebilirim şu İsa tutkunu kadını karşıma çıkarıverdi. (İşinsu, 2007, s. 382).

Hastalandıkları zaman hemşireye gitmektense, beni çağırmaı tercih ediyorlar. Yavaş yavaş gençlerle de ahbablık kurdum. Bu sefer dikkatliyim; bizimkilerden çok Bulgar gençleriyle gülüp söyleşiyorum. Birkaç oyun, şiir, marş derken, baktım okul öğrencileri yavaş yavaş çevremi sarmaya başladı. İçinden çıkamadıkları dersleri bana soruyorlar. Hâlâ ortaokulda öğrendiklerimi hatırlayabilmem ne nimet! Hele matematiğı hiç unutmamışım. Bulgar'ından, Türk'ünden birçok çocuğa yardımcı oldum. (İşinsu, 2007, s. 428-429).

—Bana bir dostumu hatırlattın, dedim, yani boyun boşun, yüzün. İsmi neydi senin?

—Murat, bilmiyor muydunuz?

—Hayır. Murat, ha!

Bana yardım etmek istediğini söyledi. Fırçayı uzattım, bir tabure çekip oturdum; onu seyrediyordum. Çok zarif hareket ediyor, fırçayı badana kovaına daldırması, kenarına vurup silmesi, duvara bir aşağı bir yukarı sürmesi; bütün hareketleri bir ahenk içinde. (İşinsu, 2007, s. 446).

Kurtlardan kurtulduktan sonra, ateşlenip, özünü bilmeden yattığı o uzun geceler hep Yamtar beklemiş yanı başında. Beklemiş de, gizli sevdası öğrenmiş! Zaman olmuş, bir çamçak kırmızı bölüşmüşler, zaman olmuş azgın dinli kâfirin altının, gümüşün! Kısa söz edersek; iyi yerde de beraberdiler, kötü yerde de. Beraber ak giyip kara çıkarmışlar... Beraber kara giyip ak çıkarmışlar! (İşinsu, 2008, s. 20).

Tuğrul Sultan! Çağrı Başbuğ, Merv; İnanç Yabgu ise Sarahs hâkimidirler. Şimdi, yağı deyip karşı çıktıklarını yağmalama değil, sahip olduklarını esirgeme, açılan yaraları sarma çağıdır. Kim Tuğrul Sultanın geliş haberi, Nişabur'a bu düzen üzre varır. (İşinsu, 2008, s. 31).

—Alp Arslan Başbuğ, halis Türklerin aziz kılındığını böylece anlatageldikten sonra; bi iki at kılı getirmelerini buyurmuş. Erdem Beg'e uzatıp emreylemiş. "Kopar." Erdem Beg, koparmış. Bu kez sultan on tane kıl vermiş eline, yine "Kopar." buyurmuş... Erdem Beg, öyle bildiğin gibi mi, güçlü! Yine koparmış. Sultan bu kez, pek çok kıl vermiş, sonu ne olmuş anlayabilir misin?

—Koparabilmemiş!

—Tamam.

Anca Sultanımız Alp Arslan ne buyurmuş? "Düşman dahi buna benzer. Birer ikişer koparılabilir. Velakin çoğalınca koparılabilirmez. (İşinsu, 2008, s. 68).

Milletine açık izzetli sofraların kurulduğu, yeşilce çimenlere ipek halıların serildiği, ozanların kopuz çalıp, deyiş dediği şölenler ve dahi her gün elli koyun kestirip, sarayında yoksullara kazan kaynatması; yalnız görkemini duyurur olmak için değil, Allah rızası içindi. (İşinsu, 2008, s. 107).

Yorgi; Selçuklu'nun şol ululuğun bir görüp, ta İstanbul'a haber ulaştırdığında, oradakiler pek inanmıyorlardı. Oysa çocuk, zaman bulup şölenlere katılmış; zaman bulup, ramazanda yoksullara dağıtılan paradan pay almıştı. Selcen'le Yağmur'un duyacağından korkmasa, Başbuğ'un divanında yazılı muhtaçların arasına katılacak, özüne maaş bağlatagelecekti. (İşinsu, 2008, s. 108).

—Şimdi Tanrı rızası ile kırış günüdür.

—Varıp talim eyleyelim, bana öğreteceklerini öğreteğör.

Yol boyu, durup kondukları, az dinlendikleri her bir yerde, Deli Emre, Yağmur'a savaşta savunma usulü öğrete-gördü. Çocuğun öyle bir atılışı var ki, akı uçagidiyor, Deli Emre'nin istediği, şol akı kafasında tutabilmektir. (İşinsu, 2008, s. 173).

Yamtar için çekti:

—Kuşun kanadın kesmiyorum Bayındır, yoldaşım Bayındır. Böyle bil... Anca gidici olan sensin, ben değil.

Bayındır, nefessiz baktı onun yüzüne:

—Bu ne demek ola?

—Şu demek ola kim, Selçuk'un torunları Aman Yabgu'yu kurtarmaya yetmediler... Anca ben, onlara yeteceğim, dara düştüklerinde, Tamış Beg'le birlik. (İşinsu, 2008, s. 190).

Tablo 10. Değer Tablosu-Yardımseverlik

| Değer: Yardımseverlik             |      |                                      |
|-----------------------------------|------|--------------------------------------|
| Eser                              | F(x) | Açıklama                             |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 22   | Örtük ve doğrudan verilmiştir.       |
| Çiçekler Büyür                    | 13   | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir. |
| Ak Topraklar                      | 7    | Çoğunlukla örtük olarak verilmiştir. |

Tablo 7’de yardımseverlik değerine ait Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 22, Çiçekler Büyür’de 13 ve Ak Topraklar’da 7 adet bulgunun yer aldığı görülmektedir. Yardımseverlik değerinin en fazla Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de, en az ise Ak Topraklar’da tekrar edildiği görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de diğerlerine göre yardımseverlik değerine daha fazla yer verilmesinin sebebi olayların geçtiği yer, zaman ve çevre ile ilgilidir. Anadolu’da Moğol saldırıları sonrası yaşanan sıkıntılı dönemde insanlar yardımlaşarak hayatta kalmayı başarırlar. Böylece yardımseverlik değeri olayların doğal seyri içinde yoğun ve etkili bir şekilde işlenmiştir. Çiçekler Büyür’de ve Ak Topraklar’da yaşanan sıkıntılar karşısında yardımlaşmanın önemi dolaylı yollardan anlatılmış, böylesi durumlarda bireysel ve toplumsal sorumluluklara vurgu yapılmıştır.

Emine İşinsu’nun eserlerinde 42 kez yer alan yardımseverlik değeriyle ilgili şu ana fikirlerin verildiği belirlenmiştir:

İnsanlar, karşılık beklemeden muhtaç olanlara yardım etmeli; yardım ederken dil, din, ırk ve fikir ayrımı yapmamalıdır. Toplum hayatının devamlılığı ve düzeni için herkes ilminden, malından ve yeteneğinden başkalarının istifade etmesini sağlamalı; herkes elinden geldiğince insanların yardımına koşmalıdır. Komşuluğun ve birlikte yaşamanın gereği olarak her zaman dayanışma içinde olunmalıdır. Arkadaşlık ve dostluğun gereği olarak iyi ve kötü günlerde daima birlikte olmaya dikkat edilmelidir. Çevreye yabancı ve uyum sağlayamamış kişilere yardım edilerek onların sıkıntıları giderilmelidir. Devlet yöneticileri ve belli bir gücü olanlar da halkın veya ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşmalı, onları sevindirmelidir.

Tablo 11. Değerler Tablosu

| Değerler                     | Eserler                                 |                   |              | Toplam |
|------------------------------|-----------------------------------------|-------------------|--------------|--------|
|                              | Bir Ben Vardır<br>Bende Benden<br>İçeri | Çiçekler<br>Büyür | Ak Topraklar |        |
| Adil olma                    | 14                                      | 28                | 6            | 48     |
| Aile birliğine<br>önem verme | 13                                      | 13                | 9            | 35     |
| Dürüstlük                    | 26                                      | 28                | 13           | 67     |
| Hoşgörü                      | 43                                      | 9                 | 17           | 69     |
| Misafirperverlik             | 28                                      | 1                 | 2            | 31     |
| Saygı                        | 34                                      | 13                | 15           | 62     |
| Sevgi                        | 74                                      | 35                | 16           | 125    |
| Sorumluluk                   | 58                                      | 77                | 36           | 171    |
| Vatanseverlik                | 4                                       | 17                | 30           | 51     |
| Yardımseverlik               | 22                                      | 13                | 7            | 42     |
| Toplam                       | 316                                     | 234               | 151          | 701    |

Tablo 11’de toplamda adil olma değerinin 48, aile birliğine önem verme değerinin 35, dürüstlük değerinin 67, hoşgörü değerinin 69, misafirperverlik değerinin 31, saygı değerinin 62, sevgi değerinin 125, sorumluluk değerinin 171, vatanseverlik değerinin 51, yardımseverlik değerinin 42 kez yer aldığı görülmektedir. En fazla sorumluluk (177) en az ise misafirperverlik (31) değerine yer verildiği görülmektedir. Tablo 11’de Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de toplam 316, Çiçekler Büyür’de toplam 234 ve Ak Topraklar’da toplam 151 değer yer aldığı, en fazla değer Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de (316), en az ise Ak Topraklar’da (151) yer aldığı görülmektedir. Eserlerin hacim özellikleri dikkate alındığında bu eserlerde değerlere birbirine yakın oranda yer verildiği söylenebilir.

Tablo 11’de her eserde bütün değerlere ait bulguların yer aldığı görülürken Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de değerlerin daha orantılı bir şekilde dağılım göstermesi Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’nin değer çeşitliliği bakımından daha zengin olduğunu göstermektedir.

Her değer farklı eserlerde farklı sayılarda yer alması ise bu eserlerin konuları ile ilişkilidir. Örneğin Yunus Emre’nin hayatını konu alan Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de sevgi değeri ön planda iken Selçuklu Devleti’nin kuruluşunun ve Malazgirt Savaşı’nın anlatıldığı Ak Topraklar’da vatanseverlik değeri diğer eserlere göre daha fazla yer almaktadır. Yine Çiçekler Büyür’de misafirperverlik değerine pek yer verilmezken sorumluluk değerinin diğer eserlere oranla daha yoğun bir biçimde işlendiği görülmektedir.

## 5. BÖLÜM

### 5. 1. EMİNE İŞINSU’NUN ESERLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI

Geçmişten geleceğe uzanan, zamanın ve mekânın sınırlarını aşan, kültürlerin yaratıcısı ve taşıyıcısı olan dil, insanları ortak değerler etrafında bir araya getirerek güçlü ve devamlı ilişkiler kurulmasını sağlar. Böylece “millet” adı verilen, birbirine çok güçlü bağlarla kenetlenmiş toplulukların temelleri dil sayesinde atılır ve yine dil sayesinde milletlerin devamlılığı sağlanır. Bu sebeple dilin korunması ve yaşatılması, bir milletin tarih sahnesindeki yerini terk etmemesi için zorunlu ve hayattır. Zira dilini kaybeden milletleri bir arada tutacak ve yaşatacak en önemli unsur ortadan kalktığından onların basit bir kalabalıktan farkları kalmayacaktır. O halde bir dilin doğal seyri içinde gelişmesi ve devamlılığı için herkes konuştuğu dilin bütün inceliklerini ve güzelliklerini öğrenerek bu mirası gelecek kuşaklara aktarmakla sorumludur.

Bir dilin zenginliği o dilin sahip olduğu kelime sayısı ile ilişkili olsa da bu durum, bir dilin güçlü ve zengin olduğunu söylemek için tek başına bir ölçü değildir. Türkçe, asırların imbiğinden geçerek en berrak anlatım şeklini ortaya çıktığı, zekâ ürünü, kıvrak ve renkli söyleyişlere sahip olan deyimleriyle; yılların bilgi ve birikimini yansıtan, özlü söyleyişlerin renkli ve canlı bir biçimde dile getirildiği atasözleri ile; anlatıma güç katan, ifadeyi pekiştiren, duygu ve düşünceleri daha net ve ayrıntılı bir şekilde anlatmaya yarayan ikileme ve yansıma kelimeleri ile; sosyal hayatın farklı anlarında kullanılan, iletişimi kolaylaştıran, ilişkileri güçlendiren kalıp sözleri ile çok zengin bir dildir. Bu zenginliğin farkına varılması ve gelecek nesillere aktarılması ise Türkçenin bu zenginliklerini barındıran edebi eserlerden Türkçe öğretiminin her aşamasında yararlanılması ile mümkün olabilir. Çünkü edebi eserler, dilin bu zenginlik ve inceliklerini barındıran, dilin en güzel ve etkili biçimde kullanıldığı kaynaklardır. Bu kaynaklardan biri de Türk edebiyatının önemli ve başarılı yazarlarından olan Emine İşinsu’nun eserleridir.

## 5. 2. Bulgular ve Yorumlar

Emine Işınsu'nun örneklem olarak ele alınan eserleri, Türkçe öğretimine katkı bakımından incelenerek bunlara ait bulgu ve yorumlar atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler ve yansıma kelimeler başlıkları altında verilmiştir.

### 5.2.1. Atasözleri

Türk dilinin en öz ve etkili anlatım gücünü bulduğu, yüzyılların imbiğinden süzülerek günümüze ulaşan atasözünü Korkmaz, (2007, s. 27) "Anonim özellik taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği gözlem ve denemelerden, ortak düşünce, tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz." biçiminde tanımlar. Aksoy (1988, s. 37) da atasözünü aynı doğrultuda ifade eder: "Ataların uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözlerdir. "

Aksan (1996, s. 181) da:

Bir topluma özgü olan atasözleri, o toplumun uzun yüzyıllar boyu belirlenen deneyimlerinin, dünya görüşünün, yaşam biçiminin ve anlatım gücünün sergilendiği sözlerdir. Deyimlerde olduğu gibi, atasözlerinde de Türkçe konuları canlandırarak, somutlaştırarak güçlü bir biçimde ortaya koymakta, onları kalıcı kılan anlatım yollarından yararlanmaktadır.

ffadeleri ile atasözlerinin anlatım gücü ve niteliği ile tarihi süreç içinde ortaya çıktığı toplumu çeşitli yönlerden yansıtmaları üzerinde durur.

Kaşgarlı (2005)'nın eserinde çok sayıda örneğini gördüğümüz atasözleri geçmişten günümüze Türkçenin öz ve yoğun anlatımının somut göstergelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu atasözlerinin bir kısmı küçük değişikliklerle yaşarken bir kısmının kullanımdan düştüğü de görülür. Bu zengin anlatım biçimlerinin sonraki nesillere aktarılmasında ve özellikle de etkin olarak kullanılmasında edebi eserler önemli işlevlere sahiptir.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde atasözlerinin kullanımıyla ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Allah'tan umut kesilmez ki anacığım." Dedi. (Işınsu, 2006, s. 19)

...her şey, zıddı ile vardır. (Işınsu, 2006, s. 175).

...iyilik yaparsan iyilik, kötülük yaparsan kötülük bulurdun! (Işınsu, 2006, s. 344).

...ne ekersen, onu biçerdin. (Işınsu, 2006, s. 344).  
 Çok gezdiğine göre, çok da bilirsin..." (Işınsu, 2006, s. 347).

Tablo 12. Türkçeye Katkı-Atasözleri

| Atasözü kullanımı                 |             |                            |
|-----------------------------------|-------------|----------------------------|
| Eser                              | Toplam F(x) | Birbirinden farklı atasözü |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 5           | 5                          |
| Çiçekler Büyür                    | 0           | 0                          |
| Ak Topraklar                      | 0           | 0                          |

Tablo 12’de Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 5 atasözü kullanılırken diğer eserlerde atasözü kullanılmadığı görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de beş farklı atasözü kullanılırken diğer eserlerde herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Atasözlerinin metinlerde genel olarak seyrek kullanımı da dikkate alınırsa Çiçekler Büyür ve Ak Topraklar’ın incelenmeye alınmayan bölümlerinde atasözlerinin kullanılmış olabileceği söylenebilir.

Emine Işınsu’nun eserlerinde atasözlerine yer verilmiş, anlam ve biçimi etkilemeyen çok küçük değişikliklerle atasözlerinin kullanıldığı görülmüştür. İncelenen bölümlerde toplam beş atasözünün kullanılması eserlerin tamamında atasözü kullanımı ile ilgili fikir verecektir.

### 5.2.2. Deyimler

Bütün dillerde görülen ve Türkçede çok sayıda örneği bulunan deyimler bir dilin söz varlığı içinde renkli ve etkili anlatımıyla en önemli unsurlardan biridir. Korkmaz (2007, s. 66)’ın: “Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime veya kelime grubu” biçiminde tanımladığı deyim, Türkçe Sözlük’te de benzer şekilde (2005, s. 517) "genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir" biçiminde tanımlanmıştır.

Aksan da (1996, s. 31);

Bir dildeki deyimler de söz varlığı içinde yer alır; dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir. Deyimler kimi zaman yüzyıllar boyunca hiç değişmeden, kimi zaman sözcüklerinde yinelemelerle yaşamakta, yeni deyimler de aktarılabilmektedir.

biçimindeki ifadesiyle deyimlerin toplumsal yönü ve tarihi süreci bakımından bir değerlendirme yapmıştır.

Anlatımın dikkat çekici ve etkili olmasını sağlayan etkenlerden biri olan deyimlerin yazı dilinde ve bölge ağızlarında binlerce örneği bulunan bu zenginliğin edebi eserler vasıtasıyla yaşatılması ve en güzel biçimde kullanılması şair ve yazarların üzerinde önemle durmaları gereken konudur denilebilir.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde deyimlerin kullanımıyla ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Hiç olmazsa," diye düşündü, (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Yunus, gözlerini dikip alevlere... (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Bağırışıp zıplıyor, çocuğun üzerine üzerine geliyorlar. (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Yunus derin bir nefes aldı... (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...abdest alabileceğinden bile emin değil. (Işınsu, 2006, s. 10)  
 Yunus, derin derin nefes alıp, titremesini geçirmeye... (Işınsu, 2006, s. 10)  
 Babaannesine lanet okumak gelmiyordu içinden... (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...daha doğrusu, aklı etse de lanet; gönlü bu işi engellerdi. (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...aklına gelip de bir rahmet bile okumadığının farkındaydı. (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...daha iyi bir şekilde hatırlatamaz mıydı? Ne mümkün!" (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...güzel, pembe ağızdan dökülenlere bak! (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...arslan gibi bir oğul kaybetmiş, lakin annem... (Işınsu, 2006, s. 10)  
Zevk mi alırdı anlatırken? (Işınsu, 2006, s. 11)  
 Annesi uyanmış, namaza durmuş... (Işınsu, 2006, s. 11)  
Tan yerinin ağarmasına az kalmış... (Işınsu, 2006, s. 11)  
 Daha gün doğmamış, fakat karanlık da değil... (Işınsu, 2006, s. 11)  
 ...küçüklüğünden beri, seher vakti ona tanıdık gelirdi... (Işınsu, 2006, s. 11)  
Gönlünden geçenleri tam da kavrayamadan... (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...ibriği alıp abdest tazeledi Yunus, sonra caminin yolunu tuttu... (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...buluğa erdikten sonra... (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...şairlik pek hoşuna gitti. (Işınsu, 2006, s. 12)  
 Derken köye gelen yaşlı gezici ozandan, bir cesaret istedi kopuzunu... (Işınsu, 2006, s. 12)  
Gözlerinin içi gülen ihtiyar adam, onu önüne oturtup bir şeyler öğretmeye... (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...köyünüzde kalır sana öğrettirdim, velakin parmakların kütük gibi. (Işınsu, 2006, s. 12)  
 "Öyleyse var git bildiğin işleri yap, bana da müsaade et." (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...adam ona emek sarf etmişti, gönlünü kırmak istemedi, baş eğdi. İçini çekti... (Işınsu, 2006, s. 12)  
 Derken sıra, kendisine üzölmeye geldi. (Işınsu, 2006, s. 13)  
 ...diye, şimdi ne gezer o dikilme... (Işınsu, 2006, s. 13)  
 Yunus on altısında, gidip pek sevdiği Sevgi Hoca'sına akıl danıştı... (Işınsu, 2006, s. 13)  
 ...gönöl kırmadığı ve hep sevgiden bahsettiği ve Allah'ın insanı... (Işınsu, 2006, s. 13)  
 "Sevgi Hoca" diye çağırmayı münasip görmüştü. (Işınsu, 2006, s. 13)  
 ...bir zamanlar Konya'da Muhyiddin Arabi'den ders aldığı söylenirdi. (Işınsu, 2006, s. 13)  
 ...agzından başka bir söz alamamışlardı. (Işınsu, 2006, s. 13)  
 Fakat bu lakap açık açık söylenmez, arkadan konuşulurdu hakkında. (Işınsu, 2006, s. 13)  
 Camide imamlık yapardı, hâli vakti yerindeydi. (Işınsu, 2006, s. 13)  
 ...sevmedikleri hâlde, çocukları korkup disipline girsinler... (Işınsu, 2006, s. 13)  
 ...dininden diyanetinden haberdar olsunlar diye ona gönderirler. (Işınsu, 2006, s. 13)  
Uzun boylu sohbet ettiler. (Işınsu, 2006, s. 14)  
 Artık vedalaşma zamanı geldiğinde, Yunus ezilip büzölüp ona şiir yazdığını... (Işınsu, 2006, s. 14)  
 Yunus okurken, o bağdaş kurduğu minder üstünde... (Işınsu, 2006, s. 14)  
 ...anam ne yapar bir başına bilmem ki! (Işınsu, 2006, s. 14)  
 "Allah sana bir yol açacaktır Garip Yunus... (Işınsu, 2006, s. 14)

...uyanık ol her zaman... (İşinsu, 2006, s. 14)  
 Bilgi o an lazım olmasa bile, bir vakit gelir, gerekli olur. (İşinsu, 2006, s. 14)  
 ...sakin gönül kırma, hep söylemişimdir ya... (İşinsu, 2006, s. 15)  
 Dahası elde edeceğin her hayır, mutlak doğru bir çaba sonucudur. (İşinsu, 2006, s. 15)  
 ...kuş gibi uçarak ayrıldı oradan. (İşinsu, 2006, s. 15)  
 Artık kim ne derse desin, o, gönlüne kulak verecek. (İşinsu, 2006, s. 15)  
 ...hem de iki yaşında yetim kalmıştı... (İşinsu, 2006, s. 15)  
 ...kimsenin akıl etmediği, düşünmediği ve cevaplarını bilmediği... (İşinsu, 2006, s. 15)  
 ... evine doğru kuş gibi uçarken, bu eskiden pek hoşlanmadığı... (İşinsu, 2006, s. 15)  
 ...şimdi aklına gelmeyen bir başka neden olmalıydı... (İşinsu, 2006, s. 15)  
 Yüreğindeki ateşi körüklemişti hocası... (İşinsu, 2006, s. 15)  
 Sana sancı çekerken, hep geziniyordum evin içinde... (İşinsu, 2006, s. 16)  
 ...çokça gönlünün havasına kapılıp, alıp başını, (İşinsu, 2006, s. 16)  
 ...şu köy senin, bu köy benim gezdiği doğrudu. (İşinsu, 2006, s. 16)  
 Konya'ya gidip bilgin kişilerden ders görmesini söylediğini... (İşinsu, 2006, s. 16)  
 ...tekkeye kul etsin, talebe yazdırsın.' demişti..." (İşinsu, 2006, s. 16)  
 Sen bana söz vermiştin, hele büyü, kendi başına gidersin demiştin." (İşinsu, 2006, s. 16)  
 Türkçesini söyledim de pek hoşuna giderdi. (İşinsu, 2006, s. 16)  
Adımı kötüye çıkarırlar oğlum. (İşinsu, 2006, s. 16)  
İçi yandı, oğulcuğunun ağlamasına hiç dayanamazdı. (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Şimdiye kadar elinden geldiğince onun gönül arzularını karşılamaya çalışmıştı... (İşinsu, 2006, s. 17)  
 "Peki", dedi, "hazırlığımızı yapalım, önce Teke Köy'e gideriz... (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Bilirsin, kardeşlerime sığıntı olmayı hiç istemedim ben. (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Artık evimiz viraneye döner ama..." (İşinsu, 2006, s. 17)  
 "Dönsün anacığım, dönsün, hiç zararı yok. (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Arif Hocaya haber vereceğini söyledi. (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Ertesi sabah, o gece Arif Hoca'nın, uykusunda dünya değiştirdiğini öğrendiler. (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Katılmaya cesaret ettiği ilk cenazeydi bu. (İşinsu, 2006, s. 17)  
 Yunus oğlunu kucağına aldı, onu yedirmek hoşuna gidiyordu... (İşinsu, 2006, s. 18)  
 Yunus'un aklından, "Anacığım şu unu pek kullanma...." demek geçti... (İşinsu, 2006, s. 18)  
 ...tedariki olmayanlar epey zorluk çekmişlerdi. (İşinsu, 2006, s. 18)  
 Gerçi Yunus eli erdiğince, imkân nispetinde dağıtmıştı kendi buğdaylarından ama... (İşinsu, 2006, s. 18)  
 Sözü'nün sonunu getiremedi Yunus, yine akıl gönlüne itaat etti... (İşinsu, 2006, s. 18)  
 ...elbet bir biçimde çaresi bulunacak. (İşinsu, 2006, s. 18)  
 Endişe etmek, belki de Allah'a şirk koşturmak... (İşinsu, 2006, s. 18)  
 ...ben derim ki git bi tarlaya bak, tohumlar baş vermiş mi?" (İşinsu, 2006, s. 18)  
 "Hangi tohum sulanmadan baş verir a kızım?" (İşinsu, 2006, s. 18)  
 ..o da endişe gibiydi, viyip bitirirdi insanın içini... (İşinsu, 2006, s. 18-19)  
 Yunus, bu kadınlara umut vermek lazım, diye... (İşinsu, 2006, s. 19)  
 "Belki Aziz'di." diye karar verdi... (İşinsu, 2006, s. 171)  
 "Sesin hâlâ çıkıyor, bu susuzluğa rağmen... (İşinsu, 2006, s. 171)  
 ...sonra da abdest tazeleyecekti... (İşinsu, 2006, s. 171)  
 ...bir yudum tahmin ettiği suyu koydu, uzattı ona. Yunus, kendini tutamadı... (İşinsu, 2006, s. 171)  
 "Gün mü sayacaksın a Yunus?" (İşinsu, 2006, s. 171)  
 "Ama sen hesaplayamazsan, ya kırk gün dolunca?" (İşinsu, 2006, s. 171)  
 ...siyah yüzünde gözleri ve dişleri pırıl pırıl parlıyordu, dişlerine daha çok takıldı... (İşinsu, 2006, s. 171)  
 "Birkaç günden daha fazla olmuş olmalı..." diye düşündü, fakat ses çıkarmadı. (İşinsu, 2006, s. 171)  
 O içtiği bir damla su, susuzluğunu artırmaktan başka bir işe yaramamıştı. (İşinsu, 2006, s. 172)  
Dili damağına yapışıyordu. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 ...kıldığı namazlardan iyice şüpheye düştü. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 ...içinden vakit yatsıdır diye gelmişti çünkü. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Karısı, ikide bir gelmeşe gözünün önüne... (İşinsu, 2006, s. 172)

Oysa keşke yapsaydı, Zehra'nın bir hoşuna giderdi ki... (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Köye dönünce bu işi halletmeye karar verdi. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Daha Aziz gelmemişti ki bir haber yollasın onlara... (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Yunus, haberi verdi ona, anasına anlatmasını sıkı sıkı tembihledi. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Ağzı tevhit çekmeye devam ediyordu... (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Yunus, derin derin nefes aldı, gözlerini kırıştırdı, kendini toplar gibi oldu. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Hepsinden sakındı kendisini. (İşinsu, 2006, s. 173)  
Var gücüyle tevhide sarıldı. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Kimi zamanlar zihni tam açılıyor... (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Yunus nerede niçin bulunduğu  farkına varıyor. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Kimi zamanlar ise zihni bulanıyor. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 ...her şey birbirine karışıyor, uyku ile uyanıklık arası bir hâl geliyordu üzerine... (İşinsu, 2006, s. 173)  
 ...genç adam ne yaptığı  farkında olamıyordu. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 "pek  hakkım yoktur üstünde ama, ne varsa sana  helal ediyorum." (İşinsu, 2006, s. 173)  
 "Seninle  iftihar ediyorum," dedi. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Her şeyinizin  gönlünüze göre olmasını istiyorsanız, önce gönlünüzü O'na  yer etmesini biliniz. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Tevhit çekmeye başladı. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Babasının  hak helal etmesine sevinmesi  lazım gelir miydi? (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Kendini yokladı, hiçbir şey hissetmiyordu. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 İçi öyle  rahatı ki, herhangi bir heyecan... (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Sonradan  aklına geldi. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Yoksa Tapduk'u, hiç görmediği babasının  yerine mi  koymuştu? (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Baba Tapduk!  Hoşuna gitti bu söz. (İşinsu, 2006, s. 173)  
 Yunus, düşünerek  vakit kaybetmeyi istemedi, tespihine devam etti. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Artık âdeti göğsünü sarsarak tam  gönlünden geliyordu söz... (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Açlık, susuzluk gibi, şaşırma duygusu da  yok olmuştu. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Yunus uyandı yahut  kendine geldi. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Manalı bir  düş görürsen, bana anlatabilirsin. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Yunus  tevhit çekiyordu. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 O anda yavaş yavaş kendisinin karşısına geçtiğini  fark etti. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Tapduk  çekiyordu tespihini. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 ...o da  bağırını delecekmiş gibi fakat pek tatlı okşayan sevgiydi. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 ...bir gece önceki düşünceleri  geldi aklına. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 ... kafasının içi dumanla  dolmuş gibiydi. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Bilmez misin,  elimden geldiğince ben... benzemeye çalışırım. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 ... var gücüyle Allah'a benzemeye çalışmalı! (İşinsu, 2006, s. 175)  
 Yaradan'ına dönüşe  layık olsun. (İşinsu, 2006, s. 175)  
 Çünkü O,  düzenini böyle  kurmuştur. (İşinsu, 2006, s. 175)  
 ...bu  yola bunun için  girdin. (İşinsu, 2006, s. 176)  
 Yunus derin bir  nefes aldı. (İşinsu, 2006, s. 176)  
 ... tevhit çekmeye devam etti. (İşinsu, 2006, s. 176)  
 Günlerin içinde bir gün,  kafasının çok  karışmış olduğuna  karar verdi. (İşinsu, 2006, s. 176)  
 ...içindeki mutluluk duygusundan Yunus,  kendine geldi. (İşinsu, 2006, s. 176)  
 Ve onu  ortaya çıkardığı zaman gündüze... (İşinsu, 2006, s. 177)  
 ...onu  düzene koyana. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Sonra ona bozukluğunu, ... ilham edene. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 ... gönlünden yalnız tevhit  geçiyordu... (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Bir zaman bir hayırlı  yol gösterildiğinden,  yola çıktı evinden. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Bir zaman geldi susadı çok,  yola çıkmış hayırlı. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Diz çöktü ve  secde etti olduğu yerde. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 'Beni sevgisinden  var etmiş olan... (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Hâlbuki  yola çıkarmadan önce... (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Anlamak için bana  haber gönder. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 Ve  kulağına bir ses  geldi. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 ...hayır için  yola çıkmış olan, yürümeye başladı adım adım. (İşinsu, 2006, s. 177)

...ve her adımda gittikçe yok olan. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 İşte o zaman, yola çıkan, yeniden her şeyi anladı. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 Ve yeni gelen sesle, yeniden çıktı yola. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 Kız yok oldu. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 ...bir heyecan sarmıştı bütün bedenini. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 Sesi yerine gelmişti, canlı ve güçlüydü. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 ...o ağzını açtı ve söyledi ki... (İşinsu, 2006, s. 178)  
 Hem doğrudur, hem ağzından inciler dökülür. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 Keşke ben de söyleyebilsem." diye hiç geçmedi içinden. (İşinsu, 2006, s. 179)  
 ...elbet yetersiz kalırdı, tıpkı şimdi aklının kaldığı gibi... (İşinsu, 2006, s. 179)  
Aklı ne kadar kalmıştı kafasında... (İşinsu, 2006, s. 179)  
 Saatler mi geçti, yoksa ... kendine geldi. (İşinsu, 2006, s. 179)  
 ...diye geçti, beyninin ta içinden. (İşinsu, 2006, s. 179)  
 ...ve çıkmayan sesiyle dedi... (İşinsu, 2006, s. 179)  
 Sen de benden razı ol." (İşinsu, 2006, s. 179)  
İki büküm vücudu sarsılıyor... (İşinsu, 2006, s. 179)  
 ...hâlini Tapduk'a arz etmek, aklına gelmedi. (İşinsu, 2006, s. 179)  
 Yunus sırtını duvara dayamıştı...içi geçti... (İşinsu, 2006, s. 179)  
Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpyıyordu... (İşinsu, 2006, s. 180)  
 "Allah'ım bana bunu nasip ettin, sana şükürler olsun! (İşinsu, 2006, s. 180)  
Sesini duyuramadı. (İşinsu, 2006, s. 180)  
 ...elinden geldiği kadar sertçe... (İşinsu, 2006, s. 180)  
 "Kara Mehmet," dedi, "bir düş gördüm, ... istiyorum." (İşinsu, 2006, s. 180)  
 ...ona anlatılan bir hikâyeden sonra kendine gelmişti, (İşinsu, 2006, s. 180)  
 Çöküntüme, gönlüm dayanamamış demek ki! (İşinsu, 2006, s. 180)  
Aklına geldi. "İleride gül yüzlü bir ihtiyar olacağım demek. (İşinsu, 2006, s. 180)  
 ...tarafından da gözlerinden yaşlar boşalıyordu. (İşinsu, 2006, s. 180)  
 Yunus ve o da derin bir nefes aldı. (İşinsu, 2006, s. 341)  
 ...pembeli nazlı kardelenler baş göstermeye başlamıştı... (İşinsu, 2006, s. 341)  
 Yunus'un aklına, denizin ayla, yıldızlarla kavuşması geldi... (İşinsu, 2006, s. 341)  
 ...yolları da baştan çiziliyor muydu? (İşinsu, 2006, s. 341)  
 Sonra bir karara vardı... (İşinsu, 2006, s. 342)  
 Karanlıkta vol alma, dağ bu belli olmaz, ne oyunları vardır." demişler... (İşinsu, 2006, s. 342)  
 Gözlerinden yaşlar gelmesini engelleyemedi. (İşinsu, 2006, s. 343)  
 Tek tek köyün insanları geçti içinden... (İşinsu, 2006, s. 343)  
 Zaten hiç gönlünden çıkmıyordu ki! (İşinsu, 2006, s. 343)  
 ...koskoca dağlardan bile yüce göründü gözüne... (İşinsu, 2006, s. 343)  
Hayra yordu rüyasını... (İşinsu, 2006, s. 343)  
 ...bütün bu rüyalarını hep hayra yormasıydı, kötüyü, çirkini, bozuğu hiç aklına getirmeyişiyd. (İşinsu, 2006, s. 343)  
 Eğer başına kötü bir şey gelirse, kendisine bir ders vermek... (İşinsu, 2006, s. 343)  
 ...zamana kadar fark etmediği bir şeyi göstermek için... (İşinsu, 2006, s. 344)  
 Konulara göre dallanıp budaklanırdı bu yasa, her konuya göre... (İşinsu, 2006, s. 344)  
 Tapduk'un özlemi yine gönlünü yakmış, kavurmuştu... (İşinsu, 2006, s. 344)  
 Artık işi kolaydı, düzlüğe çıkmıştı... (İşinsu, 2006, s. 344)  
 "Kuzum zaten geciktin gecikeceğin kadar, yur git Söğüt'ün yoluna... (İşinsu, 2006, s. 344)  
 Sen sevgi ile yaklaş, onlar sana kendilerinden haber versinler... (İşinsu, 2006, s. 344)  
Kim bilir belki Edebalı'nın elini öpmek de mümkün olur." (İşinsu, 2006, s. 345)  
 "Senin götüreceğin havadisler zaten kulağına gitmiştir şeyhinin. (İşinsu, 2006, s. 345)  
 ...pembeli beyazlı çiçek açtığı bir köyün yamacından geçiyordu. (İşinsu, 2006, s. 345)  
 "Yollarını gözlüyordum a Derviş Efendi... (İşinsu, 2006, s. 345)  
 Kadın iç çekti, boyun büktü... (İşinsu, 2006, s. 345)  
 ...artık ümit kesmişlerdi ondan. (İşinsu, 2006, s. 345)  
 Neyse lafı uzatmayayım... (İşinsu, 2006, s. 345)  
 ...dervişe bir gömlek dikip, dönüş yolunu gözleyeceğim. (İşinsu, 2006, s. 345)  
 ...sonra işte böyle her gün yolunu gözledim. (İşinsu, 2006, s. 345)  
 ...oynayan iki üç çocuk, koşup bir dervişin köye geldiğini haber vermişlerdi. (İşinsu, 2006, s. 346)

Selam sabah edip, hâl hatır sorulduktan sonra, içlerinden... (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Hayme Kadın, hem kendi gözledi yolları hem herkese gözlettirdi. (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Hiç olur mu; konuğumsun başım üste, haydi kalk, bizim eve gidiyoruz. (İşinsu, 2006, s. 346)  
Müsaade et, hepsi gelip ellerini öpüp duanı alsınlar." (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Toprağın üstüne oturup bağdaş kurdu. (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Toprakla haşır neşir olan... (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Yunus, hepsinin gönlünü almaya çalıştı. (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Vakit ikindiye ulaşırken, artık kalkıp yola çıkmayı düşünüyordu ki... (İşinsu, 2006, s. 347)  
Tenezzül edip soframıza otur, lokma edelim." (İşinsu, 2006, s. 347)  
 O zaman farkına vardı Yunus, gerçekten acıkmıştı. (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Biz buraya göçeli fazla olmadı, belki on yıl. (İşinsu, 2006, s. 347)  
Yer verdiler, yerleştik, ama güvenliğimiz yoktur... (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Şu Söğüt taraflarında yurt tutan Türkmenler var ya... (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Fakat orada bir bakıma güvenli olursunuz da... (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Onların yanında dirlik düzenliğin var olduğu söylenmektedir... (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Derler ki, orada yaşayanların her an gazaya, akına hazır olması lazımdır. (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Çünkü ha bire yurtlarını genişleten... (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Biz de elimiz erdiğince, yurt edinmeye yardım etmek isteriz ki... (İşinsu, 2006, s. 348)  
 ...kanımızla suladığımız bu toprakları, ileride çocuklarımıza gönül rahatlığıyla bırakabilelim. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 "O hâlde, yola düşmekte fayda var." (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Yunus müsaade istedi: "Hiç olmazsa bu gece burada kal." diye ısrar ettiler. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Akıllı susmuş, gönlü arkadaşlık ediyordu ona ve diyordu... (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Yunus, bir an evvel dergâhına yetişmek istediğini söyledi. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Yollarda pek çok insanla tanış oldu. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Kimi zaman davet edildiği bir köyde, yumuşak yün yatak üzerinde yattı. (İşinsu, 2006, s. 348)  
Aç kaldığı da oldu, epey tok olduğu da. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Bazen çok iyi karşılandı, bazen suratına bakan olmadı. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 ...sorulan her soruyu, gönül hoşluğu ile alıp kabul etti... (İşinsu, 2006, s. 348)  
 ...ne küssüp darıldı, ne de yapılan iltifatlardan kendine bir pay çıkardı. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 ...çalışıyordu o, ne olursa olsun; onu övgülerle kabul etseler de... (İşinsu, 2006, s. 349)  
 heyecanları erimiş, endişeleri hatta soruları yok olmuştu. (İşinsu, 2006, s. 349)  
 Başka hiçbir duyguya, düşünceye yer kalmamıştı gönlünde ve aklında. (İşinsu, 2006, s. 349)  
 Yunus yürüdükçe, çeşit çeşit insanlarla tanış oldukça, bu küller dağılıp savrulmuştu. (İşinsu, 2006, s. 349)  
 Bilmem ki kulağına erişti mi... (İşinsu, 2006, s. 349)  
 ...yürüyen Yunus'u fark eden çıkmadı. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 "Dur" diye işaret edip içeri girdi. Yunus bir durdu, sonra kendini eşığının üstüne attı. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 ...öyle fark etsin onu istiyordu. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 Bir adım attı, bir şey fark etti, hemen çekti ayağını, karısına... (İşinsu, 2006, s. 350)  
 İşte o zaman çevredekiler fark etti onları. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 Namazdan sonra, Yunus'la Tapduk, selamlıkta halvet oldular. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 Bodur Musa, dedi, seni düşümde görmüştüm, hele bir gözlerimin içine bak! (İşinsu, 2006, s. 350)  
 Ve çekip gidip insanların arasına dalmadın." dedi. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 Kırk yaşımı bu dergâhta idrak ettim ve hiç şüphem yoktur ki... (İşinsu, 2006, s. 351)  
 "İçime doğuyor," dedi Bodur Musa... (İşinsu, 2006, s. 351)  
 "Yunus," dedi, "sabaha az kaldı..." (İşinsu, 2006, s. 351)  
 Bir kuş gibi girdi hücreğine, gönlü kanatlanmıştı bir kez... (İşinsu, 2006, s. 351)  
 Karanlığa gözlerini alıştıran, dışarıda hâlâ devam eden sesleri dinledi bir süre. (İşinsu, 2006, s. 351)  
 Sonra sesler kesildi. (İşinsu, 2006, s. 351)

Gürültüden sonra kulağıma çarpan bu sakın ses, (İşinsu, 2007, s. 7).  
Çektiği eziyeti, çapayı, traktörü, daha bilmem... (İşinsu, 2007, s. 7)  
 ...aklına bile getirmez, kendisinden istenileni, (İşinsu, 2007, s. 7).  
 ...kendisine bağlanan umudu hatırlar, verir... (İşinsu, 2007, s. 7).  
 ...emip içine sindirirken, şükranını ifade etmek için olsa gerek, bağrından akçabardakları fişkırtmıştı. (İşinsu, 2007, s. 7).  
 ...bazen de başları üzerindeki karı delip boy verirler... (İşinsu, 2007, s. 8)  
 Kıvrılan sapların yana düşürdüğü ak yüzlerde can çekişmenin ıstırapı değil... (İşinsu, 2007, s. 8)  
 Ben, samimiyetle çiçeklerin böyle hüküm verdiklerini sanıyordum. (İşinsu, 2007, s. 8)  
 ...umudun değil, umutsuzluğun doğması lazım geldiğini öğrendim. (İşinsu, 2007, s. 8)  
 Ne beklediğimi kendi kendime itiraf etmeme imkân yoktu tabi. (İşinsu, 2007, s. 9)  
 Üzerinde kendisine büyük gelen bir lacivert ceket vardı. (İşinsu, 2007, s. 9)  
 Bacağında ise, kaç yıldır tanıdığım eski pantolonu, rengi atmış, daralmış... (İşinsu, 2007, s. 9)  
 Yine bir akım geçer gibi oldu vücudumdan, yine yay gibi geriliverdim. (İşinsu, 2007, s. 9)  
 ...babasının giysisiyle bana gösteriş yapmak istiyordu. (İşinsu, 2007, s. 9)  
Farkında olduğum en belirli duygu, o zamanlar... (İşinsu, 2007, s. 9)  
 ...şöyle bir tutup ters yüz ediverir durumu, dikkat! umursamazlıkla dudak büküm. (İşinsu, 2007, s. 9)  
farkına varmadı, avazı çıktığı kadar bağırdı (İşinsu, 2007, s. 9)  
 Epey sustuk, birbirimizin yüzüne bakamıyorduk. (İşinsu, 2007, s. 10)  
 Çamurlu parmaklarını alına götürüp buklelerini karıştırdı, neden sonra cevap verdi. (İşinsu, 2007, s. 10)  
 ...anamın varlığı ile yokluğu hiç belli olmadığından, ona acımadım. Omuz silktim... (İşinsu, 2007, s. 10)  
 Bu kez o, omuz silkti, cevap vermedi, başını kaldırıp tekrar mühim işine döndü. (İşinsu, 2007, s. 10)  
 Mariyaya'ya götür." diyecektim, dilimi tuttum. (İşinsu, 2007, s. 10)  
Canım çekmiyor. (İşinsu, 2007, s. 10)  
 İlgişi hoşuma gidiyordu, bir şeyler daha sorsun istiyordum. (İşinsu, 2007, s. 10)  
 Bir taraftan da karşımda böyle dikilip durması canımı sıkıyordu. (İşinsu, 2007, s. 10)  
 Biraz önce ayakkabısıyla ezip balçığa gömdüğü çiçeğe takıldı gözüm, suçu ona yükledim... (İşinsu, 2007, s. 11)  
 Yine attı bir yalan, dudak büküm... (İşinsu, 2007, s. 11)  
Kıvracağı yalanı suratına çarpacaktım, tetikte bekliyordum. (İşinsu, 2007, s. 11)  
 Hiç aklıma gelmemiştir, kendimi bir çiçeğe benzetmek ha, garip! Elimde olmadan baktım onlara. (İşinsu, 2007, s. 11)  
Tüy gibi, kelebek gibiydiler... (İşinsu, 2007, s. 11)  
 ...boğazıma bir yumru tıkanmış, konuşamıyorum, genzim yanıyor, burnum sızlıyor... (İşinsu, 2007, s. 11)  
 ...sanki hiç işleri yokmuş gibi, birer ikişer başımıza toplandılar. (İşinsu, 2007, s. 11)  
 Mehmet Ali'nin sözlerini duymuş olacaklar, el çırpıp bağırmaya başladılar... (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Ağlamak geliyordu içimden, haykırmak, tepinmek... (İşinsu, 2007, s. 12)  
 ...gözyaşlarım onların önünde akmayacak! (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Çocuklar "Akçabardak İlay"dan bir türkü yakmışlardı. (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Ağaca daha çok sarılıp derin derin nefes aldım. (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Sonra, Mehmet Ali'nin o koca kahverengi gözlerinin içine baktım... (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Onlar bağırsa dursun; ben yine başım dik, burnum havalarda... (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Arkamdan sesleri geliyordu. (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Mehmet Ali'nin biriyle kavgaya tutuştuğunu, küfürlerini, gürültülerini duyuyordum. (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Dönüp de bakmadım arkaya, hiç bakmadım. (İşinsu, 2007, s. 13)  
 Biraz ötede dedemle, Çakır İsmail Dede'yi fark ettim. (İşinsu, 2007, s. 13)  
 Peki onlar, böyle ikide bir başlarını alır... (İşinsu, 2007, s. 13)  
Dağlara beraber çıkmışlar, Çanakkale'ye beraber gitmişler... (İşinsu, 2007, s. 13)

Aferin kızanım, dedi, iki laf edip onca çocuğun aklını çeldin, aferin! (İşinsu, 2007, s. 13)

Dalıp gitmişti, gözleri ışıyordu. (İşinsu, 2007, s. 13)

çünkü dedem ha bire "taze fidanı" üzerine konuşuyor... (İşinsu, 2007, s. 13)

Eğer istersek dedi, oncağızı da alırız elinizden, dedi. (İşinsu, 2007, s. 14)

Aklını mı kaçırdın abe Pehlivan? (İşinsu, 2007, s. 14)

...bir avuç kara toz kaldı geriye... (İşinsu, 2007, s. 14)

O gün bugün, ayrılmaz yoldaş oldular. (İşinsu, 2007, s. 14)

...işte yaşının küçüklüğüne rağmen bizi sürüyüp götürdü ardından. (İşinsu, 2007, s. 14)

Edirne'de birkaç ay silahlı talim gördükten sonra, Gelibolu'ya sevk edilirler. (İşinsu, 2007, s. 15)

Öldü ölecek diye yürekleri titrer. (İşinsu, 2007, s. 15)

Ne de olsa Necmettin okumuş adam, bilgili, yazar. (İşinsu, 2007, s. 15)

Kelebek bıyığına özen göstermektedir. (İşinsu, 2007, s. 15)

Neyse işte, o kurtardı Necmettin'i ipten. (İşinsu, 2007, s. 16)

1923 senesiydi, bahar, çiçekler açmış. (İşinsu, 2007, s. 16)

...idama mahkûm ettiğini duyduk, soluk almadan koştuk Razgrat'a. (İşinsu, 2007, s. 16)

Bu kez para kurtardı Necmettin'in hayatını. (İşinsu, 2007, s. 16)

Senin anlayacağın uşam, bu çavuşa para yedirildi... (İşinsu, 2007, s. 16)

herif Necmettin'in sahiden kaçmasına göz yumdu. (İşinsu, 2007, s. 16)

Deliorman gazetesi, dört yıl büyük hizmet görmüş. (İşinsu, 2007, s. 16)

Azalar çığ gibi büyümüş. (İşinsu, 2007, s. 16)

Mahmut Necmettin bu kez suikastten zor kurtarıp canını, kendini Edirne'ye atınca, sa-cayağı bozulmuş... (İşinsu, 2007, s. 16)

...acı çekerken ve mücadelenin her türlüşünde... (İşinsu, 2007, s. 17)

Şimdi sormak gerektiğini bile duymadılar. (İşinsu, 2007, s. 17)

Taşıyabilmek, artık ikisine de zor geliyordu. (İşinsu, 2007, s. 17)

Kim bilir ne biçim baktım yüzüne ki, fena hâlde bozuldu... (İşinsu, 2007, s. 225)

Birkaç gün soğuk durduk birbirimize, zaten benim konuşacak hâlim yoktu. (İşinsu, 2007, s. 225)

...hani Veselinof'un sözünü ettiği kampmış! (İşinsu, 2007, s. 225)

Yerinden fırlayıp odanın içinde geziniyor. (İşinsu, 2007, s. 225)

Bütün geleceğimiz söz konusu. (İşinsu, 2007, s. 225)

...sıkıca tutsam, elimde kalırsın! (İşinsu, 2007, s. 225)

Annem odaya girdi, sözümüz kesildi. (İşinsu, 2007, s. 226)

Birkaç gündür aramızda soğukluk olduğu için davranışı garibime gitti, gönlünü almak istedim... (İşinsu, 2007, s. 226)

...soruma, bir başka soru ile karşılık verdi... (İşinsu, 2007, s. 226)

Duyguları hemen belli olur yüzünden. Canı sıkkın gibiydi, (İşinsu, 2007, s. 226)

...öfkeyle kalkıp yerinden ve ne yaptığıının farkında olmadan... (İşinsu, 2007, s. 226)

Aman üstüme varma uşam, deyip çıktı annem. (İşinsu, 2007, s. 226)

...hayatından, kadıncağız toparlanıp kendine geliyor. (İşinsu, 2007, s. 226)

Eskiden olsa büzülür kalır, hiç istemese bile sorularına cevap vermeyi tabii vazife sanırdı. (İşinsu, 2007, s. 226)

Sanırdım ki boynu bükük mahpusun gardiyanı yok oluverince... (İşinsu, 2007, s. 227)

...karşısında bocalar, dili dolandır, bacakları titrer ve ne yapacağını hiç bilemez. (İşinsu, 2007, s. 227)

Dikkatle kendi ayakları üstünde durmaya çalışıyor! (İşinsu, 2007, s. 227)

Bir vakitler, annemle buradaki boynu bükük Türk halkı arasında kurduğum benzetmeyi... (İşinsu, 2007, s. 227)

Gardiyan yok oluverirse?! (İşinsu, 2007, s. 227)

Beni hiç hesaba katmadın, bunca iyi arkadaş olduğumuz hâlde. (İşinsu, 2007, s. 227)

...cesaret edemedim belki, ama Arif... (İşinsu, 2007, s. 227)

Zamanı gelince öğrenirsin, diyor. (İşinsu, 2007, s. 227)

...güldüğü için, cevabı ile tasladıği üstünlüğe kızamıyorum. (İşinsu, 2007, s. 227)

...beklerim tatlım, zamanı gelince, herhalde gelecek değil mi? (İşinsu, 2007, s. 227)

...takmayın aklınızı Mehmet Ali'ye... ismini almasınlar ağızlarına... (İşinsu, 2007, s. 228)

Sesimi kesip kendimi toparlamaya çalıştım. (İşinsu, 2007, s. 228)

Seni alakadar eder, bana ne? (İşinsu, 2007, s. 228)

Kendi sevginden başkasını görüyor mu gözün? (İşinsu, 2007, s. 228)  
O kendine sahip çıkıp kendini müdafaa edemez mi... (İşinsu, 2007, s. 229)  
...ciddiye alma beni İlay, canım kardeşim. (İşinsu, 2007, s. 229)  
Boşver sen beni, kıskandığımdan söyledim herhalde. (İşinsu, 2007, s. 229)  
Fatma'nın cevap vermesine meydan kalmadan kapı tıkırdadı... (İşinsu, 2007, s. 229)  
...hasta yatağını ilk gören birinin tedirginliği içinde dikilip duruyordu... (İşinsu, 2007, s. 229)  
Bakışlarını kaçırıyor, odanın duvarlarında geziniyor gözleri. (İşinsu, 2007, s. 229)  
...kafanı kıracağım senin, kafanı! (İşinsu, 2007, s. 229)  
"Ölüm döşeğim! Olabilirdi ama olmayacak. (İşinsu, 2007, s. 229)  
Ama ben cesaret edemedim söylemeye. (İşinsu, 2007, s. 230)  
...neden hem kendine hem bana eziyet ettin? (İşinsu, 2007, s. 230)  
Nasıl olsa liseye gideceğime göre... (İşinsu, 2007, s. 230)  
Şu kuru çıkan sesime kızıyorum... (İşinsu, 2007, s. 231)  
Ne olur beni bırakma!" diye yalvarmak. (İşinsu, 2007, s. 231)  
...sonrası meçhul. Ne dersin? (İşinsu, 2007, s. 231)  
Ben eğleniyordum, o ciddiye aldı... (İşinsu, 2007, s. 231)  
Biz kaç paralık adamız ki... (İşinsu, 2007, s. 231)  
Doğru, daha o kadar adam olmadınız! (İşinsu, 2007, s. 231)  
Alay mı ediyorsun? (İşinsu, 2007, s. 231)  
Alabildiğine yakışıklı olduğunu fark ediyorum... (İşinsu, 2007, s. 232)  
Cevap vermiyor, yüzü kızarıyor... (İşinsu, 2007, s. 232)  
Dört bukleni zapt ettim! (İşinsu, 2007, s. 232)  
Gönderme beni, ne olursun gönderme. (İşinsu, 2007, s. 232)  
Oysa göze girmek için elimden gelen her şeyi yaptım. (İşinsu, 2007, s. 232)  
Mezarlıkta deli gibi bağırırken bile... (İşinsu, 2007, s. 232)  
...birileriyle gizli işler çeviriyorsun gibi geliyor. (İşinsu, 2007, s. 233)  
Sözünü kesip bağırdım... (İşinsu, 2007, s. 233)  
Onun ismi geçmeyen bir cümle kuramaz mısın?! (İşinsu, 2007, s. 233)  
...işler çevireceksin! Karışıyor muyum? (İşinsu, 2007, s. 233)  
Yine mezarlıktaki gibi olacağım diye ödüm koptu. (İşinsu, 2007, s. 233)  
Ne oluyor abe, kız hasta zaten görmüyor musun? (İşinsu, 2007, s. 233)  
Beni korudu! Bana sahip çıktı! (İşinsu, 2007, s. 234)  
Allah'ım sen bilirsin, neler oluyor bugün? (İşinsu, 2007, s. 234)  
Bilmen lazım alışık değilim arkana saklanmaya! (İşinsu, 2007, s. 234)  
...kendi meselemi kendim halledeyim. (İşinsu, 2007, s. 234)  
Gözlerimi açtım, annem odanın ortasında (İşinsu, 2007, s. 234)  
Gideceğim için ne halt edeceğimi bilmediğimden bağırıyorum. (İşinsu, 2007, s. 234)  
Hadi, dedi annem, hadi alma ağzına Allah'ın adını, alma küfürlü ağzına! (İşinsu, 2007, s. 234)  
Bir ufak sızlansam, atlayıp oğlanın üstüne, paralayacak! (İşinsu, 2007, s. 234)  
Mehmet Ali âdeta küçülmüş, suçlu suçlu önüne bakıyordu. (İşinsu, 2007, s. 234)  
Fırçayı bıraktı kovanın içine, şöyle bir iki adım geri çekildi... (İşinsu, 2007, s. 447)  
...elini beline koyup badanaladığı alanı gözden geçirdi. (İşinsu, 2007, s. 447)  
Tam sabrım tükenmek üzereyken alelacele konuşmaya başladı... (İşinsu, 2007, s. 447)  
Size selam söyledi. Dedi ki, tıpkı onun gibi yürüyorum, onun gösterdiği yoldan. (İşinsu, 2007, s. 447)  
Yerle gök arasına sığamayacak bir mutluluk duyuyordum. (İşinsu, 2007, s. 447)  
Yeni reçete pek yakında ulaşacak, hastayı tam hazır et." (İşinsu, 2007, s. 447)  
Bir rahat nefes aldım. (İşinsu, 2007, s. 447)  
Her şeyden haberدار olmaları gerekirdi. (İşinsu, 2007, s. 447)  
Benim görevim bu, sorumluluğum yalnız verilen emirlerle çerçeveli. (İşinsu, 2007, s. 448)  
Benim için, benim adıma karar alacak olanlar var. (İşinsu, 2007, s. 448)  
...sorumluluğu onlar yükleniyorlar! (İşinsu, 2007, s. 448)  
İyi ki çok durmuşsun bunun üzerinde. (İşinsu, 2007, s. 448)  
Tereyağından kıl çeker gibi... (İşinsu, 2007, s. 448)  
Kendimiz için faydalı olandan gayrı, ne düşünebilirim ki?! (İşinsu, 2007, s. 448)  
Öğretiye ters düşen kişisel arzuları kökünden yok edebilmeyi! (İşinsu, 2007, s. 448)

...ikinci mevsiminde öğrenmiştim; parti çıkarlarının her şeyden önce geldiğini... (İşinsu, 2007, s. 448)

Aman be aklıma bütün köy geliyor, herkesle ahbapsın görünüşte. (İşinsu, 2007, s. 448)

Ah atayım mı sana bir kazık yoldaş Lazarof?! (İşinsu, 2007, s. 448)

Amma saçmalıyorum, uyku bastırıyor fena hâlde. (İşinsu, 2007, s. 448)

Bak, benim aklım, Marksizm'e inanmamayı almıyor, seninki ise, inanmayı! (İşinsu, 2007, s. 448)

O sırada kendimi tutmasam... (İşinsu, 2007, s. 448)

Gözlerim kapanıyor, en iyisi kamyonu yol kanarına çekip... (İşinsu, 2007, s. 449)

Motorun sesini kesip, başımı direksiyona dayadım... (İşinsu, 2007, s. 449)

Ağır ağır çalışıyor kafam... (İşinsu, 2007, s. 449)

Of be oldu mu şimdi, güneş doğmak üzere...( İşinsu, 2007, s. 449)

Ne oluyor bana? (İşinsu, 2007, s. 449)

Kendimi, bozulması mümkün olmayan, çok iyi çalışan... (İşinsu, 2007, s. 449)

...yollara düşecek ve pek çok insanı uyaracağım. (İşinsu, 2007, s. 449)

kendimi Sovyetlerin emrine adayabilirim... (İşinsu, 2007, s. 449)

verilen direktifleri, gözümü kırpmadan yerine getiririm. (İşinsu, 2007, s. 449)

Her şey tamam İlay, hazır ol, çok yakında. (İşinsu, 2007, s. 449)

Kollarına iki adam girmişti, sürüklüyorlardı... (İşinsu, 2007, s. 449)

...tedavisi yapılmış, merak etme. (İşinsu, 2007, s. 450)

kamyonla kaza yapmış diyorum, girse ya kafana! (İşinsu, 2007, s. 450)

Ne de olsa sıhhiyesin, sen bakarsın ona. (İşinsu, 2007, s. 450)

...sevinç gözyaşları boşanıyor; gülüyor... (İşinsu, 2007, s. 450)

Canım biraz acıyor o kadar. (İşinsu, 2007, s. 450)

Canın acımasın, acımasın ne olur Mehmet Ali, acımasın canın! (İşinsu, 2007, s. 450)

Hemşire ilaçları tarif etti, yapılacak işneyi gösterdi. (İşinsu, 2007, s. 450)

Bize lazım o! Ve cehennem olup gittiler. (İşinsu, 2007, s. 450)

Gözlerine düşen her pırıltıdan bir anlam çıkardım. (İşinsu, 2007, s. 450)

yüreği gümbür gümbür atıyordu! (İşinsu, 2007, s. 451)

Fırlayıp iğnesini yaptım, aspirin içirmeye çalıştım zorla. (İşinsu, 2007, s. 451)

Çekil git başımdan, diye sayıkladı, seni bela ettiler bana! (İşinsu, 2007, s. 451)

Sabaha karşı gözlerini iyice açıp baktı bana. (İşinsu, 2007, s. 451)

...bu kadar fena mı olacaksın İlay? (İşinsu, 2007, s. 451)

Sonra çekti gitti. (İşinsu, 2007, s. 452)

Açıp içindekilere bakmak istiyor, cesaret edemiyordum. (İşinsu, 2007, s. 452)

Ateşi pek düşmemişti...( İşinsu, 2007, s. 452)

Gözü masa üzerindeki çantasına takıldı galiba, eliyle işaret etmeye çalıştı. (İşinsu, 2007, s. 452)

Türkiye'den, Karanfilov'un yerine geçmekten... (İşinsu, 2007, s. 452)

İfade verememem kötü olmuş! (İşinsu, 2007, s. 452)

yoksa ben rüya mı görüyordum? (İşinsu, 2007, s. 452)

Gözüm hep o çantaya takılmakta... (İşinsu, 2007, s. 452)

Nihayet çekip aldım onu, pijamasını indirip iğnesini yaptım... (İşinsu, 2007, s. 452)

İnşallah canını acıtmadım! dedim. (İşinsu, 2007, s. 452)

Ben kendimi toparladığım zaman... (İşinsu, 2007, s. 453)

Silahlı tanıdığım için olsa gerek önce onu evirip çevirdim elimde. (İşinsu, 2007, s. 453)

Mavi-lacivert ışıklar saçan âlet hoşuma gidiyor. (İşinsu, 2007, s. 453)

Çoktan unuttuğum bir olay geliyor aklıma... (İşinsu, 2007, s. 453)

Acaba annesi, böyle bir silahla mı vurdu kendini? (İşinsu, 2007, s. 453)

Bana verdiler, herhalde dalgınlıklarına geldi... Şimdi hatırlatayım da, alsınlar mı elimden? (İşinsu, 2007, s. 453)

Anlaşana hoşuma gidiyor. (İşinsu, 2007, s. 453)

Rastgele elime alıp karıştırıyorum küçük sayfaları, şurdan burdan okuyorum... (İşinsu, 2007, s. 454)

Dudaklarımı nasıl ısııyorum, kim bilir. (İşinsu, 2007, s. 454)

"Ateşi düşmüş olmalı." (İşinsu, 2007, s. 454)

...hastayı tam hazır et." (İşinsu, 2007, s. 454)

...anlamını düşünmek gelmedi aklıma. (İşinsu, 2007, s. 454)

Hiçbirinin yüzünü seçemiyordum... (İşinsu, 2007, s. 454)

Çorbasını içirirken aklına geldi.( İşinsu, 2007, s. 455)

Kalkmadım yerimden, gözlerim sıkı sıkı kapalı. (İşinsu, 2007, s. 455)  
 Neyse ama, hoşuma gitti sana bakmak, ne de olsa yakışıklı adamsın. (İşinsu, 2007, s. 456)  
 "Anuşka" diye bir isim geldi aklıma, bana benziyormuş! (İşinsu, 2007, s. 456)  
 Hastayı tam hazır et. (İşinsu, 2007, s. 456)  
 Kapının çekildiğini duydum, gözlerimi açtım, sonra ağır ağır kalktım (İşinsu, 2007, s. 456)  
Fena değil... Kafam zonkluyor, kafam! Sen, iyi görünüyorsun! (İşinsu, 2007, s. 456)  
 ...bakışlarım masanın üstünde bezin altında duran silaha takıldı. (İşinsu, 2007, s. 456)  
Kalbim delilendi, çırpınıp duruyor, ha desen göğsümü yarıp dışarı fırlayacak! (İşinsu, 2007, s. 456)  
 B'lerin inişinde, kul olabilmenin akışı ve özünü... (İşinsu, 2008, s. 11)  
özünü can içre verişi, var ola mı? (İşinsu, 2008, s. 11)  
 İmanın iki dünyaya yetesi gönül rahatlığın verebile. (İşinsu, 2008, s. 11)  
Sözün kıyası; her kim okursa, Yağmur'un içinde coşkun akan duru suya kavuşa! (s. 11)  
 kişilerden birine at uşağı olmaya razı gelir. (İşinsu, 2008, s. 12)  
 kutlu sözlerini alaca atların rüzgârı ile dört bir yana taşımak (İşinsu, 2008, s. 12)  
 "Bize karşı çıkabilecek kimselere rastlamadım." (İşinsu, 2008, s. 12)  
 Yaa, hep böyle oluyor! İçindeki büyük kuşun kanatları delice delice çırpınıyor. (İşinsu, 2008, s. 12)  
Boğazı kuruyor, sonun getiremiyor. (İşinsu, 2008, s. 12-13)  
 Baktı, gül yüzlü anacağızına karşı geldi. (İşinsu, 2008, s. 13)  
 Selcen'in gözlerinde, oğlu için kırpışan yüreğinin cümle pırıltıları yanıp söner, yanar! (İşinsu, 2008, s. 13)  
 Çünkü yaşlıları arasında, at sürüşünde geçeni yok; güreş tutuşunda yıkılan! (İşinsu, 2008, s. 13)  
 Selcen'in elinde avucunda kalan, yalnızca odur. (İşinsu, 2008, s. 13)  
Yüreğinde sızı mı geçiyordu ne; sesi titremiştii azca! (İşinsu, 2008, s. 13)  
 Bu konu, biraz karışıktır, çözülemez bir düğümdür bazılarınca. (İşinsu, 2008, s. 13)  
 At üstünde de fazla kalamazdı, sancı gelirdi zorlusundan... (İşinsu, 2008, s. 13)  
 O at ki, kuş misali ucurur kaçırırdı onu Gazneli'nin önünden. (İşinsu, 2008, s. 14)  
 Oysa Karahanlılarca gerekti Arslan Yabgu'yu ortadan kaldırmak (İşinsu, 2008, s. 14)  
 Sultan Mahmut'un aklını da çelmişti. (İşinsu, 2008, s. 14)  
 Kalınca Kalası'na atıldıktan sonra başladı. Korku, aklın başından almıştı (İşinsu, 2008, s. 15)  
 Beg yiğitler şehit oldu, tutsak düştü. (İşinsu, 2008, s. 15)  
 çöl yoresine çekilip gitmeye mecbur oldular. (İşinsu, 2008, s. 15)  
 Yurt tutamamak, ayaklarını kara toprağa sağlamca basabilmemek var ya! (İşinsu, 2008, s. 15)  
 ... ve dahi Türk'ün töresini öğretmek, sahip çıkmak. (İşinsu, 2008, s. 15)  
Dikbaşlıydılar, gerçek! Asiydiler, diyemem ki! (İşinsu, 2008, s. 16)  
 Yurt özlemi, yüreklarini bir kötü dağlıyordu. Başlarına buyruktular. (İşinsu, 2008, s. 16)  
 Bir de, gönülü Selcen kıza akagitmişti! (İşinsu, 2008, s. 16)  
yere basmadan yürüyende, servi boylu, iki kalın örgüsü topuklarına sarmaşan kız, Bayındır'ı görmezden geliyordu. (İşinsu, 2008, s. 16)  
 Sankim obada böyle bir yiğit kişi yok ola, fark eylemez! (İşinsu, 2008, s. 16)  
 Bayındır her nereye varsa, Selcen kıza karşı gelir. (İşinsu, 2008, s. 16)  
 Bayındır diye bir erin nefes aldığı dahi bilmez! (İşinsu, 2008, s. 16)  
 ...az daha kurtlara yem oluyordu. (İşinsu, 2008, s. 16).  
özünü bilmeden yatadurdu... Selcen kız, başın bekledi ya! (İşinsu, 2008, s. 16)  
Kendine geldiğinde, anlayagördü... (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Bayındır sandı ki, artık başı eğile, bir daha hiç dikleşmeye! (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Yelesi kara, cins atı, onu üzerinde taşıırken ar edesi ola! (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Tam böğrüne bir bıçak saplandı ki ne bıçak; çekip alabilmenin mümkünü yok! (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Çünkü mutlak Selcen'in dahi kulağına gitmişti... (İşinsu, 2008, s. 17)  
 birbirlerine komşu dursalar yine de fark etmeseydi Bayındır'ı. (İşinsu, 2008, s. 17)  
 hani özünü bilmeden yatadururken ağzından kaçıp giden? (İşinsu, 2008, s. 17)  
 fikreylerken ve dahi sus pus olup, hiç konuşmazken... (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Selcen'in babasına dünür vardığın, kızı veresi oldukların... (İşinsu, 2008, s. 17)

Toy ardından, kara haberi aldılar: Arslan Yabgu, Kalıncar Kalası'nda uçmağa varmış.(İşinsu, 2008, s. 18)

Gelmez içinden sanmıştı, yanılmış!(İşinsu, 2008, s. 18)

Umut bağladığı ağacın kökü birden kuruyadırdı...(İşinsu, 2008, s. 18)

Sana kara yanaklı ak kuzu kurban ediyorum...(İşinsu, 2008, s. 19)

Yamtar'a karşı geldi; yoldaşının kaşları çatıktı, söyleşmiyordu.(İşinsu, 2008, s. 19)

Bilirdi bu hâlin Bayındır, o dahi söz etmedi.(İşinsu, 2008, s. 19)

Baharın ilk muştusu; buzlar çözülüyor...(İşinsu, 2008, s. 20)

...kutlu haberi versem, belkim o dem dağıla tasası!"(İşinsu, 2008, s. 20)

Tam ağzını açıban, Yamtar sordu...(İşinsu, 2008, s. 20)

Aman bir kara haber mi var?(İşinsu, 2008, s. 20)

Yamtar'ın hayatın kurtarmış...(İşinsu, 2008, s. 20)

zaman olmuş beraber aç kalmışlar.(İşinsu, 2008, s. 20)

özünü bilmeden yattığı o uzun geceler hep Yamtar beklemiş yanı başında.(İşinsu, 2008, s. 20)

Kısa söz edersek; iyi yerde de beraberdiler...(İşinsu, 2008, s. 20)

Bayındır'ın fıkrına birden düştü kim...(İşinsu, 2008, s. 20)

Belli bil, ta içinden gelen ayaz, dışardakinden zorluyordu...(İşinsu, 2008, s. 20)

yüreği daralıyordu. Sesi yavaş çıktı...(İşinsu, 2008, s. 20)

Bayındır'ın eli hançerine gitti düşünmeksizin.(İşinsu, 2008, s. 21)

Bayındır, yine o gece, o dem fark etti kim...(İşinsu, 2008, s. 21)

Ala gözlerinin uzakları görmesi yoktur!(İşinsu, 2008, s. 21)

Arslan tutsak düşünce, hemen İnanç'ı yabgu ettiler.(İşinsu, 2008, s. 21)

Selçuk'un torunlarını yine hiç! -durup için çekti- Biz Yabguluyuz onlar Selçuklu!(İşinsu, 2008, s. 21)

Dost gelmezler, yağı gelirler, bize yol görünüptür.(İşinsu, 2008, s. 21)

Şimdi Bayındır'ı oklasalar kanı çıkmazdı besbelli.(İşinsu, 2008, s. 21)

...yedi dağın iti derlenip üzerlerine varıyor...(İşinsu, 2008, s. 21)

Bayındır çöktü yere, kara kıyma gözlerinden yaş akıtarak, umutların demeye durdu Yamtar'a.(İşinsu, 2008, s. 21)

...özüne gölge etmişti dünya üstünde.(İşinsu, 2008, s. 21)

...Oğuz'u toplayıp görecektik başbuğdan bahis açtı.(İşinsu, 2008, s. 21)

El vermişti Türk'e, görev vermişti.(İşinsu, 2008, s. 21)

Daha fazlasını almıyordu kafası.(İşinsu, 2008, s. 22)

Ancak tek başbuğ ve dahi oraları yurt tutmak...(İşinsu, 2008, s. 22)

Hele Selçuk'un torunlarına kul olamaz Yamtar.(İşinsu, 2008, s. 22)

Gayri kimseye kul olamaz!(İşinsu, 2008, s. 22)

Canı çektiğince yürümeli, canı çektiğince konmalı, sonra yine yürümeli!(İşinsu, 2008, s. 22)

Elbet akın edilir oralara, elbet kâfir yağma edilir!(İşinsu, 2008, s. 22)

Sen Yamtar'ı alırsın terkine, ben Ayaz'ı.(s.22)

Hep adımlarını adımlarına, yüreciğini yüreğine uygun düşürmez mi ola?(İşinsu, 2008, s. 22)

...erinin gönül arzusunu yapar, mecbur olduğun değil!(İşinsu, 2008, s. 22)

Derken gün gelip, vakit çatıp Çağrı Beg'in aşkına yola düşmeye varınca, en zoru...(İşinsu, 2008, s. 22)

Anca, eskiden böyle buruk atmazdı yürekleri....gibi kaçırmazlardı gözlerini birbirlerinden.(İşinsu, 2008, s. 22)

Aklı ermez bir oğlancıkım daha...(İşinsu, 2008, s. 23)

elinde sopa mopa ziyanı yok.(İşinsu, 2008, s. 23)

göz açuban gördüğüm, kardaş deyü sevdiğim yoldaşım!(İşinsu, 2008, s. 23)

Gönlünden geçip giden bir sualin cevabın...(İşinsu, 2008, s. 23)

Selcen gelecekti gözün önüne bir dal misali, uzakta öyle bekleyip duruşu...(İşinsu, 2008, s. 23)

...özlem ateşi sanki hiç küllenmemişçesine duyacaktır...(İşinsu, 2008, s. 23)

...selin önüne varan, bazen sele kapılıp giden bir damla yerine koyuyor, bir korkuya düşüyordu...

Çağrı Beg'e ulaşmak günler aldı. Ay doldu, tamam oldu. Zor gelmedi onlara.(İşinsu, 2008, s. 24)

...dudakları hiç güler değil iken gözleri gülerdi.(İşinsu, 2008, s. 24)

... Tanrı bize yol verdiğince gider olacağız, sen dahi gelirsın.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Ancak Çağrı Beg'e karşı durmak olamaz.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Erdem Beg, bir söz ede!(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Şol haramzadenin, doğru laf demesi mümkün ola.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Anca gözden ırak kılmamalı, bir gereksiz iş işlerse, gereği çabuk yapılabilir.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Gözleri daha bir güler gibiydi, ama sormadı...(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Konup beklemeye razı gelir misiniz?(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Çağrı Beg, namaza durdu.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 begler arasında namaz kılmayan bir o var. (İşinsu, 2008, s. 25)  
 Kimse bilmez onun gönlünden geçegidenleri.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Yalnız kimselere baş indirmedeğin bilirler.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Meğer kimsesi olmaya.(İşinsu, 2008, s. 25)  
 Erdem Beg'in yüzü asıldı, sonra gümbür gümbür gülmeye...(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Bu deliyi özümle bir mi tutarsın?(İşinsu, 2008, s. 26)  
ant içmişim, yanından dönmem yok...(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Men özüm dahi ulu Tanrı adına ant içebilirim kim, bu deliden bize hayır gele.(İşinsu, 2008, s. 26)  
 ... yüzün seçemedim, ama kara saçları vardı dalgalı!(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Erdem'in fikrine Bayındır'ın kara dalgalı saçları düştü, yerinden uru durdu...(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Yiğidin vakti ola, uykusu ola. uykusu ola...(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Av avlasın, oklasın, güreş tutsun istediler.(İşinsu, 2008, s. 26)  
 ...yalnız azgın dinli ol kâfiri helak etmekle kalası yok, kendileriyle bile baş edebile!(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Derken, özün sözün doğru olup olmadığını, töreye, buyruğa uygun düşüp düşmediğini anlamak istediler.(İşinsu, 2008, s. 26)  
 Ona kanları ısındı, hoşlandılar... Saygı gösterdiler.(İşinsu, 2008, s. 26)  
 şimşek misali yanar döner hızıyla perişan ediverdi.(İşinsu, 2008, s. 27)  
 Beg-Toğdı ve askeri canlarını zor kurtarıp, Nişabur'a kaçıp gittiler.(İşinsu, 2008, s. 27)  
 ...alet, elbise ve hayvan elde ettiler kim...(İşinsu, 2008, s. 27)  
bileğinin gücü ile almıştı "Beg"liği!(İşinsu, 2008, s. 27)  
 Bir iki gereksiz söz ettiler ardından.(İşinsu, 2008, s. 27)  
 ...oluşundan, sonradan gelmişliğinden dem vurdular.(İşinsu, 2008, s. 27)  
 Yabgulunun beg olması, gönlünüze ters düşüyorsa...(İşinsu, 2008, s. 28)  
 ... güreş tutun, kılıç çalın! Bre Abaza'nın topal eşiği gibi debeleneceğinize...(İşinsu, 2008, s. 28)  
 er olun karşı durun ona. Alın elinden begliğini...(İşinsu, 2008, s. 28)  
 ...sonra kimse bir söz edebilmedi Bayındır'ın begliği için.(İşinsu, 2008, s. 28)  
 Sultan Mesut'un bu emeli nice ciddiye aldığı...(İşinsu, 2008, s. 28)  
Verilen düzene göre; İnanç Yabgu'ya Farava yöresi...(İşinsu, 2008, s. 28)  
 ...onlara bir değer vermezler.(İşinsu, 2008, s. 28)  
Acı geldi bu ayrılık.(İşinsu, 2008, s. 28)  
 Arayıp da zor bulduğum, uğrunda kara başım kurban ettiğim...(İşinsu, 2008, s. 29)  
murada maksuda erdiremeden savaşa saldığım...(İşinsu, 2008, s. 29)  
 Oytun'umun yerine koyayım.(İşinsu, 2008, s. 29)  
 ...gözünden kanlı yaş akıtırsın, katlanmam güç.(İşinsu, 2008, s. 29)  
 Bu acıyı verme bana.(İşinsu, 2008, s. 29)  
 ... dua edeyim Oytun için, iyilik edeyim...(İşinsu, 2008, s. 29)  
 ...oğulları içinde ilk Kazanın acısın duydu.(İşinsu, 2008, s. 29)  
 Erdem Beg sefer hazırlığı yapıyorsa, demek kim, Selçuklu'nun başına Alp Arslan gececek bu kez.(İşinsu, 2008, s. 94)  
 İmparator dudak büktü(İşinsu, 2008, s. 94)  
Haber nanca doğrudur? Gönderen bir çocuktur nihayet!(İşinsu, 2008, s. 94)  
aldığım haberlerin tekini yalanlayan çıkmadı.(İşinsu, 2008, s. 94)  
 ...gönlünün hırsı aklın başından alıp...(İşinsu, 2008, s. 94)  
 ... İstanbul'da elde etmek için Bizans'a hizmete giren...(İşinsu, 2008, s. 94)  
 Manuel, destursuzca karşı çıktı (İşinsu, 2008, s. 94)  
 Bu dem, imparatorun keyfi geldi.(İşinsu, 2008, s. 95)  
 dışardan aramak gereğini duyar.(İşinsu, 2008, s. 95)

...bir işareti ile adam canı alacak bolca çaşıtı olduğun bilmese.(İşinsu, 2008, s. 95)  
 Komutanlar, diye söyledi, yağı atlanıp üzerimize varmaya durmuş...(İşinsu, 2008, s. 95)  
 ... siz sanki oyun oynarsız...(İşinsu, 2008, s. 95)  
 O zamana değin söze karışmayan, kirpikleri arasından bir bir kumandanlarını...(İşinsu, 2008, s. 95)  
 Hele böyle bir haset kokusu alırsa bir seste...(İşinsu, 2008, s. 95)  
 ...bildikleri ise sayılmakla tükenmez.(İşinsu, 2008, s. 95-96)  
 İşte, şol kişiye diz çöktürecekti İmparator Roman Diyojen!(İşinsu, 2008, s. 96)  
 Bakındı bu bir işe yaramayan haramzadelere...(İşinsu, 2008, s. 96)  
 ...hem çevresine yığılıp birbirlerine gösteriş evlerler...(İşinsu, 2008, s. 96)  
 Kumandanlar, baş eğip çıkanda, Diyojen, Manuel'e...(İşinsu, 2008, s. 96)  
 ...baş aldığında Diyojen'i arıyordu muhakkak.(İşinsu, 2008, s. 96)  
 Manuel'in ona böyle baş indirmesi, yalnız gönül hırsından değil...(İşinsu, 2008, s. 96)  
 ...güzelliğinden ötürü ona gönül akıttıklarını iyi bilirdi.(İşinsu, 2008, s. 96)  
 Erdem Beg; Alp Arslan'ın yahşi adamı olup, Apostol'un konduğu evinde atası sayılır.(İşinsu, 2008, s. 96)  
 O Erdem Beg, Yağmura söylemiş kim, sefere çıkacağız, seni de yanıma alacağım.(İşinsu, 2008, s. 96)  
 Diyojen, başın kurban edebilir bu kent için.(İşinsu, 2008, s. 97)  
 İçinde kaynaşan bin bir yağının tekmili birden baş indirip, bağı basacaklar İmparator Roman Diyojen'e...(İşinsu, 2008, s. 97)  
 Oğuz'un içine saldıgın kızlar ne halt işlemektedirler?(İşinsu, 2008, s. 97)  
 Oğuz erlerine gönül kaydırmadan daha işe yaramamakta.(İşinsu, 2008, s. 97)  
 Bir ikisini bacağından ayır, örnek olsun öbürlerine.(İşinsu, 2008, s. 97)  
 Oğuz erine tutulduğunu anlayınca, öz canına kıyan olmuştu...(İşinsu, 2008, s. 97)  
 Birinden öbürüne dair haber aldığından olmalı.(İşinsu, 2008, s. 97)  
 Vakti olmadı; imparator onu, Sivas'a yollayacağı ordunun başına geçirdi.(İşinsu, 2008, s. 98)  
 Uzak casuslarla haberleşme işinde, yerine Nikefor Briyen geçti.(İşinsu, 2008, s. 98)  
 ...yalnız beni evdeşin yapacağına söz verirsene!(İşinsu, 2008, s. 99)  
 Beni esirgemeni seviyorum, -düşündü, için çekti-(İşinsu, 2008, s. 99)  
 Her bir dediğin yapacağım, yalnız söz ver; çünkü iyi bilirim, sözünden dönmen yoktur.(İşinsu, 2008, s. 100)  
 İyisin! -birden güzel gözleri yaşla doldu...(İşinsu, 2008, s. 100)  
 Uru durup yerinden, oturdu yatağa, gözlerin yere dikti.(İşinsu, 2008, s. 100)  
 Sana şart koştuğum için de kızma bana...(İşinsu, 2008, s. 100)  
 ...yoksa başından atsin mı bilemedi. Göz açuban gördüğü ve dahi içinden sevdiği...(İşinsu, 2008, s. 100)  
 Ne bir kötü kişi olagelmiş kim özü, aklından böyle şey geçti...(İşinsu, 2008, s. 100)  
 Eliza, şartına kızdığı sanıp büsbütün telaşa düştü: (İşinsu, 2008, s. 100)  
 ...senden ayrı düşmemek için o şartı koştum.(İşinsu, 2008, s. 100)  
 ...eğer istersen, sözüm geri alırım ve dahi hiç söylememiş olurum...(İşinsu, 2008, s. 100)  
 Öyle uzaktaki Selcen'in tatlı uykusu bölünüyordu, sıçrayıp yerinden uru durdu...(İşinsu, 2008, s. 101)  
 O dem, Bayındır'dan umudun kesti...(İşinsu, 2008, s. 101)  
 Ancak ağzın açıp kimselere bir şey diye gelmedi.(İşinsu, 2008, s. 101)  
 Onun gönlünü karartamaz.(İşinsu, 2008, s. 101)  
 ...kendine hiç kara haber ulaştırmayana, kara haber vermek çok zordur.(İşinsu, 2008, s. 101)  
 ...onun yerine, ona benzer birini koyageldi?(İşinsu, 2008, s. 102)  
 Yamtar'ın aklından, bir sayru yatan yiğit geçiyordu...(İşinsu, 2008, s. 102)  
 Bayındır'a o yiğidin sözün hiç etmedi; dizin dövüp güldü.(İşinsu, 2008, s. 102)  
 Daha söylemek gereğini duydu...(İşinsu, 2008, s. 102)  
 Yamtar'ın gülmesi bir yana, öyle cam gibi duran anlamsız gözleri kötü!(İşinsu, 2008, s. 102)  
 ...Yamtar sözünü tartar oldu...(İşinsu, 2008, s. 103)  
 Bayındır sözünü kesti...(İşinsu, 2008, s. 103)  
Sözü dolandırıp çengel etme ağzında.(İşinsu, 2008, s. 103)  
 Babasını daha bu küçükken, aklı ermez bir kızcağızken...(İşinsu, 2008, s. 103)

...böyle sokaklara salıvermiş. (İşinsu, 2008, s. 103)

...Oğuz evdeşi Rum da olsa çocuğunun adın Rum adı komaz. (İşinsu, 2008, s. 103)

Eliza'nın aklında kaldığına göre Uçay'mış adı... (İşinsu, 2008, s. 103)

Mariya'yı yoldaş etmeden önce. Yamtar içini çekti, söyledi... (İşinsu, 2008, s. 103)

Öbür şeyleri de söyleşmeyi canı çekmiyordu. (İşinsu, 2008, s. 104)

Selcen karındaşı takıla komuştu aklına. (İşinsu, 2008, s. 104)

Yamtar, adı gibi biliyordu kim... (İşinsu, 2008, s. 104)

Bayındır'ın yolun gözleyecek, onu kırışa saldığı gibi özü sözü arı duru bekleyecek. (İşinsu, 2008, s. 104)

Yamtar'ın yüreğinde duyduğu acı, işte bu bekleyiş için olmalı. (İşinsu, 2008, s. 104)

Elinden bir şey gelmese de. (İşinsu, 2008, s. 104)

Tamış Beg, diye söze başlayacak oldu. (İşinsu, 2008, s. 104)

...ardı sıra yürüdü, beraber çıktılar. (İşinsu, 2008, s. 104)

Mariya'nın Eliza'ya ettiği söze bakılırsa... (İşinsu, 2008, s. 104)

...bu yüzden de hem seninle hem benimle tanış olmak istermiş. (İşinsu, 2008, s. 104)

Neden bilmem, Tamış Beg, sözün etmedi. (İşinsu, 2008, s. 104)

Canım konuşmak istemez, dedi. (İşinsu, 2008, s. 104)

Tamış Beg, bize bunun sözün etmez... (İşinsu, 2008, s. 104)

...bu sevip sayageldiği imamını baştan ayağa süzdü; çok uzun konuşmadı... (İşinsu, 2008, s. 105)

Yurdumu yele verip savurmak, Tanrı yolunda... (İşinsu, 2008, s. 105)

...onu söyletmek, kurduğu düzeni sözleri üzere anlamak isteyenlerdendi... (İşinsu, 2008, s. 105)

...yoldaşım olan kimse, bu yoldaşlığa dayanarak onu hesaba almaz... (İşinsu, 2008, s. 105)

Yüzüne hoş gülmeği aklından geçirmez. (İşinsu, 2008, s. 105)

Bana yağı olan ise, onunla dostluk kurar ve ona mal bağışlar, yüzüne güler, tatlı söyleşir. (İşinsu, 2008, s. 105)

Böyle giderse, dostun yerin düşman alır. (İşinsu, 2008, s. 106)

O düzensizlikten varagelen hâli de kimse yoluna koyamaz. (İşinsu, 2008, s. 106)

...sanki onun aklından geçenleri bir bir okur. (İşinsu, 2008, s. 106)

İmanın hâlinden, sözlerinin yetmediğini, daha konuşmak gerektiğini anladı... (İşinsu, 2008, s. 106)

Alp Arslan öyle bir kişiydi kim; davranışları sözlerine, sözleri davranışlarına uygun düşerdi. (İşinsu, 2008, s. 106)

Alp Arslan'ın gönlünde yer bulan yücelik onun çevresine ışınıyordu. (İşinsu, 2008, s. 106)

İmam Ebu'l Fazl; baş indirip bağır bastı, fikrinde Mizam ül Mülk-ün sözün ettiği bir olay... (İşinsu, 2008, s. 106)

Alp Arslan'ın baba bir ana ayrı karındaşı Süleyman'ın sultanlığı tarafı idi. (İşinsu, 2008, s. 106)

Bir gün namaz kılarken, onun önüne bir kâğıt koydular... (İşinsu, 2008, s. 106)

...eğer seni yalan yere karalıyorlarsa... (İşinsu, 2008, s. 106)

...o toprakların ele geçmesi için, önden giden alp yiğitler, alp erenlerdi. (İşinsu, 2008, s. 106)

İslam'ın ve Türk'ün töresi içinde başın buyruktular. (İşinsu, 2008, s. 106)

İmam, bunları fikreyleyende, sultana karşı haberci sözü konuştuğundan ar etti. (İşinsu, 2008, s. 107)

Ona akıl verebilmenin mümkünü yok. (İşinsu, 2008, s. 107)

Başbuğ sonundan haber vermekte, hükmün bildirmektedir. (İşinsu, 2008, s. 107)

sözün kisası Türk'ün töresine ve İslam'ın buyruğuna daima uygun düşer. (İşinsu, 2008, s. 107)

...cümlesini tehlikeden kurtarageldiğine tanık olmuştur. (İşinsu, 2008, s. 107)

Tann'ya bunca sığınmayı anlayamayanlara, gözün görecektir bir vesiledir. (İşinsu, 2008, s. 107)

Milletine açık izzetli sofraların kurulduğu... (İşinsu, 2008, s. 107)

...ramazanda yoksullara dağıtılan paradan pay almıştı. (İşinsu, 2008, s. 108)

Başbuğ'un divanında yazılı muhtaçların arasına katılacak, özüne maas bağlatagelecekti. (İşinsu, 2008, s. 108)

Ve saf saf el bağlayıp, secdeye baş koyduklarında sadece kul idiler...(İşinsu, 2008, s. 108)

Yorgi'nin koklayıp boy verdiği havaya ters düşüyordu her biri...(İşinsu, 2008, s. 108)

... zaman olup, şol ormanın Ak Topraklar'da kök salacağını fikreyledikçe korkuyordu. (İşinsu, 2008, s. 108)

...buralarda at oynatan Türkmen'e karşı çıkıyordu. (İşinsu, 2008, s. 109)

Şimdi Yorgi'ye düşen iş, Yağmur'un yanına katılakomak...(İşinsu, 2008, s. 109)

Savaşta üzerine düşen görevi yapmaktı. (İşinsu, 2008, s. 109)

Yağmur'un onu yanına alası yok. (İşinsu, 2008, s. 109)

Yorgi'nin fikrine son düşen ise, Selcen'in gönlünü kazanacak cinsten. (İşinsu, 2008, s. 109)

Varıp, ona karşı geldi, söyledi...(İşinsu, 2008, s. 109)

...razi gelirsən, ben dahi Müslüman olmak isterim. (İşinsu, 2008, s. 109)

Razi gelmek ne demektir?! Zaten bu işi bekleyip dururdum. (İşinsu, 2008, s. 109)

Gayri gam yemem, oğullarım ikiyken, üç oldu derim. (İşinsu, 2008, s. 109)

Cevap iyi geldi. Selcen'in solgun yüzü, sanki ısıdı. (İşinsu, 2008, s. 109)

O haramzadeyi katıp yanıma, imama gitmeye ar ederim, söyledi. (İşinsu, 2008, s. 109)

Müslüman olmasına aracılık edersem, hem Tanrı'ya...(İşinsu, 2008, s. 109)

Selcen'in kafası, yalan söylemeyi almazdı. (İşinsu, 2008, s. 110)

Adam olan neden, niçin yalan söylesin, sebebi bulmak güç. (İşinsu, 2008, s. 110)

Erdem ağasının kuşkularını ise doğru bulmuyordu...(İşinsu, 2008, s. 110)

Sefer sözü çıkıben, Müslüman olmaya kalktı. (İşinsu, 2008, s. 110)

Sebepler olarak arıklığın, hünersizliğin ileri sürer. (İşinsu, 2008, s. 110)

Ya bir kavgaya katıldığın, ya erlerin oyununa? (İşinsu, 2008, s. 110)

Razi gelirse. (İşinsu, 2008, s. 110)

O razi gelmese, içime böyle bir arzu koyar mıydı? (İşinsu, 2008, s. 110)

...belki Müslüman olursan, sefere çıkmayı da hak edersin. (İşinsu, 2008, s. 110)

Sen doğru bulursan. (İşinsu, 2008, s. 110)

Ben doğru bulabilmem! (İşinsu, 2008, s. 110)

Özün soyuna karşı Yorgi, sözün kesti: (İşinsu, 2008, s. 110)

Götürün, buyurdu, söz edecek takati yok bunun, (İşinsu, 2008, s. 181)

saradurun yaraların, bize bildiğimiz kadar yeter ola. (İşinsu, 2008, s. 181)

Gözleri kaydı, içi geçti. (İşinsu, 2008, s. 181)

İmparator; sağ kanadı Alites'in buyruğuna verdi, sol kanadı Briyen'e. (İşinsu, 2008, s. 182)

Şol akıp gidenin önüne çıkmanın mümkünü var mı? (İşinsu, 2008, s. 182)

Ama dersin kim; elçilerin gidişinden sonra öğrenegeldiği iyi oldu. (İşinsu, 2008, s. 188)

...ikişi Türkmen yüzü görünce kaçır olur, biri tutsak düşer. (İşinsu, 2008, s. 188)

Er gibi ölmeyi bile bilmezler. (İşinsu, 2008, s. 188)

Şu Oğuzları ise anlayabilmek ne mümkün! (İşinsu, 2008, s. 188)

...tek tek gelip, kılıç ve İncil üstüne el bassınlar... (İşinsu, 2008, s. 189)

...ant içsinler kim, başları gövdelerinden ayrılınca dek, ona ve Bizans'a bağlı kalacaklar! (İşinsu, 2008, s. 189)

...imparator otağının içini bir yüce hava mı sardı ne, Roman Diyojen, rahatladı. (İşinsu, 2008, s. 189)

Yürek gümbürtüsü şol naralarla artıp azalmakta, gözleri ışıklar içre dalmıştır. (İşinsu, 2008, s. 189)

Yamtar için çekti... (İşinsu, 2008, s. 190)

...dara düştüklerinde, Tamiş Beg'le birlik. (İşinsu, 2008, s. 190)

...vadeylediği İslamiyet uğruna gaza yapıyorsun. (İşinsu, 2008, s. 191)

Aman vermez sıcak kim, şimdiden bastırmada, ... otağdan içeri girip baş eğdi. (İşinsu, 2008, s. 191)

Bizanslı beg giriben özünü yere attı... (İşinsu, 2008, s. 191)

...sonra başın kaldırıp ellerini Tanrı'ya doğru açtı. (İşinsu, 2008, s. 191)

Bayındır Beg, özümün ilk kırışında bana öğüt veren olmuştur. (İşinsu, 2008, s. 192)

Bayındır Beg'in kuruyan boğazından başka bir ses çıkabilmedi. (İşinsu, 2008, s. 192)

Ermeniler, imparatora yağı gözü ile bakıptırlar... (İşinsu, 2008, s. 192)

Çoktur sultanım, sanasın yedi iklimin eri toplanmıştır. (İşinsu, 2008, s. 192)

Razi gelirsən, kılığımı atıp yakışanı bulayım...(İşinsu, 2008, s. 193)

... beglerin arasında buyruğuna durayım. (İşinsu, 2008, s. 193)

Bir aman vermez karın sancısına tutulmuş kim, bütün... (İşinsu, 2008, s. 194)  
İmparatorun aklına düştü kim, bütün gece karın... (İşinsu, 2008, s. 194)  
Söyle ona, kırıış zamanı tutturmasın sancısını... (İşinsu, 2008, s. 194)  
Belki bu gece, ya tanla hücuma geçebilirler. (İşinsu, 2008, s. 194)  
İsfahan emirliği için gönül bağlayıptır. (İşinsu, 2008, s. 194)  
Andronik Duka kim, onun gönlünde de İsfahan yatmaktaydı. (İşinsu, 2008, s. 194)  
Selçuklu hücuma geçti bile, söyledi, sabahtan beri ok yağdırırlar üzerimize. (İşinsu, 2008, s. 195)  
...bütün ordunun ayağa kalkması yakışık almaz. Onlara karşı çıkanlarımız var... (İşinsu, 2008, s. 195)  
Niçin bizim borularımız ötmez, onların seslerini kesemeyiz? (İşinsu, 2008, s. 195)  
...Selçuklu narasından şaşkına dönmüştür kim, boru öttürmeyi bile unutmuştur. (İşinsu, 2008, s. 195)  
İmparatorun özüne dikilen gözlerini görende, sustu. (İşinsu, 2008, s. 195)  
Alaylar çoktan bağlanmış, koşumlar düzülüp, bir kısım er pusuya yatırılmıştı. (İşinsu, 2008, s. 196)  
Onlar dahi grup grup, yanlarındaki erenlere uyup tekbir getiriyorlardı kim... (İşinsu, 2008, s. 196)  
Yüreğinden kopan mutlak yüzünü yıldızlamakta kim... (İşinsu, 2008, s. 196)  
Sultan, ertesi gece aklına düşüp söyleyince Bayındır'ın gönlü yücelendi. (İşinsu, 2008, s. 197)  
...orada burada pusuya yatmış, ya karşıya ok atan bunca... (İşinsu, 2008, s. 197)  
Briyen, sol kanattan hücuma geçecek. (İşinsu, 2008, s. 198)  
Andronik Duka, ardımızda yedek kuvvetlerin başında kalacak. (İşinsu, 2008, s. 198)  
Hücum için buyruğun iyi oldu efendimiz, söyledi. (İşinsu, 2008, s. 198)  
Şol naralardan ve dahi oklardan leşkerin kararı kalmadı çünkü. (İşinsu, 2008, s. 198)  
İmparator iri bir nefes alıp boşalttı... (İşinsu, 2008, s. 198)  
Şimdi gidip son hazırlıkları yapın, sabaha tanla! buyurdu. (İşinsu, 2008, s. 198)  
Güneş doğup gelişin allığı kara göğe vuranda... (İşinsu, 2008, s. 199)  
...namazını bitirenler varıp, sultanın buyruğuna derilmekte. (İşinsu, 2008, s. 199)  
...acığı tuttu mu kara taşı kül eden Afşin ve Sanduk erleri... (İşinsu, 2008, s. 199)  
...hep birden adı güzel Muhammed'e salavat getirdiler. (İşinsu, 2008, s. 199)  
...kıbleye dönüp ak alını secdeye koydu... (s. 200)  
Seni özümle vekil yapıyor, görkemini önünde yüzüm yere sürüyor... (İşinsu, 2008, s. 200)  
...duru bir deniz gibidir önünde ve dahi nefes tutup özüne bakmaktadırlar. (İşinsu, 2008, s. 200)  
Bu sebepten özümle birlik olup savaşa katılmakta ya katılmamakta size azatlık veririm. (İşinsu, 2008, s. 200)  
Başbuğun dahi gözlerinden iki damla yaş aktı. (İşinsu, 2008, s. 200)  
...çoktan kabul eyledikleri için, gönülleri rahat sarılıştılar, helallik aldılar. (İşinsu, 2008, s. 200)  
...sonra ok ve yayını bırakıp kılıç kuşandı... (İşinsu, 2008, s. 200)  
Onlar dahi tek tek bırakıp ok ve yaylarını kılıç kuşanmada... (İşinsu, 2008, s. 200)  
...bütün Müslümanların bizler için dua ettiği şu saatte... (İşinsu, 2008, s. 200)  
...özümü düşman üzerine atmak istiyorum. Eğer şehit olursam, bu ak elbise kefenim olsun. (İşinsu, 2008, s. 200)  
Ona bağlı kalın. Ya muzaffer oluruz ya şehit düşerek cennete gideriz. (İşinsu, 2008, s. 201)  
Askerlerim, size cennetin kapılarını açıyorum. (İşinsu, 2008, s. 201)  
Bugün için günü gelmiş ol kıyamet savaşın kim, naralar... (İşinsu, 2008, s. 203)  
...kılıçlar çalınmakta, meydan dolu başlar yığınak olmakta... (İşinsu, 2008, s. 203)  
...kılıç çalıp kara kazın içine ak şahin girmiş gibi, kâfire daldığın görüben, inip yer öpüyor. (s. 203)  
...sana kulluk için esirgemeyen erlerini yalnız bırakma. (İşinsu, 2008, s. 204)  
Zira o, senin rızanı kazanmak için canın, varın ve her şeyin vermekten sakınmıyor... (İşinsu, 2008, s. 204)  
... senin yolunda ve dininin uğruna nasıl cihat ediyorsa... (İşinsu, 2008, s. 204)  
Ol dem imparator ordusun kanı kaynıyor... (İşinsu, 2008, s. 205)  
...sapa yer gözetmiş olsun ne çıkar, işte Selçuklu dağılıyor! (İşinsu, 2008, s. 205)

Bizans leşkeri şol kaçış, Akıl uçup, deliden deli ileri atılıştır. (İşinsu, 2008, s. 205)  
 ...meydan ortasına düşmekte, kim pusulara yatmış cilasın... (İşinsu, 2008, s. 205)  
 Oğuz ve Peçenek erleri, yüz dönüp geldikleri yöne; göz karartıp, haykırp at saldılar... (İşinsu, 2008, s. 205)  
 İlk bozguna uğrayan sağ kanada, sol kanattan yardım erıştirmeye çalışan imparator... (İşinsu, 2008, s. 206)  
 Şol şaşkınlık içre, sapa yer gözetiyor. (İşinsu, 2008, s. 206)  
 ...nasıl gözetmekte onu kim, yokluğun hemen fark etmekte. (İşinsu, 2008, s. 206)  
 Andronik Duka geri çekilirken, sözü, Bizans leşkerinde yankılanmakta. (İşinsu, 2008, s. 206)  
 ...şehit kanından edep edip ala boyayabilmeden gökleri... (İşinsu, 2008, s. 207)

Tablo 13. Türkçeye Katkı-Deyimler

| Deyim kullanımı                   |             |                                 |
|-----------------------------------|-------------|---------------------------------|
| Eser                              | Toplam F(x) | Birbirinden farklı deyim sayısı |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 283         | 213                             |
| Çiçekler Büyür                    | 240         | 200                             |
| Ak Topraklar                      | 382         | 275                             |

Tablo 12’de Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de 283, Çiçekler Büyür’de 240, Ak Topraklar’da 382 deyim kullanıldığı, deyimlerin en fazla Ak Topraklar’da en az ise Çiçekler Büyür’de kullanıldığı görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri’de birbirinden farklı 213, Çiçekler Büyür’de 200, Ak Topraklar’da ise 275 deyim kullanılmıştır. Tablo 13’ten hareketle farklı deyim kullanımı ile toplam deyim sayısı arasında bir paralellik olduğu söylenebilir.

Emine İşinsu’nun eserlerinde deyimler oldukça yoğun bir şekilde kullanılmıştır. *Ek 1*’de belirtildiği gibi birbirinden farklı 605 olmak üzere toplamda 905 deyim kullanılmıştır. Her sayfada yaklaşık 10 deyim kullanıldığı dikkate alındığında bu eserlerde deyim kullanımındaki zenginlik ortaya çıkacaktır. Ayrıca Emine İşinsu’nun eserlerinde deyimlerin, cümle içinde yüklem, özne ve tümleş görevlerinde kullanıldığı, bir cümle içinde yer yer birden fazla deyim kullanıldığı, duygu ve düşüncenin aktarımında deyimlere yoğun bir şekilde başvurulduğu görülmüştür.

### 5.2.3. İkilemeler

Türkçenin köklü ve güçlü anlatım unsurlarından biri olan ikilemeler, Türkçe Sözlük (TDK, 2005, s. 948)’te "anlamı pekiştirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması" şeklinde tanımlanır.

Korkmaz (2007, s. 123-124) da ikilemeleri, “Aralarında belli bir ses düzeni bulunan, biçim ve anlamca birbirleriyle ilişkili olan, aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelesi ile oluşturulan kelime grubu: birer birer...” biçiminde ifade ettikten sonra dört gruba ayırarak sınıflandırmıştır:

- a- Aynı kelimenin tekrarı ile kurulanlar: birer birer,... göre göre...
- b- Eş ve yakın anlamlı kelimelerle kurulanlar: ev bark, belli başlı...
- c- Zıt anlamlı kelimelerle kurulanlar: bata çıka, düşe kalka...
- d- Aynı kelimenin ön sesinin değiştirilerek tekrarlanması ile kurulanlar: ayak mayak, güzel müzel...

Cümlelerin anlamını güçlendiren ve daha etkili bir anlatımı sağlayan ikilemelerin metindeki anlatımı etkileyen önemli bir unsur olması sebebiyle bu söz gruplarından yazılı ve sözlü anlatımda sıklıkla yararlanıldığı görülür.

Aksan (1996, s. 195-197), ikilemeleri beş gruba ayırarak sınıflandırır:

1. Değişik sözcük türlerinden aynı sözcüğün yinelenildiği örnekler: Ad: kapı kapı, sayfa sayfa; Sıfat: koca koca, sarı sarı; Belirteç: zaman zaman , yavaş yavaş; Ulaç: geze geze; durup durup; Eylem: durdu durdu, oturur oturur, Ünlem: of of vay vay
2. Değişik sözcük türlerinden eş anlamlılarla kurulanlar: Ad: çarşı pazar, ev bark; Sıfat: derme çatma, doğru dürüst; Belirteç: açık seçik, sarmaş dolaş; Ulaç: ezile büziile, düşünüp taşınıp; Ortaç: bitmiş tükenmiş, yenmez yutulmaz; Eylem: ağlamış sızlamış; yazdı çizdi.
3. Değişik sözcük türlerinden tersanlamlılarla kurulanlar: Ad: yer gök, ölüm kalını; Sıfat: büyük küçük, erkekli kadınlı; Belirteç: ileri geri, bugün yarın; Ulaç: bata çıka, gidip gelip; Ortaç: olur olmaz, gelen giden; Eylem: durdu durmadı, geldi gitti.
4. Yansımali ikilemeler: a) Yalnızca bir eylem, bir oluş, bir durum için kullanılanlar: horul horul (uyumak), tıpış tıpış (yürümek), b) Derece gösteren farklı biçimleri olan yansımali ikilemeler: çıtır çıtır-çatır çatır-çatır çutur; kıtır kıtır-katır katır-katır kutur, c) İki ögesi aynı seslerden kurulu yansımali ikilemeler: şırıl şırıl, ciyak ciyak. ç) Bir ögesi farklı ünlü ya da ünsüzlerden kurulu yansımali ikilemeler: gacırcı gacırcı, şangır şungur; d) Yansımali eylemlerden oluşmuş ulaçlarla kurulu ikilemeler: hiçkır hiçkır, ikına sıkına, oflaya pufloya.
5. On sesi "m" ile değiştirilerek yüklenen ikilemeler: okul mokul, araba maraba; özel adlarda kurulabilir: Ayşe Mayşe, Ankara Mankara.

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde ikilemelerin kullanımıyla ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

"Alevlerin içinden kara kara zebaniler çıkacak! (Işınsu, 2006, s. 9)  
 ...yüzleri buruş buruş, kara, kırmızı kıllarla kaplı... (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Bağırışıp zıplıyor, çocuğun üzerine üzerine geliyorlar. (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Kendi çılgılığın uyanı Yunus, şaşkın şaşkın bakındı çevresine. (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...belli belirsiz bir nefes duydu yanı başında... (Işınsu, 2006, s. 10)  
mışıl mışıl uyumakta, yüzünde belli belirsiz bir tebessüm... (Işınsu, 2006, s. 10)  
 Yunus, derin derin nefes alıp, titremesini geçirmeye... (Işınsu, 2006, s. 10)  
 Yoksa içten içe kemiren bir derdi mi vardı babaannenin? (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...türli bitip tükenmeyen yollar... (Işınsu, 2006, s. 11)

...onca uzak yerlere, dağ tepe, su aşmak, rezillik..." diye anlatırdı. (İşinsu, 2006, s. 11)  
 ...korkunç iskeletlerdi ve bütün o zebaniler falan... (İşinsu, 2006, s. 11)  
 İçi ıgıl ıgıl aktı Mehmet Gökçeye... (İşinsu, 2006, s. 11)  
 ...fakat sonra o gümüş ışığın içine düşer düşmez, nedense bir tatlı... (İşinsu, 2006, s. 11)  
 ...içinde pembe umutlar pırır uçuştı. (İşinsu, 2006, s. 12)  
 ...daha ertesi ve sonraki günler tekrar tekrar denediler... (İşinsu, 2006, s. 12)  
 ...küçük bir nağme yerine bol bol tıngırtı döküldü. (İşinsu, 2006, s. 12)  
 Derken Yunus, yüzü al al, itiraf etti... (İşinsu, 2006, s. 12)  
 ...arkasından uzun uzun baktı. (İşinsu, 2006, s. 12)  
 ...belki...Saçma sapan sözlerdi. (İşinsu, 2006, s. 13)  
 ...zaman zaman kopuz çalar. (İşinsu, 2006, s. 13)  
 Fakat bu lakap açık açık söylenmez... (İşinsu, 2006, s. 13)  
 ...onları korkutmak için de sık sık cehennemden bahsederdi. (İşinsu, 2006, s. 13)  
 ...dininden diyanetinden haberdar olsunlar diye ona gönderirler. (İşinsu, 2006, s. 13)  
 Artık vedalaşma zamanı geldiğinde, Yunus ezilip büzülüp ona şiir yazdığını... (İşinsu, 2006, s. 14)  
 ...gözleri kapalı, bir öne bir arkaya sallanıp duruyordu... (s. 14)  
 ...ufak tefek de marangozluk işleri yapıp birazcık para kazanıyorum. (İşinsu, 2006, s. 14)  
 ...dünya değişiyor, çok çok öğren. (İşinsu, 2006, s. 14)  
 ...yolu yordamı iyi bilirsin. (İşinsu, 2006, s. 15)  
Zaman zaman annesine bahsederdi... (İşinsu, 2006, s. 16)  
 Ama konu komşu ne der? (İşinsu, 2006, s. 16)  
 ...çok çok çalış, istediğin iki şeyi de öğren, gel... (İşinsu, 2006, s. 17)  
 ...üzerlerini allı morlu nakışlarını, yeşil yeşil yapraklar... (İşinsu, 2006, s. 17)  
 ...git güzel güzel oku, öğren... (İşinsu, 2006, s. 17)  
 ...içinden bir bir anlattı ona her şeyi... (İşinsu, 2006, s. 17)  
 "cennetlik" olduğuna, sorgu suale pek uğramayacağına emindi ama yine... (İşinsu, 2006, s. 18)  
 ...için için ağlayıp durdu. (İşinsu, 2006, s. 18)  
 ...açık açık övünürdü kocasıyla ve bundan hiç utanmazdı. (İşinsu, 2006, s. 19)  
 ...dişleri pırıl pırıl parlıyordu. (İşinsu, 2006, s. 171)  
 Karısı, ikide bir gelme gözüne önüne... (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Yunus, haberi verdi ona, anasına anlatmasını sıkı sıkı tembihledi. (İşinsu, 2006, s. 172)  
 ...evlilik falan tümü düş müydü? (İşinsu, 2006, s. 172)  
 Yunus, derin derin nefes aldı, gözlerini kırıştırdı, kendini toplar gibi oldu. (İşinsu, 2006, s. 172)  
Aziz falan da yoktu karşısında... (İşinsu, 2006, s. 172)  
 ...saçma sapan hayaller olmalıydı! (İşinsu, 2006, s. 173)  
 ...hep gitmek istediği şehirleri bir bir gördü... (İşinsu, 2006, s. 174)  
 O anda yavaş yavaş kendisinin karşısına geçtiğini fark etti. (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Tapduk'un fısıldayan sesini işitti açık açık... (İşinsu, 2006, s. 174)  
 Yaradan'ına sığındı tepeden tırnağa, gönülden akla... (İşinsu, 2006, s. 176)  
 ...başını iki yana ağır ağır sallayarak... (İşinsu, 2006, s. 176)  
 ...sesi belli belirsizdi ama hiç susmuyordu. (İşinsu, 2006, s. 176)  
 Yunus, "Şems ayeti" dedi kendi kendine. (İşinsu, 2006, s. 177)  
 hayır için yola çıkmış olan, yürümeye başladı adım adım. (İşinsu, 2006, s. 177)  
Sacı sakalı uzamış, gözleri göçmüştü içeri. (İşinsu, 2006, s. 178)  
Yudum yudum, kanıncaya dek içti. Elini yüzünü yıkadı. (İşinsu, 2006, s. 178)  
 Yunusun baştan ayağa bütün bedeni sarsılıyor. (İşinsu, 2006, s. 179)  
 ...eğilip öne arkaya sallandı. (İşinsu, 2006, s. 179)  
Sağında solunda, önünde arkasında birileri, sanki onun için... (İşinsu, 2006, s. 179)  
 "Hele bi iki saat bekle Yunus. (İşinsu, 2006, s. 180)  
 Acaba her şeyi doğru dürüst yapmış... (İşinsu, 2006, s. 180)  
 Sonra pırıl pırıl, çam kokan dağ havasını çekti ciğerlerine. (İşinsu, 2006, s. 341)  
 Rabb'im her bir şeyi ne de güzel, dantel dantel örerek vermişsin bize. (İşinsu, 2006, s. 341)  
 Çölde dağ tepe oluşturan, rüzgârla savrulup bozulan kum tanecikleri... (İşinsu, 2006, s. 341)

"Seçilmiş olsun olmasın," dedi kendi kendine... (İşinsu, 2006, s. 342)  
 "Demek bazen de seçtiriyorlar." dedi kendi kendine. (İşinsu, 2006, s. 342)  
 "Allah'ım," dedi kendi kendine... (İşinsu, 2006, s. 342)  
 Yunus abasına sıkı sıkı sarıldı... (İşinsu, 2006, s. 342)  
 sabaha devam et yoluna." diye sıkı sıkı tembih etmişlerdi. (İşinsu, 2006, s. 342)  
Tek tek köyün insanları geçti içinden. (İşinsu, 2006, s. 343)  
 ...kara elmas pırıltıların sıcak sıcak dolaştıklarını hissetti üzerinde. (İşinsu, 2006, s. 343)  
 ...dışında hiç durup dinlenmeden yürüdü durdu. (İşinsu, 2006, s. 344)  
 Söğüt taraflarına uzanıp, şu anlata anlata bitiremedikleri Osman Gazi'yi görmek... (İşinsu, 2006, s. 344)  
 ...pembeli beyazlı çiçek açtığı bir köyün yamacından geçiyordu... (İşinsu, 2006, s. 345)  
 Yunus döndü, tanıdık bildik bir kimse değildi. (İşinsu, 2006, s. 345)  
 Nihayet yetişti kadın ona, nefes nefese, elini kapıp öpüp başına koydu... (İşinsu, 2006, s. 345)  
 ...oynayan iki üç çocuk, koşup bir dervişin köye geldiğini haber vermişlerdi. (İşinsu, 2006, s. 346)  
Selam sabah edip, hâl hatır sorulduktan... (İşinsu, 2006, s. 346)  
 ...kırışmış saçlarına sakalına rağmen yaşlı göstermeyen biri... (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Yunus ister istemez kalktı. (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Toprakla haşır neşir olan... (İşinsu, 2006, s. 346)  
 Sonra gelenlerle neredeyse kadınli erkekli bütün köy... (İşinsu, 2006, s. 347)  
 Onların yanında dirlik düzenliğin var olduğu söylenmektedir, doğrudur." dedi. (İşinsu, 2006, s. 347)  
Çoluk çocuğumuz güvende olsun yeter bize. (İşinsu, 2006, s. 347)  
 "Demek Osman Bey akındadır." dedi Yunus düşünceli düşünceli. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 ...ne küsüp darıldı, ne de yapılan iltifatlardan kendine bir pay çıkardı. (İşinsu, 2006, s. 348)  
 Ömrü boyunca dalgalanıp duran gönlü durulmuş... (İşinsu, 2006, s. 349)  
 Yunus baştan ayağa "aşk", Yunus baştan ayağa "teslim", Yunus baştan ayağa, "sabır" dı gayrı. (İşinsu, 2006, s. 349)  
 Yunus yürüdükçe, çeşit çeşit insanlarla tanış oldukça, bu küller dağılıp savrulmuştu. (İşinsu, 2006, s. 349)  
 ...ikisi beraber yavaş yavaş yürümeye başladılar. (İşinsu, 2006, s. 350)  
 Ve çekip gidip insanların arasına dalmadın. dedi. (İşinsu, 2006, s. 351)  
 Anca çekip gidecek olan biri vardır... (İşinsu, 2006, s. 351)  
 O, gezip gördüğü yerleri, tanıdığı insanları anlatacak... (İşinsu, 2006, s. 351)  
 Sonra, baştan sona hikâye etti macerasını. (İşinsu, 2006, s. 351)  
 ...falan filan gibi övgülerin, yalnız alanlar... (İşinsu, 2007, s. 7).  
 ...kar suyunu yavaş yavaş emip içine... (İşinsu, 2007, s. 7)  
 Hafızamın bir köşesine gömülüp kalmış bir hatıra kımıldayıp canlandı. (İşinsu, 2007, s. 7)  
 Bir heyecan, incesinden kalınına bedenimi saran bütün kan damarlarımda dolaşır... (İşinsu, 2007, s. 8)  
Çılgık çılgına koşuşan çocuklar... (İşinsu, 2007, s. 8)  
 Çok sonraları bu iki sıfatın yan yana gelmesinden... (İşinsu, 2007, s. 8)  
 Vahşetin değişik yüzlü tohumları gibi toprağın üstünde zıp zıp zıplayan çocuklardan uzaklaşmış... (İşinsu, 2007, s. 8)  
 Ne beklediğimi kendi kendime itiraf etmeme imkân yoktu tabi. (İşinsu, 2007, s. 9)  
Tek tekti çorapları, biri siyah... (İşinsu, 2007, s. 9)  
 ...pek de düşünmeden kelimeleri art arda sıralayıverirdim. (İşinsu, 2007, s. 9)  
 ...ve beni baştan ayağa süzüyordu. (İşinsu, 2007, s. 11)  
 ...sanki hiç işleri yokmuş gibi, birer ikiye başımıza toplandılar. (İşinsu, 2007, s. 11)  
 Kollarımı arkaya dolayıp ağaca sarıldım sıkı sıkı, gökyüzüne baktım. (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Ağaca daha çok sarılıp derin derin nefes aldım. (İşinsu, 2007, s. 12)  
 ...tıpkı bir sultan gibi süzülüp aralarından ağır ağır yürüdüm... (İşinsu, 2007, s. 12)  
 Peki onlar, böyle ikide bir başlarını alır... (İşinsu, 2007, s. 13)  
 Damarları mor mor kabarmış, derisi çatlamış koca ellerini ovuşturdu. (İşinsu, 2007, s. 13)

...saçların ne yüzlerini bölük pörçük eden çizgilerin farkındaydılar. (İşinsu, 2007, s. 14)  
Kasaba kasaba, köy köy dolaşıp gençlere spor kulüpleri kurduran Mehmet... (İşinsu, 2007, s. 14)  
O gün bugün, ayrılmaz yoldaş oldular. (İşinsu, 2007, s. 14)  
 ...fişek sürerken tüfeklerine ve çığlık çığlık köy baskınlarında... (İşinsu, 2007, s. 14)  
 ...sık sık arkadaşlarını görmeye gitmişler Sofya'ya. (İşinsu, 2007, s. 16)  
 Böyle düşünür düşünmez, bir yerlere yuvarlanır gibi oldum... (İşinsu, 2007, s. 17)  
 Sonra şundan bundan birçok laf. (İşinsu, 2007, s. 225)  
 ...gidip gitmeyeceğimi bile sormadın... (İşinsu, 2007, s. 225)  
 ...çekistire çekistire yorganımı düzeltmeye çalıştı... (İşinsu, 2007, s. 226)  
 ...demleyim için ikiniz güzel güzel. (İşinsu, 2007, s. 226)  
 Arifle şöyle karşılıklı oturup uzun uzun konuşmadığımızı anlatıyorum... (İşinsu, 2007, s. 227)  
 Yanaklarında sevimli çukurlar açtıra açtıra güldüğü için, cevabı ile tasladığı üstünlüğe kızamıyorum. (İşinsu, 2007, s. 227)  
 Sev de, bir dur arada sırada, soluklan. (İşinsu, 2007, s. 228)  
İkide bir savunuyorsun onu, bize karşı koruyorsun. (İşinsu, 2007, s. 229)  
 Fatma'ya takılıyor sonra, dik dik bakıyor ona... (İşinsu, 2007, s. 229)  
 ...yalnız seminerler falan galiba. (İşinsu, 2007, s. 231)  
 ...odanın içinde bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. (İşinsu, 2007, s. 233)  
Sabahtan akşama erkeklerle berabersin, karışıyor muyum? (İşinsu, 2007, s. 233)  
 ...elinde koca bir tahta kaşık sallayıp duruyor Mehmet Ali'ye. (İşinsu, 2007, s. 234)  
 Mehmet Ali âdeta küçülmüş, suçlu suçlu önüne bakıyordu. (İşinsu, 2007, s. 234)  
 Fırçayı bıraktı kovanın içine, şöyle bir iki adım geri çekildi... (İşinsu, 2007, s. 447)  
Ağlamakla gülmek arası bakakaldım arkasından. (İşinsu, 2007, s. 447)  
Yerle gök arasına sığamayacak bir mutluluk duyuyordum. (İşinsu, 2007, s. 447)  
 Hayır piyon falan değilim. (İşinsu, 2007, s. 448)  
 ...insanlar bazı ufak tefek hatalar yapmışlarsa... (İşinsu, 2007, s. 449)  
Ağır ağır çalışıyor kafam... (İşinsu, 2007, s. 449)  
 ...duvara tütündüm sıkı sıkı. (İşinsu, 2007, s. 450)  
Yavaş yavaş yaklaştım yatağa; cam cam bakıyor mu gözleri? (İşinsu, 2007, s. 450)  
 Hayır, pırıl pırıl! Gülümsemekte bile, dudakları kıpırıyor. (İşinsu, 2007, s. 450)  
 ...yüreği gümbür gümbür atıyordu! (İşinsu, 2007, s. 451)  
 Sabaha karşı, onun inlemeleriyle uyandım, alev alev yanıyordu... (İşinsu, 2007, s. 451)  
 Bir ara sıkı sıkı sarıldı bana... (İşinsu, 2007, s. 451)  
 ...bir iki titredi, mırıldandı... (İşinsu, 2007, s. 452)  
 ilgili listeler, faturalar ıvır zıvır, çantasında taşınması gerekli olan evrak... (İşinsu, 2007, s. 453)  
 Derken şu cicili bicili broşürler; on, on iki kadar var. (İşinsu, 2007, s. 453)  
 Gerilla falan filan. (İşinsu, 2007, s. 454)  
 ...küçük sayfaları, şurdan burdan okuyorum... (İşinsu, 2007, s. 454)  
Çok çok bitkin görünüyorsun, yüzün sapsarı! (İşinsu, 2007, s. 455)  
Gece gündüz hiç uyumadı... (İşinsu, 2007, s. 455)  
 Kalkmadım yerimden, gözlerim sıkı sıkı kapalı. (İşinsu, 2007, s. 455)  
 Kapının çekildiğini duydum, gözlerimi açtım, sonra ağır ağır kalktım... (İşinsu, 2007, s. 455)  
 ...görmeminde uzana gide göklere... (İşinsu, 2008, s. 11)  
 ...kara topraktan kaynayıp kaynayıp, yola düşüp gelenleri anlata... (İşinsu, 2008, s. 12)  
 Baba-atalarının ongununu, şahin kuşu şeklini de düşünmekte bazı bazı. (İşinsu, 2008, s. 12)  
Dilden dile geçip kulaklarda kaladuranlardan bir duyduğu var yüreğinin... (İşinsu, 2008, s. 12)  
 Köşlerin gümbür gümbür urulduğu, burması altın, tunç boruların çalındığı; (İşinsu, 2008, s. 12)  
 Yaa, hep böyle oluyor! İçindeki büyük kuşun kanatları delice delice çırpınıyor (İşinsu, 2008, s. 12)  
Belli belirsiz bir nefes duydu dalında. (İşinsu, 2008, s. 13)  
 Selcen'in elinde avucunda kalan, yalnızca odur. (İşinsu, 2008, s. 13)  
 bu gelimli gidimli dünyada az sürdü. (İşinsu, 2008, s. 13)  
 O kıyamet günler yâdına düşer, deyiş derdi zaman zaman. (İşinsu, 2008, s. 14)

yalan dolan tanımaz dürüstlüğüne verir... (İşinsu, 2008, s. 14)  
 bu Türkistan'dan oğul oğul gelen, Nur-i Buhara (İşinsu, 2008, s. 14)  
 Yakın tehlikeyi ayan beyan gösteriyordu... (İşinsu, 2008, s. 14)  
 sıkıntı daha belli belirsizdi... (İşinsu, 2008, s. 15)  
 Oysa dem dem, dünyaya sığıası yoktu... (İşinsu, 2008, s. 15)  
 bir bebek gibi değil de, koca adam gibi derin derin bakışı olduğunu görünce... (İşinsu, 2008, s. 16)  
 Bayındır, dem dem, onun adın çekti. (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Ya öyle yanı başında salınaduran (İşinsu, 2008, s. 17)  
 uçmak pınarlarından yudum yudum su veregelen... (İşinsu, 2008, s. 17)  
kurtlar kuşlar ona bakıp, söylese güle! (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Kımız içti bol bol; biraz güçlenedurup... (İşinsu, 2008, s. 17)  
 bunların gizlice anlaştığını falan sana... (İşinsu, 2008, s. 17)  
sus pus olup, hiç konuşmazken... (İşinsu, 2008, s. 17)  
 uzaktan gizli gizli özün çadırını gözleye... (İşinsu, 2008, s. 17)  
 Selcen'i Bayındır'a verdiler, yahşica toy düğün eylediler. (İşinsu, 2008, s. 18)  
oraya buraya dağılan dallar... (İşinsu, 2008, s. 18)  
 Türkmenler gayri akın akın Horasan'a ulaşıyorlardı. (İşinsu, 2008, s. 19)  
 İşte o dem, gönlünde yıllardan bu yıla titreyip duran, ayan oldu Bayındır'a... (İşinsu, 2008, s. 19)  
 Hep yan yana dövüşmüşler. (İşinsu, 2008, s. 20)  
 Talana dahi hep el ele katılakomuşlar. (İşinsu, 2008, s. 20)  
 Yamtar beklemiş yanı başında. (İşinsu, 2008, s. 20)  
 Yalnız bazı bazı, öbür dünyayı merak edegeldiği... (İşinsu, 2008, s. 21)  
 ...kıvrılıp akan bir arı duru su ile, ama yalnız, ama özgür gidebilmeli. (İşinsu, 2008, s. 22)  
Kap kaçak, eşya da neymiş... (İşinsu, 2008, s. 22)  
 Hatunlar arasında ağlayanlar oldu bir iki. (İşinsu, 2008, s. 22)  
 ...uçup uçup döner, başıma konardı. (İşinsu, 2008, s. 23)  
 elinde sopa mopa ziyarı yok. (İşinsu, 2008, s. 23)  
 ...cümle korkuları ala götüre ve dahi delice delice akan sular misali... (İşinsu, 2008, s. 24)  
 Çağrı Beg, tek tek baktı beglerin yüzüne. (İşinsu, 2008, s. 25)  
 onun yüzü önüne dikine dikine konuşabilendir Erdem Beg. (İşinsu, 2008, s. 25)  
 Erdem Beg'in yüzü asıldı, sonra gümbür gümbür gülmeye... (İşinsu, 2008, s. 26)  
 Anca düşün böylesi kime nasip olur hem de ne zamandan ne zamana (İşinsu, 2008, s. 26)  
 Beglerin kuşkusu şuna buna da geçti. (İşinsu, 2008, s. 26)  
 Derken, özün sözün doğru olup olmadığını... (İşinsu, 2008, s. 26)  
 şimşek misali yanar döner hızıyla perişan ediverdi. (İşinsu, 2008, s. 27)  
Bir iki gereksiz söz ettiler ardından. (İşinsu, 2008, s. 27)  
 ...cümle Horasan askerleri açık seçik düşman durunca... (İşinsu, 2008, s. 28)  
 ...murada maksuda erdiremeden savaşa saldıgım... (İşinsu, 2008, s. 29)  
Koca koca erlerin yapamadığın yapagelmektedir. (İşinsu, 2008, s. 94)  
 ...kirpikleri arasından bir bir kumandanlarını... (İşinsu, 2008, s. 95)  
Bir ikisini bacağından ayır, örnek olsun öbürlerine. (İşinsu, 2008, s. 97)  
 Bizimle yeme içme yaptığından çok, buradaki Oğuzlarla yoldaşlık etmede. (İşinsu, 2008, s. 97)  
Bazı bazı yalan söylediğin oluyor... (İşinsu, 2008, s. 99)  
 ...irili ufaklı kentler, her çeşidinden kişiler vardı. (İşinsu, 2008, s. 101)  
 Selcen'in saçı ak pak da olsa... (İşinsu, 2008, s. 104)  
 ...onu kırığa saldıgı gibi özü sözü arı duru bekleyecek. (İşinsu, 2008, s. 104)  
 ...bu sevip sayageldiği imamını baştan ayağa süzdü; çok uzun konuşmadı. (İşinsu, 2008, s. 105)  
 ...sanki onun aklından geçenleri bir bir okur. (İşinsu, 2008, s. 106)  
 Elbet bu arı duru görkemli kişilikte, sultanlık dahi arı duru ve görkemli oluyor. (İşinsu, 2008, s. 106)  
 ...baştan başa Mizam ül Mülk'ü karalar. (İşinsu, 2008, s. 106)  
Tavla tavla şahbaz atların koşumlarınca hür ve deli... (İşinsu, 2008, s. 108)

Ve saf saf el bağlayıp, secdeye baş koyduklarında sadece kul idiler... (İşinsu, 2008, s. 108)

Yorgi'nin gözlerinde mavi mavi bülbüller öttü. (İşinsu, 2008, s. 110)

Başından bakınca sona görünmeyen ordu ağır ağır ovaya iniyor. (İşinsu, 2008, s. 182)

Tepeden ayağa zırhlı erler... (İşinsu, 2008, s. 182)

gürül gürül düşüp dağdan, ovada coşkun akan eşine kavuşmakta. (İşinsu, 2008, s. 182)

Sarı astarı altın ve gümüşle gül gül nakışlanmış, (İşinsu, 2008, s. 182)

...her bir yaprağında inciler yanıp sönmekte, yanmakta! (İşinsu, 2008, s. 182)

İmparator, yere serili ipek halıcanın üstünde bir aşağı, bir yukarı gezinmekte. (İşinsu, 2008, s. 182)

Çevresindekilere tek tek baktı... (İşinsu, 2008, s. 188)

Çelik yanıp söndü. (İşinsu, 2008, s. 188)

tek tek gelip, kılıç ve İncil üstüne el bassınlar... (İşinsu, 2008, s. 189)

Kumandanlar bir bir el basıp ve dahi andını söylerken... (İşinsu, 2008, s. 189)

Onlar dahi grup grup, yanlarındaki erenlere uyup tekbir getiriyorlardı kim (İşinsu, 2008, s. 196)

Tanrı'm, nanca arı duru görünür! (İşinsu, 2008, s. 196)

...orada burada pusuya yatmış, ya karşıya ok atan bunca... (İşinsu, 2008, s. 197)

Türkistan'dan dalga dalga gelip, yurtlardan yurt sorup... (İşinsu, 2008, s. 199)

İşte o çağ erişti kim, ak kara seçilmekte... (İşinsu, 2008, s. 200)

Onlar dahi tek tek bırakıp ok ve yaylarını kılıç kuşanmada... (İşinsu, 2008, s. 200)

Kimindir bu başlar belli değil şol toz dumanda. (İşinsu, 2008, s. 203)

Nal sesleri gümbür gümbür; gümbür gümbür yürekler urmada. (İşinsu, 2008, s. 203)

... Gümbür gümbür. Gümbür gümbür kösler... (İşinsu, 2008, s. 203)

...öğlene ermekte, şol toz dumanda, yalnız Ay-Tekin Sultan gözlemekte bazı bazı, onun... (İşinsu, 2008, s. 203)

...gayri kâfir üzre at koparıp, onları sağlı sollu dağıtmamaktadır. (İşinsu, 2008, s. 205)

deliden deli ileri atılıştır. (İşinsu, 2008, s. 205)

Ve dahi güneş, ovayı boydan boya al kılan şehit kanından... (İşinsu, 2008, s. 207)

Tablo 14. Türkçeye Katkı-İkilemeler

| İkileme kullanımı                    |             |                                   |
|--------------------------------------|-------------|-----------------------------------|
| Eser                                 | Toplam F(x) | Birbirinden farklı ikileme sayısı |
| Bir Ben Vardır<br>Bende Benden İçeri | 102         | 79                                |
| Çiçekler Büyür                       | 62          | 50                                |
| Ak Topraklar                         | 88          | 66                                |

Tablo 14'te Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 102, Çiçekler Büyür'de 62, Ak Topraklar'da 88 ikileme kullanıldığı, en çok ikilemenin Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de en az ikilemenin ise Çiçekler Büyür'de kullanıldığı görülmektedir. Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 79, Çiçekler Büyür'de 50, Ak Topraklar'da 66 farklı ikileme kullanıldığı görülmektedir. Tablo 14'ten hareketle toplam ikileme kullanımı ile farklı ikileme kullanımı arasında paralellik olduğu söylenebilir.

Emine İşinsu'nun, eserlerinde ikilemeleri yoğun bir şekilde kullandığı görülmüştür. *Ek 2*'de belirtildiği gibi birbirinden farklı 169 olmak üzere toplamda 252 ikileme kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca İşinsu'nun eserlerinde kuruluş özellikleri birbirinden farklı olan bütün ikilemelerin kullanıldığı görülmüştür.

### 5.2.4. Kalıp Sözler

Bütün topluluklarda veya milletlerde hayatın belli anlarında ve belli durumlarda söylenen birtakım sözler vardır. Türklerde de; “Yolun açık olsun, Mekânı cennet olsun, Bereketli olsun. Hoş geldiniz, Hoşça kalın, Afiyet olsun, Güle güle” gibi dini inanışları ve o Türk milletinin bazı değerlerini yansıtan çeşitli kalıp sözler vardır.

Dilbilimde, kalıp sözler ya da ilişki sözleri adı verilen ögeler, tıpkı deyimler ve atasözleri gibi, bir dili konuşan toplumun kültürüne ışık tutmakta, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve göreneklerini yansıtmaktadır. Bugün dil öğretiminde bu ögelere özel bir önem verilmesi bir yandan bu türlü ögelerin her dilde, her an insan ilişkilerinde gerekli olmalarından, bir yandan da dili öğrenilen toplumun kültürü içine girebilmek için öğrenilmesi gerekli sözler sayılmalarından kaynaklanmaktadır. (Aksan, 1996, s. 190).

Türkçe kalıp sözler (ilişki sözler) bakımından dikkat çekecek bir zenginliğe sahiptir. Hemen hemen her durumda kullanılabilecek yeterli sayıda ve özellikteki sözler bunun en belirgin örneğidir. Çocuğu olana, Allah bağışlasın; gurbete gidene veya çeşitli sebeplerden dolayı ayrılan; Allah kavuştursun; bir su getirene, Su gibi aziz ol; birini anarken, Sizden iyi olmasın gibi örnekler Türkçenin ifade zenginliğini ve Türk’ün inceliğini gösterir (Aksan, 2006).

Emine Işınsu’nun incelenen eserlerinde kalıp sözlerin kullanımıyla ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Ölmüş gitmiş kadın, ölünün arkasından beddua edilir mi! (Işınsu, 2006, s.10)  
 ...zahmetin için de Allah senden razı olsun... (Işınsu, 2006, s.12)  
 "Allah'ım bana bunu nasip ettin, sana şükürler olsun! (Işınsu, 2006, s. 180)  
 "Hayırdır inşallah bacım, ne istiyorsun ki?" (Işınsu, 2006, s. 345)  
Çok şükür iyileşti İsmail, toparlandı. (Işınsu, 2006, s. 345)  
 Yunus: "Eyvallah Hatun! Sen git, ben de şu taşın üstüne oturur seni beklerim."  
 Derken... (Işınsu, 2006, s. 346)  
 Hiç olur mu; konuğumsun başım üste, haydi kalk, bizim eve gidiyoruz. (Işınsu, 2006, s. 346)  
 Yunus: "Eyvallah!" deyip mindere oturdu. (Işınsu, 2006, s. 346)  
 "Dervişim," dedi, "içeride soframız hazırlanmıştır. Tenezzül edip soframıza otur, lokma edelim." (Işınsu, 2006, s. 347)  
 "Estağfurullah," dedi Yunus, "sorun bakalım." (Işınsu, 2006, s. 347)  
 "Hoş geldin Derviş Yunus." diyordu. (Işınsu, 2006, s. 349)  
Aferin kızanım, dedi, iki laf edip onca çocuğun aklını çeldin, aferin! (Işınsu, 2007, s. 13)  
Aman ne iyi demiyorum, gülümsemeye çalışıyorum. (Işınsu, 2007, s. 225)  
 Zehra gelin, Fatma'ya hoş geldin deyip yatağıma oturdu. (Işınsu, 2007, s. 226)  
 Fatma, "Allaha ısmarladık" bile demeden... (Işınsu, 2007, s. 230)  
 Annem: "Gitme kızım, otur Allah rızası için," diyor. (Işınsu, 2007, s. 230)  
 Ona: "Güle güle," demeliyim, "yolun açık olsun." Nezaketen birkaç ilave. "Kendine iyi bak, mektup yaz." Hatta: "Beni merak etme." (Işınsu, 2007, s. 230)  
Allah kahretsin, hayranım! (Işınsu, 2007, s. 231)  
Allah kahretsin bu Vera'yı. (Işınsu, 2007, s. 233)

...kurban ederim ben seni kızıma, defol buradan, hadi... (İşinsu, 2007, s. 233)  
Allah'ım sen bilirsin, neler oluyor bugün? (İşinsu, 2007, s. 234)  
Vallahi bu yüzden, billahi bu yüzden... (İşinsu, 2007, s. 234)  
Allah rızası için söyle çocuk, o hayatta mı? (İşinsu, 2007, s. 447)  
Bana dünyayı bağışladın çocuk, Allah senden razı olsun! (İşinsu, 2007, s. 447)  
Ama o, kendine dikkat etsin... (İşinsu, 2007, s. 447)  
Haydi bana eyvallah... (İşinsu, 2007, s. 447)  
Yok bir şey, ufak bir kaza... Yaşıyor, merak etme. (İşinsu, 2007, s. 450)  
...bu ne telaş! (İşinsu, 2007, s. 450)  
kocana bak, iyi bak. Bize lazım o! (s. 450)  
Onu öldürmediği için Allah'a ne çok şükrettim. (İşinsu, 2007, s. 451)  
Teşekkür ederim sevgilim... (İşinsu, 2007, s. 452)  
İnşallah canını acıtmadım! dedim. (İşinsu, 2007, s. 452)  
Affedersin bir tanem. (İşinsu, 2007, s. 455)  
Teşekkür ederim yoldaş hemşire. (İşinsu, 2007, s. 456)  
Teşekküre lüzum yok. (İşinsu, 2007, s. 456)  
Hoşca kal Mehmet Ali. (İşinsu, 2007, s. 456)  
Nasılsın Mehmet Ali? (İşinsu, 2007, s. 456)  
Ecel aldı, yel gizledi... üçü geçinende... (İşinsu, 2008, s. 13)  
Baka sen şu işe; (İşinsu, 2008, s. 20)  
Sanasın yere gök kavuştu... (İşinsu, 2008, s. 20)  
Başım kurban olsun sana, tabii doğru fikreylersin. (İşinsu, 2008, s. 22)  
Git gayri, uğurun açık ola. (İşinsu, 2008, s. 23)  
Sağ esen kal, söyledi, döndü arkasını... (İşinsu, 2008, s. 23)  
Hoş geldi, hayırlı geldi! (İşinsu, 2008, s. 26)  
Allah Tanrı rızası için... (İşinsu, 2008, s. 29)  
Kara canları, kara tamuya! (İşinsu, 2008, s. 96)  
Sen kocadın, Tamiş Beg'e hasedin kocamadı! (İşinsu, 2008, s. 97)  
Başım kurban buyruğuna. (İşinsu, 2008, s. 100)  
Bağışla beni, söyledi, (İşinsu, 2008, s. 100)  
Seni Ulu Tanrı'nın huzurunda evdeşim eyledim, özü şahidim olsun, dedi. (İşinsu, 2008, s. 101)  
... koca eli havada sallandı, sanki "Olsa ne olur, olmasa ne olur." dermiş gibi. (İşinsu, 2008, s. 102)  
...yalnız görkemini duyurur olmak için değil, Allah rızası içindi. (İşinsu, 2008, s. 107)  
Gayri gam yemem, oğullarım ikiye, üç oldu derim. (İşinsu, 2008, s. 109)  
Allah rızası için yaparım? (İşinsu, 2008, s. 109)  
Allah rızası için diye cevaba durdu. (İşinsu, 2008, s. 109)  
Baka Yorgi, benim rızam değil, Tanrının rızası gerek bu işte. (İşinsu, 2008, s. 110)  
...başın kaldırıp ellerini Tanrı'ya doğru açtı.  
—Şükürler olsun. (İşinsu, 2008, s. 191-192)  
Kolların açıp sarıldı:  
Hoş geldin, hayır getirdin Bayındır Beg. (İşinsu, 2008, s. 192)  
Tamiş Beg; Oğuz ve Peçenek erlerinin kumandanıdır kim, ellerinden öper... (İşinsu, 2008, s. 192)  
Doyumumuz bereketli olacak! (İşinsu, 2008, s. 192)  
...varıp dinlen. Tanrı'nın izni ile savaşımız cuma günüdür. (İşinsu, 2008, s. 193)  
"Dönüş yolun ikiye bir et." (İşinsu, 2008, s. 197)  
Yağmur, "Buyruğun başım üzre." dedi içinden. (İşinsu, 2008, s. 197)  
...leşker arasında onu bulmasının mümkünü yok. Tanrı izin verirse, gelen... (İşinsu, 2008, s. 197)  
Buyruğun baş üzre, dedi Briyen. (İşinsu, 2008, s. 198)  
"Davran!" "Yettim!" "ürün!" "ürün!" Tanrı aşkına... (İşinsu, 2008, s. 203)  
Birliğine sığındım Kadir Tanrı. Birliğine sığındım çalabım Kadir Tanrı... (İşinsu, 2008, s. 205)

Tablo 15. Türkçeye Katkı-Kalıp Sözler

| Kalıp söz kullanımı               |             |                                     |
|-----------------------------------|-------------|-------------------------------------|
| Eser                              | Toplam F(x) | Birbirinden farklı kalıp söz sayısı |
| Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | 9           | 8                                   |
| Çiçekler Büyür                    | 31          | 28                                  |
| Ak Topraklar                      | 30          | 28                                  |

Tablo 15'te Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 9, Çiçekler Büyür'de 31, Ak Topraklar'da 30 kalıp sözün kullanıldığı, en fazla kalıp sözün Çiçekler Büyür'de (31) en az ise Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de kullanıldığı; Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 8, Çiçekler Büyür'de ve Ak Topraklar'da 28 farklı kalıp söz kullanıldığı görülmektedir. Tablo 15'ten hareketle toplam kalıp söz kullanımı ile farklı kalıp söz kullanımı arasında paralellik olduğu söylenebilir.

Emine Işınsoy, eserlerinde günlük hayatta çeşitli anlarda ve durumlarda kullanılan kalıp sözlere sıkça başvurmuştur. *Ek 3*'te belirtildiği gibi birbirinden farklı 61 olmak üzere toplamda 70 kalıp sözün kullanıldığı tespit edilmiştir.

### 5.2.5. Yansıma Kelimeler

Tabiat taklidi sesler olarak kısaca tanımlanan yansıma kelimelerle ilgili olarak yaptığı kapsamlı çalışmasında Zülfikar (1995, s. 6) bu kelimelerin ortaya çıkışını şöyle açıklar:

Tabiattaki zengin hareketliliğin ve onun üyeleri olan insanların, hayvanların çıkardıkları sesler, gürültüler niteliklerine yakın bir tarzda adlandırılmaya çalışılmıştır. Belirli bir sesin, gürültünün dildeki yaklaşık yansıması olan sözler, Türkçenin yapı karakterine uygun bir tarzda, daha çok tek heceli, en yalın biçimler olarak ortaya çıkmışlardır.

Korkmaz (2007, s.240)'ın yansılama biçiminde adlandırdığı bu kelime "Doğadaki insan dışı canlı ve cansız varlıkların çıkardığı ses ve gürültüleri taklit yoluyla yansıtan ses ve sözler: gür gür, çat pat..." şeklinde açıklanır.

Türkçe Sözlük (TDK, 2005, s. 2126)'te yansıma, "doğa seslerine benzer seslerle yapılan kelime, onomatope. Gürültü, şırıltı, güm, vızıldamak gibi." biçiminde açıklanır.

Bütün dillerde yansıma kelimelerin olmasına rağmen Türkçedeki gibi zengin bir kullanıma ve çeşitliliğe sahip olduğunu söylemek zordur (Zülfikar, 1995). Göçebe kültürün, tabiatla iç içe olmanın ve onunla barışık bir biçimde yaşanan bir

hayatın sonucu olsa gerek Türklerde tabiatla ilgili adlandırmaların birçok millete göre oldukça zengin olduğu görülür (Aksan, 2006).

Emine Işınsu'nun incelenen eserlerinde yansıma kelimelerin kullanımıyla ilgili bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

Alevler, birden parladı! (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Bağırsıp zıplıyor, çocuğun üzerine üzerine geliyorlar. (Işınsu, 2006, s. 9)  
 Kendi çılgılığın uyandı Yunus... (Işınsu, 2006, s. 10)  
mışıl mışıl uyumakta, yüzünde belli belirsiz bir tebessüm... (Işınsu, 2006, s. 10)  
 ...karanlığın içinden birden parlayan alevler... (Işınsu, 2006, s. 11)  
 Dine daha sıkı sarılacak misim! Pöfl (Işınsu, 2006, s. 11)  
 İçi ıgıl ıgıl aktı Mehmet Gökçeye... (Işınsu, 2006, s. 11)  
 ...içinde pembe umutlar pır pır uçtu. (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...küçük bir nağme yerine bol bol tingirt döküldü. (Işınsu, 2006, s. 12)  
 ...ağlamaya başladı; sessiz, hıçkırıksız, öyle... (Işınsu, 2006, s. 17)  
 ...dişleri pırl pırl parlıyordu. (Işınsu, 2006, s. 171)  
 Gerçi dudakları kıpırdıyor. (Işınsu, 2006, s. 173)  
 ...bin bir maviden parıldayan bir avuç cam... (Işınsu, 2006, s. 174)  
 ...fısıldayan sesini işitmiyordu. (Işınsu, 2006, s. 174)  
 Tapduk'un fısıldayan sesini işitti açık açık... (Işınsu, 2006, s. 174)  
 ...Güneş'e ve pırlıtlısına. (Işınsu, 2006, s. 177)  
 O hıçkırarak ağlıyor... (Işınsu, 2006, s. 340)  
 Sonra pırl pırl, çam kokan dağ havasını çekti ciğerlerine. (Işınsu, 2006, s. 341)  
 ...kara elmas pırlıtların sıcak sıcak dolaştıklarını hissetti üzerinde. (Işınsu, 2006, s. 343)  
Gürültüden sonra kulağıma çarpan bu sakin ses, (Işınsu, 2007, s. 7)  
 olsa gerek, bağırdan akçabardakları fişkirtmişti. (Işınsu, 2007, s. 7).  
Gürültü çok fazlaydı, öğrencilerin tepindiklerini görüyordum. (Işınsu, 2007, s. 8)  
 Vahşetin değişik yüzü tohumları gibi toprağın üstünde zıp zıp zıplayan çocuklardan uzaklaşmış... (Işınsu, 2007, s. 8)  
 Mehmet Ali, "Hoo ho hoo!" diye pek kaba güldü... (Işınsu, 2007, s. 11)  
 Ağlamak geliyordu içimden, haykırmak, tepinmek... (Işınsu, 2007, s. 12)  
 Kulaklarım uğulduyor, daha neler vızırdadıklarını duymuyordum... (Işınsu, 2007, s. 12)  
 ...türkünün ahengi beynimde çınlıyordu. (Işınsu, 2007, s. 12)  
 Mehmet Ali'nin biriyle kavgaya tutuştuğunu, küfürlerini, gürültülerini duyuyordum. (Işınsu, 2007, s. 12)  
 Damarları mor mor kabarmış, derisi çatlamış koca ellerini ovuşturdu. (Işınsu, 2007, s. 13)  
 Yakmaktan pek hoşlandığım kâğıt parçaları gibi birden parlayıp birden sönmüştü ihtiyar. (Işınsu, 2007, s. 14)  
 ...sanki 'püf desem, dağılacak! (Işınsu, 2007, s. 14)  
 Çünkü Hüseyin Pehlivanın gri gözleri hâlâ hançer pırlıtlısında... (Işınsu, 2007, s. 14)  
 Çakır İsmail silaha güvenenlerden, ortaya fırlayıp, vuruşmak istiyor... (Işınsu, 2007, s. 15)  
 Yerinden fırlayıp odanın içinde geziniyor. (Işınsu, 2007, s. 225)  
 Neden sonra Fatma patladı... (Işınsu, 2007, s. 228)  
 Yaptığın saçmanın daniskası, değse bari, püff! (Işınsu, 2007, s. 228)  
 Fatma'nın cevap vermesine meydan kalmadan kapı tıkırdadı... (Işınsu, 2007, s. 229)  
 O zaman Mehmet Ali kıpırdadı... (Işınsu, 2007, s. 230)  
 Mehmet Ali fırlayıp kalktı yerinden... (Işınsu, 2007, s. 233)  
 ...hep erkeklerle konuşursun, fısıldaşırsın, yalan mı? (Işınsu, 2007, s. 233)  
 Konuşup fısıldaşacaksın... (Işınsu, 2007, s. 233)  
 ...karanlıkta yıldızlar parladı. (Işınsu, 2007, s. 233)  
 ...dayanmış, yamyassı olmuş, soluk bir resim gibi... Mırıldandı... (Işınsu, 2007, s. 234)  
 Ovadaki Türk Öldürmek" mısrasına gelince kitabı fırlatıp attı elinden, ağlamaya başladı... (Işınsu, 2007, s. 447)

Hayır, pırıl pırıl! Gülümsemekte bile, dudakları kıpırdıyor. (İşinsu, 2007, s. 450)  
 Gözlerine düşen her pırlıltıdan bir anlam çıkardım. (İşinsu, 2007, s. 450)  
 yüreği gümbür gümbür atıyordu! (İşinsu, 2007, s. 451)  
Fırlayıp iğnesini yaptım, aspirin içirmeye çalıştım zorla. (İşinsu, 2007, s. 451)  
 bir iki titredi, mırıldandı... (İşinsu, 2007, s. 452)  
 Yavaşça saçlarını okşadım, fısıldadım... (İşinsu, 2007, s. 452)  
 Fena değil... Kafam zonkluyor, kafam! Sen, iyi görünüyorsun! (İşinsu, 2007, s. 456)  
 Köşlerin gümbür gümbür urulduğu, burması altın, tunç boruların çalındığı; (İşinsu, 2008, s. 12)  
 Selcen'in gözlerinde, oğlu için kırpışan yüreğinin cümle pırlıltıları yanıp söner, yanar! (İşinsu, 2008, s. 13)  
 güneş gibi ışılایp gelen... (İşinsu, 2008, s. 18)  
 Çölün kıvgınında bir pınar fişkırıyor! (İşinsu, 2008, s. 19)  
 Yüreği çatlayacaktı, atı çatlayacaktı. (İşinsu, 2008, s. 19)  
 yoldaşının kaşları çatıktı, söyleşmiyordu. (İşinsu, 2008, s. 19)  
 Yıldızlar inadına parlak. (İşinsu, 2008, s. 20)  
şimşek misali yanar döner hızıyla perişan ediverdi. (İşinsu, 2008, s. 27)  
 hançerini fırlatacakken vazgeçti... (İşinsu, 2008, s. 95)  
 Bayındır fırlayıp kalktı... (İşinsu, 2008, s. 100)  
 İmam, yerinden kıpırdadı. (İşinsu, 2008, s. 106)  
 ...saatler geçse kıpırdamaz. (İşinsu, 2008, s. 106)  
 Tolgalar ışınlayıp parlıyor... (İşinsu, 2008, s. 182)  
gürül gürül düşüp dağdan, ovada coşkun akan eşine kavuşmakta. (İşinsu, 2008, s. 182)  
 ...yere fırlatıp atmış olduğu altın kupaları tekmelemekte... Sesi gürülüyor... (İşinsu, 2008, s. 182)  
 Masanın üstüne fırlattı. (İşinsu, 2008, s. 188)  
 Nal sesleri sanki otağın içinde gümbürdemede! (İşinsu, 2008, s. 189)  
 Bizans leşkeri de azca ürkmüştür! (İşinsu, 2008, s. 189)  
 ...dağlarda büyüyen, beri dönüp kulaklarda patlamada. (İşinsu, 2008, s. 189)  
 Yürek gümbürtüsü şol naralarla artıp azalmakta... (İşinsu, 2008, s. 189)  
 Ala mızrak uçlarında yağ böğürten Horasan erleri... (İşinsu, 2008, s. 199)  
Gür sesi onlara buyurdu... (İşinsu, 2008, s. 200)  
 Nal sesleri gümbür gümbür, gümbür gümbür yürekler urmada. (İşinsu, 2008, s. 203)  
 ... Gümbür gümbür, Gümbür gümbür köşler... (İşinsu, 2008, s. 203)  
 ... fırlayıp kâfir ordusu ardında, kara pulat öz kılıçlarını parlatmakta... (İşinsu, 2008, s. 205)  
 Birden onca gürültüyü bastırakoyan bir nara... (İşinsu, 2008, s. 205)  
 ... göz karartıp, haykırtıp at saldılar... (İşinsu, 2008, s. 205)  
Gümbür gümbür nal sesleri. (İşinsu, 2008, s. 207)

Tablo 16. Türkçeye Katkı-Yansıma Kelimeler

| Yansıma kelime kullanımı                |             |                                          |
|-----------------------------------------|-------------|------------------------------------------|
| Eser                                    | Toplam F(x) | Birbirinden farklı yansıma kelime sayısı |
| Bir Ben Vardır<br>Bende Benden<br>İçeri | 24          | 14                                       |
| Çiçekler Büyür                          | 39          | 22                                       |
| Ak Topraklar                            | 35          | 20                                       |

Tablo 15'te Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 24, Çiçekler Büyür'de 39, Ak Topraklar'da 35 yansıma kelimenin kullanıldığı; en fazla yansıma kelimenin Çiçekler Büyür'de en az ise Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de kullanıldığı; Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 14, Çiçekler Büyür'de 22 ve Ak Topraklar'da 20

farklı yansıma kelime kullanıldığı görülmektedir. Tablo 16'dan hareketle toplam yansıma kelime kullanımı ile farklı yansıma kelime kullanımı arasında paralellik olduğu söylenebilir.

Emine Işınsu'nun, eserlerinde yansıma kelimeleri ve bu kelimelerden türetilmiş olan kelimeleri sıkça kullandığı belirlenmiştir. *Ek 4*'te belirtildiği gibi birbirinden farklı 32 olmak üzere toplam 98 yansıma kelimenin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 17. Türkçeye Katkı

| Türkçeye Katkı | Eserler                           |                |              | Toplam |
|----------------|-----------------------------------|----------------|--------------|--------|
|                | Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri | Çiçekler Büyür | Ak Topraklar |        |
| Atasözü        | 5                                 | 0              | 0            | 5      |
| Deyim          | 283                               | 240            | 382          | 905    |
| İkileme        | 102                               | 62             | 88           | 252    |
| Kalıp Söz      | 9                                 | 31             | 30           | 70     |
| Yansıma Kelime | 24                                | 39             | 35           | 98     |
| Toplam Bulgu   | 423                               | 372            | 535          | 1330   |

Tablo 16'da toplam 5 atasözü, 905 deyim, 252 ikileme, 70 kalıp söz ve 98 yansıma kelime kullanıldığı görülmektedir. En fazla bulgunun deyimlere (905) en az bulgunun ise atasözlerine (5) ait olduğu görülmektedir. Toplam bulgular bakımından ele alındığında Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de 423, Çiçekler Büyür'de 372, Ak Topraklar'da 535 bulgu tespit edildiği görülmektedir. En fazla bulgunun Ak Topraklar'da (535) en az bulgunun ise Çiçekler Büyür'de (372) yer aldığı görülmektedir.

Ak Topraklar'da deyimler yoğun bir biçimde kullanılırken Çiçekler Büyür ve Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de deyimlerin birbirine yakın sayılarda kullanıldığı, Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de diğer eserlere göre atasözü ve ikilemeler daha yoğun bir şekilde kullanılırken kalıp sözlerin daha seyrek kullanıldığı görülmektedir. Yansıma kelimelerinse Çiçekler Büyür ve Ak Topraklar'da birbirine yakın Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri'de ise diğerlerine göre daha az kullanıldığı görülmektedir.

## 6. BÖLÜM

### 6.1. TARTIŞMALAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, bu çalışmaya benzer ve yakın diğer çalışmalarda elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar birlikte değerlendirilmiş, bu çalışmaya ait toplu sonuçlar ve öneriler verilmiştir.

Emine Işınsu'nun eserlerinin değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkı bakımından incelendiği bu çalışmada ele alınan eserlerde toplam 701 değer yer aldığı tespit edilmiştir. Toplam 701 değer tespit edildiği üç eser (Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Çiçekler Büyür ve Ak Topraklar)de, değerlerin sayısı sırasıyla: sorumluluk: 171, sevgi: 125, hoşgörü: 69, dürüstlük: 67, saygı: 62, vatanseverlik: 51, adil olma: 48, yardımseverlik: 42, aile birliğine önem verme: 35, misafirperverlik: 31'dir. En fazla sorumluluk değerine (170), en az ise misafirperverlik değerine (31) yer verildiği görülmüştür.

Bu çalışmaya en yakın ve kapsamlı çalışma Şen (2007) tarafından yapılmıştır. Şen'in çalışmasında belirlenen eserler, Sosyal Bilgiler Dersi (6. ve 7. sınıf) Öğretim Programı'nda yer alan değerlere göre incelenmiştir. Şen'in çalışmasında, MEB tavsiyeli 100 Temel Eser'i değer eğitimi bakımından değerlendirmek amacıyla bu eserler içerisinden rastgele seçilen 29 yerli ve 29 yabancı eser incelenmiştir. Sonuç olarak 29 yerli eserde toplam 746, 29 yabancı eserde ise toplam 325 değer tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise, üç eserde adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine ait toplam 701 bulgunun yer aldığı görülmüştür. Şen'in çalışmasında elde edilen bulgulardan hareketle bu çalışmada incelenen Emine Işınsu'nun eserlerinin değer eğitimi bakımından oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Şen'in çalışmasında adil olma değeri yerli eserlerde 8, yabancı eserlerde 13 olmak üzere toplam 21 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 48 bulgu tespit

edilmiştir. Şen'in çalışmasında aile birliğine önem verme değeri yerli eserlerde 29, yabancı eserlerde 3 olmak üzere toplam 32 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 35 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında dürüstlük değeri yerli eserlerde 34, yabancı eserlerde 22 olmak üzere toplam 56 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 67 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında hoşgörü değeri yerli eserlerde 18, yabancı eserlerde 15 olmak üzere toplam 33 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 69 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında misafirperverlik değeri yerli eserlerde 27, yabancı eserlerde 0 olmak üzere toplam 27 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 31 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında saygı değeri yerli eserlerde 101, yabancı eserlerde 11 olmak üzere toplam 112 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 62 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında sevgi değeri yerli eserlerde 172, yabancı eserlerde 83 olmak üzere toplam 255 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 125 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında sorumluluk değeri yerli eserlerde 36, yabancı eserlerde 25 olmak üzere toplam 61 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 171 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında vatanseverlik değeri yerli eserlerde 27, yabancı eserlerde 0 olmak üzere toplam 27 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 51 bulgu tespit edilmiştir. Şen'in çalışmasında yardımseverlik değeri yerli eserlerde 75, yabancı eserlerde 59 olmak üzere toplam 134 kez işlenmişken bu çalışmada bu değere ait 42 bulgu tespit edilmiştir.

Görüldüğü gibi değer eğitimi bakımından MEB tavsiyeli eserlerle karşılaştırıldığında Emine Işinsu'nun eserleri değer aktarımı bakımından oldukça zengin bir içeriğe sahiptir.

Kumbasar (2011) tarafından hazırlanan *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* adlı çalışmada İzgü'nün romanları Sosyal Bilgiler Dersi (6. ve 7. sınıf) Öğretim Programı'nda ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerlerden 25 değer temel alınarak incelenmiş, bu çalışmanın sonunda da İzgü'nün romanlarında bazı değerlere hiç yer verilmezken bazı değerlere ise çok az yer verildiği ve İzgü'nün bazı eserlerinin değer iletiminde zengin bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özbay vd. (2011) tarafından hazırlanan çalışmada, *Dede Korkut Hikâyeleri* değer eğitimi bakımından incelenmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi (6. ve 7.sınıf) Öğretim

Programı'nda yer alan değerlere göre incelenen eserlerde toplam 190 değer tespit edilmiştir. Ele alınan değerlerin bu çalışmadaki sayısı sırasıyla; adil olma değeri: 7, aile birliğine önem verme değeri: 8, dürüstlük değeri: 9, hoşgörü değeri: 2, misafirperverlik değeri: 8, saygı değeri: 38, sevgi değeri: 29, sorumluluk değeri: 17, vatanseverlik değeri: 15, yardımseverlik değeri: 7'dir. Elde edilen veriler neticesinde, *Dede Korkut Hikâyeleri*'nin değer eğitimi bakımından yararlanılması gereken kaynaklar arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çelikpazu ve vd. (2011)'nin MEB tarafından hazırlanan 6.,7., ve 8. sınıf ders kitaplarını değer iletimi bakımından inceledikleri çalışmada ders kitaplarında değerlerin yeterli oranda işlenmediği, ders kitaplarındaki metinlerin ilgili temalarla uyumlu olmadığı ve değer aktarımı bakımından yetersiz kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Benzer bir çalışma da Yaman vd. (2009) tarafından yapılmış, bu çalışmada Türkçe kitapları sosyal, teorik, dinî, iktisadi, estetik ve siyasi değerler temel alınarak incelenmiş, sonuç olarak değer eğitimi bakımından Türkçe ders kitaplarının yetersizliği vurgulanmıştır.

Belet vd. (2008)'nin 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarını değer eğitimi bakımından inceledikleri çalışmada Türkçe ders kitaplarında değer eğitime yönelik metinlerin yer aldığı; ancak birtakım olumsuzlukların ve eksikliklerin de bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bütün bu sonuçlar, Türkçe ders kitaplarının değer eğitimi bakımından istenilen niteliklere sahip olmadığı gibi öğrencilerin birtakım milli, manevi, evrensel ve kültürel değerleri kazanmasında etkili olması beklenen MEB tavsiyeli 100 Temel Eser'in de değer iletimi bakımından uygun niteliklere sahip olmadığını göstermektedir. Böylece değer eğitimi bakımından zengin bir içeriğe sahip olan Emine Işınsoy'un eserlerinden değer eğitim sürecinde yararlanılmasının önemi daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Emine Işınsoy'un eserlerinin Türkçeye katkı bakımından da değerlendirildiği bu çalışmada;

Emine Işınsoy'un eserleri Türkçe öğretimine katkı bakımından atasözü, deyim, ikileme, kalıp sözler ve yansıma kelimelerin kullanımı açısından incelenmiştir. 90 sayfalık bölümün tarandığı bu eserlerde birbirinden farklı 605

olmak üzere, toplamda 905 deyim; birbirinden farklı 169 olmak üzere toplamda 252 ikileme; birbirinden farklı 32 olmak üzere toplamda 98 yansıma kelime; birbirinden farklı 61 olmak üzere toplamda 70 kalıp söz ve birbirinden farklı beş atasözü kullanılmıştır.

Bu çalışmaya benzer bir çalışma da Gökçe (2008) tarafından yapılmıştır. Gökçe'nin çalışmasında, Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öyküleri değer eğitimi ve Türkçeye katkı bakımından incelenmiştir. Bu çalışmada toplam 12 kitaptaki 67 öykü incelenmiştir.

Gökçe'nin çalışmasında toplamda iki atasözü tespit edilirken bu çalışmada beş farklı atasözü tespit edilmiştir. Gökçe'nin çalışmasında birbirinden farklı 639 olmak üzere toplamda 1334 deyim tespit edilirken bu çalışmada birbirinden farklı 605 olmak üzere toplamda 905 deyim tespit edilmiştir. Gökçe'nin çalışmasında birbirinden farklı 355 olmak üzere toplamda 754 ikileme tespit edilirken bu çalışmada birbirinden farklı 169 olmak üzere, toplamda 252 ikileme tespit edilmiştir. Gökçe'nin çalışmasında birbirinden farklı 31 olmak üzere toplamda 42 kalıp söz tespit edilirken bu çalışmada birbirinden farklı 61 olmak üzere, toplamda 70 kalıp söz tespit edilmiştir. Gökçe'nin çalışmasında birbirinden farklı 47 olmak üzere toplamda 178 yansıma kelime tespit edilirken bu çalışmada birbirinden farklı 32 olmak üzere, toplamda 98 yansıma kelime tespit edilmiştir.

Bu veriler doğrultusunda Emine Işınsu'nun eserlerinin Türkçeye katkı bakımından da zengin bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

## **6.2. Toplu Sonuç ve Öneriler**

### **6.2.1. Sonuç**

Emine Işınsu'nun romanlarının değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkı bakımından ele alındığı bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Değer eğitimi bakımından;

Emine Işınsu'nun romanlarında değerlerin çok yoğun bir biçimde işlendiği görülmüştür. Toplam 701 değer tespit edildiği üç eser (Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Çiçekler Büyür ve Ak Topraklar) de, değerlerin sayısı sırasıyla:

sorumluluk: 170, sevgi: 125, hoşgörü:69, dürüstlük: 67, saygı: 62, vatanseverlik: 51, adil olma: 48, yardımseverlik: 42, aile birliğine önem verme: 36, misafirperverlik: 31'dir. En fazla sorumluluk değerine (170), en az ise misafirperverlik değerine (31) yer verildiği görülmüştür.

Emine Işınsu'nun eserlerinde değerlerin örtük bir şekilde işlendiği, doğrudan nasihat edilmediği, kahramanların ağızından veya yaşadıklarından hareketle değer eğitimi bakımından uygun olan söz ve davranışların ifade edildiği belirlenmiştir. Özellikle ergenlik dönemindeki bireylerin gelişim ve kişilik nitelikleri göz önüne alındığında bu bireylere nasihat vermenin çok da etkili olamayacağı bir gerçektir. Bu gerçek Emine Işınsu'nun eserlerinin değer eğitimi bakımından önemini ortaya koymaktadır.

Türkçe öğretimi bakımından;

Emine Işınsu, eserlerinde atasözü, deyim, ikileme, kalıp sözler ve yansıma kelimelerin kullanımına özen göstermiş ve bunları yoğun biçimde kullanmıştır. Her üç eser (Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Çiçekler Büyür ve Ak Topraklar) de baş, orta ve sondan 10 sayfanın örneklem alınarak toplam 90 sayfanın incelendiği çalışmanın bu bölümüne ait bulgular Ekler kısmında verilmiştir. Kullanımdaki sıklık bakımından ilk sırada deyimler gelmektedir. *Ek 1*'de görüleceği gibi Işınsu'nun eserlerinde, birbirinden farklı 605 olmak üzere, toplamda 905 deyim kullanılmıştır. İkinci sırada ise ikilemelerin kullanımı gelmektedir. *Ek 2*'de görüleceği gibi birbirinden farklı 169 olmak üzere toplamda 252 ikileme kullanılmıştır. Üçüncü sırada yansıma kelimelerin kullanımı gelmektedir. *Ek 4*'te görüleceği gibi birbirinden farklı 32 olmak üzere toplamda 98 yansıma kelime kullanılmıştır. Dördüncü sırada kalıp sözler bulunmaktadır. *Ek 3*'te görüleceği gibi birbirinden farklı 61 olmak üzere toplamda 70 kalıp söz kullanılmıştır. Son sırada ise atasözleri bulunmaktadır. Emine Işınsu'nun eserlerinde toplamda ve birbirinden farklı beş atasözünün kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bu verilerden hareketle Emine Işınsu'nun eserlerinde deyimler başta olmak üzere ikilemelerin, yansıma kelimelerin, kalıp sözlerin ve atasözlerinin sıkça ve farklı görevlerde kullanıldığı sonucuna ulaşılır. Çünkü elde edilen sonuç eserlerin tamamını değil, yalnızca 90 sayfalık bir bölümünü kapsamaktadır.

### 6.2.2. Öneriler

1. Türkçe öğretim programında değerler ayrı bir başlık altında verilmeli, değer eğitiminin yöntem ve uygulama süreci kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır.
2. Öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki bilgi ve algıları tespit edilerek varsa eksiklikleri gidermeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
3. Değer eğitiminden istenilen verimin alınması ve amaçlara ulaşılabilmesi için okul-veli iş birliği sağlanmalı, birlikte hareket edilmelidir.
4. Değer eğitiminin en etkili ve kapsamlı bir şekilde yapılacağı derslerin başında Türkçe dersi gelmektedir. Gerek dersin işleniş sürecinde gerekse ders dışında değer eğitimi bakımından istenilen niteliklere sahip edebi eserlerin okunması sağlanarak bu amaca yönelik çalışmalar yapılabilir. Bunun için öğrencilerin gelişim dönemi özellikleri de dikkate alınarak en uygun edebi eserler belirlenmeli, bu eserlerden yararlanma yoluna gidilmelidir.
5. Emine Işınsu'nun eserlerinin değer eğitimi bakımından zengin bir içeriğe sahip olması sebebiyle bu eserler, gerek dersin işleniş sürecinde gerekse ders dışında yararlanılması gereken kaynaklardır. Bu eserlerde, eğitsel açıdan uygun olmayan bölümler tespit edilip çıkarılarak bu eserlerin daha faydalı ve etkin kullanımı sağlanmalıdır.
6. Emine Işınsu'nun eserlerinde Türkçenin zenginliğinin ve gücünün göstergelerinden olan atasözü, deyim, ikileme, kalıp sözler ve yansıma kelimelerin kullanımındaki zenginlik bu eserlerden Türkçe öğretimi sürecinde yararlanmak gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple Emine Işınsu'nun eserlerinden dil öğretim sürecinde, okulda dersin işlenişinde ve ders dışında yararlanılmalıdır.
7. İkinci kademe öğrencilerinin yöneldikleri edebi tür (roman)e ve konu (tarihi ve biyografik)lara sahip olması yönüyle de hedef kitleye uygun nitelikler taşımaktadır. Bu sebeple öğrencilerin zevk ve ilgiyle okuyacakları bu eserler, değer eğitimi ve Türkçe öğretimi sürecinde kullanılmalıdır. Öğretimin her kademesindeki öğrencilerin okuyabilmesi için gerekirse kısaltma ve sadeleştirme yoluna gidilerek bu eserlerden yararlanılmalıdır.

## KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1984). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 6, (16), 9-27.
- Akbaş, N. (2012). Emine Işınsu ile röportaj. *Fikir Sanat ve Edebiyatı Töre-Edebiyatımızda Işınsu*, (1) 39-43.
- Aksan, D. (1996), *Türkçenin söz varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2006), *Türkçenin zenginlikleri incelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Akyol, S. (2010). *6. Sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan sevgi teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Aslan, M. (2009). *Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Arslan, Z. Ş. & Yaşar, F. T. (2007). Yükselen değer kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Dem Dergi, Temmuz-Ağustos-Eylül (1)*, 8-11.
- Aytaş, G. (2012). Emine Işınsu'nun tiyatroları. *Fikir Sanat ve Edebiyatı Töre-Edebiyatımızda Işınsu*, (1) 64-68.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Belet, D. & Deveci, H. (2008). VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu 2, 3, 4 Mayıs 2008 Bildiriler. *Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi* (s. 140-170). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bice, H. (2012). Hiç kapanmayan amel defteri “Işınsu'nun tasavvuf romanları”. *Fikir Sanat ve Edebiyatı Töre-Edebiyatımızda Işınsu*. (1) 124-140.

- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Dem Dergi*. (1), 12-19.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin değerler eğitimindeki yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak pusulası-ahlak ve değerler eğitimi-*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Çelikipazu, E. E. & Aktaş, E. (2011). Meb 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6, (2) 413-424.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çetişli, İ. (2009). *Metin tahlillerine giriş/2 hikâye-roman-tiyatro*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Dilçin, C. (2005), *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: TDK Yay.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitiminin verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Duman, E. (1997). *Emine Işınsu'nun romanları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Erdem, A.R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, (4), 55-72.
- Ercilasun, A. B. (2012). Türk romanı ve Işınsu. *Fikir Sanat ve Edebiyatta Töre-Edebiyatımızda Işınsu*, (1) 76-77.
- Erol, G. (2006). *Emine Işınsu'nun tarihi romanları üzerine bir inceleme*. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Esmer, K. (2007). *Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında (1923-1928) çocuk dergilerindeki tahkiyeli metinlerin çocuklara değer aktarımı açısından*

*değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hökelekli, H. (2004). Bir değer: adalet. *Dem Dergi*, (5), 132-137.

Işinsu, E. (2006). *Bir ben vardır bende benden içeri*. Ankara: Elips Kitap.

Işinsu, E. (2007). *Çiçekler büyür* (3. baskı). Ankara: Elips Kitap.

Işinsu, E. (2008). *Ak topraklar* (2. baskı). Ankara: Elips Kitap.

Işinsu, E. (2012). Halide Nusret Zorlutuna ve “aşk ve zafer”. *Fikir Sanat ve Edebiyatta Töre-Edebiyatımızda Işinsu*, (1) 168-170.

İslam, A. (1992). *Emine Işinsu'nun sekiz romanında şahıslar dünyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İşcan, C. D. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gökçe, B. (2008). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde değer eğitimi ve öykülerin Türkçeye katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Günaydın, G. (2005). *Doğan Kardeş Dergisinde çocuğa kazandırılması hedeflenen değerler ve ortaya çıkan çocuk modeli*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kaplan, M. (2000). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karakurt, A. (2007). *Emine ışinsu'nun romanlarında söz dizimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Karasar, N. (1999) *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Kaşgarlı, M. (2005). *Divânü lugâti't –Türk*. Seçkin, E., Yurtsever, S. T. (Çeviri, Uyarlama, Düzenleme). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Keskinoglu, M. Ş. (2008). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerine uygulanan Mesnevi temelli değerler eğitimi programının ahlaki olgunluk ve saldırganlık eğilim düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Korkmaz, Z. (2007). *Gramer terimleri sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurum Yayınları.

- Kökdemir, A. (1995). *Emine Işınsu hayatı-şahsiyeti-sanatı-fikirleri-eserleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Meriç, C. (1987) Çocuk Edebiyatı Yıllığı. Şirin, M. R. (Hızl.) *Çocuk Edebiyatı* (s. 3-4). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- MEB. (1998). *İlköğretim Okulu Türkçe Dersi Taslak Öğretim Programı*. Ankara: EAGED Yayınları.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (6-7.sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6, 7, 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özbay, M. & Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. [Elektronik sürüm] *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 1, (1), 21-31.
- Parlatır, İ. (2008). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1-2*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (2003), *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Seyyar, A. (2004). *Davranış bilimleri terimleri sözlüğü*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Solak, M. & Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2,( 9).
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenol, M. (1999) İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'na göre okuma eğitimi. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. (3), 97-105.
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- TDK. (2012, Mayıs). Türk Dil Kurumu deyimler ve atasözleri sözlüğü. <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 20 Mayıs 2012 tarihinde erişildi.
- Tekin, M. (2011). *Roman sanatı-romanın unsurları -1* (9. baskı ). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Temizyürek, F. & Balcı, A. (2006). *Cumhuriyet dönemi ilköğretim okulları Türkçe programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Tunalı, A.Y. (2012). İfade-i meram yâhud sarı bir gül. *Fikir Sanat ve Edebiyatta Töre-Edebiyatımızda Işınsu*. (1) 27-30.
- Yaman, H., Taflan S. & Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7, (18), 107-120.
- Yıldız, C. (Ed.). (2008). *Yeni öğretim programlarına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yılmaz, D. (2011). *Roman sanatı ve toplum*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yılmaz, R. (2008). *Emine Işınsu'nun "Çiçekler Büyür" romanının cümle yapısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 8, (19), 207-223.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede ses yansımaları kelimeler*. Ankara: TDK Yay.

## EKLER

### **Ek 1: Emine Işınsu'nun Eserlerinde Kullandığı Deyimler ve Tekrar Sıklığı**

| Sıra | Deyimler         | Tekrar Sıklığı |
|------|------------------|----------------|
| 1.   | Aklına gelmek    | 13             |
| 2.   | Fark etmek       | 12             |
| 3.   | Nefes almak      | 9              |
| 4.   | Hoşuna gitmek    | 9              |
| 5.   | Haber vermek     | 7              |
| 6.   | Yola çıkmak      | 6              |
| 7.   | Yok olmak        | 6              |
| 8.   | Söz etmek        | 6              |
| 9.   | Razı gelmek      | 6              |
| 10.  | Kendine gelmek   | 6              |
| 11.  | İçini çekmek     | 6              |
| 12.  | Yolunu gözlemek  | 5              |
| 13.  | Sözünü etmek     | 5              |
| 14.  | Baş eğmek        | 5              |
| 15.  | Aklına düşmek    | 5              |
| 16.  | Yerine koymak    | 4              |
| 17.  | Uygun düşmek     | 4              |
| 18.  | Sözünü kesmek    | 4              |
| 19.  | Sesi çıkmak      | 4              |
| 20.  | Kuş gibi         | 4              |
| 21.  | Karşı gelmek     | 4              |
| 22.  | Karşı çıkmak     | 4              |
| 23.  | İçinden gelmek   | 4              |
| 24.  | Gözünü açmak     | 4              |
| 25.  | Gözleri takılmak | 4              |
| 26.  | Gönlünden geçmek | 4              |
| 27.  | Canı çekmek      | 4              |
| 28.  | Aklından geçmek  | 4              |
| 29.  | Yola düşmek      | 3              |
| 30.  | Yaş akıtmak      | 3              |
| 31.  | Tutsak düşmek    | 3              |
| 32.  | Tevhit çekmek    | 3              |
| 33.  | Ters düşmek      | 3              |
| 34.  | Söz vermek       | 3              |
| 35.  | Sesini kesmek    | 3              |
| 36.  | Sahip çıkmak     | 3              |
| 37.  | Pusuya yatmak    | 3              |
| 38.  | Ne oluyor        | 3              |
| 39.  | Ne de olsa       | 3              |
| 40.  | Namaz kılmak     | 3              |
| 41.  | Kurban etmek     | 3              |

|     |                    |   |
|-----|--------------------|---|
| 42. | Kul olmak          | 3 |
| 43. | Kim bilir          | 3 |
| 44. | Kılıç çalmak       | 3 |
| 45. | Kendini toparlamak | 3 |
| 46. | Kendini bilmemek   | 3 |
| 47. | Karar vermek       | 3 |
| 48. | İşe yaramak        | 3 |
| 49. | İğne yapmak        | 3 |
| 50. | İçinden geçmek     | 3 |
| 51. | Hücuma geçmek      | 3 |
| 52. | Hazırlık yapmak    | 3 |
| 53. | Hazır etmek        | 3 |
| 54. | Haber almak        | 3 |
| 55. | Güreş tutmak       | 3 |
| 56. | Gözlerini dikmek   | 3 |
| 57. | Gönül kırmak       | 3 |
| 58. | Gerek duymak       | 3 |
| 59. | Farkında olmak     | 3 |
| 60. | Farkına varmak     | 3 |
| 61. | Elinden gelmek     | 3 |
| 62. | Elinden almak      | 3 |
| 63. | Elde etmek         | 3 |
| 64. | Düş görmek         | 3 |
| 65. | Dudak bükmek       | 3 |
| 66. | Doğru bulmak       | 3 |
| 67. | Çekip gitmek       | 4 |
| 68. | Cesaret etmek      | 3 |
| 69. | Boyun bükmek       | 3 |
| 70. | Başına geçmek      | 3 |
| 71. | Baş indirmek       | 3 |
| 72. | Ar etmek           | 3 |
| 73. | Ant içmek          | 3 |
| 74. | Ağzını açmak       | 3 |
| 75. | Zor gelmek         | 2 |
| 76. | Yüzüne gülmek      | 2 |
| 77. | Yüreği atmak       | 2 |
| 78. | Yurt tutmak        | 2 |
| 79. | Yol göstermek      | 2 |
| 80. | Yerine geçmek      | 2 |
| 81. | Yanına almak       | 2 |
| 82. | Var gücüyle        | 2 |
| 83. | Üzerine varmak     | 2 |
| 84. | Tanış olmak        | 2 |
| 85. | Şart koşmak        | 2 |
| 86. | Sözün kısıası      | 2 |
| 87. | Sonunu getirememek | 2 |
| 88. | Sapa yer gözetmek  | 2 |
| 89. | Sancı tutmak       | 2 |

|      |                         |   |
|------|-------------------------|---|
| 90.  | Omuz silkmek            | 2 |
| 91.  | Ne olur                 | 2 |
| 92.  | Ne mümkün               | 2 |
| 93.  | Namaza durmak           | 2 |
| 94.  | Müsaade etmek           | 2 |
| 95.  | Mümkünü yok             | 2 |
| 96.  | Mümkün olmak            | 2 |
| 97.  | Lazım gelmek            | 2 |
| 98.  | Kulağına gitmek         | 2 |
| 99.  | Kılıç kuşanmak          | 2 |
| 100. | Kendini atmak           | 2 |
| 101. | Karşı durmak            | 2 |
| 102. | Kafası almamak          | 2 |
| 103. | İyi olmak               | 2 |
| 104. | İyi gelmek              | 2 |
| 105. | İş çevirmek             | 2 |
| 106. | İçi geçmek              | 2 |
| 107. | Hizmet görmek           | 2 |
| 108. | Hiç olmazsa             | 2 |
| 109. | Hazır olmak             | 2 |
| 110. | Hayra yormak            | 2 |
| 111. | Hakkını helal etmek     | 2 |
| 112. | Haberdar olmak          | 2 |
| 113. | Haber göndermek         | 2 |
| 114. | Ha bire                 | 2 |
| 115. | Güneş doğmak            | 2 |
| 116. | Gözü ile bakmak         | 2 |
| 117. | Gözü görmek             | 2 |
| 118. | Gözlerinin içine bakmak | 2 |
| 119. | Gözleri gülmek          | 2 |
| 120. | Gösteriş yapmak         | 2 |
| 121. | Gönül rahatlığı         | 2 |
| 122. | Gönlünü almak           | 2 |
| 123. | Geri çekilmek           | 2 |
| 124. | Fazla olmak             | 2 |
| 125. | Eli ermek               | 2 |
| 126. | Düzen kurmak            | 2 |
| 127. | Dua etmek               | 2 |
| 128. | Çiçek açmak             | 2 |
| 129. | Ciddiye almak           | 2 |
| 130. | Canını kurtarmak        | 2 |
| 131. | Canı acımak             | 2 |
| 132. | Boy vermek              | 2 |
| 133. | Boğazı kurumak          | 2 |
| 134. | Başına buyruk           | 2 |
| 135. | Baş vermek              | 2 |
| 136. | Bağlı kalmak            | 2 |
| 137. | Bağdaş kurmak           | 2 |

|      |                      |   |
|------|----------------------|---|
| 138. | Az kalmak            | 2 |
| 139. | Ateşi düşmek         | 2 |
| 140. | Ar etmek             | 2 |
| 141. | Aman vermemek        | 2 |
| 142. | Aklını çelmek        | 2 |
| 143. | Aklına getirmek      | 2 |
| 144. | Aklı kalmak          | 2 |
| 145. | Aklı ermemek         | 2 |
| 146. | Ağzından dökülmek    | 2 |
| 147. | Adını ağzına almak   | 2 |
| 148. | Adam olmak           | 2 |
| 149. | Aç kalmak            | 2 |
| 150. | Acı duymak           | 2 |
| 151. | Abdest tazelemek     | 2 |
| 152. | Zorluk çekmek        | 1 |
| 153. | Zıyanı yok           | 1 |
| 154. | Zihni bulanmak       | 1 |
| 155. | Zihni açılmak        | 1 |
| 156. | Zevk almak           | 1 |
| 157. | Zararı yok           | 1 |
| 158. | Zapt etmek           | 1 |
| 159. | Zamanı gelmek        | 1 |
| 160. | Yüzünü yere sürmek   | 1 |
| 161. | Yüzünü seçememek     | 1 |
| 162. | Yüzüne bakamamak     | 1 |
| 163. | Yüzünden belli olmak | 1 |
| 164. | Yüzü seçilmemek      | 1 |
| 165. | Yüzü kızarmak        | 1 |
| 166. | Yüzü asılmak         | 1 |
| 167. | Yüreğini dağlamak    | 1 |
| 168. | Yüreğinden kopmak    | 1 |
| 169. | Yüreği titremek      | 1 |
| 170. | Yüreği daralmak      | 1 |
| 171. | Yolunu tutmak        | 1 |
| 172. | Yoluna koymak        | 1 |
| 173. | Yoluna gitmek        | 1 |
| 174. | Yola girmek          | 1 |
| 175. | Yol vermek           | 1 |
| 176. | Yol görünmek         | 1 |
| 177. | Yol çizmek           | 1 |
| 178. | Yol almak            | 1 |
| 179. | Yol açmak            | 1 |
| 180. | Yok etmek            | 1 |
| 181. | Yiyip bitirmek       | 1 |
| 182. | Yetim kalmak         | 1 |
| 183. | Yerini almak         | 1 |
| 184. | Yerine getirmek      | 1 |
| 185. | Yerine gelmek        | 1 |

|      |                                   |   |
|------|-----------------------------------|---|
| 186. | Yerinden fırlamak                 | 1 |
| 187. | Yere basmak                       | 1 |
| 188. | Yerden göğe kadar                 | 1 |
| 189. | Yer vermek                        | 1 |
| 190. | Yer öpmek                         | 1 |
| 191. | Yer kalmamak                      | 1 |
| 192. | Yer etmek                         | 1 |
| 193. | Yer bulmak                        | 1 |
| 194. | Yem olmak                         | 1 |
| 195. | Yele vermek                       | 1 |
| 196. | Yedi iklim dört bucak             | 1 |
| 197. | Yay gibi                          | 1 |
| 198. | Yaralarını sarmak                 | 1 |
| 199. | Yalan yere                        | 1 |
| 200. | Yalan kıvırmak                    | 1 |
| 201. | Yalan atmak                       | 1 |
| 202. | Yakışık almamak                   | 1 |
| 203. | Yağma etmek                       | 1 |
| 204. | Viraneye dönmek                   | 1 |
| 205. | Varlığı ile yokluğu belli olmamak | 1 |
| 206. | Var olmak                         | 1 |
| 207. | Var etmek                         | 1 |
| 208. | Vakti gelmek                      | 1 |
| 209. | Vakit kaybetmek                   | 1 |
| 210. | Üzerine gelmek                    | 1 |
| 211. | Üzerine düşmek                    | 1 |
| 212. | Üzerine bir hal gelmek            | 1 |
| 213. | Üzerine atmak                     | 1 |
| 214. | Üzerinde durmak                   | 1 |
| 215. | Üstüne varmak                     | 1 |
| 216. | Üstüne atlamak                    | 1 |
| 217. | Ümidini kesmek                    | 1 |
| 218. | Uzun boylu                        | 1 |
| 219. | Uzağı görmek                      | 1 |
| 220. | Uykusu olmak                      | 1 |
| 221. | Uykusu bölünmek                   | 1 |
| 222. | Uyku bastırmak                    | 1 |
| 223. | Uyanık olmak                      | 1 |
| 224. | Umut vermek                       | 1 |
| 225. | Umutunu kesmek                    | 1 |
| 226. | Umutunu bağlamak                  | 1 |
| 227. | Tüy gibi                          | 1 |
| 228. | Türkü yakmak                      | 1 |
| 229. | Tetikte beklemek                  | 1 |
| 230. | Tespîh çekmek                     | 1 |
| 231. | Ters yüzüne dönmek                | 1 |
| 232. | Ters yüz etmek                    | 1 |
| 233. | Terkisine almak                   | 1 |

|      |                             |   |
|------|-----------------------------|---|
| 234. | Tereyağından kıl çeker gibi | 1 |
| 235. | Telaşa düşmek               | 1 |
| 236. | Tekmili birden              | 1 |
| 237. | Tekbir getirmek             | 1 |
| 238. | Tanıdık gelmek              | 1 |
| 239. | Tan yeri ağarmak            | 1 |
| 240. | Şüpheye düşmek              | 1 |
| 241. | Şüphe yok                   | 1 |
| 242. | Şu...senin...bu...benim     | 1 |
| 243. | Şirk koşmak                 | 1 |
| 244. | Şehit düşmek                | 1 |
| 245. | Şaşkına dönmek              | 1 |
| 246. | Sus pus olmak               | 1 |
| 247. | Suratına çarpmak            | 1 |
| 248. | Sözünü geri almak           | 1 |
| 249. | Sözünden dönmek             | 1 |
| 250. | Sözü tartmak                | 1 |
| 251. | Sözü dolandırmak            | 1 |
| 252. | Söze karışmak               | 1 |
| 253. | Söze başlamak               | 1 |
| 254. | Söz konusu                  | 1 |
| 255. | Söz çıkmak                  | 1 |
| 256. | Sorumluluk yüklenmek        | 1 |
| 257. | Soluk almak                 | 1 |
| 258. | Sokağa salmak               | 1 |
| 259. | Soğuk durmak                | 1 |
| 260. | Sofra kurmak                | 1 |
| 261. | Sıra gelmek                 | 1 |
| 262. | Sığıntı olmak               | 1 |
| 263. | Sıcak bastırmak             | 1 |
| 264. | Sevk etmek                  | 1 |
| 265. | Sevinç gözyaşları dökmek    | 1 |
| 266. | Sesini duyuramamak          | 1 |
| 267. | Sesi çıkmamak               | 1 |
| 268. | Ses kesilmek                | 1 |
| 269. | Ses gelmek                  | 1 |
| 270. | Ses çıkarmak                | 1 |
| 271. | Sele kapılmak               | 1 |
| 272. | Selam söylemek              | 1 |
| 273. | Secde etmek                 | 1 |
| 274. | Saymakla tükenmez           | 1 |
| 275. | Saygı göstermek             | 1 |
| 276. | Sancı çekmek                | 1 |
| 277. | Salavat getirmek            | 1 |
| 278. | Sabrı tükenmek              | 1 |
| 279. | Rüya görmek                 | 1 |
| 280. | Rengi atmak                 | 1 |
| 281. | Razı olmak                  | 1 |

|      |                         |   |
|------|-------------------------|---|
| 282. | Rahmet okumak           | 1 |
| 283. | Perişan etmek           | 1 |
| 284. | Pay çıkarmak            | 1 |
| 285. | Pay almak               | 1 |
| 286. | Para yedirmek           | 1 |
| 287. | Özü sözü bir olmak      | 1 |
| 288. | Özen göstermek          | 1 |
| 289. | Örnek olmak             | 1 |
| 290. | Önüne çıkmak            | 1 |
| 291. | Önüne bakmak            | 1 |
| 292. | Önce gelmek             | 1 |
| 293. | Ölüm döşeği             | 1 |
| 294. | Öğüt vermek             | 1 |
| 295. | Ödö kopmak              | 1 |
| 296. | Oyuna katılmak          | 1 |
| 297. | Oyun oynamak            | 1 |
| 298. | Ortaya çıkarmak         | 1 |
| 299. | Ortasına düşmek         | 1 |
| 300. | Ortadan kaldırmak       | 1 |
| 301. | O gün bugün             | 1 |
| 302. | Nefesini tutmak         | 1 |
| 303. | Neden sonra             | 1 |
| 304. | Ne yapacağını bilememek | 1 |
| 305. | Ne olursun              | 1 |
| 306. | Ne olursa olsun         | 1 |
| 307. | Ne gezer                | 1 |
| 308. | Ne dersin               | 1 |
| 309. | Ne çıkar                | 1 |
| 310. | Ne biçim                | 1 |
| 311. | Nasip etmek             | 1 |
| 312. | Nasıl olsa              | 1 |
| 313. | Münasip görmek          | 1 |
| 314. | Mümkünü mü var          | 1 |
| 315. | Muradına ermek          | 1 |
| 316. | Meydan kalmamak         | 1 |
| 317. | Merak etme              | 1 |
| 318. | Maaş bağlamak           | 1 |
| 319. | Lokma etmek             | 1 |
| 320. | Lazım olmak             | 1 |
| 321. | Layık olmak             | 1 |
| 322. | Lanet okumak            | 1 |
| 323. | Lanet etmek             | 1 |
| 324. | Lafı uzatmak            | 1 |
| 325. | Laf etmek               | 1 |
| 326. | Kütük gibi              | 1 |
| 327. | Kül etmek               | 1 |
| 328. | Kulak vermek            | 1 |
| 329. | Kulağına gelmek         | 1 |

|      |                               |   |
|------|-------------------------------|---|
| 330. | Kulağına erişmek              | 1 |
| 331. | Kulağına çarpmak              | 1 |
| 332. | Kul etmek                     | 1 |
| 333. | Kötü olmak                    | 1 |
| 334. | Kökü kurumak                  | 1 |
| 335. | Kök salmak                    | 1 |
| 336. | Koluna girmek                 | 1 |
| 337. | Koku almak                    | 1 |
| 338. | Kimsesi olmamak               | 1 |
| 339. | Kız vermek                    | 1 |
| 340. | Keyfi gelmek                  | 1 |
| 341. | Kendini yoklamak              | 1 |
| 342. | Kendini yere atmak            | 1 |
| 343. | Kendini vurmak                | 1 |
| 344. | Kendini vermek                | 1 |
| 345. | Kendini tutmak                | 1 |
| 346. | Kendini tutamamak             | 1 |
| 347. | Kendini sakınmak              | 1 |
| 348. | Kendini adamak                | 1 |
| 349. | Kendi işini kendi halletmek   | 1 |
| 350. | Kendi başına                  | 1 |
| 351. | Kendi ayakları üstünde durmak | 1 |
| 352. | Kefen olmak                   | 1 |
| 353. | Kazık atmak                   | 1 |
| 354. | Kavgaya tutuşmak              | 1 |
| 355. | Kaşlarını çatmak              | 1 |
| 356. | Karşısına dikilmek            | 1 |
| 357. | Karşılık vermek               | 1 |
| 358. | Kararı kalmamak               | 1 |
| 359. | Karara varmak                 | 1 |
| 360. | Karar almak                   | 1 |
| 361. | Kapısını açmak                | 1 |
| 362. | Kanı kaynamak                 | 1 |
| 363. | Kanı ısınmak                  | 1 |
| 364. | Kanı çıkmamak                 | 1 |
| 365. | Kanat çırpma                  | 1 |
| 366. | Kalbi yerinden fırlamak       | 1 |
| 367. | Kalbi çarpmak                 | 1 |
| 368. | Kafasını kırmak               | 1 |
| 369. | Kafasına girmek               | 1 |
| 370. | Kafası karışmak               | 1 |
| 371. | Kafası dolmak                 | 1 |
| 372. | Kafası çalışmak               | 1 |
| 373. | Kaç paralık adam              | 1 |
| 374. | İyi karşılamak                | 1 |
| 375. | İş kalmak                     | 1 |
| 376. | İş düşmek                     | 1 |
| 377. | İsmi geçmek                   | 1 |

|      |                        |   |
|------|------------------------|---|
| 378. | İpten kurtarmak        | 1 |
| 379. | İmkân yok              | 1 |
| 380. | İlham etmek            | 1 |
| 381. | İleri sürmek           | 1 |
| 382. | İleri atılmak          | 1 |
| 383. | İki büklüm             | 1 |
| 384. | İftihar etmek          | 1 |
| 385. | İfade vermek           | 1 |
| 386. | İdrak etmek            | 1 |
| 387. | İdare etmek            | 1 |
| 388. | İçini sarmak           | 1 |
| 389. | İçine sinmek           | 1 |
| 390. | İçine doğmak           | 1 |
| 391. | İçi yanmak             | 1 |
| 392. | İçi rahat              | 1 |
| 393. | İçi akmak              | 1 |
| 394. | Hüküm vermek           | 1 |
| 395. | Hor görmek             | 1 |
| 396. | Hizmete girmek         | 1 |
| 397. | Heyecan sarmak         | 1 |
| 398. | Hesaba katmak          | 1 |
| 399. | Hesaba almak           | 1 |
| 400. | Helallik almak         | 1 |
| 401. | Helak etmek            | 1 |
| 402. | Hayır gelmek           | 1 |
| 403. | Hayatını kurtarmak     | 1 |
| 404. | Haşır neşir olmak      | 1 |
| 405. | Halvet olmak           | 1 |
| 406. | Halt etmek             | 1 |
| 407. | Halini arz etmek       | 1 |
| 408. | Halinden anlamak       | 1 |
| 409. | Hali vakti yerinde     | 1 |
| 410. | Hal hatır sormak       | 1 |
| 411. | Hak etmek              | 1 |
| 412. | Haber yollamak         | 1 |
| 413. | Günü gelmek            | 1 |
| 414. | Günü dolmak            | 1 |
| 415. | Günlerden bir gün      | 1 |
| 416. | Güneş doğmak           | 1 |
| 417. | Günaha girmek          | 1 |
| 418. | Gün saymak             | 1 |
| 419. | Gün doğmak             | 1 |
| 420. | Gözyaşları akmak       | 1 |
| 421. | Gözünün önüne getirmek | 1 |
| 422. | Gözünün önüne gelmek   | 1 |
| 423. | Gözünü kapamak         | 1 |
| 424. | Gözünü açmak           | 1 |
| 425. | Gözüne görünmek        | 1 |

|      |                             |   |
|------|-----------------------------|---|
| 426. | Gözü karartmak              | 1 |
| 427. | Gözü gezinmek               | 1 |
| 428. | Gözü alışmak                | 1 |
| 429. | Gözlerinin içi gülmek       | 1 |
| 430. | Gözlerini kaçırmak          | 1 |
| 431. | Gözlerinden yaşlar boşalmak | 1 |
| 432. | Gözlerinden yaş gelmek      | 1 |
| 433. | Gözleri yaşla dolmak        | 1 |
| 434. | Gözleri kaymak              | 1 |
| 435. | Gözleri kapanmak            | 1 |
| 436. | Gözleri dalmak              | 1 |
| 437. | Göze girmek                 | 1 |
| 438. | Gözden uzak olmak           | 1 |
| 439. | Gözden geçirmek             | 1 |
| 440. | Göz yummak                  | 1 |
| 441. | Göz kırpmadan               | 1 |
| 442. | Görmezden gelmek            | 1 |
| 443. | Gönülden çıkarmamak         | 1 |
| 444. | Gönül yakmak                | 1 |
| 445. | Gönül kaydırmak             | 1 |
| 446. | Gönül hoşluğu               | 1 |
| 447. | Gönül bağlamak              | 1 |
| 448. | Gönül arzusu                | 1 |
| 449. | Gönül akıtmak               | 1 |
| 450. | Gönlünü karartmak           | 1 |
| 451. | Gönlüne göre olmak          | 1 |
| 452. | Gönlünden gelmek            | 1 |
| 453. | Gönlünde yatmak             | 1 |
| 454. | Gönlü dayanmamak            | 1 |
| 455. | Gönlü akmak                 | 1 |
| 456. | Gölge etmek                 | 1 |
| 457. | Geriye kalmak               | 1 |
| 458. | Gaza yapmak                 | 1 |
| 459. | Garibine gitmek             | 1 |
| 460. | Gam yememek                 | 1 |
| 461. | Fena olmak                  | 1 |
| 462. | Fena değil                  | 1 |
| 463. | Faydalı olmak               | 1 |
| 464. | Eziyet etmek                | 1 |
| 465. | Eziyet çekmek               | 1 |
| 466. | Evirip çevirmek             | 1 |
| 467. | Er gibi                     | 1 |
| 468. | Emir vermek                 | 1 |
| 469. | Ellerini açmak              | 1 |
| 470. | Eline almak                 | 1 |
| 471. | Elinden geleni yapmak       | 1 |
| 472. | Elinden bir şey gelmemek    | 1 |
| 473. | Elinde olmamak              | 1 |

|      |                          |   |
|------|--------------------------|---|
| 474. | Elinde kalmak            | 1 |
| 475. | Elinde avucunda kalmamak | 1 |
| 476. | Eli gitmek               | 1 |
| 477. | Ele geçmek               | 1 |
| 478. | El vermek                | 1 |
| 479. | El çırpma                | 1 |
| 480. | El basmak                | 1 |
| 481. | El bağlamak              | 1 |
| 482. | Edep etmek               | 1 |
| 483. | Düzlüğe çıkmak           | 1 |
| 484. | Düzene koymak            | 1 |
| 485. | Düzen vermek             | 1 |
| 486. | Dünyasını değiştirmek    | 1 |
| 487. | Düğüm çözmek             | 1 |
| 488. | Duasını almak            | 1 |
| 489. | Dört bir yana            | 1 |
| 490. | Dizini dövmek            | 1 |
| 491. | Diz çöktürmek            | 1 |
| 492. | Diz çökmek               | 1 |
| 493. | Disipline girmek         | 1 |
| 494. | Direktif vermek          | 1 |
| 495. | Dilini tutmak            | 1 |
| 496. | Dili dolanmak            | 1 |
| 497. | Dili damağına yapışmak   | 1 |
| 498. | Dikilip durmak           | 1 |
| 499. | Dik başlı                | 1 |
| 500. | Ders vermek              | 1 |
| 501. | Ders görmek              | 1 |
| 502. | Ders almak               | 1 |
| 503. | Dem vurmak               | 1 |
| 504. | Deli gibi                | 1 |
| 505. | Değer vermek             | 1 |
| 506. | Davet etmek              | 1 |
| 507. | Dara düşmek              | 1 |
| 508. | Dallanıp budaklanmak     | 1 |
| 509. | Dalıp gitmek             | 1 |
| 510. | Dalgınlığına gelmek      | 1 |
| 511. | Dağa çıkmak              | 1 |
| 512. | Çığ gibi büyümek         | 1 |
| 513. | Çekip almak              | 1 |
| 514. | Çare bulmak              | 1 |
| 515. | Cihat etmek              | 1 |
| 516. | Cesaret edememek         | 1 |
| 517. | Cehennem olup gitmek     | 1 |
| 518. | Canını vermek            | 1 |
| 519. | Canını sıkmak            | 1 |
| 520. | Canını almak             | 1 |
| 521. | Canını acıtmak           | 1 |

|      |                               |   |
|------|-------------------------------|---|
| 522. | Canına kıymak                 | 1 |
| 523. | Canı sıkılmak                 | 1 |
| 524. | Canı istemek                  | 1 |
| 525. | Can çekişmek                  | 1 |
| 526. | Cam gibi                      | 1 |
| 527. | Büzülüp kalmak                | 1 |
| 528. | Büyük gelmek                  | 1 |
| 529. | Buzlar çözülmek               | 1 |
| 530. | Buyruğuna vermek              | 1 |
| 531. | Buyruğuna durmak              | 1 |
| 532. | Burnu sızlamak                | 1 |
| 533. | Burnu havada olmak            | 1 |
| 534. | Buluğa ermek                  | 1 |
| 535. | Bozguna uğramak               | 1 |
| 536. | Boş ver                       | 1 |
| 537. | Boğazına bir yumruk tıkanmak  | 1 |
| 538. | Birlik olmak                  | 1 |
| 539. | Bir tutmak                    | 1 |
| 540. | Bir cesaret                   | 1 |
| 541. | Bir başına                    | 1 |
| 542. | Bir bakıma                    | 1 |
| 543. | Bir an evvel                  | 1 |
| 544. | Bileğinin gücüyle             | 1 |
| 545. | Bıçak gibi saplanmak          | 1 |
| 546. | Baştan ayağa süzmek           | 1 |
| 547. | Başka işi yok                 | 1 |
| 548. | Başını beklemek               | 1 |
| 549. | Başını alıp                   | 1 |
| 550. | Başından atmak                | 1 |
| 551. | Başında kalmak                | 1 |
| 552. | Başına toplanmak              | 1 |
| 553. | Başına bela olmak             | 1 |
| 554. | Başına ... gelmek             | 1 |
| 555. | Başım gözüm üstüne            | 1 |
| 556. | Başı dik olmak                | 1 |
| 557. | Baş koymak                    | 1 |
| 558. | Baş göstermek                 | 1 |
| 559. | Baş almak                     | 1 |
| 560. | Bahis açmak                   | 1 |
| 561. | Bağrını delmek                | 1 |
| 562. | Baba bir ana ayrı             | 1 |
| 563. | Ayrı düşmek                   | 1 |
| 564. | Ayağını sağlam basmak         | 1 |
| 565. | Ayağa kalkmak                 | 1 |
| 566. | Avazı çıktığı kadar bağırarak | 1 |
| 567. | Ateşi körüklemek              | 1 |
| 568. | At oynatmak                   | 1 |
| 569. | Aslan gibi                    | 1 |

|        |                       |     |
|--------|-----------------------|-----|
| 570.   | Arkaya bakmamak       | 1   |
| 571.   | Arkasından konuşmak   | 1   |
| 572.   | Arkasına saklanmak    | 1   |
| 573.   | Arkadaşlık etmek      | 1   |
| 574.   | Ardından sürüklemek   | 1   |
| 575.   | Ardı sıra             | 1   |
| 576.   | Arayıp da bulamamak   | 1   |
| 577.   | Aracılık etmek        | 1   |
| 578.   | Anlam çıkarmak        | 1   |
| 579.   | Alını ak              | 1   |
| 580.   | Alıp başını gitmek    | 1   |
| 581.   | Alay etmek            | 1   |
| 582.   | Alakadar etmek        | 1   |
| 583.   | Aklını kaçırmak       | 1   |
| 584.   | Aklını başından almak | 1   |
| 585.   | Aklını başına almak   | 1   |
| 586.   | Aklından geçirmek     | 1   |
| 587.   | Aklında kalmak        | 1   |
| 588.   | Aklına takılmak       | 1   |
| 589.   | Aklına getirmek       | 1   |
| 590.   | Aklı uçmak            | 1   |
| 591.   | Aklı almamak          | 1   |
| 592.   | Akıl vermek           | 1   |
| 593.   | Akıl etmek            | 1   |
| 594.   | Akıl danışmak         | 1   |
| 595.   | Ağzından söz almak    | 1   |
| 596.   | Ağzından kaçmak       | 1   |
| 597.   | Adım atmak            | 1   |
| 598.   | Adı kötüye çıkarmak   | 1   |
| 599.   | Adı gibi bilmek       | 1   |
| 600.   | Adamı olmak           | 1   |
| 601.   | Ad koymak             | 1   |
| 602.   | Acı vermek            | 1   |
| 603.   | Acı gelmek            | 1   |
| 604.   | Acı çekmek            | 1   |
| 605.   | Abdest almak          | 1   |
| Toplam |                       | 905 |

**Ek 2: Emine Işınsu'nun Eserlerinde Kullanılan İkilemeler ve Tekrar Sıklığı**

| Sıra | İkilemeler           | Tekrar Sıklığı |
|------|----------------------|----------------|
| 1.   | Gümbür gümbür        | 7              |
| 2.   | Sıkı sıkı            | 7              |
| 3.   | Ağır ağır            | 5              |
| 4.   | Arı duru             | 5              |
| 5.   | Baştan ayağa         | 5              |
| 6.   | Belli belirsiz       | 5              |
| 7.   | Bir bir              | 5              |
| 8.   | Bir iki              | 5              |
| 9.   | Kendi kendine        | 5              |
| 10.  | Tek tek              | 5              |
| 11.  | Bazı bazı            | 4              |
| 12.  | Derin derin          | 4              |
| 13.  | Yavaş yavaş          | 4              |
| 14.  | Açık açık            | 3              |
| 15.  | Çok çok              | 3              |
| 16.  | İkide bir            | 3              |
| 17.  | Pırıl pırıl          | 3              |
| 18.  | Yanı başı            | 3              |
| 19.  | Zaman zaman          | 3              |
| 20.  | Bir aşağı bir yukarı | 2              |
| 21.  | Bol bol              | 2              |
| 22.  | Çekip gitmek         | 2              |
| 23.  | Dağ tepe             | 2              |
| 24.  | Delice delice        | 2              |
| 25.  | Falan filan          | 2              |
| 26.  | Güzel güzel          | 2              |
| 27.  | Özü sözü             | 2              |
| 28.  | Pembeli beyazlı      | 2              |
| 29.  | Pır pır              | 2              |
| 30.  | Saç sakal            | 2              |
| 31.  | Saçma sapan          | 2              |
| 32.  | Sık sık              | 2              |
| 33.  | Toz duman            | 2              |
| 34.  | Ufak tefek           | 2              |
| 35.  | Uzun uzun            | 2              |
| 36.  | Yan yana             | 2              |
| 37.  | Yudum yudum          | 2              |
| 38.  | Açık seçik           | 1              |
| 39.  | Açtır açtır          | 1              |
| 40.  | Adım adım            | 1              |
| 41.  | Ağlamakla gülmek     | 1              |
| 42.  | Ak kara              | 1              |
| 43.  | Ak pak               | 1              |
| 44.  | Akın akın            | 1              |
| 45.  | Al al                | 1              |

|     |                     |   |
|-----|---------------------|---|
| 46. | Ala götüre          | 1 |
| 47. | Alev alev           | 1 |
| 48. | Allı morlu          | 1 |
| 49. | Anlaştığını falan   | 1 |
| 50. | Anlata anlata       | 1 |
| 51. | Arada sırada        | 1 |
| 52. | Art arda            | 1 |
| 53. | Ayan beyan          | 1 |
| 54. | Aziz falan          | 1 |
| 55. | Baştan başa         | 1 |
| 56. | Baştan sona         | 1 |
| 57. | Bir ikisi           | 1 |
| 58. | Bir öne bir arkaya  | 1 |
| 59. | Birer ikişer        | 1 |
| 60. | Bitip tükenmek      | 1 |
| 61. | Boydan boya         | 1 |
| 62. | Bölük pörçük        | 1 |
| 63. | Buruş buruş         | 1 |
| 64. | Cam cam             | 1 |
| 65. | Cicili bicili       | 1 |
| 66. | Çekiştire çekiştire | 1 |
| 67. | Çeşit çeşit         | 1 |
| 68. | Çılgık çılgığa      | 1 |
| 69. | Çılgık çılgık       | 1 |
| 70. | Çoluk çocuk         | 1 |
| 71. | Dağılıp savrulmak   | 1 |
| 72. | Dalga dalga         | 1 |
| 73. | Dalgalanıp durmak   | 1 |
| 74. | Dantel dantel       | 1 |
| 75. | Deliden deli        | 1 |
| 76. | Dem dem             | 1 |
| 77. | Dik dik             | 1 |
| 78. | Dikine dikine       | 1 |
| 79. | Dilden dile         | 1 |
| 80. | Din diyanet         | 1 |
| 81. | Dirlik düzenlik     | 1 |
| 82. | Doğru dürüst        | 1 |
| 83. | Durup dinlemeden    | 1 |
| 84. | Düşer düşmez        | 1 |
| 85. | Düşünceli düşünceli | 1 |
| 86. | Düşünür düşünmez    | 1 |
| 87. | Elinde avucunda     | 1 |
| 88. | Elini yüzünü        | 1 |
| 89. | Evlilik falan       | 1 |
| 90. | Ezilip büzölmek     | 1 |
| 91. | Gece gündüz         | 1 |
| 92. | Gelimli gidimli     | 1 |
| 93. | Gezip görmek        | 1 |

|      |                       |   |
|------|-----------------------|---|
| 94.  | Gidip gitmemek        | 1 |
| 95.  | Gizli gizli           | 1 |
| 96.  | Gömölüp kalmak        | 1 |
| 97.  | Gönülden akla         | 1 |
| 98.  | Grup grup             | 1 |
| 99.  | Gül gül               | 1 |
| 100. | Gürül gürül           | 1 |
| 101. | Hal hatır             | 1 |
| 102. | Haşır neşir           | 1 |
| 103. | İğil ığıl             | 1 |
| 104. | İvır zıvır            | 1 |
| 105. | İçin için             | 1 |
| 106. | İçten içe             | 1 |
| 107. | İki üç                | 1 |
| 108. | İncesinden kalınına   | 1 |
| 109. | İrili ufaklı          | 1 |
| 110. | İster istemez         | 1 |
| 111. | Kadınli erkekli       | 1 |
| 112. | Kap kaçak             | 1 |
| 113. | Kara kara             | 1 |
| 114. | Kasaba kasaba         | 1 |
| 115. | Kaynayıp kaynayıp     | 1 |
| 116. | Koca koca             | 1 |
| 117. | Konu komşu            | 1 |
| 118. | Kök köy               | 1 |
| 119. | Kurtlar kuşlar        | 1 |
| 120. | Küsüp darılmak        | 1 |
| 121. | Mavi mavi             | 1 |
| 122. | Mışıl mışıl           | 1 |
| 123. | Mor mor               | 1 |
| 124. | Murada maksuda        | 1 |
| 125. | Ne zamandan ne zamana | 1 |
| 126. | Nefes nefese          | 1 |
| 127. | O gün bugün           | 1 |
| 128. | Oğul oğul             | 1 |
| 129. | Orada burada          | 1 |
| 130. | Oraya buraya          | 1 |
| 131. | Öne arkaya            | 1 |
| 132. | Önünde arkasında      | 1 |
| 133. | Piyon falan           | 1 |
| 134. | Sabahtan akşama       | 1 |
| 135. | Saf saf               | 1 |
| 136. | Sağında solunda       | 1 |
| 137. | Sağlı sollu           | 1 |
| 138. | Sallayıp durmak       | 1 |
| 139. | Selam sabah           | 1 |
| 140. | Seminerler falan      | 1 |
| 141. | Sevip saymak          | 1 |

|        |                 |     |
|--------|-----------------|-----|
| 142.   | Sıcak sıcak     | 1   |
| 143.   | Sopa mopa       | 1   |
| 144.   | Sorgu sual      | 1   |
| 145.   | Suçlu suçlu     | 1   |
| 146.   | Sus pus         | 1   |
| 147.   | Şaşkın şaşkın   | 1   |
| 148.   | Şuna buna       | 1   |
| 149.   | Şundan bundan   | 1   |
| 150.   | Şurdan buradan  | 1   |
| 151.   | Tanıdık bildik  | 1   |
| 152.   | Tavla tavla     | 1   |
| 153.   | Tekrar tekrar   | 1   |
| 154.   | Tepeden ayağa   | 1   |
| 155.   | Tepeden tırnağa | 1   |
| 156.   | Titreyip durmak | 1   |
| 157.   | Toy düğün       | 1   |
| 158.   | Uçup uçup       | 1   |
| 159.   | Uzana gide      | 1   |
| 160.   | Üzerine üzerine | 1   |
| 161.   | Yalan dolan     | 1   |
| 162.   | Yanar döner     | 1   |
| 163.   | Yanıp sönmek    | 1   |
| 164.   | Yeme içme       | 1   |
| 165.   | Yerle gök       | 1   |
| 166.   | Yeşil yeşil     | 1   |
| 167.   | Yol yordam      | 1   |
| 168.   | Zebaniler falan | 1   |
| 169.   | Zıp zıp         | 1   |
| Toplam |                 | 252 |

**Ek 3: Emine İşınsu'nun Eserlerinde Kullanılan Kalıp Sözler ve Tekrar Sıklığı**

| Sıra | Kalıp sözler                            | Tekrar Sıklığı |
|------|-----------------------------------------|----------------|
| 1.   | Allah rızası için                       | 5              |
| 2.   | Allah kahretsin                         | 2              |
| 3.   | Allah senden razı olsun                 | 2              |
| 4.   | Hoş geldi, hayırlı geldi                | 2              |
| 5.   | Hoş geldin                              | 2              |
| 6.   | Teşekkür ederim                         | 2              |
| 7.   | Aferin...                               | 1              |
| 8.   | Affedersin                              | 1              |
| 9.   | Allah şahidim olsun                     | 1              |
| 10.  | Allah Tanrı rızası için                 | 1              |
| 11.  | Allah'a ısmarladık                      | 1              |
| 12.  | Allah'a şükrettim                       | 1              |
| 13.  | Allah'ım sen bilirsin...                | 1              |
| 14.  | Allah'ın sana şükürler olsun            | 1              |
| 15.  | Aman ne iyi                             | 1              |
| 16.  | Bağışla beni                            | 1              |
| 17.  | Baka sen şu işe                         | 1              |
| 18.  | Bana dünyayı bağışladın                 | 1              |
| 19.  | Başım kurban buyruğuna                  | 1              |
| 20.  | Başım kurban olsun                      | 1              |
| 21.  | Başım üste                              | 1              |
| 22.  | Beni merak etme                         | 1              |
| 23.  | Bereketli olacak                        | 1              |
| 24.  | Birliğine sığındım Kadir Tanrı, Çalabım | 1              |
| 25.  | Bu ne...                                | 1              |
| 26.  | Buyruğun başım üzre                     | 1              |
| 27.  | Çok şükür                               | 1              |
| 28.  | Daha beteri de var                      | 1              |
| 29.  | Dönüş yolun ikiye bir et                | 1              |
| 30.  | Ecel aldı, yel gizledi                  | 1              |
| 31.  | Estağfurullah                           | 1              |
| 32.  | Eyvallah                                | 1              |
| 33.  | Gayri gam yemem                         | 1              |
| 34.  | Güle güle                               | 1              |
| 35.  | Haydi bana eyvallah                     | 1              |
| 36.  | Hayırdır inşallah                       | 1              |
| 37.  | Hoşça kal                               | 1              |
| 38.  | İnşallah                                | 1              |
| 39.  | İyi bak, bize lazım                     | 1              |
| 40.  | Kara canları kara tamuya                | 1              |
| 41.  | Kendine dikkat et                       | 1              |
| 42.  | Kendine iyi bak                         | 1              |
| 43.  | Kurban ederim ben sesi...               | 1              |
| 44.  | Mektup yaz                              | 1              |

|        |                                       |    |
|--------|---------------------------------------|----|
| 45.    | Nasılsın                              | 1  |
| 46.    | Olsa ne olur olmasa ne olur           | 1  |
| 47.    | Ölmüş birinin arkasından beddua etmek | 1  |
| 48.    | Sağ esen kal                          | 1  |
| 49.    | Sanasın yerle gök kavuştu             | 1  |
| 50.    | Sen kocadın...kocamadı                | 1  |
| 51.    | Şükürler olsun                        | 1  |
| 52.    | Tanrı aşkına                          | 1  |
| 53.    | Tanrı izin verirse                    | 1  |
| 54.    | Tanrı rızası                          | 1  |
| 55.    | Tanrı'nın izni ile                    | 1  |
| 56.    | Tenezzül edip...                      | 1  |
| 57.    | Teşekküre lüzum yok                   | 1  |
| 58.    | Uğurun açık ola                       | 1  |
| 59.    | Vallahi billahi                       | 1  |
| 60.    | Yok bir şey, ufak bir kaza            | 1  |
| 61.    | Yolun açık olsun                      | 1  |
| Toplam |                                       | 70 |

**Ek 4: Emine İşınsu'nun Eserlerinde Kullanılan Yansıma Kelimeler ve Tekrar Sıklığı**

| Sıra   | Yansıma Kelime | Tekrar Sıklığı |
|--------|----------------|----------------|
| 1.     | Güm            | 15             |
| 2.     | Pırıl          | 11             |
| 3.     | Fır            | 10             |
| 4.     | Parla          | 8              |
| 5.     | Gür            | 7              |
| 6.     | Fıs            | 5              |
| 7.     | Kıpır          | 5              |
| 8.     | Zıp            | 4              |
| 9.     | Çat            | 3              |
| 10.    | Fış            | 2              |
| 11.    | Hay            | 2              |
| 12.    | Hıçkır         | 2              |
| 13.    | Mırıl          | 2              |
| 14.    | Mış            | 2              |
| 15.    | Pat            | 2              |
| 16.    | Pır            | 2              |
| 17.    | Böğür          | 1              |
| 18.    | Çılgık         | 1              |
| 19.    | Çın            | 1              |
| 20.    | Ho ho          | 1              |
| 21.    | İğil           | 1              |
| 22.    | Işı            | 1              |
| 23.    | Parıl          | 1              |
| 24.    | Pöf            | 1              |
| 25.    | Püf            | 1              |
| 26.    | Püff           | 1              |
| 27.    | Şimşek         | 1              |
| 28.    | Tık            | 1              |
| 29.    | Tın            | 1              |
| 30.    | Uğul           | 1              |
| 31.    | Vızır          | 1              |
| 32.    | Zonk           | 1              |
| Toplam |                | 98             |

**Ek 5: Emine İşınsu'nun Eserlerinde Kullanılan Atasözlerinin Alfabetik Sıralaması**

1. Allah'tan umut kesilmez.
2. Çok okuyan değil çok gezen bilir.
3. İyilik eden iyilik bulur.
4. Kara haber tez duyulur.
5. Ne ekersen onu biçersin.